

Posicionaments polítics i centralitat social

Una lectura de les distàncies
polítiques i culturals entre els
joves catalans

Isaac Gonzàlez Balletbò

Ricard Benito Pérez

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Aquesta recerca va ser receptora d'un dels ajuts a projectes d'estudi i anàlisi en matèria de Joventut a Catalunya de la convocatòria competitiva AJOVE 2012 de l'Agència Catalana de la Joventut i l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR).

Índex

1. Introducció.....	5
1.1. Presentació teòrica.....	5
1.1.1. Sobre la <i>centralitat social</i>	5
1.1.2. Dimensions de la centralitat social.....	11
1.2. Presentació metodològica.....	15
1.2.1. Una <i>mirada indiciària</i>	15
1.2.2. L'operacionalització de la centralitat social	19
1.2.3. Les variables independents	22
1.2.4. Els models de regressió	31
2. Centralitat política	34
2.1. Les percepcions polítiques	34
2.1.1. Tipologia de percepcions polítiques.....	34
2.1.2. El pes de les variables independents bàsiques.....	37
2.1.2. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	43
2.1.3. En resum.....	48
2.2. Les actituds polítiques	50
2.2.1. Tipologia d'actituds polítiques	50
2.2.2. El pes de les variables independents bàsiques.....	52
2.2.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	58
2.2.4. En resum.....	62
2.3. L'activisme polític.....	64
2.3.1. Tipologia d'activisme polític	64
2.3.2. El pes de les variables independents bàsiques.....	67
2.3.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	73
2.3.4. El pes de la mobilitat professional intergeneracional	76
2.3.5. Mobilitat intergeneracional d'activisme	77
2.3.6. En resum.....	80
3. Ideologia	83
3.1. Tipologia d'ideologia	83
3.2. Ideologia i camp polític	90
3.3. El pes de les variables independents bàsiques	94
3.4. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	100
3.5. Mudes intergeneracionals en l'eix esquerra-dreta	105
3.6. En resum.....	109
4. Posicionaments polítics	112
4.1. Tipologia de posicionaments polítics	112
4.2. Posicionaments polítics i adscripció nacional	118

4.3. El pes de les variables independents bàsiques	120
4.4. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	123
4.5. En resum.....	127
5. Participació associativa.....	130
5.1. Tipologia de participació associativa.....	130
5.2. El pes de les variables independents bàsiques	132
5.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política	136
5.4. El pes de la mobilitat professional intergeneracional	140
5.5. Mobilitat associativa intergeneracional.....	142
5.6. En resum.....	146
6. Trajectòries lingüístiques.....	149
6.1. Tipologia de trajectòries lingüístiques	150
6.2. Trajectòries lingüístiques i centralitat social	151
6.2.1. Percepcions polítiques i trajectòries lingüístiques	151
6.2.2. Actituds polítiques i trajectòries lingüístiques	155
6.2.3. Ideologia i trajectòries lingüístiques.....	158
6.2.4. Activisme polític i trajectòries lingüístiques	160
6.2.5. Participació associativa i trajectòries lingüístiques	165
6.2.6. En resum.....	168
6.3. Contrastos entre grups amb el mateix origen lingüístic	170
6.3.1. Trajectòries lingüístiques dels castellanoparlants d'origen	171
6.3.2. Trajectòries lingüístiques dels catalanoparlants d'origen	173
6.2.3. En resum.....	176
7. Trajectòries de mobilitat	178
7.1. Mobilitat instructiva intergeneracional i variables estructurals	179
7.1.1. Mobilitat instructiva dels fills de famílies no universitàries	180
7.1.2. Mobilitat instructiva dels fills de famílies universitàries	184
7.1.3. En resum.....	186
7.1.4. I una incursió complementària.....	187
7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional i centralitat social	193
7.2.1. Mobilitat instructiva dels fills de famílies no universitàries	196
7.2.2. Mobilitat instructiva dels fills de famílies universitàries	202
7.2.3. En resum.....	206
8. Conclusions	208
Bibliografia.....	217
Índex de taules	221
Índex de gràfics.....	225

1. Introducció

La present recerca és una aproximació a les dades de l'Enquesta de Participació i Política 2011 (EPP11) des d'una perspectiva nova i complementària a l'aproximació exhaustiva i sistemàtica que ja s'ha dut a terme des de l'Observatori Català de la Joventut (Soler, 2013). Per fer-ho, aprofitem el bagatge de la feina feta per Roger Soler i, també, el coneixement previ que posseïem del qüestionari per haver participat directament en l'explotació de la primera onada de l'enquesta (González Balletbò (coord), 2007). És sobre aquest coneixement acumulat que ens proposem ressituar el nostre punt de vista sobre les dades disponibles, tot fent un replantejament teòric i conceptual en la manera d'abordar-les.

El repte que ens hem plantejat comporta transitar per un camí analític incert i heterodox, que implica prendre decisions epistemològicament agosarades. Caminar-lo genera el neguit, però també l'entusiasme, d'avançar en la incertesa, sense saber si finalment en sortiria alguna cosa nova i profitosa o si, per contra, conduiria a territoris erms. Un cop finalitzat el trajecte, la valoració que en fem és més que satisfactòria; esperem que sigui compartida tant pels lectors com per les institucions que ens van fer confiança.

1.1. Presentació teòrica

Tota la recerca ha estat orientada per una pregunta teòrica força senzilla: ¿podem vincular les diferents percepcions i pràctiques polítiques i associatives dels individus a la *centralitat social*, de forma que es reveli com una de les seves dimensions més significatives? Contestar-la, però, ha suposat un esforç considerable.

1.1.1. Sobre la *centralitat social*

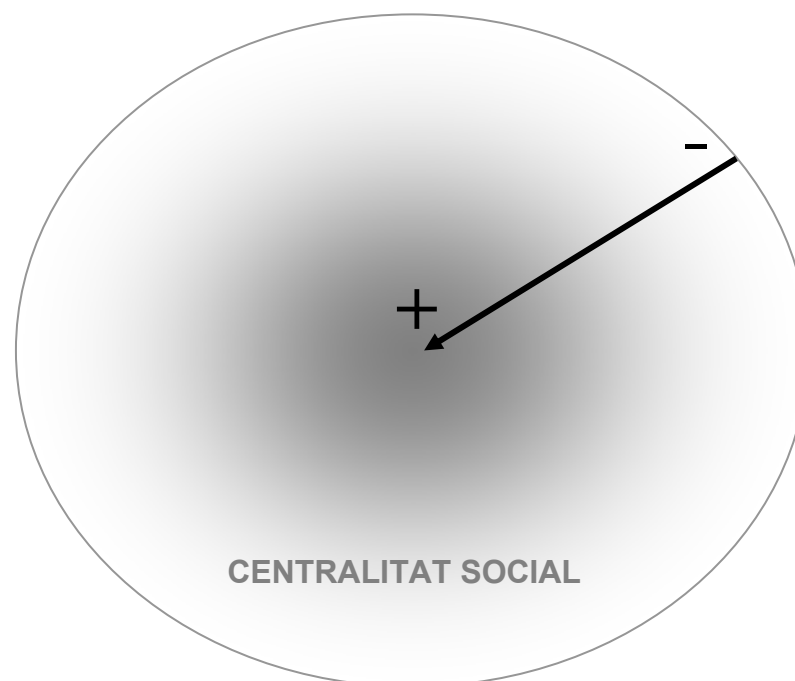
El primer pas ha estat, lògicament, definir què entenem per *centralitat social*. En una altra ocasió ens hi vàrem referir com "*la capacitat per comprendre de manera immediata i irreflexiva els diferents entorns institucionals que conformen el teixit relacional, organitzatiu i comunicatiu que dota de sentit la vida col·lectiva més enllà del grup de les persones amb què mantenim relacions cara a cara*" (González Balletbò, 2008). Aquesta primera temptativa de definició, però, no l'aconsegueix abastar plenament. La centralitat social implica la comprensió, però també la connexió, sentir-se interpel·lat com a agent actiu, pel tramutament institucional que envolta l'individu i que ordena la vida pública, de forma que s'hi reconeix plenament com a ciutadà. Hom pot ser crític amb aquest entorn institucional i amb els codis que permeten relacionar-s'hi, però se'n pot servir per articular la seva veu crítica. En definitiva, la realitat institucional no li és aliena. Val a dir que emprem el terme "institució" en un sentit molt ampli, sociològic: les institucions són nòduls relacionals estables ordenats per normes (explícites o no, però compartides), de forma que esdevenen previsibles.

Proposem aquest concepte com el desllorigador que explica l'entramat de marcadors culturals que defineix l'univers quotidià de la categoria social que entenem com a "classe mitjana", i que

fa referència a aquella part de la població que ocupa posicions intermèdies en la piràmide social. No es tracta d'aquella elit que el marxisme anomenava "propietaris dels mitjans de producció" (i que avui serien, més aviat, els administradors sobrecapitalitzats d'aquests mitjans de producció), ni tampoc de l'extensa base de la "classe treballadora" situada en les posicions més precaritzades i descapitalitzades (els anomenarem classe subalterna). La classe mitjana és aquell grup que se situa a mig camí d'aquests dos extrems (que, en tractar-se d'extrems piramidals, estan desigualment poblats). Es tracta d'un grup divers i heterogeni, però que tenen en comú que ni està prou capitalitzat per ser part de l'elit econòmica, cultural i/o política, ni està prou descapitalitzat com per tenir poc o res a perdre.

La classe mitjana no ocupa la cúspide de l'estructura social, però n'és l'epicentre. Malgrat la seva heterogeneïtat i les desigualtats econòmiques, culturals i formatives internes, defensem aquí que existeixen un seguit de components culturals i de dinàmiques relacionals que en conformen un univers referencial més o menys compartit. Això és el que anomenem centralitat social (Gràfic 1.1).

Gràfic 1.1. Esquema de la centralitat social

Aquest concepte, tal i com aquí el definim, s'emmiralla en els conceptes de *capital cultural* i *capital social* de Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1998). El capital cultural el conformen aquelles disposicions, codis i coneixements culturals que diferencien les persones "distingides" respecte de la majoria tot dotant-les d'una aura de sensibilitat i elegància i d'una confiança "innata" per interaccionar de forma adequada en els contextos més exclusius. Es tracta d'un capital que, certament, pot tenir un valor d'ús directe en diferents camps socials, però la seva rellevància

rau, precisament, en el seu valor de canvi. Gràcies a la possessió de capital cultural, hom domina els codis de les elits socials consolidades (la versió contemporània del que abans era l'aristocràcia) i, en conseqüència, pot ser reconegut com un dels seus integrants. De fet, el concepte de capital cultural té molta proximitat amb el concepte l'*estatus* de Max Weber (2008 [1922]). Per Weber, l'*estatus* és aquell eix de jerarquització social vinculat a la superioritat moral que, d'antuvi, s'associava a la puresa de sang i que, avui dia, està lligat a la sofisticació i el "bon gust". Un altre sociòleg, Norbert Elias (1989 [1939]), va explicar amb precisió com el "procés de civilització" ha anat produint aquesta jerarquització social derivada de posseir el control monopolístic d'uns atributs culturals exclusius.

El capital social, per la seva banda, n'esdevé el complement imprescindible. Per a Bourdieu el capital social el conformen aquell tipus de vincles relacionals que van entreteixint les elits amb un doble objectiu: per una banda, teixir una xarxa de seguretat que eviti les caigudes de la piràmide social i, per l'altra, actuar com a llit elàstic que impulsi cap a nous camps on exercir-hi posicions de privilegi. D'alguna forma, podem considerar el capital social de Bourdieu com la infraestructura relacional que es manifesta en la incorporació subjectiva de capital cultural.

En aquest sentit, també la centralitat social se sustenta en un tram relacional que fa que les persones sentin ben lluny o ben a prop la proximitat de les posicions socialment centrades, que bàsicament són les que ocupa la classe mitjana, i sobretot aquella en posicions estructuralment més consolidades. Així, la centralitat social és a la classe mitjana el que posseir un elevat capital cultural i social a les elits. El capital cultural, com dèiem, emmarca les pràctiques i disposicions culturals pròpies de la minoria distingida, des de les més superficials fins a les més interioritzades. La centralitat social incorpora els components simbòlics i relacionals implicats en les idees de capital cultural i social, però els redimensiona. Així, estar ubicat en una posició de major centralitat social comporta controlar una sèrie de codis i compartir un seguit de marcadors culturals que permeten identificar els individus com a membres de la classe mitjana (malgrat que no siguin anomenats com a tals). D'altra banda, la centralitat social implica estar immers en unes xarxes socials que possiblement no sustentin o impulsin els individus en la cúspide de la piràmide social però sí que eviten que orbitin cap a la perifèria de l'estructura social.

És important tenir ben present, però, que l'analogia entre capital cultural i social, d'una banda, i centralitat social, de l'altra, no s'ha d'entendre estrictament com l'aplicació d'aquests dos principis de jerarquització social de Bourdieu, als estrats mitjos i baixos de la societat. Més aviat pretenem veure com, superposat a la lògica de jerarquització cultural que proposa Bourdieu, n'opera una altra d'autònoma, difícil de precisar, força indefinida, però que no s'emmiralla en les elits, sinó que bàsicament contraposa els imaginaris socials dels dos grups socialment majoritaris: aquells que se'n surten (la classe mitjana) i aquells que viuen a la corda fluixa (la classe subalterna).

Val a dir, però, que la dimensió relacional de la centralitat social no es fonamenta exclusivament en les aportacions de Bourdieu, sinó que es sustenta en una apropiació *sui generis* del concepte de capital social; a mig camí de les propostes de Pierre Bourdieu i Robert Putnam. Per a Bourdieu el capital social fa referència a aquell conjunt de relacions significatives entre individus que són facilitadores de l'accés a altres capitals, com ara

l'econòmic o el cultural. Així, els individus amb un elevat capital social serien aquells que disposen d'una xarxa social amb una forta presència de persones amb un elevat capital econòmic i/o cultural. La dimensió relacional de la centralitat social entoma aquesta accepció bourdieuana del capital social. Com veurem tot seguit, la centralitat social té una relació directa amb el tramutament institucional que canalitza i articula la participació política i associativa dels individus, el qual esdevé una font de capital social, atès que, en termes generals, els individus que s'hi troben més pròxims o més implicats tendeixen a gaudir d'un major nivell de capital econòmic (i sobretot cultural) que la mitjana de la societat. Així doncs, per als individus amb una baixa possessió de capitals, el fet de situar-se en una major posició de centralitat social pot esdevenir una font de capital social i, de retruc, incrementar el seu accés al capital econòmic o al cultural.

Per la seva banda, l'accepció del capital social de Putnam (2001) està més vinculada a la idea que les xarxes denses d'interacció social són generadores de *confiança generalitzada*. La confiança generalitzada és la percepció que hom pot estar tranquil respecte de les actuacions de les persones que conformen la pròpia comunitat tot i que no se'ls conegui personalment; la sensació que les persones i també les institucions, són dignes de confiança, i que no se n'han de témer reaccions impròpies. La solidesa d'aquest sentiment fa possible una comunitat més cohesionada, col·laborativa i pròspera. L'articulació de dinàmiques d'acció comunitària i associativa es troba a la base de la creació de capital social, tot esdevenint un factor d'integració social i cooperació entre individus que contribueix a generar un funcionament més eficient i satisfactori de les institucions democràtiques.

La centralitat social també presenta aquesta dualitat que deriva de les dues versions del capital social aquí esmentades: per una banda, es vincula amb processos relacionals que poden afavorir la capitalització -econòmica, cultural-, i, per l'altra, es relaciona amb dinàmiques organitzatives que poden afavorir la confiança generalitzada entre individus. Més enllà d'això, de la conceptualització de Bourdieu ens quedem amb la *dimensió competitiva* del capital social, que en bona mesura és concebut com un bé escàs que perd el seu valor de canvi en la mesura en que es comparteix. El capital social no és un bé il·limitat que tothom pot posseir amb quantitats incrementals sense que això perjudiqui a la resta. Aquesta dimensió incrementalista existeix, però es compagina amb una altra de competitiva: més enllà que sigui bo tenir capital social, no tot el capital social té el mateix valor ni posiciona igual. Hi ha capital social que afavoreix l'ascens social, hi ha capital social que afavoreix el centrament i, també, hi ha capital social que simplement garanteix xarxes de reciprocitat per garantir la subsistència material de les persones. Això fa que la distribució del capital social sigui objecte d'un conflicte social soterrat, que difícilment pren configuració política, però que és d'una vivacitat extraordinària. No en va, les poques intervencions polítiques que tendeixen a generar contextos de distribució més equilibrada de capital social (bàsicament, evitant la tendència residencial, escolar, universitària o d'altra mena a la segregació social) solen ser objecte d'importantes contestacions per part d'aquells que s'hi senten perjudicats.

En canvi, de Putnam ens fem nostra la idea que, efectivament, el capital social també té una dimensió incrementalista, i que més enllà de la seva naturalesa qualitativa i dels conflictes distributius que pugui generar, tenir-ne és millor que no tenir-ne, atès que situa les persones en una millor posició personal. Segurament el capital social més sòlid no és aquell que

s'adquireix en els col·lectius i agrupacions que configuren el teixit associatiu, però aquest també pot esdevenir un capital social significatiu i positiu. D'altra banda, la nostra idea de centralitat social també ressona en el concepte de confiança generalitzada d'aquest autor: més enllà dels avantatges que comporta el simple fet de compartir xarxes relacionals sòlides, el capital social que s'adquireix i es comparteix en els entorns associatius també afavoreix una disposició subjectiva més relaxada, activa i confiada envers el món.

En efecte, el nostre concepte de centralitat social, en la seva dimensió subjectiva (en l'impacte en la conformació subjectiva dels individus), també té efectes positius, i genera quelcom semblant a la confiança generalitzada. Tal i com ho plantejem, la centralitat social fa que les persones se sentin interpel·lades per les realitats institucionals (i institucionalitzades) que els envolten. Així, la persona que es troba en una posició de centralitat se sent protagonista de la vida col·lectiva; no amb el protagonisme de mestre titellaire de les elits, però sí com a protagonista autònom, amb capacitat d'influir-hi. A diferència de Putnam, però, aquesta mena de confiança és el tipus de disposició mental que genera, precisament, estar inserit en els marcs culturals i en el teixit relacional de la classe mitjana. En aquest sentit, el tipus de confiança que genera el capital social que comparteixen les persones subalternes no té per què significar-se en termes de centralitat social.

Certament, els marcs culturals i el teixit relacional de la classe mitjana (en posicions de centralitat social) i de la classe subalterna no són impermeables, ni molt menys. Tot i així, no són xarxes que s'encavalquin en perfecta, harmònica i sistemàtica interconnexió. Un dels centres d'interès d'indagar en el sentit de la centralitat social rau en la seva connexió amb la mobilitat social. En aquest sentit, si continuem amb l'analogia entre centralitat social i capital cultural, aquesta podria jugar un paper similar, esdevenint un valor de canvi que faciliti la mobilitat social. Tenint en compte que la crisi econòmica ha sacsejat les relacions entre l'estructura social i les estructures formatives i laborals dels joves, l'anàlisi d'aquest vector d'estratificació social indirecta pot aportar llum per entendre els moviments que s'estan produint en alguns dels (re)posicionaments dels joves en l'estructura social. Per tant, és important discernir fins a quin punt, en tant que valor de canvi, el fet de posseir-ne pot afavorir la mobilitat social ascendent i, d'altra banda, blindar-ne la descendent; o sí, per contra, es tracta d'un atribut que no fa altra cosa que explicar, indirectament, qui està en posicions jeràrquicament més afavorides. En cas de ser un factor afavoridor de la mobilitat, pot esdevenir, en l'actual context, objecte de major pressió competitiva per blindar-ne l'accés a nous col·lectius o bé patir un procés de devaluació derivat de la massificació del seu accés. Qualsevol de les situacions hauria de ser objecte d'atenció política.

Val a dir que no es pot pressuposar, en aquelles dinàmiques que afavoreixen el blindatge de l'accés a la centralitat social, intencionalitat política o una reacció conscient de les persones davant del risc de devaluació assenyalat. Ara bé, les conseqüències de certes decisions personals i col·lectives tenen efectes sobre el major tancament o obertura de l'accés a la centralitat social. Entre les dinàmiques de blindatge ja hem esmentat una problemàtica de primeríssima actualitat: les tendències a la segregació social dels espais socials compartits.

Volem esmentar-ne una segona, tant o més rellevant que aquesta: la tendència, cada cop més acusada, a codificar les diferències estructurals entre la classe mitjana i la subalterna en

termes actitudinals. Si bé és cert que existeixen ressonàncies importants entre les disposicions culturals i la classe social dels individus, convé advertir que en cap cas arriben a dibuixar cultures de classe confrontades. La major o menor centralitat social dibuixa un *contínuum* que s'expressa en diferents àmbits, preferències i actuacions culturals, de forma no estrictament coincident entre unes i altres. Per tant en cap cas podem parlar d'una classe total, inequívoca i homogèniament centrada i una altra totalment descentrada. El que és una tendència a la diferenciació cultural, que acaba esdevenint especialment clara entre una minoria dels més centrats i una minoria del més descentrats, tendeix a reificar-se en l'imaginari col·lectiu, que eludeix, però, significar-ho en qualitat de desigualtats estructurals. En comptes d'això construeix i naturalitza la diferència (la desigualtat) en termes actitudinals, de forma que el que és, bàsicament, una desigualtat estructural que pot prendre cos en algunes preferències culturals, adquireix entitat dividint els ciutadans a partir de caracteritzacions actitudinals. És un tipus de codificació de les diferències que permet eludir que entre el 99% dels de baix hi ha posicions estructuralment molt diferenciades i, alhora, permet fer una aproximació moralment laudatòria de la classe mitjana -vista com a més activa, més responsable, més autònoma- i moralment reprovatòria del que no es reconeix com a classe subalterna -vista com a desestructurada, irresponsable, incontinent-.

Aquesta contraposició moral acaba esdevenint el millor pretext per reclamar la segregació social, atès que és el més natural del món voler-se mantenir allunyat de les persones inadequades, que es condueixen a través de codis morals i de conducta poc edificants. Com hem analitzat en una altra ocasió, aquest és un element ben present, per exemple, en la tria escolar de les famílies de classe mitjana (Benito, Alegre i González Balletbò, 2013). Així, s'acaba generant un cercle viciós que descapitalitza a uns i sobrecapitalitza als altres (en termes de centralitat social).

Més enllà d'això, una altra de les conseqüències d'aquesta codificació moral de les diferències de classe és la tendència a desenvolupar activitats fortament orientades a l'escenificació simbòlica de qui s'és (i qui no s'és). Com ja apuntàvem en l'estudi anterior sobre joves, participació i política (González Balletbò (coord) 2007), en l'àmbit de la política això pot manifestar-se en les formes de participació reivindicativa, que, tot i ser puntuals i amb un baix nivell de compromís, permeten auto-percebre's i presentar-se davant dels altres com a persona socialment activa. En aquest sentit, tot sovint la distància moral entre aquells que ocupen la centralitat social i els que no té a veure amb una certa retorització d'allò normatiu, una atenció superior a les escenificacions de valors que a les disposicions morals profundes dels individus. És una llàstima que l'EPP11 no permeti una diferenciació més clara dels nivells de profunditat de les disposicions morals, cíviques i polítiques dels individus, perquè l'aprofundiment en aquesta qüestió sembla del tot ineludible per a la comprensió global de la qüestió que enfrontem. Per exemple, les dades disponibles no permeten una diferenciació prou clara de l'activisme polític en base a la seva intensitat, quelcom que permetria diferenciar quan es tracta d'una pràctica puntual i quan, en canvi, d'una pràctica habitual.

Com dèiem, la centralitat social, igual que el capital cultural, es pot identificar en unes disposicions i uns marcadors culturals compartits. Aquests depenen de cada context social, perquè se signifiquen, tot sovint, per esdevenir diferenciadors simbòlics entre aquells que els posseeixen i aquells que no. Amb tot, no són marcadors tan clars i sistemàtics com els que es

poden advertir en les persones culturalment distingides. De fet, un dels objectius d'aquesta recerca és identificar dimensions i manifestacions culturals que, a Catalunya, afavoreixen el posicionament en la centralitat social. En tant que font de capitalització amb valor de canvi en termes de mobilitat social ascendent (ni que sigui en els petits escalafons jeràrquic que diferencien els diferents subsectors jerarquititzats dins de la classe mitjana, i la classe mitjana de la subalterna), conèixer-ne les manifestacions esdevé un objectiu sociològic de primer ordre. Al mateix temps, resulta igual d'interessant conèixer el blindatge a la defensiva de grups subalterns refractaris a manifestacions culturals que, precisament, identifiquen com a pròpies dels grups socials davant dels quals (i per culpa del quals, si més no en els seus relats) ocupen unes posicions subalternes inamovibles i cada cop més precàries.

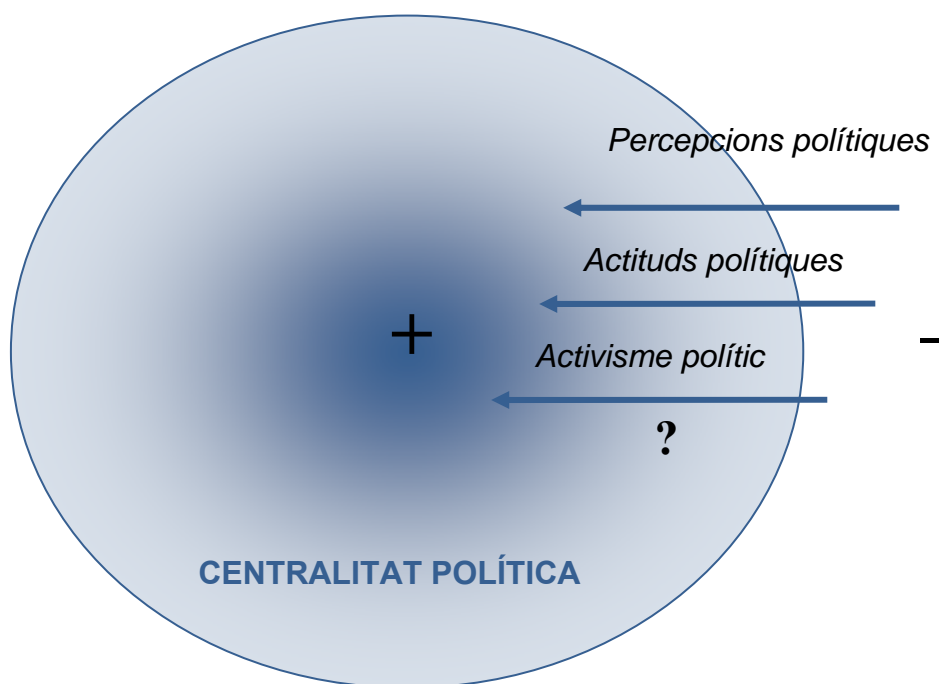
1.1.2. Dimensions de la centralitat social

La present recerca es focalitza en la vinculació existent entre la centralitat social i l'àmbit de la política. Si la centralitat social, tal i com l'hem definit aquí, fa referència al reconeixement dels marcs institucionals que ens rodegen, la política (i els seus marcs institucionals específics) lògicament n'han d'esdevenir un element central. Cal advertir, però, que la coincidència entre política i centralitat social no té a veure, estrictament, amb l'acceptació de la subordinació, en tant que ciutadans, a allò que Bourdieu anomena el *camp polític* (2001).

El camp polític el configuren aquells actors (els polítics), organitzacions (els partits), institucions (els governs) i normes que conformen el món de la política institucional i professionalitzada. Es tracta d'un camp que funciona sota unes lògiques de tancament i hermetisme que, segons Bourdieu, l'aproximen al funcionament del camp religiós: existeixen ritus i escenificacions anàlogues, les mateixes barreres institucionals i simbòliques per evitar l'accés de nous actors, i la mateixa fal·lera per reproduir-ne l'*estatus quo*. El camp polític és, en definitiva, allò que podem identificar amb la idea de *partit* de Weber: l'espai on es distribueix i dilucida l'exercici del poder (de l'ordenació i regulació de món social, si més no en la seva dimensió més evident).

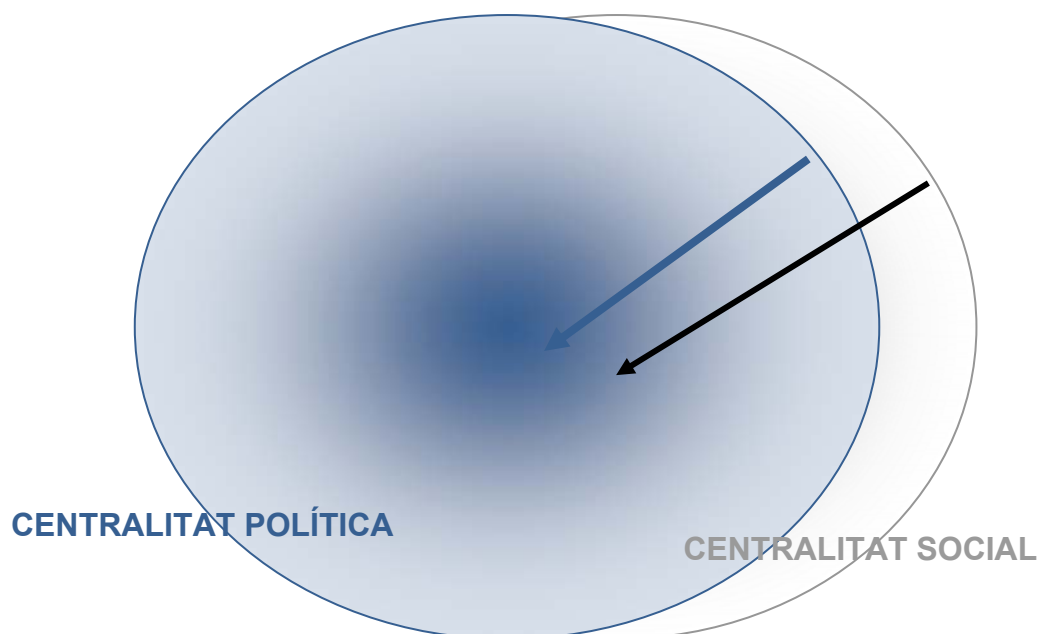
En termes generals, no podem dir que l'acceptació acrítica de la configuració del camp polític sigui un element neuràlgic en l'atorgament de centralitat social. Especialment avui en dia, en el marc de la crisi econòmica i institucional que es viu a Catalunya i Espanya, el distanciament crític respecte del camp polític és un lloc comú entre el conjunt de la ciutadania (encara més accentuat entre els joves). Aquest distanciament, a més, pot prendre sentits molt diferents; tant pot palesar un sentiment d'alienació més generalitzat respecte de la realitat institucional, com una aproximació crítica més carregada que exempta de centralitat social. En aquest sentit, l'adhesió o distanciament respecte del camp polític no és un bon indicatiu de centralitat social.

Gràfic 1.2. Esquema de la centralitat política

En canvi, sí podem considerar portadors de *centralitat social* altres aspectes que palesen que, més enllà de desenvolupar un esperit crític o proper respecte de l'*estatus quo*, hom se sent interpel·lat per l'organització política de la societat. Aquells individus, que, en efecte, s'hi senten interpel·lats, seran portadors d'allò que anomenem *centralitat política*; la primera de les dimensions de la centralitat social que abordarem en aquesta recerca. La *centralitat política* està integrada per tres subdimensions; les *percepcions polítiques*, les *actituds polítiques* i l'*activisme polític* (Gràfic 1.2). Cadascuna d'elles aborda un aspecte diferent del vincle dels joves amb l'acció política: des de les més íntimes i irreflexives fins a les més explícites i espectaculars. Anàlogament al capital cultural, doncs, la centralitat política aborda aquelles percepcions íntimes i aquelles les accions més explícites que assignen un volum de capital (en aquest cas, un volum de centralitat) als individus. Cada una d'aquestes subdimensions agrupa els joves en funció de la seva distància respecte de la centralitat política.

Gràfic 1.3. Esquema de la interacció entre centralitat social i centralitat política

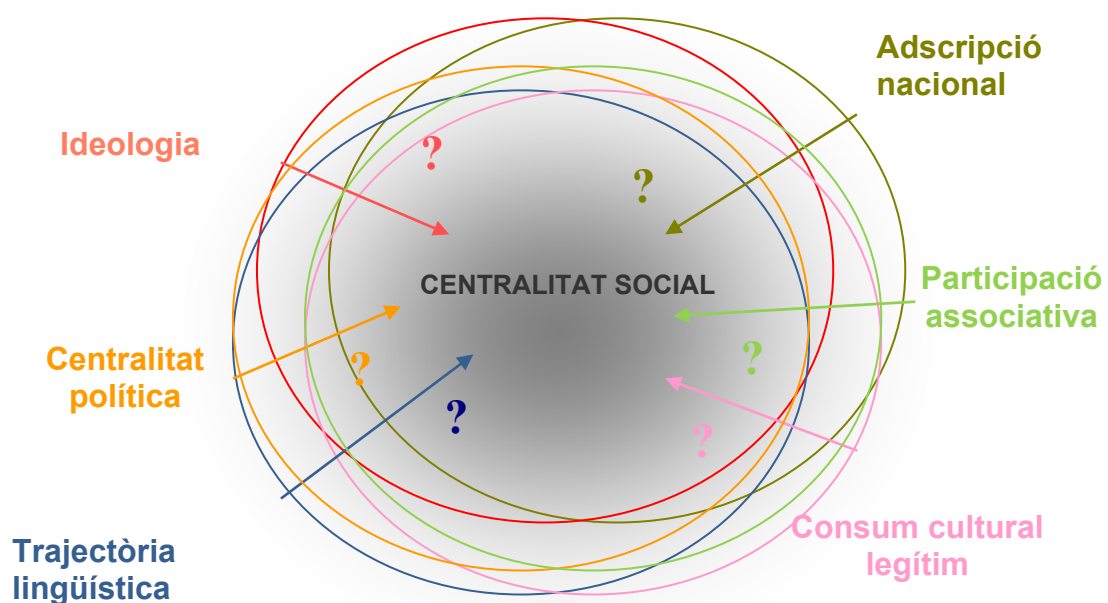
Així doncs, la centralitat política esdevé un cercle concèntric, més acotat, de la centralitat social: estar situat en posicions epicèntriques en termes de centralitat política equival a estar-ne, també, en termes de centralitat social. Val a dir, però, que les ressonàncies de l'aversion, força estesa, al camp polític, ressona en la manera de relacionar-se dels joves amb la centralitat política. L'encaix entre una i altra centralitat no és perfecta, perquè la mirada que es té sobre el camp polític impacta sobre la centralitat política i la desplaça respecte de la centralitat social (Gràfic 1.3). Això vol dir que hom pot no estar reflectit en les categories que coincideixen en l'epicentre del camp polític i, en canvi, tenir un posicionament molt centrat en termes socials. Són matisos a què anirem fent referència al llarg de l'estudi.

Però més enllà de la centralitat política, hi ha una segona dimensió de la centralitat social que també hem integrat a la recerca: es tracta del posicionament ideològic dels joves. El posicionament ideològic, tal i com l'hem entès, no és altra cosa que una dimensió de la configuració cultural de l'individu. Una dimensió, això sí, especialment significativa, atès que en la ideologia s'hi reflecteixen les seves inclinacions normatives sobre com s'hauria d'ordenar la vida col·lectiva. En aquest cas, més que suposar-hi una posició més o menys centrada, volem veure com la ideologia es vincula amb les variables estructurals i de centralitat política que sí que poden aportar llum, a posteriori, sobre la vinculació existent entre les posicions polítiques i la centralitat social. En aquest sentit, la ideologia i les diferents subdimensions de la centralitat política es conjuguen en el que hem anomenat *posicionaments polítics*, punt de confluència del vincle entre els joves i la política.

Finalment, la tercera de les dimensions de la centralitat social que aquí abordarem és aquella que es troba més vinculada al concepte de capital social (si més no, en alguna de les seves

accepcions): la participació associativa. Com en la resta de casos, volem indagar en la fortalesa d'aquesta pràctica en l'establiment de la centralitat social. Cap altra com aquesta enllaça amb la dimensió material de la centralitat, la relativa a les interaccions. Aquesta aproximació ens permetrà veure fins a quin punt els llaços formals i orientats per objectius tenen la rellevància que en suposa tota una tradició de treball en el tema del capital social. A més, podrem contrastar-ho amb algunes variables que, de forma indirecta, ens permetran entreveure la rellevància de les xarxes informals i de la seva morfologia en l'establiment de centralitat social.

Gràfic 1.4. Esquema de les dimensions de la centralitat social

Malgrat el vincle entre política i centralitat social centri l'atenció d'aquesta recerca, també ens ha interessat abordar altres dimensions de la centralitat social que es veuen reflectides en els qüestionaris amb que treballarem (Gràfic 1.4). Una d'elles és el *consum cultural legítim*; és a dir, la versió edulcorada, adaptada als usos i gustos més massius de la classe mitjana, del consum d'alta cultura. Els gustos culturals legítims vindrien a ser les versions democratitzades dels gustos culturals distingits, com tan bé va explicar Bourdieu a *La distinció* (1988).

Uns altres usos culturals portadors de centralitat social, tal i com hem apuntat en d'altres recerques, és tot allò que es pot codificar en termes d'*ancoratges de catalanitat* (González Balletbò, 2008). Per ancoratges de catalanitat entenem aquells elements que fan que un individu pugui ser percebut com a integrant de quelcom tan controvertit com és “la catalanitat”: des d'elements adscrits, com haver nascut a (determinats indrets de) Catalunya o parlar en català a casa, fins a d'altres d'adquirits, com emprar el català quotidianament o significar-se políticament en termes sobiranistes. Certament, el contingut que vesteix la

catalanitat depèn d'un joc de forces i una contraposició d'imaginari que deriva en una definició flexible, amb uns nivells de capacitat inclusiva que poden fluctuar. En el nostre cas, bàsicament treballarem amb dos ancoratges: la trajectòria lingüística i l'adscripció nacional. La hipòtesi de partida és que els joves més “ancorats” en la catalanitat, a igual estatus socioeconòmic, tendiran a tenir major centralitat social, atès que aquests ancoratges afavoreixen el reconeixement dels entorns institucionals com a àmbits que no els són aliens.

Tot plegat ens ha de permetre tenir un quadre prou complet sobre la potencialitat conceptual i explicativa de la centralitat social. Si és reeixit, haurà estat justificat aquest exercici d'anàlisi de l'EPP11.

1.2. Presentació metodològica

Com apuntàvem a l'inici, aquesta investigació pivota sobre l'EPP11. No ens proposem, però, realitzar una mirada panoràmica al conjunt de les dades que ens ofereix l'enquesta, atès que, com també apuntàvem, aquesta feina ja ha estat duta a terme de forma exhaustiva des de l'Observatori Català de la Joventut (Soler, 2013). Lluny d'això, el que aquí presentem és una explotació estadística parcial, complementària a l'anterior, que pretén posar l'accent en el marc conceptual que acabem de descriure en l'apartat precedent.

Al marge de l'EPP11 (que, insistim, focalitzarà l'atenció de la major part de la recerca), també hem emprat dues enquestes més, les quals ens permetran dur a terme algunes anàlisis complementàries; es tracta de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (EJC12) i l'enquesta Cultura política de los jóvenes 2011 (ECPJ11). Concretament, l'EJC12 ens permetrà explorar la incidència d'algunes variables sociodemogràfiques d'interès per a la recerca que no formen part del qüestionari de l'EPP11. Al seu torn, l'ECPJ11 (enquesta d'àmbit estatal) ens permetrà complementar una anàlisi específica sobre la ideologia dels joves, atès que ens ofereix un grup de variables més ampli sobre aquesta qüestió. Així doncs, aquestes dues matrius de dades ocuparan un rol secundari en el decurs de la recerca.

Abans d'entrar a detallar el disseny de l'explotació estadística, però, creiem necessari explicitar algunes reflexions de caràcter epistemològic que han orientat la proposta metodològica que aquí presentem.

1.2.1. Una mirada indiciària

Una de les principals dificultats a què ha de fer front el pensament i l'anàlisi en les ciències socials és el dilema entre com respectar la profunda diversitat i dinamisme dels fenòmens socials i, alhora, reduir-los a categories i conceptes que en permetin fer una representació comprensible i ajustada a la realitat. Tota representació és, per força, caricaturesca, en el sentit que desfigura una realitat d'una complexitat intrínsecament inabastable. A nivell descriptiu, podem aspirar a aconseguir fotografies inevitablement massa “pixelades”, però que

permetin desxifrar allò de més essencial que hi ha a la realitat. A nivell interpretatiu, la resposta als *perquè*s d'aquestes fotografies i de les seves particularitats en l'espai i el temps sempre esdevé parcial, insegura i molt menys propera a l'essència dels fenòmens (signifiqui això el que signifiqui) del que voldríem. Però, si més no, podem aspirar a què siguin representacions i interpretacions congruents amb les evidències empíriques construïdes, tant pròpies com alienes.

En el cas de les anàlisis fonamentades en dades quantitatives obtingudes mitjançant l'administració d'enquestes aquest problema fonamental pren una configuració particular. D'entrada, i si se'ns permet la metàfora fotogràfica, la instantània que podem realitzar té un objectiu *gran angular*. El resultat esdevé una imatge "de conjunt" sobre aquell aspecte de la vida col·lectiva que observem. En aquesta situació, hi ha tradicions analítiques que tendeixen a obviar que aquest objectiu gran angular és un constructe analític que no reproduïx la realitat "naturalment" i que, per tant, el handicap a què cal fer front no és només que la fotografia esdevingui massa "pixelada" (descriptivament imprecisa en els detalls), sinó que per fer-la han estat necessaris una quantitat de filtres considerables que la distorsionen, però que a la vegada la possibiliten (malauradament o no, no en sabem de fer fotografies sense filtres). El filtre més evident és el qüestionari: què es pregunta en el qüestionari, com es pregunta, què no es pregunta, en quin ordre es pregunta, què tenen en ment les persones quan contesten a preguntes subjectives (d'opinió o valoració) amb categories de resposta tancades, etc.

D'altra banda, la interpretació de les dades està carregada de supòsits i donats per descomptat que tot sovint no estan teòricament prou problematitzats, especialment quan orienten aproximacions pretesament "naturalistes", és a dir, que suposen que les dades reflecteixen fidelment i directa la realitat. Segurament, la qüestió metodològicament més problemàtica de treballar amb dades estadístiques rau precisament en com interpretar els resultats, perquè en contra del que se sol suposar, l'explicació dels resultats és especialment temptativa, i el risc de sobreinterpretar-los, constant i inevitable.

Tot sovint la manera de bandejar aquest risc rau en una assumpció epistemològica d'una gran modèstia: el millor és no anar més enllà del que les dades estan dient d'una forma literal: les dades mostren el que mostren, i prou. Es parteix del convenciment que les enquestes no tenen filtres que distorsionen la representació descriptiva de la realitat, o bé que, en cas de tenir-los, la distorsió és petita. En qualsevol cas, no s'ha d'engrandir fent interpretacions que transcendeixen el marc empíric de les dades o que sorgeixen d'una manipulació de les dades que les força més enllà del que es raonable. A la pràctica, però, els dos supòsits en els quals es fonamenta aquesta aproximació grinyolen. D'una banda, el pressupòsit naturalista és molt dèbil, especialment quan les dades de les enquestes no reflecteixen, en sentit estricte, situacions objectives dels individus (com ara el sexe o el nivell d'ingressos), sinó que miren d'endinsar-se en llurs subjectivitats (com ara què en pensen de la política). De l'altra, prescindir d'un marc interpretatiu de les dades és impossible si es pretén anar una mica més enllà de la textualitat dels resultats, i si s'evita, els resultats es mouen entre allò anodí i allò que serà interpretat per altri, de forma encara menys curosa i precisa.

Davant d'això, molts científics socials s'allunyen de l'anàlisi quantitativa, especialment d'aquella basada en l'obtenció de dades mitjançant l'ús d'enquestes. En considerar que els

“filtres distorsionadors” són inevitables, prenen distància davant d’una eina que és emprada amb pretensió de no tenir-ne. Alhora, les eines de gran angular topen amb l’agreujaent que, precisament pel fet de fer “fotografies de conjunt”, les distorsions pateixen un efecte multiplicador. Segons aquesta aproximació epistemològica, la utilització modesta de l’eina que en prediquen aquells que l’empren no evita que el resultat sigui d’una qualitat pobre, i, en canvi, serveix per acabar-ne fent un ús acrític, poc o gens curós amb les condicions de producció de les dades empíriques i amb les limitacions i incerteses que incorporen rere la seva presumpció de transparència.

Lògicament l’aproximació epistemològica per la que apostem no s’alineja amb aquesta posició que menysté totalment l’ús de les dades estadístiques. Nosaltres creiem que sí que són útils, malgrat compartir moltes de les reserves dels que en critiquen el seu ús. Som partidaris de fer fotografies amb gran angular, però alhora som plenament conscients que els filtres que incorporem a la càmera són nombrosos, ens agradi o no. Sabem que en l’ús del gran angular la distorsió és major que en l’ús de l’objectiu macro (el que s’empra en les tècniques qualitatives, focalitzades en aspectes o fenòmens més concrets i acotats de la realitat social), però la foto que en resulta pot ser també útil per construir coneixement significatiu de la realitat social.

El que en resulta és més imprecís, poc curós amb detalls que poden tenir gran rellevància, i necessita ser interpretat (sovint amb les crosses empíriques de les evidències que aporten les tècniques qualitatives, que poden penetrar millor en la comprensió del per què de les coses). Però no és (pot no ser) una representació arbitrària, i permet incorporar un angle en l’observació sociològica de la realitat altrament inexistent. L’ús de les enquestes permet comprendre aspectes dels fenòmens socials inaccessibles als objectius macro (els de les tècniques qualitatives), i, per tant, és una eina valuosa per construir coneixement significatiu de la realitat social.

A aquest ús de les dades quantitatives el definim com una *mirada indiciària*. Les dades que obtenim de l’anàlisi estadística són representacions mediades, que prenen sentit quan, d’una banda, es té ben present la seva naturalesa construïda (i no positiva) i quan, de l’altra, s’entén que la seva interpretació no és ni espontània ni directa, sinó que requereix de l’embolcall teòric i d’un tempteig en forma d’hipòtesis a contrastar en futures recerques (tot sovint qualitatives).

Val a dir que no totes les dades són indiciàries amb la mateixa intensitat. Les dades de caràcter demogràfic també tenen alguna cosa de construïda i d’artificiós en la seva categorització, però és menys forçat prendre-les com a indicadors (directes) d’una realitat social que com a indicis (indirectes) de la mateixa. Un bon exemple seria la variable sexe. Certament, hom pot problematitzar de forma legítima el concepte "sexe" i tot el que s’amaga en prendre el dimorfisme sexual com una característica classificadora "natural", però es tracta d’una problematització que és possible obviar (que no negar) per aprofundir en un coneixement epistemològicament menys pur, però d’una certa efectivitat (altra cosa és que, posteriorment, en la interpretació de les diferències entre homes i dones, també s’obviï aquesta problematització). En canvi, quan més responen les dades amb què treballem a valoracions subjectives dels entrevistats o a abstraccions teòriques dels investigadors, més s’evidencia que

només poden ser preses com a indicis d'alguna cosa que s'ha d'interpretar, i no com a indicadors d'alguna cosa òbvia (com ara la genitalitat dels individus, en el cas del sexe).

Aquesta mirada indiciària sobre les dades, que en reconeix el caràcter precari i la necessitat que tenen de ser complementades, en fa possible una aproximació més rica i fructífera. D'entrada, en reconèixer que les dades són construïdes s'afavoreix que se'n pugui fer una major manipulació en origen en funció dels requeriments teòrics de la recerca que es vol dur a terme. La manipulació en origen no embruta la dada ni la desnaturalitza, sinó que pot servir per dotar-la de major sentit en el marc d'allò que s'està investigant.

Alhora, l'aposta per una mirada indiciària afavoreix que ens centrem més en les tendències (les regularitats) que exposen les dades que no en els percentatges exactes que reflecteixen (i que no ens estan parlant directament d'una realitat que es pot descriure amb precisió a través d'aquests). De fet, ens tendeixen a interessar més els contrastos que detectem entre les dades i els individus que no pas en com les dades dibuixen un estat "real" de les coses.

A la nostra recerca, les particularitats de la mirada indiciària queden reflectides en les apostes que hem anat fent. En primer lloc, emprem les enquestes per validar una hipòtesi teòrica: fins a quin punt les pràctiques i els imaginaris polítics i participatius funcionen com a constructes culturals de capitalització simbòlica de la classe mitjana, associats al concepte de *centralitat social*. El resultat que ens condemnem a tenir és, en el millor dels casos, parcial: podem arribar a tenir alguns indicis, incomplets però prometedors, de l'existència i la intensitat d'aquesta tendència. Ara bé, sense el recurs posterior a altres eines d'anàlisi, el resultat és un conjunt d'evidències vinculades a unes hipòtesis interpretatives que cal acabar de validar.

En segon lloc, bona part de la feina analítica que hem dut a terme s'ha concentrat en manipular les dades originals. Hem fet un gran esforç per aconseguir sintetitzar la informació de les enquestes en variables que reflectissin el millor possible, amb allò disponible, les dimensions amb què hem operativitzat el concepte de "centralitat social". Es tracta d'un procés d'ajustament que és també indiciari en el sentit que transformem les dades disponibles (que ja són indicis construïts) en indicis de segon ordre de dimensions més abstractes. En el camí perdem matisos no compilats en una enquesta que no estava dissenyada per operativitzar la "centralitat social", i també perdem matisos que no recollim per la necessitat de ser sintètics.

D'aquesta forma, s'accentua la possibilitat de trobar-nos amb situacions com ara que la mateixa categoria d'una variable respongui a un comportament anàleg de diferents individus però amb motivacions diferents, o fins i tot contràries. Per exemple, la categoria dels *banals* de la tipologia d'actituds polítiques pot respondre a disposicions molt diferents dels individus. És precisament en aquestes qüestions, gens banals, on l'aprofundiment empíric qualitatiu pot ser de gran servei. Prendre com a dada sobre la qual treballar el percentatge total de *banals* pot no tenir massa sentit, perquè és una dada que pot estar informant de dinàmiques socials amb rerefons molt diferents. Com diem, això és una problemàtica que es pot agreujar en la tendència a sintetitzar la informació en dimensions més abstractes, però ja està present en la majoria de les dades que s'obtenen directament d'una enquesta, i molt especialment les dades de caràcter subjectiu.

En tercer lloc, bona part de l'anàlisi estadística final l'hem fet pivotar sobre l'ús de models de regressió múltiple. Allò que més ens interessa dels models de regressió és que ens permeten operativitzar el concepte de "disposició", entès com la tendència que els individus tenen a ocupar una categoria d'una variable en funció de la seva posició en l'estructura social i les seves experiències (reflectides en la categoria que ocupen en les variables independents). Els models de regressió permeten la comptabilització d'aquesta tendència un cop neutralitzats els efectes d'altres variables que també hi intervenen explicativament, i que poden tenir l'efecte de reforçar la tendència o neutralitzar-la (de forma que, en no neutralitzar-les, no sabríem exactament com les "disposicions" estructurals estan afectant al comportament dels individus). Els models de regressió, per tant, ens allunyen de la descripció directa de la intensitat en la correlació entre una variable independent i una altra de dependent, però ens permeten aproximar-nos a les disposicions, que és quelcom que podem considerar com a sociològicament més rellevant: ens parlen de forma més fiable sobre la rellevància efectiva (i no aparent) que té pertànyer a certa categoria (per exemple, ser dona) en la possibilitat (la disposició) a ocupar-ne una altra (per exemple, ser ideològicament d'esquerres).

De fet, pivotar l'anàlisi en models de regressió té un efecte que convé tenir present: tendeix a fer un dibuix en què s'accentuen més les diferències estructurals entre grups que les continuïtats. En observar les particularitats de les categories de les variables dependents, ens concentrem en allò que les diferencia de la resta de categories. En canvi, quan mirem les variables de forma transversal, com ara en una taula de contingència, aquestes particularitats constitutives de cada categoria queden atenuades i, en canvi, s'accentua la continuïtat entre unes i altres. Dit d'una altra manera: en mirar les diferències en la disposició femenina a ser d'esquerres, el resultat que s'obté en els models de regressió accentua la major disponibilitat femenina a ser-ne; en canvi, si observem el creuament entre ideologia i sexe, la diferència en el percentatge d'homes i dones en la categoria "d'esquerres" s'evidencia menor del que podríem suposar del resultat dels models de regressió.

1.2.2. L'operacionalització de la centralitat social

En la majoria de models de regressió les variables que situarem com a variables dependents faran referència a les diferents dimensions (i subdimensions) de la centralitat social. Tal i com hem detallat en l'apartat de presentació teòrica, les dimensions de la centralitat social que abordarem en aquesta recerca són; la *centralitat política* (integrada per les *percepcions polítiques*, les *actituds polítiques* i l'*activisme polític*), la *ideologia*, la *participació associativa*, l'*adscripció nacional*, la *trajectòria lingüística* i el *consum cultural legítim*.

Per tal de sintetitzar el volum d'informació que inclou l'enquesta i, així, facilitar la lectura dels resultats, per a cadascuna d'aquestes dimensions hem elaborat una variable de síntesi. A l'inici dels diferents capítols i apartats entrarem a descriure amb deteniment quin ha estat el procediment metodològic específic per a l'elaboració de la respectiva variable de síntesi. Ens limitem aquí a oferir un panoràmica general sobre el conjunt de dimensions i variables a partir de les quals hem bastit la nostra operacionalització de la centralitat social (Taula 1.1).

Hi ha tres dimensions, però, que principalment seran incorporades als models de regressió com a variables independents. Es tracta de les tres dimensions que van més enllà del vincle entre política i centralitat social, és a dir; *l'adscripció nacional*, la *trajectòria lingüística* i el *consum cultural legítim*. En aquests casos descriurem les característiques principals de les seves variables de síntesi en el següent punt, quan descrivim les variables independents. La resta de variables, insistim, seran presentades amb més deteniment a l'inici del capítol o apartat corresponent.

Taula 1.1. Operacionalització de la centralitat social

Dimensió	Subdimensió	Indicador	Categories		
Centralitat política	Percepcions polítiques	Interès per la política	Outsiders Dissociats		Desactivats Reactius Flotants Dispersos Líquids Reivindicatius
		Comprensió de la política	Indolents Nuclears		
	Actituds polítiques	Informació sobre política	Refractaris Íntims		
		Parlar de política	Banals Adherits		
	Activisme polític	Adhesió política	No participen Participació d'adhesió		
		Mobilització política	Mobilització baixa Mobilització alta		
		Associacionisme polític	Participació associativa i mobilització baixa Participació associativa i mobilització alta		
Ideologia		Paper de l'Estat	Liberals Redistribuidors Ecologistes Autàrquics Indefinites	Desideologitzats Reaccionaris Liberals Progressistes Ecologistes D'esquerra	
		Ideal de "bon ciutadà"	Nihilistes Compromís Deure Tot		
		Preocupacions socials	Indiferents Materialistes Postmaterialistes Omnisensibilitzats		
		Objectius de la societat prioritaris	Ordre Llibertat d'expressió i preus Participació i llibertat d'expressió Participació i preus		
Participació associativa		Associacionisme polític	No participen		
		Associacionisme social o cultural	Participació puntual o econòmica Usuaris o organitzadors		
Adscripció nacional		Adscripció nacional	Només català Més català que espanyol Tan català com espanyol Només o més espanyol que català D'un altre país Altres respostes		
Trajectòria lingüística		Trajectòria lingüística	Muda a (més) català Usos bilingües consolidats Muda a (més) castellà Castellanoparlants consolidats Catalanoparlants consolidats Altres situacions		
Consum cultural legítim		Consum cultural legítim	Baix Mitjà o elevat		

1.2.3. Les variables independents

A continuació, detallem les característiques del conjunt de variables independents que hem incorporat als models de regressió (recopilades a la Taula 1.2). Les dividim en sis grups diferents; sociodemogràfiques, d'extracció social, de socialització política, d'escolarització, d'adquisició personal i de trajectòria.

a) Variables sociodemogràfiques

En primer lloc, hem seleccionat un grup de variables que fan referència a les característiques sociodemogràfiques dels joves, tant a nivell individual (edat, sexe i lloc de naixement) com del seu territori de residència (mida del municipi, densitat comarcal de població universitària i densitat comarcal de població que sap parlar català).

Edat: la franja d'edat sobre la qual pivotarà el gros de la recerca és de 15 a 29 anys. Per tal de copsar les diferències que, dins d'aquesta franja, puguin existir pel fet de trobar-se en moments vitals diferents, hem agrupat els joves en tres grups d'edat: de *15 a 19 anys*; de *20 a 24 anys* i de *25 a 29 anys*. Convé destacar que en algunes anàlisis optarem per deixar fora el grup de 15 a 19 anys i només treballarem amb els joves de 20 a 29 anys. Com explicarem més endavant, concretament treballarem amb aquesta submostra quan incorporem als models la variable de mobilitat instructiva intergeneracional, la qual contrasta el nivell d'estudis dels joves amb el dels seus progenitors. Així doncs, al llarg del text anirem alternant les anàlisis amb el conjunt de joves de 15 a 29 anys amb la submostra de 20 a 29 anys. Per altra banda, també convé destacar que per a algunes anàlisis específiques de l'EJC12 treballarem amb dues submostres més; de 20 a 34 anys i de 25 a 34 anys (en detallarem els motius quan abordem aquestes anàlisis).

Sexe: *dona i home*.

Lloc de naixement: pel que fa a la procedència, hem diferenciat els joves nascuts *fora d'Espanya* dels joves nascuts a *Espanya*.

Mida del municipi: en aquesta primera variable referent al context sociodemogràfic de residència, hem agrupat els joves en funció de la mida del seu municipi: a) *menys de 10 mil habitants*; b) *de 10 mil a 50 mil habitants*; c) *de 50 mil a 300 mil habitants*; i d) *Barcelona*. Quan treballem amb la matriu de dades de l'enquesta ECPJ11 –recordem; d'àmbit estatal-, aquesta darrera categoria no farà referència només a la ciutat de Barcelona, sinó, lògicament, al conjunt de ciutats d'Espanya de *més d'un milió d'habitants*. En conseqüència, l'anterior categoria, de 50 mil a 300 habitants, en aquest cas serà de *50 mil a un milió d'habitants*. La resta de categories seran les mateixes. En canvi, quan treballem amb la matriu de dades de EJC12, la major part de categories que utilitzarem seran diferents: a) *menys de 2 mil habitants*; b) *de 2 mil a 10 mil habitants*; c) *de 10 mil a 50 mil habitants*; i d) *més de 50 mil habitants*.

Densitat comarcal de població universitària: al marge de la mida del municipi, hem considerat pertinent incorporar als models de regressió dues variables referents a la composició social del territori on resideixen els joves. Entenem que, més enllà de les seves característiques

individuals i del seu nucli familiar, el context social de residència pot jugar un paper rellevant en l'articulació del seu posicionament en termes de centralitat social. Tenint en compte que, en l'enquesta, la unitat geogràfica més petita de que disposem per tal d'identificar el lloc de residència és la comarca (el nom del municipi és anònim), hem optat per elaborar dues variables de composició social i lingüística a nivell comarcal: la densitat de població universitària i la densitat de població que sap parlar català.

Certament, no és aquesta la unitat territorial ideal per realitzar les nostres anàlisis, atès l'elevat nivell d'heterogeneïtat social que podem trobar en algunes comarques. Tot i així, malgrat no es tracti d'un indicador que ens permeti caracteritzar l'entorn residencial més pròxim dels joves (a nivell de barri, per exemple), entenem que sí obtenim un indicador de la composició social i lingüística predominant en el pla territorial on es troba ubicat el municipi de residència. Com dèiem, no és aquesta la nostra opció ideal, però considerem que la seva incorporació als models de regressió aporta molt més a l'estudi que no pas deixar d'abordar aquesta dimensió per la manca d'informació sobre unitats territorials més petites. Pel que fa a la composició social, hem considerat el percentatge de població universitària com a indicador del capital instructiu de la comarca. Concretament, hem classificat les comarques en tres categories: a) densitat *baixa* (15% d'universitaris o menys); densitat *mitjana* (entre el 16% i el 20% d'universitaris); i densitat *alta* (21% d'universitaris o més)¹.

Densitat comarcal de població que sap parlar català: al marge de la composició social (segons el nivell d'estudis) també hem considerat pertinent incorporar als models una variable referent al context sociolingüístic on resideixen els joves. Certament, els perfils socioeconòmics i els usos lingüístics de la població tendeixen a mostrar certa relació. Ara bé, aquesta relació no és igual d'intensa en tots els territoris i, a més, ens interessa contrastar la incidència d'ambdues variables (per separat) sobre el nivell de centralitat social dels joves. Com a indicador del perfil sociolingüístic de la comarca hem seleccionat la densitat d'habitants que saben parlar català. Concretament, hem classificat les comarques en tres categories: a) densitat *baixa* (saben parlar català el 74% o menys); b) densitat *mitjana* (saben parlar català entre el 75% i el 79%); i c) densitat *alta* (saben parlar català entre el 80% o més)².

b) Variables d'extracció social

Per variables d'extracció social entenem aquelles variables que fan referència als posicionaments en l'estructura social de la família d'origen del jove en qüestió. L'objectiu és, doncs, identificar quina és la posició social *adscrita* del jove; és a dir, aquella posició en la

¹ Dades del 2011 referents a la població de 16 anys i més. Font: Idescat, Cens de població. Per elaborar aquesta agrupació hem establert dos talls (15% i 20% d'universitaris) que, atenent a les dades del conjunt de comarques, perfillessin tres grups contrastats i amb un nombre de casos suficient.

² Dades del 2011 referents a la població de 2 anys i més. Font: Idescat, Cens de població. Per a l'establiment dels dos talls (75% i 80% de població que sap parlar català) hem perseguit els mateixos objectius que en el cas anterior: que es perfillessin tres grups contrastats i amb un nombre de casos suficient.

piràmide social que li ve donada pel fet d'haver nascut en el marc d'una o altra família. Atenent a les dades que ens ofereix l'enquesta, hem optat per treballar amb dues variables d'aquest perfil: el nivell d'estudis i la categoria professional dels pares.

Nivell d'estudis dels pares: aquesta variable té per objectiu aproximar-nos al capital cultural de la família d'origen del jove. Certament, el capital cultural és un conjunt de disposicions, pràctiques i possessions, en matèria cultural, que va més enllà de les acreditacions acadèmiques de que disposen els individus. Ara bé, aquestes acreditacions són el component del capital cultural dels individus més fàcilment "objectivable" en el marc d'una enquesta (especialment si allò que ens interessa copsar és el capital cultural dels pares de la persona enquestada). Per a l'elaboració d'aquesta variable hem tingut en consideració el nivell d'estudis més elevat completat pels progenitors del jove. Els diferents nivells d'estudi els hem agrupat en les tres categories següents; a) *primaris o menys* (el nivell més elevat assolit per la mare i/o el pare són els estudis primaris); b) *secundaris* (el nivell més elevat assolit per la mare i/o el pare són els estudis secundaris; i c) *universitaris* (la mare i/o el pare han completat estudis universitaris).

Categoria professional dels pares: més enllà del seu capital cultural, ens ha interessat disposar d'algun indicador sobre el posicionament de la família d'origen en termes materials. Tenint en compte que el nivell d'ingressos no forma part del qüestionari de l'EPP11 (al marge que aquesta tendeix a ser una variable poc fiable en les enquestes, sobretot quan es pregunta als joves en relació als ingressos dels seus pares), hem optat per limitar-nos a l'estatus que ocupa la família d'origen en l'estructura ocupacional. Com en la variable anterior, també hem optat per seleccionar la categoria més elevada dels progenitors del jove. Tot partint de les categories que ens ofereix l'enquesta, hem fet la següent agrupació; a) *elemental o mitjana* (empleats de tipus administratiu, tècnics de serveis, treballadors qualificats agraris i de la pesca, artesans i treballadors qualificats d'indústries manufactureres, operadors de maquinària, treballadors no qualificats); b) *tècnics i professionals* (tècnics i professionals científics i intel·lectuals, i tècnics i professionals de suport); i c) *directors i gerents* (direcció de les empreses i de les administracions públiques).

c) Variables de socialització política

Més enllà de les variables d'extracció social, les quals, com dèiem, ens permeten situar la família d'origen en l'estructura social, també hem incorporat als models de regressió algunes variables referents al "capital polític" familiar. L'objectiu aquí és destriar la incidència que aquest capital polític hagi pogut tenir en l'edificació dels posicionaments polítics i socials actuals dels joves. Concretament, hem seleccionat tres variables de socialització política (i associativa) en el marc de la família: si els pares, quan els joves eren petits, debatien de política, participaven en manifestacions i participaven en associacions. Per altra banda, també hem incorporat una variable de socialització política que se situa fora de l'àmbit familiar: si el jove va participar en un esplai quan era petit. Certament, els esplais no són *per se* entitats amb finalitats polítiques. Ara bé, en tant que espais de socialització que fomenten la participació associativa i estimulen la reflexió crítica, considerem rellevant tenir en consideració la seva

potencial incidència sobre les actuals actituds polítiques d'aquells joves que de petits n'han format part.

Pares debatien de política: en el cas de les preguntes referents a les pràctiques polítiques dels pares, s'oferien als enquestats les mateixes opcions de resposta; "mai", "gairebé mai", "de vegades" i "sovint, sempre que podien". En les tres preguntes amb les que hem treballat, hem optat per agrupar aquestes quatre opcions de resposta en dues; per una banda, hem agrupat "sovint" i "de vegades", i, per l'altra, "mai" i "gairebé mai". En el cas d'aquesta primera variable, es preguntava als enquestats si els pares debatien de política quan ells eren petits. Per tant, aquesta ha estat l'agrupació resultant; a) *sí* (els pares debatien de política sovint o de vegades); i b) *no* (els pares no debatien de política mai o gairebé mai).

Pares assistien a manifestacions: en aquest cas es preguntava als joves si els pares participaven en manifestacions o actes de protesta quan ells eren petits. Com dèiem, hem elaborat les mateixes categories que en la variable anterior: a) *sí* (els pares hi assistien sovint o de vegades); i b) *no* (els pares no hi assistien mai o gairebé mai).

Pares participaven en associacions: aquí es preguntava als joves si, quan ells eren petits, els seus pares participaven en reunions o actes d'associacions cíviques. Com en les dues variables anteriors, hem elaborat les dues categories següents: a) *sí* (els pares hi participaven sovint o de vegades); i b) *no* (els pares no hi participaven mai o gairebé mai).

Haver assistit a un esplai: en aquest cas la pregunta del qüestionari demanava als joves si en la seva etapa escolar havien participat en esplais o agrupaments escoltes. Les opcions de resposta eren; *sí* i *no*.

d) Variables d'escolarització

En algunes anàlisis elaborades a partir de l'ECPJ11, hem incorporat com a variable independent la titularitat de l'escola on el jove va cursar l'educació primària.

Titularitat de l'escola: l'objectiu aquí ha estat destriar si els preceptes morals i els imaginis ideològics que tendeixen a transmetre's en els diferents perfils d'escola tenen algun tipus d'incidència sobre els posicionaments ideològics dels joves. Les categories de la variable són; *escola pública* i *escola privada* (concertada o no).

e) Variables d'adquisició personal

Fins al moment, totes les variables comentades han fet referència als posicionaments *adscrits* dels joves. Per tant, es tracta de característiques, tant individuals com familiars, que els hi ha vingut donades "per naixement". Passem ara a comentar aquelles variables referents a les seves posicions *adquirides*; és a dir, aquelles posicions que, ara sí, es desprenen de les seves pròpies actuacions i trajectòries. Concretament, abordarem dues variables referents a la seva situació familiar (si s'han emancipat i si tenen fills a càrrec), dues relacionades amb el seu

capital cultural (nivell d'estudis i consum cultural), i una darrera referent al seu sentiment d'adscripció nacional.

Emancipació de la llar familiar: en relació a la situació de convivència del jove, ens ha interessat diferenciar aquells joves que encara viuen a casa dels seus pares d'aquells altres que ja s'hi ha emancipat. L'objectiu aquí ha estat destriar si la major assumpció de responsabilitats que implica l'emancipació de la llar familiar té incidència sobre el tipus de pràctiques polítiques que duen a terme els joves. Així doncs, aquesta variable està integrada per dues categories; *sí* (el jove viu fora de la(es) llar(s) familiar(s) dels seus progenitors) i *no* (el jove encara no s'ha emancipat).

Fills a càrrec: seguint la mateixa lògica de la variable anterior, aquí ens ha interessat destriar si les responsabilitats implícites al fet de tenir fills a càrrec tenen incidència sobre les pràctiques polítiques dels joves. Per a l'elaboració de la variable, hem considerat com a fills a càrrec aquells fills (tant propis com de la parella) que passen com a mínim la meitat del temps a la llar on viu el jove. Les dues categories de la variable resultant són *sí* (té fills a càrrec) i *no* (no en té).

Nivell d'estudis propi: a l'hora de categoritzar el nivell d'estudis dels propis joves, ens trobem amb la dificultat que molts d'ells encara no han finalitzat el seu itinerari acadèmic. Això és especialment delicat entre els joves de menys edat, atès que desconexem el tipus d'itinerari acadèmic que seguiran més enllà de l'educació secundària. Així doncs, si només tenim en compte els estudis finalitzats més elevats, correm el risc de barrejar joves que només han assolit aquell nivell formatiu amb altres joves que estan transitant cap a nivells formatius més elevats. És per això que hem optat per combinar dues variables; els estudis en curs i els estudis finalitzats.

Amb aquesta fórmula, podem separar en una categoria aquell grup de joves que es troben cursant estudis secundaris obligatoris o postobligatoris. Per altra banda, també podem agrupar en una mateixa categoria els joves que ja han superat els estudis universitaris amb els joves que encara estan cursant estudis universitaris. Es tracta, doncs, d'una categoria que agrupa tots els joves que han passat per la universitat, entenent que, hagin completat els seus estudis o no, el pas per aquesta etapa acadèmica tendeix a dotar els individus d'un capital cultural significativament superior al de les etapes formatives precedents. Tenint en compte que ens interessa el nivell d'estudis dels joves en tant que indicador aproximatiu al seu capital cultural, considerem que aquesta opció metodològica és molt millor que no pas excloure tots els joves que encara no han finalitzat els seus estudis de les nostres anàlisis. Així doncs, les categories que hem elaborat són les següents; a) *estudis en curs* (no universitaris); b) *obligatoris* (acabats); c) *secundaris postobligatoris* (acabats); i d) *universitaris (en curs o acabats)*.

f) Variables de trajectòria

Al marge de les variables d'adquisició personal, també hem construït un seguit de variables que pretenen contrastar aquestes posicions estructurals *adquirides* (pels propis joves) amb les seves posicions estructurals *adscrites* (és a dir, aquelles "heretades" dels seus pares). L'objectiu és, doncs, destriar l'impacte de les trajectòries de mobilitat (o reproducció) social

sobre els posicionaments polítics dels joves. Concretament, hem elaborat dues variables referents a la posició en l'estructura social (capital instructiu i categoria professional) i una altra referent als usos lingüístics. Aquestes variables principalment han estat incorporades als models de regressió com a variables independents, amb l'objectiu d'analitzar, com dèiem, el seu impacte sobre la centralitat política i social dels joves. Ara bé, en algunes parts de la recerca, també les hem situat com a variables dependents amb el propòsit de destriar amb major complexitat quins són els lligams que s'estableixen entre aquestes trajectòries i les diferents dimensions de la centralitat social. Per altra banda, també hem construït dues variables de trajectòria participativa (política i associativa) dels fills respecte dels seus pares, amb l'objectiu d'identificar alguns factors estructurals que puguin estar explicant trajectòries participatives diferenciades. Aquestes dues variables, però, seran incorporades als models només com a variables dependents. Per tant, en detallarem les seves característiques en el capítol corresponent. Ens centrem ara en les variables de trajectòria que explorarem com a variables explicatives.

Mobilitat instructiva intergeneracional: en aquesta primera variable de trajectòria contrastem el nivell d'estudis més elevat assolit pels joves en relació al nivell d'estudis dels seus progenitors. Novament, com en el cas de la variable de nivell d'estudis dels joves, hem separat aquell segment d'enquestats que es troben estudiant una etapa no universitària. La resta de joves els hem agrupat en universitaris i no universitaris, tot contrastant si els seus pares havien completat estudis universitaris o no. El resultat són les cinc categories següents: a) *estudis en curs* (no universitaris), b) *no universitaris consolidats* (joves que no han accedit a la universitat, procedents de famílies que tampoc han passat per la universitat); c) *nous no universitaris* (joves procedents de famílies universitàries que no han accedit a la universitat, o bé joves procedents de famílies amb estudis postobligatoris que només han superat els estudis obligatoris; és a dir, situacions on s'ha produït un descens de nivell d'estudis respecte als pares); d) *nous universitaris* (joves procedents de famílies no universitàries, que han finalitzat estudis universitaris o que actualment es troben cursant estudis universitaris); i e) *universitaris consolidats* (fills d'universitaris que han finalitzat estudis universitaris o que actualment es troben cursant estudis universitaris).

Mobilitat professional intergeneracional: per tal de contrastar la categoria professional dels joves en relació a la dels seus pares, hem considerat pertinent excloure de la mostra els joves menors de 25 anys i fer-la extensiva fins als joves de 34 anys. Entenem que, per sota dels 25 anys, no té sentit comparar la categoria professional dels joves amb la dels seus pares, atès que bona part encara es troben completant la seva formació acadèmica o tot just iniciant la seva trajectòria professional. Per tal de generar una variable amb un nombre reduït de categories, en primer lloc, hem agrupat les diferents categories professionals en dos grups: inferiors (*elemental o mitjana*) i superiors (*tècnics i professionals, i directors i gerents*). En segon lloc, ara sí, hem creuat les variables de pares i fills. El resultat és una variable de mobilitat amb les cinc categories següents; a) *joves aturats i inactius*; b) *es manté en categories inferiors* (joves amb categories professionals inferiors procedents de famílies amb categories inferiors); c) *baixa a categories inferiors* (joves amb categories professionals inferiors procedents de famílies amb categories superiors); d) *puja a categories superiors* (joves amb categories professionals superiors procedents de famílies amb categories inferiors);

i e) *es manté en categories superiors* (joves amb categories professionals superiors procedents de famílies amb categories superiors).

Taula 1.2. Variables independents

Variables		Categories
<i>Sociodemogràfiques</i>	Edat	15 a 19 anys 20 a 24 anys 25 a 29 anys
	Sexe	Dona Home
	Lloc de naixement	Fora d'Espanya Espanya
	Mida del municipi	Menys de 10 mil hab. 10 mil a 50 mil hab. 50 mil a 300 mil hab. Barcelona
	Densitat comarcal de població que sap parlar català	Baixa Mitjana Alta
	Densitat comarcal de població universitària	Baixa Mitjana Alta
<i>D'extracció social</i>	Nivell d'estudis dels pares	Primaris o menys Secundaris Universitaris
	Categoria professional dels pares	Elemental o mitjana Tècnics i professionals Directors i gerents
<i>De socialització política</i>	Pares debaten de política	Sí No
	Pares assistien a manifestacions	Sí No
	Pares participaven en associacions	Sí No
	Haver assistit a un esplai	Sí No
<i>D'escolarització</i>	Titularitat de l'escola	Pública Privada
<i>D'adquisició personal</i>	Emancipació de la llar familiar	Sí No
	Fills a càrrec	Sí No
	Nivell d'estudis propi	Estudis en curs Obligatori Secundaris postobligatori Universitaris (en curs o acabats)
<i>De trajectòria</i>	Mobilitat instructiva intergeneracional	Estudis en curs No universitaris consolidats Nous no universitaris Nous universitaris Universitaris consolidats
	Mobilitat professional intergeneracional	Aturats i inactius Es manté en categories inferiors Baixa a categories inferiors Puja a categories superiors Es manté en categories superiors

Convé destacar que, com apuntàvem amb anterioritat, hi ha tres dimensions de la centralitat social que seran incorporades als models de regressió, principalment, com a variables independents. Es tracta de l'*adscripció nacional*, la *trajectòria lingüística* i el *consum cultural legítim*. Tot seguit en comentem les característiques principals.

Adscripció nacional: com apuntàvem en l'apartat de presentació teòrica, un dels dos *ancoratges de catalanitat* que pretenem abordar en aquesta recerca és el sentiment d'adscripció nacional dels joves catalans. Hem agrupat les opcions de resposta que contempla el qüestionari en les sis categories següents: a) *només català*; b) *més català que espanyol*; c) *tant català com espanyol*; d) *només o més espanyol que català* (joves que han respost "només espanyol" o "més espanyol que català"); e) *d'un altre país*; i f) *altres respostes* (joves que han estat categoritzats a l'enquesta com a "indiferents/no m'interessen aquestes qüestions", "ciutadà del món" o "altres").

Trajectòria lingüística: el segon dels *ancoratges de catalanitat* que abordarem són els usos lingüístics dels joves. Més concretament, analitzarem les trajectòries dels seus usos lingüístics, des de la infantesa fins a la joventut. Per a la (re)construcció d'aquestes trajectòries hem emprat dues variables: la llengua que es parlava a casa quan eren petits i la llengua que fan servir habitualment (concretament, en una setmana normal). De la combinació d'aquestes dues variables hem elaborat una variable de trajectòria que pretenen diferenciar els joves que han seguit l'estela dels usos lingüístics de la seva llar d'origen, d'aquells altres que han "mudat" els seus usos lingüístics.

El resultat són les sis categories següents: a) *muda a (més) català* (el català ha guanyat presència en els usos lingüístics del jove en relació a la seva llar d'origen³); b) *usos bilingües consolidats* (de petit a casa es parlava tant català com castellà i ara el jove també fa servir tant el català com el castellà); c) *muda a (més) castellà* (el castellà ha guanyat presència en els usos lingüístics del jove en relació a la seva llar d'origen⁴); d) *castellanoparlants consolidats* (de petit a casa es parlava castellà i ara el jove fa servir majoritàriament el castellà); e) *catalanoparlants consolidats* (de petit a casa es parlava català i ara el jove fa servir majoritàriament el català); i f) *altres situacions*.

Com es pot observar, hem agrupat els joves en base a una versió "tova" del concepte de muda lingüística; és a dir, una versió que no només contempla un canvi de llengua, sinó que també incorpora aquelles situacions en les quals hi ha una major presència d'una llengua en relació

³ Ateses les opcions de resposta del qüestionari, són tres les situacions que hem agrupat en aquesta categoria; a) que durant la infantesa a casa s'hi parlés castellà i que ara el jove majoritàriament faci servir el català; b) que durant la infantesa a casa s'hi parlés castellà i que ara el jove utilitzi tant el castellà com el català; i c) que durant la infantesa a casa s'hi parlés tant català com castellà i que ara el jove majoritàriament faci servir el català.

⁴ Les tres situacions que hem agrupat en aquesta categoria són; a) que durant la infantesa a casa s'hi parlés català i que ara el jove majoritàriament faci servir el castellà; b) que durant la infantesa a casa s'hi parlés castellà i que ara el jove utilitzi tant el castellà com el català; i c) que durant la infantesa a casa s'hi parlés tant català com castellà i que ara el jove majoritàriament faci servir el castellà.

als usos lingüístics de la llar d'origen. Aprofitant les dades que ens oferia l'EJC12, amb l'objectiu de filar una mica més prim, hem elaborat una segona versió d'aquesta variable de trajectòria (en direm *trajectòria lingüística detallada*) que incorpora el tipus de context en el qual tenen lloc els usos lingüístics dels joves. D'aquesta forma, podem diferenciar les mudes lingüístiques en funció de si es produeixen, majoritàriament, en l'àmbit formal (feina, institut o universitat), en l'àmbit informal (parella o amics) o en ambdós àmbits (*global*). Les categories que hem elaborat són les següents; a) *muda a (més) català formal*; b) *muda a (més) català informal o global*; c) *muda a (més) castellà informal*; d) *muda a (més) castellà formal o global*; e) *castellanoparlants consolidats*; f) *catalanoparlants consolidats*; i g) *altres situacions*.

Consum cultural legítim: com apuntàvem en l'apartat de presentació teòrica, el *consum cultural legítim* dels joves fa referència a aquella versió del consum d'alta cultura més generalitzat entre la població, principalment entre les classes mitjanes. Entre les diferents activitats de consum cultural que incorporava el qüestionari, hem seleccionat les sis següents, entenent que són les que més s'aproximen al concepte de consum cultural legítim: a) llegir llibres (exclosos els d'estudi); b) anar al cinema; c) anar al teatre; d) anar a espectacles de dansa, òpera o música clàssica; e) anar a concerts de música moderna (pop, rap, jazz, etc.); i f) anar a exposicions o museus (excloses les visites per estudis).

En funció de quantes d'aquestes activitats realitzen i amb quina freqüència, hem agrupat els joves en dues categories; consum cultural *baix* (aquells joves que han manifestat no fer tres o més d'aquestes sis activitats) i consum cultural *mitjà i elevat* (joves que fan tres o més d'aquestes activitats)⁵. Inicialment havíem separat les categories mitjà i elevat, tot considerant com a consum elevat fer un mínim de tres activitats amb una freqüència de "molt" o "força"; l'objectiu aquí era intentar diferenciar aquella minoria de joves que fan un consum cultural legítim més intensiu. Però el fet que el grup de joves que fan aquest tipus de consum cultural sigui molt reduït, ha fet que finalment ens decantéssim per obviar aquesta distinció. Així doncs, hem optat per limitar-nos a diferenciar aquells joves que fan un consum cultural baix d'aquells altres que en fan un consum mitjà o elevat.

1.2.4. Els models de regressió

Com ja hem apuntat, l'explotació estadística que hem articulat (tant de l'EPP11, com de les dues bases de dades addicionals) s'ha fonamentat, principalment, en l'elaboració de models de regressió múltiple. És aquesta una tècnica d'anàlisi que permet destriar la incidència de diferents factors explicatius (variables independents) sobre aquell fenomen que es pretén explicar (variable dependent), essent controlats els diferents efectes de les variables independents entre sí. D'aquesta forma, podem conèixer quin és l'"efecte net" de cadascuna de les variables independents que incorporem als models. En el nostre cas, aquests models de regressió ens han de permetre destriar, entre d'altres qüestions, la incidència de diferents

⁵ Aquells casos en que es produeix un "empat" (és a dir, quan els joves manifesten fer tres d'aquestes activitats i no fer les tres restants) els hem integrat dins la categoria de consum cultural *baix*, amb l'excepció del cas en que els joves facin les tres activitats amb una freqüència de "molt" o "força". En aquest cas, hem integrat aquests joves a la categoria de consum cultural *mitjà i elevat*.

variables estructurals (que descriurem tot seguit) sobre el posicionament dels joves en termes de centralitat social. Tenint en compte que, com apuntàvem, ja es troba disponible una explotació general de l'enquesta on, entre d'altres dades, es poden trobar els resultats descriptius bàsics i les principals anàlisis de caràcter bivariable, hem optat presentar directament aquests models de regressió, orientats a donar resposta a les nostres preguntes d'investigació específiques.

Atenent a les característiques de les nostres variables dependents (de naturalesa qualitativa), hem optat per elaborar models de regressió logística. Aquest tipus de regressions ens ofereixen una lectura de la incidència de les variables independents en termes de probabilitats. Així, al llarg de l'estudi, els comentaris sobre els resultats giraran al voltant dels valors de les *odds ratio* (que a les taules apareixen sota l'etiqueta *Exp(B)*), els quals ens indicaran les diferents probabilitats que tenen els joves, en funció de les seves característiques personals i familiars, de formar part de cadascuna de les categories de les variables dependents. Per exemple, quan situem la *participació associativa* com a variable dependent, les *odds ratio* referents a la variable independent *sexe* ens estaran indicant si les noies tenen més o menys probabilitats que els nois de participar en associacions⁶.

Convé destacar que, malgrat treballar amb variables dependents amb més de dues categories, hem optat per realitzar regressions logístiques binomials (i no regressions logístiques multinomials) perquè ens interessava poder comparar les diferents categories de les variables dependents entre sí. En canvi, si ens haguéssim decantat per elaborar regressions logístiques multinomials, la comparativa hauria girat al voltant d'una categoria de referència, fet que, al nostre entendre, hauria empobrit els resultats i n'hauria dificultat la seva comprensió. Per tant, hem procedit a reconvertir cada variable dependent (amb més de dues categories) en diferents variables de naturalesa dicotòmica; és a dir, de només dues categories. El resultat han estat tantes variables noves com categories tenia la variable dependent de partida, diferenciant, en cada cas, els joves de la categoria en qüestió de la resta de joves. Així doncs, els resultats que oferim en les taules de regressions logístiques binomials sempre contrasten els joves que pertanyen a una de les categories de la variable dependent amb els joves de la resta de categories (en el seu conjunt).

Al llarg de la recerca, anirem presentant models de regressió diversos. Hi ha dues taules, però, que esdevindran l'epicentre analític de bona part dels capítols. La primera, és una taula que integra el que en direm les variables independents "bàsiques". S'inclouen aquí l'edat, el sexe, el nivell d'estudis dels pares, el lloc de naixement, la mida del municipi, la categoria professional dels pares, l'emancipació de la llar familiar i el nivell d'estudis propis. Aquestes

⁶ Les *odd ratio* sempre tenen valors positius. Els valors superiors a 1 indiquen majors probabilitats dels joves de la categoria en qüestió (en aquest cas, les noies) respecte als joves de la categoria "de referència" (en aquest cas, els nois). Per contra, valors inferiors a 1 impliquen menors probabilitats. Seguint amb l'exemple, imaginem que la taula de regressió ens indiqués una *odd ratio* de 2 en relació al sexe. Aquest valor, doncs, ens estaria indicant que les noies tindrien el doble de probabilitats que els nois de participar en entitats. Si, en canvi, el valor de la *odd ratio* fos 0,5, això voldria dir que les noies tenen la meitat de probabilitats que els nois de participar en entitats.

variables, que s'incorporaran de forma progressiva en tres models diferents (dins de la mateixa taula), configuraran el primer pas analític a l'hora d'abordar les diferents dimensions de la centralitat social. Aquesta anàlisi es durà a terme, per al conjunt de joves de 15 a 29 anys, a l'inici de la major part de capítols i apartats.

Una vegada contrastat l'impacte d'aquestes variables estructurals bàsiques, en una segona taula, s'incorporaran als models de regressió cinc noves variables. Per una banda, s'hi afegirà la variable de mobilitat instructiva intergeneracional. Atès que en la primera taula ja haurem contrastat els efectes dels nivells d'estudis propis i dels pares per separat, en aquesta segona taula l'objectiu serà analitzar les trajectòries de mobilitat (o reproducció) instructiva seguides pels joves en relació als seus pares. Per altra banda, també s'afegiran a aquesta segona taula les quatre variables de socialització política: pares debaten de política, pares assistien a manifestacions, pares participaven en associacions i haver assistit a un esplai.

Com a variables de control, es mantindran la resta de variables estructurals bàsiques de la primera taula (és a dir; edat, sexe, lloc de naixement, emancipació de la llar familiar i mida del municipi). En canvi, la categoria professional dels pares serà exclosa de l'anàlisi, atès que en la primera taula ja haurem pogut contrastar el seu impacte i, ara, ens interessarà centrar l'atenció en la mobilitat instructiva evitant les possibles interferències que aquesta variable pogués generar. Convé destacar que en aquesta segona taula treballarem amb la submostra de joves de 20 a 29 anys (per tant, una mostra diferent a la primera taula). El motiu d'aquest canvi és que no hem considerat pertinent analitzar la mobilitat instructiva dels joves de 15 a 19 anys, atès que, en la seva majoria, encara es troben a les beceroles del seu itinerari formatiu postobligatori i, per tant, desconexem quin serà el nivell formatiu que finalment acabaran assolint.

Més enllà d'aquestes dues taules transversals, en el decurs de la recerca anirem incorporant als models de regressió la resta de variables independents, d'acord amb les especificitats de cada capítol. A més, en alguns models de regressió, tal i com ja hem apuntat, també incorporarem com a variables independents algunes de les variables referents a les diferents dimensions de la centralitat social. Totes aquestes particularitats les anirem descrivint progressivament al llarg del text.

2. Centralitat política

Aquest capítol el dediquem a presentar i analitzar les tres subdimensions que conformen la *centralitat política*: les *percepcions polítiques*, les *actituds polítiques* i l'*activisme polític*. Com apuntàvem en la introducció teòrica, es tracta de subdimensions profundament vinculades al concepte de centralitat social. Malgrat el desplaçament que hi ha entre una i altra centralitat, causat per la càrrega connotativa que arrossega el camp polític, els joves que en cada una de les subdimensions tendeix a la centralitat política també ho fa a la social.

En totes tres subdimensions hem pogut generar categories que no només agrupen els joves segons la intensitat amb què s'aproximen o s'allunyen de la centralitat política, sinó que també hi hem pogut distingir diferents formes d'estar entre un i altre extrem. Així doncs, a través de cadascuna d'aquestes subdimensions, es dibuixen traços complementaris d'aquesta primera peça de l'arquitectura analítica que aquí comencem a bastir.

2.1. Les percepcions polítiques

La primera de les subdimensions de la centralitat política és la de les percepcions. Agrupem aquí aquella informació referent a la relació dels joves amb la política que se situa en un pla més interioritzat i profund, menys reflexiu. En certa mesura, aquesta és la subdimensió més propera a allò que Bourdieu va definir com l'*habitus*⁷. Per tant, també és l'aspecte de la centralitat política menys permeable a les transformacions derivades de les contingències històriques o de la pròpia acció reflexiva dels individus. Podríem dir, doncs, que les percepcions estructuren el *hardware* polític dels individus.

2.1.1. Tipologia de percepcions polítiques

La variable de síntesi que hem elaborat per tal d'aproximar-nos-hi està integrada per dos factors: l'*interès* per la política i la *comprensió* de la política. Pel que fa a l'interès per la política, hem tingut en consideració diverses variables. Per una banda, hem seleccionat dues variables relacionades amb allò que Bourdieu va anomenar el *camp polític*; és a dir, l'àmbit de la política institucional, aquella esfera política més directament vinculada als partits polítics. Les variables seleccionades són l'interès per les eleccions i l'interès pels partits polítics. Per altra banda, també hem seleccionat un grup de variables que fan referència a l'interès per allò que succeeix en relació a qüestions socials o polítiques en diferents escales geogràfiques; al propi municipi, a Catalunya, a Espanya, a Europa i al món.

⁷ En paraules del propi Bourdieu; "El habitus se define como un sistema de disposiciones durables y transferibles -estructuras estructuradas predispuestas a funcionar como estructuras estructurantes- que integran todas las experiencias pasadas y futuras y funciona en cada momento como una matriz estructurante de las percepciones, las apreciaciones y las acciones de los agentes cara a una coyuntura o acontecimiento y que se contribuye a producir" (1988: 54).

La gran majoria de joves tendeix a demostrar un nivell d'interès força baix en relació al camp polític. En canvi, l'interès és molt més generalitzat en relació a les qüestions socials o polítiques que afecten els diferents nivells geogràfics. En aquest sentit, el desinterès per aquestes darreres qüestions és indicatiu d'un fort distanciament respecte de la centralitat social, atès que assenyalava un grau d'estranyament notable respecte als diferents entorns institucionals (des dels més pròxims fins als més globals). La situació és força diferent en relació al desinterès pel camp polític; aquí, els perfils de joves desinteressats són molt diversos.

En aquest cas, no es pot establir una relació directa entre centralitat social i interès per la política, atès que, com apuntàvem, són molts els joves que comparteixen un relat crític sobre el camp polític. De fet, avui en dia aquest relat ha esdevingut un lloc comú que conjuga posicions personals i polítiques molt sofisticades amb d'altres d'una reactivitat més visceral i multifocal, de les quals aquesta n'és només una dimensió. Per contra, aquella minoria que sí manifesta estar interessada pel camp polític, ja sigui des d'una adhesió crítica com des d'una adhesió acrítica (especialment en el primer cas, que no difereix massa d'un desinterès igualment crític i reflexiu), sí està posicionada en la centralitat política. Per tal d'obtenir una variable de síntesi de l'interès per la política, hem procedit a sintetitzar totes les variables d'interès anteriorment esmentades. El resultat ha estat una variable dicotòmica que distingeix els joves més interessats per la política d'aquells que ho estan menys⁸.

Pel que fa a la comprensió de la política, hem diferenciat els joves als quals se'ls fa difícil entendre la política dels que no. Val a dir que aquesta variable recull la competència per entendre la política declarada pels propis joves, no la que objectivament tenen (per poder "objectivar" aquesta competència caldria haver-los-hi fet preguntes sobre els seus coneixements polítics, podent-ne avaluar, així, la seva perícia a l'hora de respondre-les). La dimensió subjectiva de la pregunta fa que en les respostes s'hi barregi allò que objectivament saben (que reflecteixen a partir de l'autoavaluació que en fan) amb un component subjectiu que remet, més aviat, als barems que estableixen per avaluar els seus coneixements. Veurem al llarg de l'anàlisi com la combinació de tots dos factors està present en la configuració de les percepcions polítiques juvenils.

Mitjançant la fusió de la variable de síntesi d'interès per la política amb aquesta variable de comprensió de la política, hem elaborat una tipologia que distingeix quatre perfils de joves en funció de les seves percepcions polítiques: els *nuclears* (s'interessen per la política i, alhora, la comprenen); els *indolents* (no s'interessen per la política però la comprenen); els *dissociats* (s'interessen per la política però no la comprenen); i els *outsiders* (ni s'interessen per la política ni la comprenen).

⁸ Totes les preguntes seleccionades per a la construcció d'aquesta variable de síntesi partien, en el qüestionari, d'una escala valorativa del 0 al 10 (0 = mínim interès; 10 = màxim interès). En primer lloc, hem procedit a recodificar les variables d'origen en variables ordinals de tres categories: "poc interès" (0-5), "interès mitjà" (6-7) i "interès elevat" (8-10). De la fusió de les variables referides a l'interès en allò que passa a diferents escales territorials n'ha resultat una variable de tres categories, que, al seu torn, hem fusionat amb les variables d'interès genèric per la política i per les eleccions, també de tres categories. De la fusió d'aquestes tres variables hem obtingut la variable dicotòmica final.

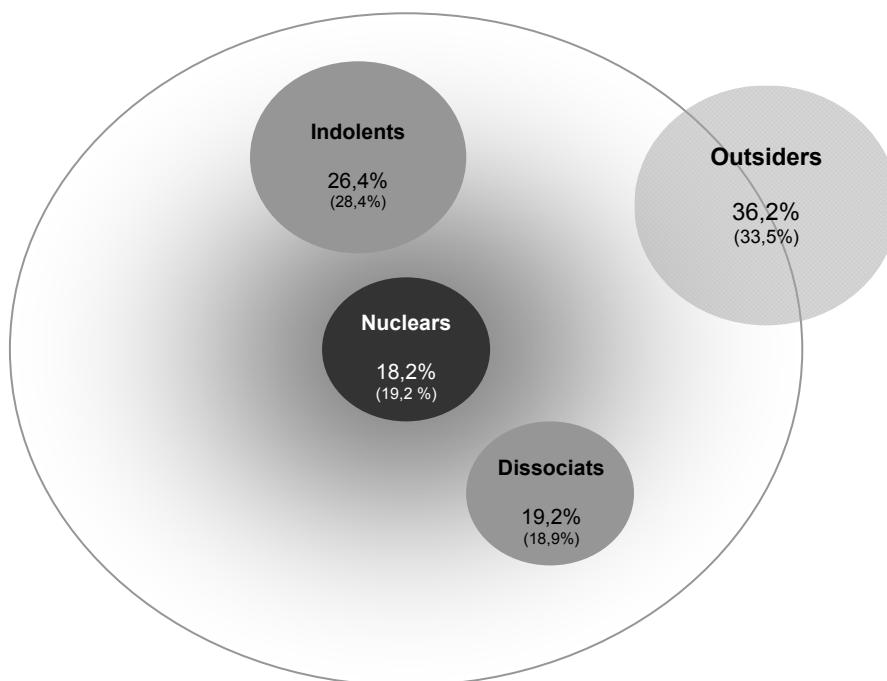
Taula 2.1. Tipologia de percepcions polítiques (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
Outsiders	36,2	33,5
Dissociats	19,2	18,9
Indolents	26,4	28,4
Nuclears	18,2	19,2
TOTAL	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

A la Taula 2.1. presentem el pes de cadascun dels quatre grups per al conjunt de la mostra de joves (15 a 29 anys). Així mateix, també presentem el seu pes entre els joves de 20 a 29 anys, atès que, com hem detallat en l'apartat metodològic, per a algunes anàlisis hem exclòs els joves de 15 a 19 anys. Com podem observar, en el conjunt de la mostra el grup més nombrós és el dels *outsiders* (36,2%), seguit pel grup dels *indolents* (26,4%). En conjunt, aquests dos grups, que reuneixen els joves menys interessats per la política, superen el 60% de la mostra. Així doncs, els dos grups restants, que integren els joves més interessats, tenen un pes inferior al 40%; 19,2% els *dissociats* i 18,2% els *nuclears*. Si fem la lectura en termes de comprensió de la política, observem que els dos grups amb major comprensió (*indolents* i *nuclears*) tenen un pes aproximat del 45% de la mostra, mentre que els joves amb més dificultats per comprendre-la (*outsiders* i *dissociats*) representen el 55% restant. Pel que fa a la submostra de joves de 20 a 29 anys, no trobem grans diferències respecte a la mostra general.

Gràfic 2.1. Percepcions polítiques i centralitat social. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesis, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

En el Gràfic 2.1 il·lustrem quina és la posició dels quatre grups de joves en termes de centralitat social. Els dos perfils més “extrems” -*nuclears* i *outsiders*- representen posicions clarament de centralitat i perifèria política, respectivament. Per la seva banda, els dos perfils intermedis -*indolents* i *dissociats*- representen posicions ambivalents. Aquesta ambivalència, però, és de naturalesa diferent. Els *dissociats* es caracteritzen per un distanciament cognitiu o, altrament, basat en una mirada autocrítica respecte de les pròpies competències polítiques, alhora que, en canvi, mantenen una actitud de reconeixement de la rellevància del camp polític (que, al mateix temps, sembla que se'ls fa gran). Hem optat per dir-ne *dissociats* per les ressonàncies amb la tipificació que fa el sociòleg de l'educació Basil Bernstein (1989) d'aquells infants que estan a l'escola d'una forma emocionalment adherida però sense treure'n el rèdit instrumental que seria d'esperar.

En canvi, els *indolents* són joves que sí que en saben, de política (o, si més no, se'n senten competents), però que, alhora, hi mantenen un distanciament emocional significatiu. Per tant, sota aquesta etiqueta poden coincidir joves molt crítics i desencantats, que mantenen una actitud de distanciament volgut i reactiu respecte a la política, amb d'altres joves que perceben de forma poc realista els seus coneixements polítics i construeixen com a distanciament reactiu el que, de fet, és una distància respecte a la política tan pronunciada com la dels *outsiders*. Com veurem, resulta molt interessant analitzar com correlacionen aquests dos grups amb les diferències existents entre les percepcions polítiques dels homes joves i les percepcions polítiques de les dones joves.

2.1.2. El pes de les variables independents bàsiques

Allò que més crida l'atenció de la primera taula de regressions logístiques (Taula 2.2) és la diferència d'intensitat amb que homes i dones tendeixen a ser presents en els grups dels *dissociats* i els *indolents*. Abans d'entrar-hi, però, paga la pena recordar que, com dèiem, la variable sobre comprensió de la política és una variable d'autopercepció i no de competències objectivament demostrades; per tant, aquí s'hi barreja la capacitat de comprensió del camp polític autopercebuda pels joves amb el barem, més generós o estricte, amb que s'estiguin autoavaluant.

Dit això, la tendència de les dones a trobar-se en el grup dels *dissociats* és el doble d'intensa que la dels homes, mentre que, per contra, la disposició dels homes és el doble d'intensa d'estar en el grup dels *indolents*. Per tant, el gènere es dibuixa com el factor clau que diferencia el grup dels *dissociats*, fortament feminitzat, del grup dels *indolents*, fortament masculinitzat. És important remarcar que la intensitat d'aquests contrastos pràcticament no es veu alterada en introduir als models de regressió les variables referides a la categoria professional dels pares, l'emancipació de la llar familiar i el nivell d'estudis propi (models 2 i 3).

Taula 2.2. Percepcions polítiques i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Outsiders			Dissociats			Indolents			Nuclears		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,304 ***	0,325 ***	0,219 ***	0,158 ***	0,182 ***	0,129 ***	0,493 ***	0,539 *	0,620 *	0,462 ***	0,331 ***	0,603 *
Edat^a												
15 a 19 anys	1,818 ***	1,818 ***	1,194	1,023	1,007	0,897	0,584 **	0,593 **	0,877	0,753	0,758	0,976
20 a 24 anys	1,100	1,057	1,040	0,883	0,872	0,819	0,853	0,873	1,004	1,197	1,250	1,143
Sexe												
Dona	1,294 *	1,327 *	1,456 **	1,914 ***	1,902 ***	2,019 ***	0,484 ***	0,474 ***	0,460 ***	0,877	0,871	0,755 ^
Nivell d'estudis dels pares^b												
Primaris o menys	2,255 ***	1,530 *	1,909 ***	1,107	1,085	1,052	0,716 ^	0,859	0,719	0,373 ***	0,541 *	0,531 *
Secundaris	1,392 *	1,081	1,263	1,145	1,109	1,107	0,872	0,980	0,901	0,679 *	0,868	0,788
Lloc de naixement												
Fora d'Espanya	1,052	0,954	0,956	0,864	0,858	0,906	0,962	1,012	0,881	1,122	1,231	1,405
Mida del municipi^c												
Menys de 10 mil hab.	1,004	1,032	0,972	1,297	1,280	1,310	1,258	1,189	1,260	0,566 *	0,585 *	0,597 ^
10 mil a 50 mil hab.	1,054	1,052	1,017	0,861	0,842	0,863	1,305	1,292	1,306	0,798	0,829	0,864
50 mil a 300 mil hab.	0,781	0,816	0,752	1,047	1,028	1,039	1,858 **	1,793 **	1,874 **	0,637 *	0,628 *	0,676 ^
Categoria professional dels pares^d												
Elemental o mitjana		1,433 ^			0,919			0,748			0,890	
Tècnics i professionals		0,739			0,865			0,954			1,709 *	
Emancipació de la llar familiar												
Sí			1,182			1,301			0,695 *			0,972
Nivell d'estudis propi^e												
Estudis en curs			2,120 ***			1,077			0,689 ^			0,501 **
Obligatoris			1,720 *			1,399			0,976			0,267 ***
Secundaris postobligatoris			1,698 **			0,987			1,054			0,436 ***

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

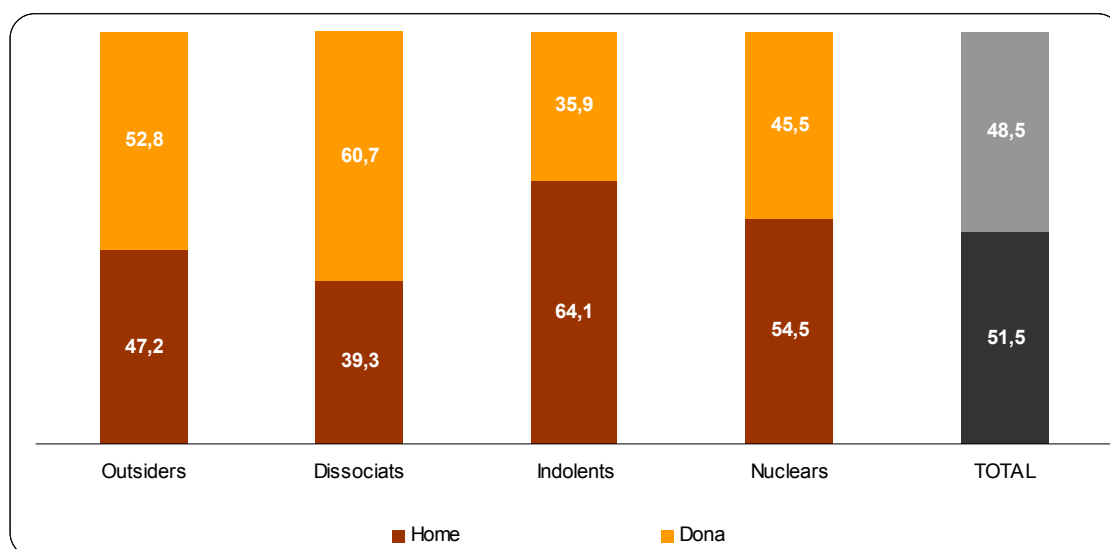
^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

Si ens fixem en quin és l'efecte de la variable sexe sobre els altres dos perfils –els *nuclears* i els *outsiders*–, observem que en tots dos casos la diferència també és estadísticament significativa, però, en aquest cas, el contrast és menor. Per una banda, els homes tenen una major disposició que les dones a estar en el grup dels *nuclears* (concretament, tenen 1,3 vegades més probabilitats de ser-hi). Aquesta diferència esdevé significativa en el tercer model de regressió (que incorpora el nivell d'estudis propi), però no abans. Aquest fenomen s'explica pel major nivell formatiu de les dones, que en els models previs anul·la la superior disposició dels homes a trobar-se en aquesta categoria. En canvi, en el tercer model, que en controla l'efecte, la major disposició masculina a ser present entre els *nuclears* sí esdevé significativa (si bé amb un grau de significativitat baix). Per la seva banda, les dones tenen una major disposició que els homes a estar en el grup dels *outsiders* (concretament, tenen 1,5 vegades més probabilitats de ser-hi). Aquí també trobem que la neutralització del nivell d'estudis (tercer model) incrementa la intensitat d'aquesta relació. El Gràfic 2.2 mostra, en percentatges, les diferències en la presència d'homes i dones en cadascun dels grups de la tipologia.

Gràfic 2.2. Percepcions polítiques i sexe (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Tot plegat posa de manifest la correlació existent entre l'interès per la política i el gènere, però sobretot entre la competència política declarada i el gènere. Mostrar-se interessat per la política és una disposició més marcada entre les dones, però, sobretot, les dones tenen una tendència molt més elevada a no considerar-se competents per comprendre-la. Els models de regressió relatius a les actituds polítiques ens donaran una clau interpretativa del perquè d'aquesta situació (reprendrem, doncs, aquest comentari en l'apartat 2.2).

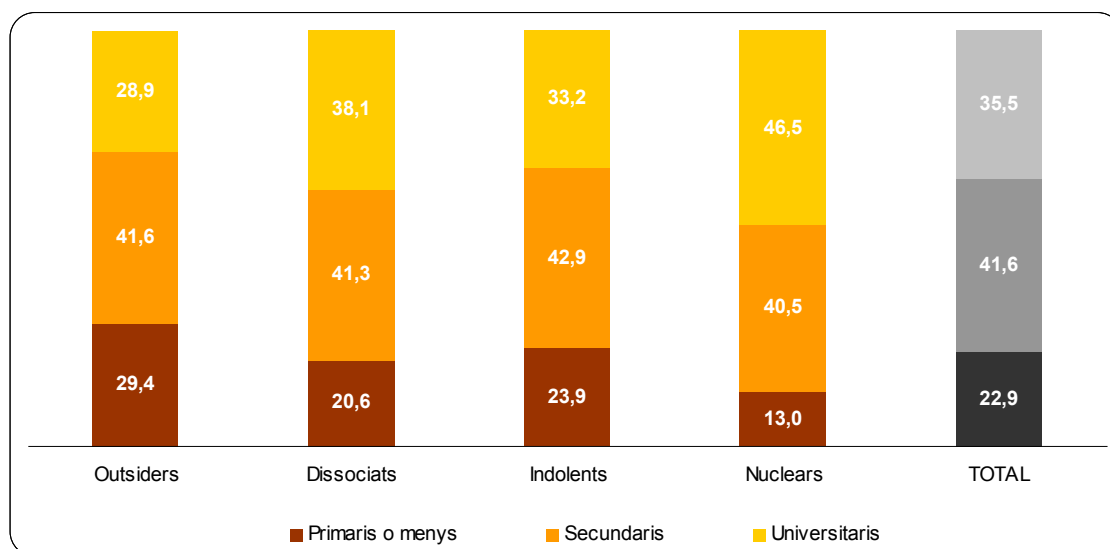
Tant o més rellevants que les diferències segons el gènere ho són les referides al nivell d'instrucció, tant dels pares com dels propis joves. En aquest cas són els dos grups més extrems, el dels *nuclears* (recordem; el més proper a la centralitat política) i el dels *outsiders* (el més allunyat), els que més reflecteixen els contrastos en les disposicions d'uns i altres joves. La tendència a trobar-se en el grup dels *outsiders* és superior quan més baix és el nivell d'estudis dels pares; per tant, és especialment intensa en el cas dels joves amb pares amb

estudis primaris. En aquest sentit, en el primer model de regressió observem que la tendència a estar en aquest grup és el doble d'intensa entre els fills de pares amb menor nivell d'estudis en comparació amb els fills d'universitaris.

En incorporar el nivell d'estudis propi a les regressions (tercer model) la intensitat explicativa del nivell d'estudis familiar decreix. Concretament, en aquest tercer model, la diferència d'intensitat entre els fills d'universitaris i els fills de pares amb estudis secundaris postobligatoris deixa de ser significativa. En canvi, però, la diferència amb els fills de pares menys instruïts continua sent molt intensa (la disposició d'aquests darrers a ser-hi és de pràcticament el doble que la dels fills d'universitaris). Sembla clara, doncs, l'existència d'una lògica additiva entre el nivell d'estudis propi i el dels pares; en tots dos casos tenir un nivell baix afavoreix una disposició d'*outsider* envers la política, essent aquesta especialment intensa quan se sumen un i altre component (més endavant, la Taula 2.3 ens permetrà aprofundir-hi).

El Gràfic 2.3 il·lustra, amb percentatges, la intensitat de la relació existent entre les percepcions polítiques dels joves i el nivell d'estudis dels seus pares. S'observa aquí com és el grup dels *outsiders* el que, en termes generals, presenta un capital instructiu familiar més baix (el qual contrasta especialment amb el dels *nuclears*, el grup més capitalitzat).

Gràfic 2.3. Percepcions polítiques i nivell d'estudis dels pares (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Pel que fa al nivell d'estudis propi, tornant a l'anàlisi dels models de regressió, els joves universitaris mostren una tendència especialment clara a defugir el grup dels *outsiders*: la disposició a ser-hi d'aquells que tenen menys estudis és aproximadament el 70% superior a la dels universitaris (restant sota control la variable referent al nivell d'estudis dels progenitors). Tot i així, els que tenen una disposició més marcada d'estar entre els *outsiders* són aquells que encara estudien en nivells no universitaris; concretament, tenen el doble de probabilitats d'estar entre els *outsiders* que els joves universitaris. En consonància amb això, en el primer i segon models de regressió, que no integren el nivell d'estudis propi, els joves de 15 a 19 anys són el grup d'edat amb major tendència a estar en aquest grup. Per tant, semblaria que no

només el nivell d'estudis hi està influent, sinó que aquesta diferència està molt relacionada amb la variable edat.

El segon dels models de regressió, que incorpora la categoria professional dels pares, també fa disminuir la influència del nivell d'estudis dels propis pares (palesant així la forta confluència entre una i altra variable⁹). Més enllà d'això, el més interessant és copsar com la diferència clau està entre els fills de tècnics i professionals (els menys predisposats a estar entre els *outsiders*; 0,7 per cada fill de directors i gerents, la categoria de referència) i els fills de treballadors elementals o de categories mitjanes (els més predisposats; 1,4 per cada fill de directors i gerents).

Quant als *nuclears*, es dibuixa la fotografia inversa. Aquí un elevat nivell d'instrucció dels pares i propi comporta una possibilitat molt major d'aplegar-s'hi. Igual que en el cas anterior, la influència de totes dues variables és additiva, de forma que el perfil universitari dels pares i el propi se sumen tot generant una possibilitat molt més elevada d'estar en aquest grup. En el tercer dels models de regressió, amb ambdues variables integrades (i, per tant, controlades entre si), els fills de pares amb estudis primaris tenen prop de la meitat d'opcions que els fills d'universitaris d'estar entre els *nuclears*. Pel que fa al nivell d'estudis propi, els joves que només han estudiat durant l'etapa obligatòria tenen quatre vegades menys probabilitats de ser-hi que els joves universitaris (per la seva banda, els joves amb estudis secundaris postobligatoris i els joves que estudien en etapes preuniversitàries, tenen aproximadament la meitat de probabilitats de ser-hi que els universitaris).

En definitiva, el grup dels *nuclears* s'identifica clarament amb aquells joves que tenen estudis universitaris o provenen de famílies amb estudis universitaris. Per tant, sembla clar que la centralitat política, pel que fa a les percepcions, té una forta associació amb el capital cultural; la posició de centralitat l'ocupen els joves més capitalitzats, la posició perifèrica els més descapitalitzats (en canvi, en les posicions intermèdies, no es detecten diferències remarcables pel que fa al nivell d'estudis propi ni dels pares, com tampoc en relació a la categoria professional dels pares). El segon dels models de regressió de la Taula 2.2 ens dóna noves pistes sobre això. En aquest model hi veiem com, de fet, són els fills de pares tècnics i professionals els que tenen majors possibilitats de trobar-se en el grup dels *nuclears* (1,7 per cada fill de directors i gerents). Tenint en compte que el volum principal dels integrants de la categoria de tècnics i professionals el conformen treballadors categoritzats com a científics i intel·lectuals (professors i investigadors, entre d'altres), no sembla agosarat deduir que, tant o

⁹ Aquesta és la raó principal per la qual no incorporem aquesta variable en la majoria de les regressions que estructurarem la recerca. Posar al mateix temps el nivell d'estudis dels pares i la seva categoria professional afecta la capacitat explicativa de l'estatus social parental, atès que divideix el pes explicatiu entre una i altra variable. Fins i tot pot produir, com en aquest cas, l'anul·lació de la significativitat d'alguna de les categories. Hem preferit mostrar en aquest segon model que, d'una banda, ambdues variables tendeixen a explicar un mateix fenomen, però que, de l'altra, una sola de les variables es queda curta per il·lustrar la intensitat explicativa de l'estatus sociocultural heretat. Val la pena retenir el fet que el nivell d'estudis és una variable que s'aproxima a explicar un fenomen, l'estatus, que va més enllà del que pot explicar.

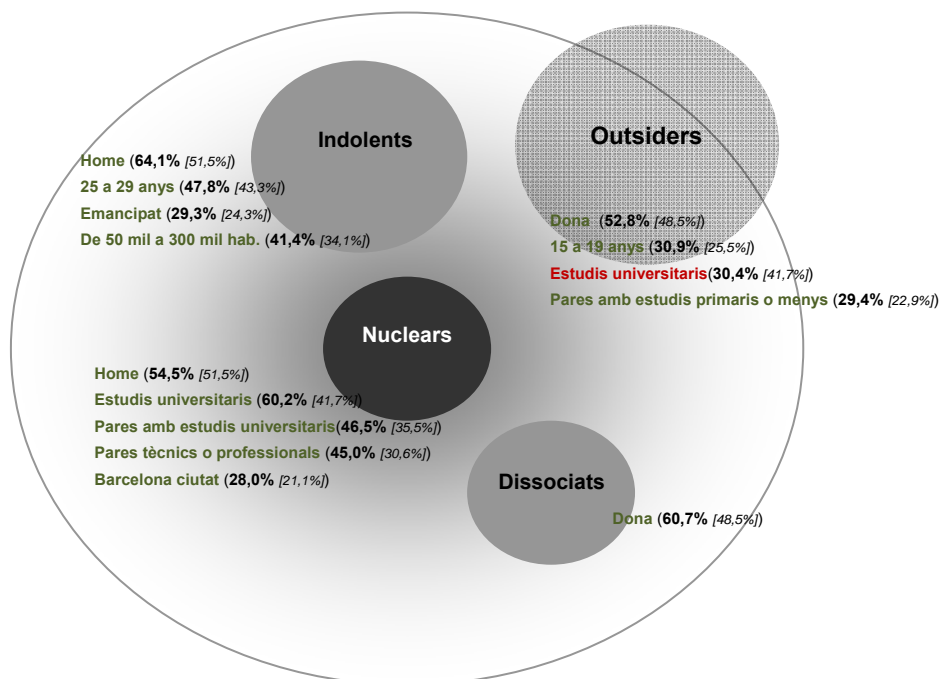
més que el capital econòmic d'adscripció, allò que marca una forta tendència a trobar-se en la categoria dels que estan en una major centralitat política és el capital cultural heretat.

També és pertinent fixar-nos en la variable sobre procedència, pel fet que la diferència entre autòctons i nascuts a l'estranger no és significativa en cap dels quatre grups. L'origen forà, doncs, un cop controlat el nivell d'estudis dels pares, no denota una major probabilitat d'estar entre els *dissociats*, els *outsiders*, els *indolents* o els *nuclears*. De fet, i en contra del que alguns prejudicis podrien fer-nos pensar, un cop neutralitzat el nivell d'estudis dels joves, en el cas que la diferència fos estadísticament significativa (que no ho és per la manca de casos), semblaria que allà on tindrien major disposició a estar els joves nascuts a l'estranger, en comparació amb els autòctons, seria en el grup dels *nuclears*. Això evidencia que allò que situa els forans en posicions polítiques més perifèriques no té a veure amb el seu origen, ni tan sols amb l'estigma que puguin arrossegar per aquest fet; senzillament els forans són un col·lectiu on s'hi reflecteixen -a vegades, com en aquest cas, atenuades- les característiques de la població més descapitalitzada de la societat.

Finalment, també convé destacar les dues darreres variables independents que mostren una incidència significativa sobre les percepcions polítiques; la mida del municipi i l'emancipació de la llar familiar. Pel que fa a la mida del municipi, bàsicament el que reflecteixen els models de regressió és que hi ha força més predisposició entre els barcelonins que entre els habitants de municipis petits (menys de 10 mil habitants) o de més de 50 mil habitants a estar entre els *nuclears*. Aquest darrer grup, el dels joves de municipis grans (que no són Barcelona), mostren una major tendència a ser presents entre els *indolents* (en comparació amb els joves barcelonins). En relació a l'emancipació de la llar familiar, els models de regressió indiquen que els joves que ja es troben emancipats tenen menys probabilitats de situar-se en el grup dels *indolents*.

A mode de síntesi, presentem el Gràfic 2.4, on remarcuem aquelles variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Així, de forma esquemàtica, podem visualitzar quins són els trets més característics dels joves que s'ubiquen en cadascun dels grups de la tipologia. Per exemple, en el grup situat a l'epicentre de la centralitat social, els *nuclears*, trobem sobrerrepresentats els nois, els joves amb estudis universitaris, els fills de pares amb estudis universitaris, els fills de pares tècnics i professionals, i els joves residents a Barcelona. De cadascuna d'aquestes categories, en la figura s'hi inclou el seu pes entre els *nuclears* (percentatge entre parèntesi) i el seu pes en el conjunt de la mostra (percentatge entre claudàtors). És el contrast entre aquestes dues dades el que ens permet identificar el nivell de sobrecapitalització (o infracapitalització) de cada categoria. En aquest cas, el dels *nuclears*, són les variables referents al capital instructiu (propri i familiar) i l'estatus professional familiar les que, amb diferència, mostren una major diferència respecte al conjunt de la mitjana. Com hem apuntat amb anterioritat, aquestes dades situen el capital cultural com un factor diferencial clau dels *nuclears*.

Gràfic 2.4. Percepcions polítiques, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

Pel que fa al grup situat en una posició perifèrica, els *outsiders*, observem que en aquest cas es troben sobrerrepresentades les noies, els joves de menor edat, els fills de pares amb nivells d'estudis més baixos i els fills de pares amb categories professionals elementals o mitjanes. Per la seva banda, trobem infrarepresentats els joves que han accedit a la universitat. Com en el cas dels *nuclears*, aquí també són les variables que podem associar al capital cultural dels joves les que esdevenen el factor diferencial del grup (si bé, en aquest cas, en direcció oposada; aquí són els joves menys capitalitzats els que es troben sobrerrepresentats). En canvi, en el cas dels dos grups intermedis, el factor diferencial és el sexe; entre els *dissociats* hi trobem sobrerrepresentades les dones, mentre que en grup dels *indolents* són els homes els qui es troben sobrerrepresentats. Entre aquests darrers, els *indolents*, també trobem sobrerrepresentats els joves de 25 a 29 anys, els joves emancipats i els joves residents en "ciutats mitjanes" (d'entre 50 i 300 mil habitants).

2.1.2. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

Passem ara a ampliar aquesta anàlisi incorporant noves variables independents als models de regressió (Taula 2.3); concretament, una variable de mobilitat instructiva intergeneracional i algunes variables referents a la socialització política dels joves. Com apuntàvem en la introducció metodològica, la variable de mobilitat instructiva intergeneracional contrasta el

nivell d'estudis assolit pels joves amb les acreditacions acadèmiques dels seus pares. A través d'aquesta variable podrem copsar si les diferències en la centralitat política vinculades al capital instructiu varien segons les combinacions de perfils instructius de pares i fills, tot prenent com a punt de partida el nivell d'estudis dels pares.

Concretament, compararem les percepcions dels joves universitaris en funció de si els seus pares també van passar per la universitat (en direm *universitaris consolidats*) o no (*nous universitaris*). Així mateix, també compararem les percepcions dels joves no universitaris en funció de si els seus pares van passar per la universitat (*nous no universitaris*) o no (*no universitaris consolidats*). Aquest contrast ens permetrà copsar com en són de determinants el *capital cultural heretat* (reflectit en el nivell d'instrucció parental) i el *capital cultural adquirit* (nivell d'estudis propi) en les percepcions polítiques dels joves. El matís que, d'aquesta forma, s'afegeix a la mirada que tradicionalment tenim sobre la qüestió (basada només en un o altre capital instructiu, o en l'observació de tots dos per separat) és, com anirem veient, d'allò més suggeridor. Tot això ho abordem en aquesta segona taula de regressions (convé recordar que, en aquest cas, treballarem amb la submostra de 20 a 29 anys, atès que no hem considerat pertinent adjudicar categories de mobilitat instructiva als joves de 15 a 19 anys, els quals, majoritàriament, encara es troben iniciant la seva trajectòria formativa postobligatòria).

Com hem vist anteriorment, els joves universitaris mostren una major disposició a situar-se entre els *nuclears* i una menor disposició a situar-se entre els *outsiders*. L'interessant aquí és observar com la disposició és pràcticament igual d'intensa entre els *nous universitaris* (sense pares universitaris) i els *universitaris consolidats* (amb pares universitaris). En aquest cas, per tant, la posició instructiva consolidada a nivell intergeneracional no comporta una major disposició a ocupar la centralitat política o una menor disposició a copar les posicions més perifèriques. Quant als joves sense estudis universitaris, tampoc hi ha diferència pel fet que els pares siguin o no universitaris: en condicions d'equiparabilitat, tots dos tenen moltes menys opcions que els universitaris d'estar entre els *nuclears* (al voltant d'una tercera part) i, en canvi, moltes més d'estar entre els *outsiders* (al voltant del doble; una mica superior en el cas dels *no universitaris consolidats*).

S'observa, doncs, que la lògica additiva que havíem suposat entre el nivell d'estudis dels joves i el dels seus progenitors en relació a la centralitat política és matisada quan integrem ambdós nivells d'estudis en una única variable. En aquest cas, el nivell d'instrucció propi sembla tenir un pes explicatiu substancialment superior. Val a dir, però, que les categories intermèdies sí que mostren una dinàmica que s'aproxima més al supòsit d'explicació additiva del que partíem, perquè la situació no és la mateixa entre els grups dels *dissociats* i dels *indolents*. Aquí la dimensió hereditària sí que sembla mostrar cert pes explicatiu. Malgrat que les diferències entre els perfils instructius no són significatives, les dades reflecteixen que els joves *universitaris consolidats* són els menys fàcilment localitzables entre els *dissociats* i, en canvi, els que tenen major disposició a estar entre els *indolents*. Per la seva banda, els *nous universitaris* mostren una disposició similar als *no universitaris* (nous o consolidats) a estar en un o altre grup. Per tant, el sentiment d'incompetència sembla ser especialment llunyà als *universitaris consolidats*.

Taula 2.3. Percepcions polítiques i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Outsiders			Dissociats			Indolents			Nuclears		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,252 ***	1,022	0,585 ^	0,121 ***	0,178 ***	0,090 ***	0,530 *	0,341 ***	0,450 *	0,575 ^	0,117 ***	0,251 ***
Edat												
20 a 24 anys	1,015		0,966	0,791		0,807	0,998		1,009	1,224		1,276
Sexe												
Dona	1,377 *		1,510 *	2,063 ***		2,033 ***	0,503 ***		0,483 ***	0,760		0,708 ^
Mobilitat instructiva intergeneracional^a												
Estudis en curs	3,020 ***		2,176 **	1,350		1,519	0,597 ^		0,637	0,286 ***		0,374 **
No universitaris consolidats	2,288 ***		1,620 ^	1,172		1,306	0,833		0,883	0,335 ***		0,463 **
Nous no universitaris	1,957 *		1,704 ^	1,561		1,619	0,851		0,871	0,310 **		0,359 **
Nous universitaris	1,147		0,939	1,291		1,388	0,796		0,827	0,929		1,081
Lloc de naixement												
Fora d'Espanya	0,902		0,682	0,954		1,022	0,873		0,989	1,486		1,781 ^
Emancipació de la llar familiar												
Sí	1,072		1,078	1,284		1,282	0,726 ^		0,707 ^	1,078		1,120
Mida del municipi^b												
Menys de 10 mil hab.	1,121		1,156	1,349		1,301	1,206		1,268	0,528 *		0,499 *
10 mil a 50 mil hab.	1,079		1,101	0,881		0,850	1,514 ^		1,580 ^	0,688		0,651 ^
50 mil a 300 mil hab.	0,808		0,844	0,960		0,927	2,329 ***		2,401 ***	0,491 **		0,447 ***
Pares debaten de política												
Sí		0,494 ***	0,537 ***		1,168	1,214		1,141	1,024		2,207 ***	2,132 ***
Pares assistien a manifestacions												
Sí		0,494 ***	0,515 **		1,118	1,024		1,163	1,293		1,699 **	1,541 *
Pares participaven en associacions												
Sí		1,019	1,011		1,178	1,172		0,845	0,800		1,019	1,113
Haver assistit a un esplai												
Sí		0,755 *	0,731 ^		1,189	1,153		1,199	1,257		0,963	0,985

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

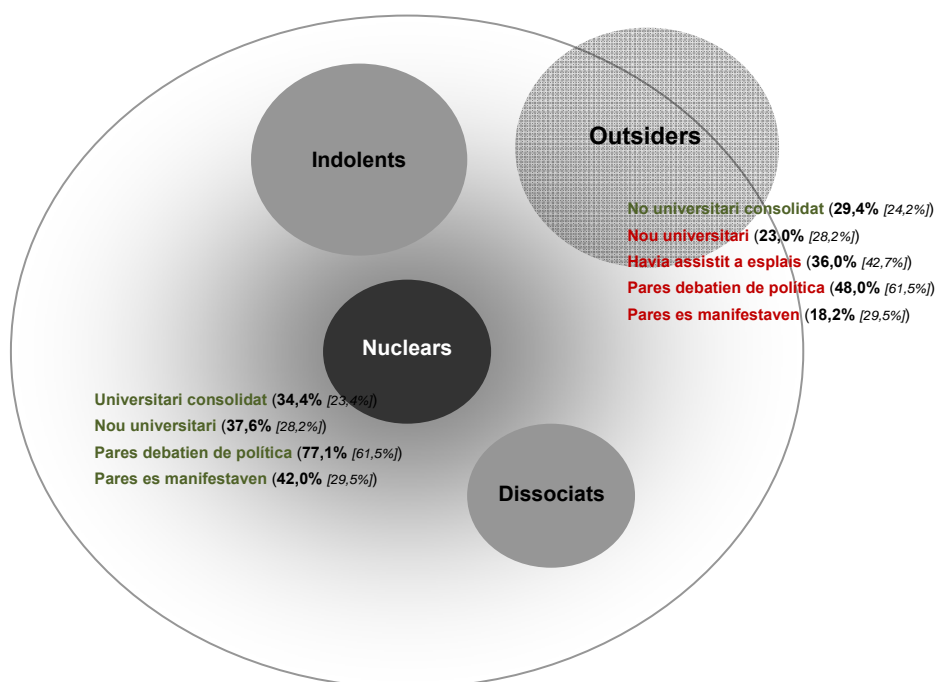
En el tercer model de regressió afegim quatre noves variables referents a la *socialització política* dels joves durant la seva infantesa: *haver assistit a un esplai*, *els pares debatien de política*, *els pares assistien a manifestacions*, i *els pares participaven en associacions*. Alhora, hem reservat el segon model de regressió per contrastar l'impacte explicatiu d'aquestes quatre variable quan no estan controlades per la resta de variables independents. D'aquesta forma, el segon model ens mostra l'impacte explicatiu "aparent" de les variables de socialització, aquell que es pot copsar de forma més directa, per després poder observar, en el tercer model, quina part d'aquest impacte explicatiu es vincula, efectivament, a la socialització política i quina part està explicant, indirectament, diferents posicions estructurals dels joves. Per tant, hem de restar amatents, d'una banda, a la influència d'aquestes quatre variables (Model 2) i, de l'altra, observar fins a quin punt la seva incidència s'esvaeix en incorporar a les regressions les variables independents "bàsiques" (Model 3).

Hi ha dues variables que mostren tenir una incidència explicativa notable en el fet que els joves tendeixin a alinear-se en uns grups o altres: si, quan eren petits, els seus pares debatien de política i si assistien a manifestacions. La resposta afirmativa a aquestes dues variables influeix positivament en les possibilitats dels joves de ser en el grup dels *nuclears* (en el segon model, 2,2 joves amb pares que debatien de política per cada un que no, i 1,7 joves amb pares que assistien a manifestacions per cada un que no) i negativament en les possibilitats de ser en el grup dels *outsiders* (aproximadament la meitat d'opcions de ser-hi). La situació no varia massa en el tercer model, quelcom que reflecteix que la socialització política, en aquells grups on té una incidència significativa (*nuclears* i *outsiders*), ho fa de forma força autònoma.

Tot i així, en el tercer model, i sobretot en el grup dels *outsiders*, la mobilitat instructiva intergeneracional perd part de l'impacte explicatiu, la qual cosa és indicativa de que en el cas dels *no universitaris* (nous o consolidats) haver tingut un cert nivell de socialització política familiar afebleix les possibilitats, estructuralment donades, d'estar ubicat en els *outsiders*. Els pares menys intruïts tendeixen a generar contextos de socialització política més febles, i una part de l'explicació de perquè hi ha més *outsiders* entre els joves amb aquests perfils instructius està en aquest afebliment dels contextos de socialització política.

Més enllà d'això, la influència d'aquestes quatre noves variables independents sobre les percepcions polítiques dels joves no modifica substancialment el pes de les variables estructurals que ja havíem observat, exceptuant alguns canvis menors. Per exemple, en el grup dels *nuclears* aquesta incorporació reforça la intensitat amb què podem trobar-hi joves forans (que són el grup que tendeix a tenir una experiència de socialització política més dèbil i, per tant, tendeix més a explicar la seva adscripció al grup dels *nuclears* per altres raons). Per altra banda, també convé destacar que el fet que els pares participessin en associacions no mostra un incidència estadísticament significativa en cap dels quatre grups. En canvi, el fet d'haver assistit a un esplai sí té un impacte significatiu sobre un dels grups, el dels *outsiders*; en condicions d'equiparabilitat, el fet d'haver passat per un esplai redueix un 30% les probabilitats de formar part d'aquest grup.

Gràfic 2.5. Percepcions polítiques, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

En el Gràfic 2.5 trobem sintetitzades, de forma gràfica, les categories de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política que han mostrat tenir un efecte significatiu sobre els diferents grups de la tipologia. No tornem a mostrar aquí, doncs, les categories de les variables independents bàsiques, les quals ja hem presentat en el Gràfic 2.4. Ens limitem ara a sintetitzar el pes d'aquest segon grup de variables independents. Com podem observar, aquestes variables només s'han mostrat significatives per als dos grups més "extrems"; *nuclears* i *outsiders*. En el cas de la mobilitat instructiva aquests resultats són coherents amb els de la primera taula de regressions (Taula 2.2), on, recordem, ni el nivell d'estudis propis ni el dels pares tenien un impacte significatiu sobre els dos grups intermedis; *dissociats* i *indolents*. Les variables de socialització política, per la seva banda, també influeixen en el fet de tenir percepcions polítiques situades al centre o a la perifèria (en termes de centralitat social), però no en el fet d'ocupar posicions intermèdies. Ens centrarem, doncs, a comentar les categories que marquen diferències entre els joves situats als extrems.

En el cas dels *nuclears*, trobem sobrerrepresentats els joves universitaris (tant nous com consolidats), els fills de pares que debatien de política i els fills de pares que assistien a manifestacions. Així doncs, trobem que aquest grup, al marge d'estar estretament associat a la possessió de capital cultural (com ja havíem vist en el Gràfic 2.4), també es troba directament relacionat amb la possessió de "capital polític" familiar. En el cas dels *outsiders* trobem l'altra cara de la moneda; aquí estan sobrerrepresentats els joves no universitaris (tant nous com

consolidats), mentre que es troben infrarepresentats els fills de pares que debatien de política i els fills de pares que assistien a manifestacions. A més, en aquest cas també trobem infrarepresentats els joves que han passat per un esplai.

2.1.3. En resum...

En aquest apartat hem abordat aquella subdimensió de la centralitat política que se situa en un pla menys reflexiu: les *percepcions polítiques*. Ens hi hem aproximat a través de dues variables: l'interès per la política i la comprensió de la política. El resultat ha estat una tipologia integrada per quatre perfils diferents de joves. Per una banda, trobem el grup que se situa a l'epicentre en termes de centralitat social; els *nuclears*. Els joves que integren aquest grup es caracteritzen per comprendre la política i, alhora, estar-hi interessats. A l'altre "extrem", ocupant una posició perifèrica, trobem els *outsiders*: joves que, per contra, ni s'interessen per la política ni la comprenen. Lògicament, aquest és el grup que presenta un menor nivell de centralitat social. A mig camí, en posicions intermèdies, trobem els *indolents* i els *dissociats*. Els *indolents* són joves que, malgrat comprendre la política, no hi estan interessats, mentre que els *dissociats* presenten la situació contrària: no la comprenen, però sí els hi interessa. Per tant, la diferència entre aquests dos grups no rau ens si es troben en posicions més properes o més llunyanes a la centralitat social, sinó que representen dues formes diferents d'estar ubicat en una posició intermèdia.

La primera taula de regressions ha posat de manifest la preeminència de dos factors explicatius; el sexe i el capital instructiu. Pel que fa al sexe, les noies presenten una major disposició a situar-se en el grup dels *outsiders* i, especialment, en el grup dels *dissociats*. En canvi, els nois tenen una major disposició a situar-se entre els *nuclears* i, sobretot, entre els *indolents*. El resultat són dos grups especialment contrastats pel que fa al sexe; el dels *dissociats*, fortament feminitzat, i el dels *indolents*, fortament masculinitzat. Aquestes dades, doncs, posen de relleu que allà on el gènere juga un paper més transcendent no és en l'interès per la política, sinó en la comprensió de la política. De fet, més que del nivell de comprensió de la política, del que ens parlen les dades és del nivell de competència política autopercebuda pels joves (i no de competència objectivada). Per tant, les dades no ens venen a confirmar si les noies són més o menys competents en matèria política que els nois; el que sí ens confirmen, però, és que les noies tenen una forta tendència a sentir-se menys competents que els nois en un àmbit, el de la política, que tradicionalment ha estat (i continua estant, en la seva majoria) copat pels homes.

La incidència del capital instructiu, per la seva banda, es concentra en les posicions més extremes: els *nuclears* i els *outsiders*. En aquests dos grups, tant el nivell d'estudis dels pares com el dels propis joves tenen una incidència notable, essent els nivells universitaris els que tenen una major disposició a situar-se entre els *nuclears* i, per contra, essent els nivells formatius més baixos els que tenen una major disposició a situar-se entre els *outsiders*. Per indagar en aquests efectes, en la segona taula de regressions hem incorporat la variable de mobilitat instructiva intergeneracional, la qual ens ha permès contrastar el pes dels dos nivells d'estudis (joves i pares) de forma integrada.

Els resultats han posat de manifest que, entre els *nuclears* i els *outsiders*, el nivell d'estudis propi té una major transcendència que el dels pares, atès que la disposició a estar en un o altre grup és pràcticament igual entre els *nous universitaris* (universitaris sense pares universitaris) que entre els *universitaris consolidats* (universitaris amb pares universitaris). Això ens indica, doncs, que els joves que han fet mobilitat instructiva ascendent, accedint a la universitat sense que els seus pares hi haguessin accedit, disposen de les mateixes probabilitats d'estar entre els *nuclears* que aquells altres joves que han arribat a la universitat seguint l'estela dels seus pares. Per tant, entre els joves universitaris, el fet de procedir d'una família universitària no implica unes percepcions polítiques més properes a la centralitat social. O dit d'una altra forma; per als joves que fan mobilitat instructiva ascendent, el seu pas per la universitat tendeix a equiparar el seu nivell de comprensió de la política i el seu nivell d'interès per la política amb el d'aquells joves, també universitaris, procedents de famílies amb més capital cultural.

Pel que fa als joves no universitaris, el nivell d'estudis dels seus pares tampoc marca unes probabilitats diferents de situar-se en un o altre grup; independentment de si provenen de famílies universitàries o no, aquests joves tenen moltes menys opcions que els joves universitaris d'estar entre els *nuclears* i moltes més d'estar entre els *outsiders*. Per tant, com dèiem, el nivell d'estudis propi mostra una major transcendència que el parental a l'hora de situar-se en una posició central o perifèrica en termes de centralitat social.

Ara bé, en el cas dels dos grups intermedis, el capital instructiu familiar sí sembla marcar algunes diferències. Malgrat no siguin estadísticament significatives, aquestes diferències apunten en la direcció que els joves *universitaris consolidats* tindrien major disposició a estar en el grup dels *indolents* i menor disposició a estar en el grup dels *dissociats*. En canvi, la disposició dels *nous universitaris* a estar en un o altre grup seria molt similar a la dels joves que no han passat per la universitat. Així doncs, entre els joves universitaris, el fet de procedir de família universitària sí semblaria afavorir una major autopercepció de competència en el camp polític, en comparació als universitaris que provenen de famílies amb menor capital cultural.

En la segona taula de regressions també han mostrat tenir un pes significatiu dues variables de socialització política; que els pares debatessin de política i que assistissin a manifestacions quan els joves eren petits. Ambdues variables confereixen una major disposició cap al grup dels *nuclears* i una menor disposició cap al grup dels *outsiders*. Per tant, aquest "capital polític" heretat actua en la mateixa direcció que el capital cultural, en tant que factor afavoridor de les percepcions polítiques més "centrades" (en termes de centralitat social). És interessant destacar que, a més, entre els joves que no han accedit a la universitat, especialment entre aquells que procedeixen de famílies no universitàries, la possessió d'aquest capital polític familiar actua com a factor reductor de les seves probabilitats d'ubicar-se en el grup més perifèric, el dels *outsiders*. Aquest mateix efecte també el produeix (si bé amb una intensitat inferior) el fet que aquests joves hagin passat per un esplai.

2.2. Les actituds polítiques

Les actituds polítiques conformen la segona de les subdimensions de la centralitat política. Aquí hi hem inclòs aquelles pràctiques quotidianes que estan a mig camí entre les percepcions i les pràctiques pròpiament polítiques (o polititzades). Es tracta d'hàbits quotidians que denoten fins a quin punt les persones joves senten que allò polític forma part del seu entorn existencial, del seu dia a dia. En aquest sentit, per a l'elaboració d'una tipologia que classifiqui els joves en funció de les seves actituds polítiques, hem abordat les dues qüestions que més clarament reflecteixen aquest vincle quotidià dels individus amb la política: la intensitat amb què se n'informen i la freqüència amb què en parlen.

2.2.1. Tipologia d'actituds polítiques

Pel que fa a la informació sobre política, hem tingut en consideració tres mitjans de comunicació diferents: televisió, ràdio i premsa escrita. En el cas de la televisió i la ràdio, hem agrupat els joves en tres categories en funció del consum de "notícies o programes de política i actualitat": a) *gens*; b) *consum mitjà* (els que hi dediquen menys d'una hora diària); i c) *consum elevat* (els que hi destinen més d'una hora diària). En el cas de la premsa escrita, també hem classificat els joves en tres categories, però amb intervals de temps diferents (atès que, en termes generals, el consum de premsa escrita és sensiblement inferior al de televisió i ràdio): la categoria *gens* és la mateixa, però, en canvi, la categoria *consum mitjà* en aquest cas integra els joves que hi dediquen menys de mitja hora diària, i la categoria *consum elevat* els que hi destinen més de mitja hora. Per tal d'obtenir una variable que sintetitzi tot aquest consum d'informació política, hem procedit a fusionar les tres variables (televisió, ràdio i premsa escrita). El resultat ha estat una variable dicotòmica que distingeix els joves que consumeixen informació política i d'actualitat de forma més intensiva, dels joves que se n'informen poc o que, directament, no se n'informen.

Pel que fa a la freqüència amb que els joves discuteixen de política, també hem diferenciat dos grups; els joves que en parlen amb força o molta freqüència, i els joves que no en parlen mai (o gairebé mai) o que en parlen amb poca freqüència. En aquest cas, el matís d'intensitat que aporta la gradació inicial de la pregunta, no objectivat en termes de dedicació temporal (com sí passa en el temps de consum d'informació política), ens ha semblat excessivament subjectiu. Per exemple, l'opció de resposta "gairebé mai", pot ser una manera no vehement, i més políticament correcta, de manifestar un fort distanciament quotidià respecte a la política. És per això que ens ha semblat més vàlid optar per reduir la complexitat subjectiva a dues categories de resposta. Certament, perdem algun matís pel camí, però el que ens transmeten aquestes dues noves categories sembla més sòlid i fiable com a reflex de pràctiques objectives.

De la fusió de les variables de síntesi referents a la informació política i a la discussió política, hem obtingut la següent tipologia d'actituds polítiques, integrada per quatre perfils de joves diferenciats: els *adherits* (s'informen de política i en parlen); els *banals* (no se n'informen però en parlen); els *íntims* (se n'informen però no en parlen); i els *refractaris* (ni se n'informen ni en parlen).

Taula 2.4. Tipologia d'actituds polítiques (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
Refractaris	26,1	22,8
Íntims	18,5	17,2
Banals	19,7	20,9
Adherits	35,8	39,1
TOTAL	100,0	100,0

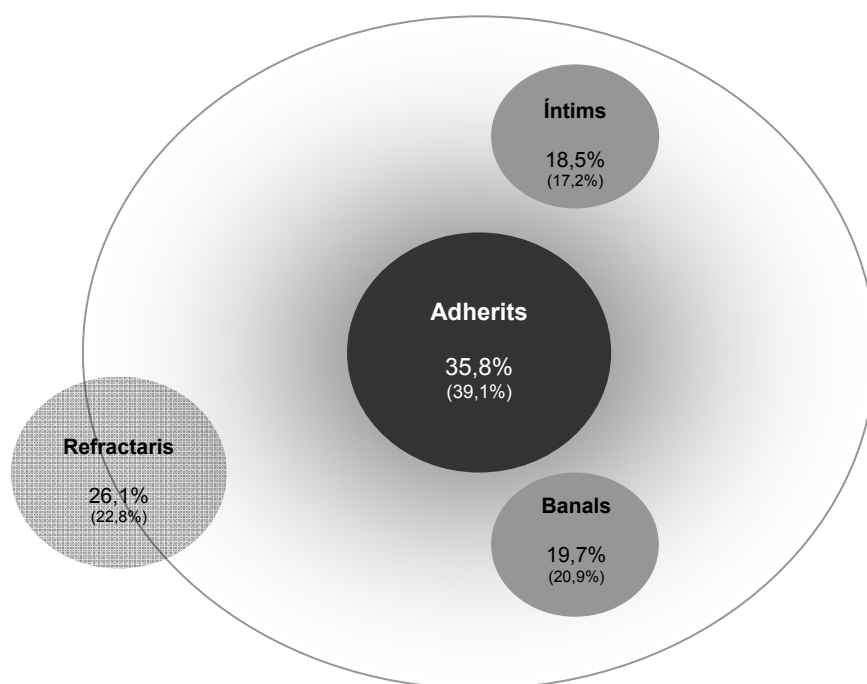
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

A la Taula 2.4. observem que, per al conjunt de la mostra, el grup amb més pes és el dels *adherits* (35,8%), seguit pel grup dels *refractaris* (26,1%). Així doncs, els dos grups més nombrosos -que, conjuntament, superen el 60% de la mostra- són els que se situen en les posicions “extremes”; és a dir, els joves que incorporen amb major intensitat l'esfera política en la seva vida quotidiana (els *adherits*), i els joves que en el seu dia a dia són menys permeables a allò polític (els *refractaris*). Per la seva banda, en una situació intermèdia trobem els dos grups menys nombrosos: els *íntims* (18,5%) i els *banals* (19,7%). Pel que fa a la submostra de joves de 20 a 29 anys, no trobem grans diferències en el pes dels diferents grups, si bé convé destacar que en guanya una mica el dels *adherits* (que aquí tenen un pes del 39,1%) en detriment dels *refractaris* (amb un pes del 22,8%).

Així doncs, en contraposició a les percepcions polítiques, aquí la categoria més nodrida és la dels que reflecteixen una major centralitat política. Les actituds són una subdimensió de la centralitat política especialment permeable als canvis i a la remodelació conscient; no implica transformacions tan irreflexives com les percepcions, ni posades en escena tan significades com l'activisme polític (sobretot el vinculat a la mobilització). No és estrany, doncs, que sigui una dimensió especialment sensible al tarannà dels joves que estan en procés de transició cap a una major centralitat política o cap a un major distanciament. Veurem a continuació fins a quin punt les dades aporten noves pistes sobre si, efectivament, això és el que es pot estar produint i reflectint en l'elevat nombre de casos en la categoria de major centralitat.

Més enllà del pes de cada grup, com podem observar en el Gràfic 2.6, el seu posicionament respecte a la centralitat social presenta una estructura força semblant a la de les percepcions polítiques. Al marge de les dues posicions extremes de centralitat i distanciament polític (que, com dèiem, ocupen els *adherits* i els *refractaris* respectivament), trobem dues categories intermèdies que ens parlen de diferents maneres d'estar entre els uns i els altres. Els *íntims* s'informen de política amb una intensitat elevada, però no en parlen. Per tant, es tracta d'una actitud receptiva vers la política, però menys exposada i proactiva que la dels *adherits*. Per contra, els *banals* són aquells que parlen de política amb freqüència, però que declaren no informar-se'n. Els hem anomenat *banals* no només per les ressonàncies que té el concepte en els seus usos quotidians, sinó per la utilització acadèmica que en fa Michael Billig en referir-se al “nacionalisme banal” (2006). En aquest sentit, banal no seria una actitud frívola, sinó quelcom tan interioritzat i naturalitzat que conforma una realitat *donada per descomptat* sobre la qual no cal ocupar-se'n (en aquest cas, informar-se'n).

Gràfic 2.6. Actituds polítiques i centralitat social. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesi, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

L'actitud *íntima* guarda importants similituds amb la disposició *dissociada*. Allà on uns (unes) se sentien incompetents, però interessats, aquí la seva interacció quotidiana amb la política es produeix des de la modèstia actitudinal de qui s'hi aproxima de forma més privada que pública. L'actitud *banal*, en canvi, com la disposició *indolent*, sembla poder reflectir formes contrastades de relacionar-se amb la política. D'una banda, trobaríem aquells per als qui l'etiqueta té més a veure amb una adjectivació del que fan com a frívol, en tant que superficial. De l'altra, també pot reflectir l'actitud política, més centrada, d'aquells que guarden certa distància respecte als mitjans de comunicació i parlen de política sobre paràmetres allunyats de la immediatesa de l'agenda mediàtica. Veurem fins a quin punt les dades sobre qui tendeix més cap a una o altra actitud política poden estar reflectint aquesta dualitat.

2.2.2. El pes de les variables independents bàsiques

La situació que reflecteixen els models de regressió (Taula 2.5) no segueix exactament l'esquema que havíem vist anteriorment per a les percepcions polítiques. Aquí, en les dues categories extremes (*adherits* i *refractaris*), conflueix la incidència estadísticament significativa del sexe i el nivell d'instrucció. En el grup dels *adherits*, en condicions d'equiparabilitat, tenen més probabilitats de ser-hi els nois (en el tercer model, que controla el nivell d'estudis propi, 0,7 noies per cada noi) i, sobretot, els joves més instruïts. Per contra, en el grup dels *refractaris* és més probable trobar-hi noies que no pas nois (en el tercer model, 1,7 noies per cada noi) i, sobretot, joves que no han passat per la universitat.

Com apuntem, doncs, en tots dos grups la variable independent amb un pes explicatiu més determinant és el nivell d'instrucció propi. Concretament, la disposició dels joves universitaris a estar en el grup dels *adherits* és gairebé quatre vegades més elevada que la dels joves amb estudis obligatoris, i més del doble que la dels joves amb estudis secundaris postobligatoris. Quant als *refractaris*, els joves universitaris tenen gairebé quatre vegades menys probabilitats de ser-hi que els joves menys instruïts (amb estudis obligatoris) i tres vegades menys probabilitats que els joves amb estudis secundaris postobligatoris. Aquest contrast evidencia, doncs, la fortíssima correlació existent entre el nivell d'instrucció dels joves i les seves actituds polítiques. Cal destacar, també, que la incorporació del nivell d'estudis propis a les regressions (Model 3) anul·la la incidència del nivell d'estudis dels pares (que, prèviament, s'havia mostrat estadísticament significativa). Això fa pensar que les actituds polítiques es veuen més fortament modulades pels contextos educatius i les pràctiques associades als nivells d'instrucció adquirits pels joves. Més endavant, però, en la taula de regressions que incorpora la variable de mobilitat instructiva intergeneracional (Taula 2.6), veurem que això no és ben bé així.

Tornant a la Taula 2.5, observem que el segon model de regressió, que incorpora la categoria professional dels pares, ofereix alguns resultats interessants. D'entrada, aquesta variable dilueix la significativitat i intensitat explicativa del nivell d'instrucció dels pares, com a conseqüència de l'efecte de col·linealitat existent entre ambdues variables. Però més enllà d'això, és interessant copsar, novament, el contrast existent entre els dos grups de major categoria professional: els tècnics i professionals, d'una banda, i els directors i gerents, de l'altra. Aquest contrast pren significativitat en la categoria dels *banals*, especialment poblada pels fills de tècnics i professionals (una disposició gairebé el doble d'intensa a ser-hi, en comparació als fills de directors i gerents). Per altra banda, en el cas dels *adherits*, també es mostra significatiu el contrast entre els fills de directors i gerents i els fills de categories elementals o mitjanes (0,6 joves d'aquest darrer grup per cada fill de directors i gerents).

En els *banals* també hi destaquen els joves universitaris (si bé amb menor intensitat que en el cas dels *adherits*). S'entreveu, doncs, la importància de determinats contextos d'interacció culturalment capitalitzats (com, en aquest cas, les famílies amb pares tècnics i professionals o la universitat) per afavorir que el jove parli de política. Són contextos especialment propers al camp polític i que, per tant, semblen estimular un cert ancoratge vers la centralitat política, fins i tot entre els joves que, altrament, tendrien a distanciar-se'n.

Taula 2.5. Actituds polítiques i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

		Refractaris			Íntims			Banals			Adherits		
		Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
		Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant		0,191 ***	0,197 ***	0,099 ***	0,181 ***	0,194 ***	0,120 ***	0,211 ***	0,130 ***	0,311 ***	1,051	1,332	1,443
Edat^a													
	15 a 19 anys	1,779 ***	1,805 ***	1,090	1,694 **	1,706 **	1,394	0,635 *	0,651 *	1,075	0,575 ***	0,554 ***	0,700
	20 a 24 anys	0,852	0,827	0,841	1,310	1,312	1,241	0,706 ^	0,733 ^	0,814	1,208	1,193	1,150
Sexe													
	Dona	1,330 *	1,353 *	1,672 ***	0,910	0,923	1,007	1,024	1,004	0,924	0,830	0,827	0,695 **
Nivell d'estudis dels pares^b													
	Primaris o menys	1,729 **	1,252	1,195	1,463 ^	1,188	1,233	0,906	1,180	1,000	0,545 ***	0,687 ^	0,781
	Secundaris	1,367 ^	1,132	1,141	1,389 ^	1,226	1,262	0,889	1,074	0,974	0,695 *	0,773	0,808
Lloc de naixement													
	Fora d'Espanya	1,094	1,045	0,872	2,082 **	2,036 **	1,964 *	0,382 **	0,399 *	0,385 *	0,926	0,937	1,140
Mida del municipi^c													
	Menys de 10 mil hab.	0,933	0,992	0,877	0,814	0,809	0,800	1,711 *	1,711 *	1,761 *	0,870	0,841	0,918
	10 mil a 50 mil hab.	1,169	1,220	1,089	0,711	0,668 ^	0,678 ^	1,572 ^	1,645 *	1,656 *	0,834	0,821	0,893
	50 mil a 300 mil hab.	1,004	1,056	0,938	0,631 *	0,628 *	0,608 *	2,214 ***	2,262 ***	2,322 ***	0,786	0,752	0,835
Categoria professional dels pares^d													
	Elemental o mitjana		1,310			1,185			1,232			0,623 *	
	Tècnics i professionals		0,769			0,849			1,871 *			0,871	
Emancipació de la llar familiar													
	Sí			1,215			1,415			0,647 *			0,957
Nivell d'estudis propis^e													
	Estudis en curs			3,276 ***			1,419			0,502 **			0,533 **
	Obligatori			3,879 ***			1,820 *			0,827			0,252 ***
	Secundaris postobligatori			3,070 ***			1,693 *			0,606 *			0,468 ***

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

^e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

D'altra banda, i com ja hem avançat, les dones mostren major disposició a estar en el grup dels *refractaris* i menor disposició a estar en el dels *adherits*. Resulta interessant observar com aquestes associacions esdevenen més intenses (i, en algun cas, adquireixen significativitat estadística) en el tercer model, que incorpora el nivell d'estudis propi. Això vol dir que, en el primer model, la disposició femenina queda parcialment anul·lada pel fet que les dones tendeixen a tenir un perfil acadèmic més elevat, quelcom que en fa incrementar el pes en el grup dels *adherits* i disminuir-lo, en canvi, en el dels *refractaris*.

En definitiva, el contrast entre els models de regressió ens permet discernir que el capital acadèmic adquirit i la feminitat (amb el què culturalment pugui comportar, en relació al camp polític) marquen percepcions confrontades. La interpretació que fem d'aquests resultats és que en la disposició actitudinal de les dones (encara) s'hi reflecteixen desigualtats que deixen pòsit en la seva cultura política, de forma que tendeixen a informar-se menys de política i a parlar-ne menys que els homes. Val a dir, però, que en relació al fet d'informar-se'n menys, no és descartable que hi intervingui també un factor de naturalesa més "material" que "cultural", com és la tendència a què les dones disposin de menys temps lliure (per dedicar, per exemple, a informar-se de política). A risc de menystenir aquesta línia explicativa, ens atreviríem a apuntar que les dades reflecteixen també una tendència de les dones a considerar el camp polític com a quelcom que els hi és aliè; que, d'alguna manera, encara s'associa a l'univers dels interessos masculins.

Això podria explicar, en part, que en el cas de les percepcions les dones tinguin més probabilitats que els homes d'estar en la categoria dels *dissociats* i menys en la dels *indolents*. Les dones poden mostrar un interès genèric per la política, però tendeixen a sentir-se'n menys competents, a parlar-ne menys i a no informar-se'n amb la mateixa intensitat. Per contra, els homes poden mostrar-s'hi més desinteressats, però els costa més reconèixer-s'hi incompetents, no mantenir-se'n informats o no parlar-ne. Allò polític tendeix a formar part més fàcilment de l'univers referencial dels homes que de les dones, de forma que la distància masculina tendeix a construir-se més en termes de resistència conscient a allò polític (desinterès). En canvi, en el cas de les dones destaca més una tendència a la indiferència quotidiana que no pas a la resistència.

Sembla raonable pensar que, en part, l'autopercepció d'incompetència té a veure precisament amb el fet de parlar menys de política i, sobretot, d'informar-se'n menys. Però més enllà d'aquest element objectiu, que pot lligar la manca de competència amb un major desconeixement efectiu dels afers polítics, tot apunta a que la diferència de gènere també deriva d'altres motius. De fet, les dades reflecteixen que la correlació de les dones amb el grup de les percepcions *dissociades* (que s'autoperceben incompetents) és més intensa que amb el grup de les actituds *refractàries* (que no parlen i no s'informen de política). Per tant, la percepció femenina d'incompetència no sembla poder-se reduir a la tendència a estar menys informades; a la diferència objectiva en termes d'informació sembla sumar-s'hi que, a un mateix nivell de competència objectiva, les dones tendeixen a considerar-se menys competents que els homes.

Com apuntàvem, això sembla denotar certa permanència de la reminiscència històrica a considerar la política com una preocupació masculina. Segurament també s'hi suma una

disposició diferencial de gènere més profunda. Per una banda, la major tendència masculina a una certa fatxenderia competitiva i a fer de la necessitat virtut (a fer de les situacions *de facto*, situacions desitjades). Per l'altra, la major tendència femenina a la modèstia i al reconeixement dels propis límits. D'aquesta forma, en els homes el distanciament envers la política s'interpreta més en termes d'*indolència* (de desinterès, d'allunyament volgut, de descreença), mentre que en les dones s'interpreta més en termes de *dissociació cognitiva* (se'n reconeix la importància, però s'interpreta que no és quelcom fet per a elles). No ens toca a nosaltres decidir quina de les dues és la forma de legitimació argumental envers l'allunyament de la política més delicada i difícil de subvertir.

Una altra de les diferències respecte a les percepcions polítiques rau en quines són les variables independents significatives en els grups intermedis; en aquest cas, *banals* i *íntims*. Aquestes dues posicions, com ja hem exposat, no ocupen la centralitat política: els *banals* no s'informen de política malgrat que en parlen quotidianament i, per contra, els *íntims* sí se n'informen però s'inhibeixen de parlar-ne. D'entrada, la variable *procedència* explica la major disposició a estar en un o altre grup. Concretament, els joves nascuts a l'estranger tenen una disposició molt menor a estar en el grup dels *banals* (en condicions d'equiparabilitat, 0,4 forans per cada autòcton), mentre que, en canvi, tenen una disposició el doble d'intensa a estar en el grup dels *íntims*. Així doncs, un cop neutralitzat el nivell d'instrucció dels pares, els joves d'origen estranger tendeixen a informar-se de política més que els autòctons, però en canvi s'inhibeixen més a l'hora de parlar-ne. En aquest cas, el distanciament parcial respecte de la política no es fonamenta, com en el cas de les dones, en l'autopercepció d'incompetència, sinó en no expressar-s'hi públicament.

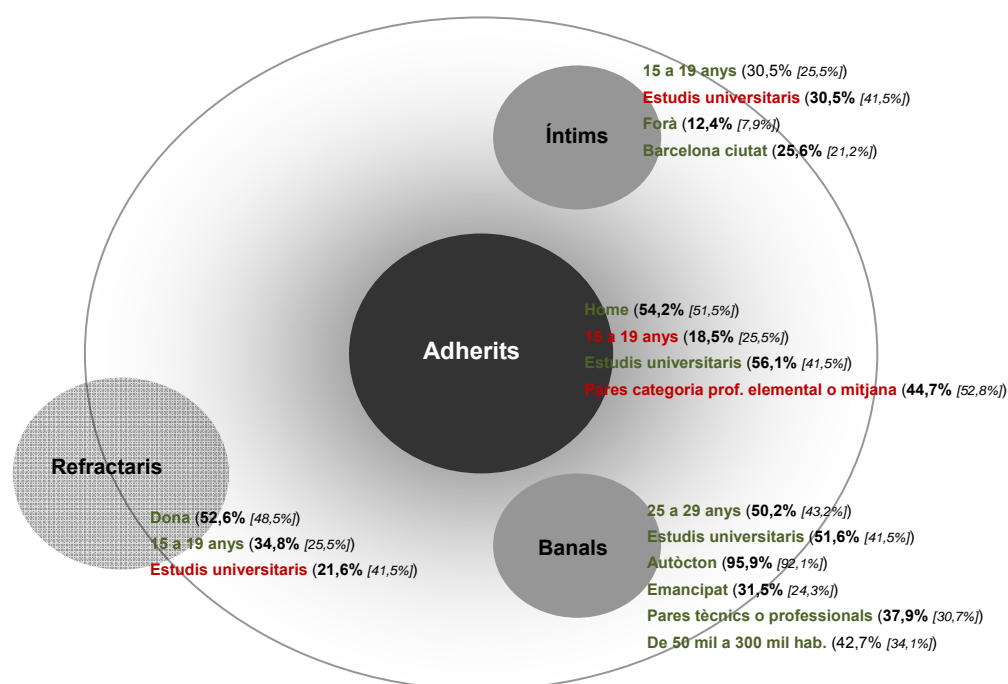
L'edat també sembla tenir un impacte explicatiu sobre les actituds polítiques. En el primer model, el grup dels més joves té una major probabilitat d'estar present en el grup dels *íntims* i en el grup dels *refractaris* que el grup de joves de més edat (concretament, 1,7 i 1,8 vegades més probabilitats respectivament). En canvi, tendeixen a estar menys presents en el grup dels *banals* i, sobretot, en el grup dels *adherits* (en el primer model, 1,6 i 1,7 vegades menys probabilitats respectivament). Informar-se poc de política esdevé una característica dels més joves, però ho és encara més no parlar-ne. Sembla, doncs, tractar-se d'una qüestió temàtica que pren major presència a partir dels 20 anys.

També aquí, com passava amb les percepcions, l'edat perd significativitat en incorporar com a variable independent el nivell d'estudis propi. Es dona un efecte evident de col·linealitat, especialment concentrat en la categoria dels joves amb estudis (no universitaris) en curs, que provoca que tant aquesta categoria com la de menor edat tendeixin a explicar el mateix. Aquesta coincidència sembla palesar que en bona mesura la diferència entre els grups d'edat fa referència a diferències en el cicle vital i no entre les diferents cohorts de joves; es tracta de diferències, per tant, que s'anul·len en arribar a certa edat.

Finalment, la variable independent sobre la mida del municipi mostra que els joves residents a Barcelona tenen una disposició molt menor a trobar-se en el grup dels *banals* i, per contra, força més elevada de trobar-se en els *íntims*. Així, mentre els barcelonins tendeixen a tenir una percepció política més *nuclear* i una actitud més *íntima* que la resta, els joves residents a ciutats grans es caracteritzen per una major percepció política *indolent* i una actitud *banal*. Són

uns resultats una mica contraintuïtius, especialment en relació a l'actitud *íntima* (i, sobretot, poc *banal*) dels barcelonins. Podria semblar que el context urbanita hauria de predisposar a una major proximitat retòrica al camp polític, però passa tot el contrari: predisposa, més aviat, a una actitud d'atenció reservada.

Gràfic 2.7. Actituds polítiques, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

En el Gràfic 2.7 sintetitzem les variables independents que han mostrat tenir un major pes en els diferents grups de la tipologia. Com podem observar, els grups amb major i menor centralitat social (*adherits* i *refractaris*, respectivament) presenten perfils oposats. En el grup dels *adherits* hi trobem sobrerrepresentats els nois i, sobretot, els universitaris. Per contra, hi trobem infrarepresentats els joves de menor edat i els fills de pares amb categories professionals elementals o mitjanes. En el grup dels *refractaris* hi trobem sobrerrepresentades les noies i els joves de menor edat, mentre que els universitaris hi estan infrarepresentats. Per tant, a l'epicentre de la centralitat social hi trobem un grup masculinitzat, capitalitzat i de major edat (els *adherits*); a la perifèria, en canvi, hi trobem un grup feminitzat, poc capitalitzat i de menor edat (els *refractaris*).

Els grups intermedis, per la seva banda, també presenten perfils contrastats entre sí. Entre els *íntims*, hi trobem sobrerrepresentats els joves nascuts fora d'Espanya, els joves de menor edat i els joves barcelonins. Així mateix, els joves universitaris hi estan infrarepresentats. Per contra,

entre els *banals* hi trobem el dibuix contrari: aquí hi estan sobrerrepresentats els joves autòctons, els joves de major edat, els joves de ciutats entre 50 mil i 300 mil habitants, i els joves universitaris (en aquest cas, també hi estan sobrerrepresentats els fills de tècnics i professionals i els joves emancipats). Convé destacar que, en relació als grups més extrems, pel que fa a l'edat i el nivell d'estudis, els *banals* s'aproximen al perfil dels *adherits* (més capitalitzats i de major edat), mentre que els *íntims* s'aproximen al perfil dels *refractaris* (més joves i menys capitalitzats).

2.2.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

En relació a la mobilitat instructiva intergeneracional, la Taula 2.6 mostra uns resultats diferents als que havíem vist en el cas de les percepcions polítiques. Aquí, el comportament dels grups amb posicions acadèmiques noves o consolidades difereix força més. Pel que fa als joves no universitaris, la disposició a trobar-se entre els *adherits* és inferior en els cas dels *no universitaris consolidats* (gairebé quatre vegades inferior respecte dels *universitaris consolidats*) que en el cas dels *nous no universitaris* (gairebé dues vegades inferior als *universitaris consolidats*). Així doncs, els fills d'universitaris que no han accedit a la universitat semblen mantenir, en comparació als joves no universitaris procedents de famílies no universitàries, part d'una disposició heretada que n'afavoreix una major centralitat política.

Quant a la categoria dels *refractaris*, aquells més allunyats de la centralitat política, els *nous universitaris* semblen tenir una disposició a ser-hi menys intensa que els *universitaris consolidats* (si bé la diferència no és estadísticament significativa). A la vegada, tenen moltes menys possibilitats de ser-hi que els *nous no universitaris* (que tenen el doble d'opcions de ser-hi, en condicions d'equiparabilitat, que els *universitaris consolidats*) i que els *no universitaris consolidats* (gairebé quatre vegades més opcions que els *universitaris consolidats*). Però si els *nous universitaris* tenen tantes o més possibilitats d'estar en els *adherits* i de no estar en els *refractaris* que els *universitaris consolidats*, aquests darrers són els més predisposats a estar entre els *banals* (si bé les diferències aquí no són significatives entre uns i altres universitaris) i, en canvi, són amb molta diferència els que menys tendeixen a estar en la categoria dels *íntims* (entre la meitat i un terç d'opcions de ser-hi que la resta de perfils instructius).

Aquesta situació sembla reflectir una actitud particular envers la política; especialment desinhibida en parlar-ne, però no especialment informada. És l'actitud confiada i que integra la política amb naturalitat com a camp retòric proper. És, com va mostrar Bourdieu, el tipus d'actitud d'aquells que tenen un capital cultural consolidat en qüestions com ara la cultura, actitud que sembla reflectir-se, també, en l'àmbit polític. Davant d'això, l'actitud dels *nous universitaris* tendeix a ser més esforçada; si més no, en part sembla reflectir la voluntat d'estar a l'alçada de les circumstàncies d'aquells que han adquirit un nou estatus i, per tant, no poden donar res per descomptat.

Taula 2.6. Actituds polítiques i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Refractaris			Íntims			Banals			Adherits		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,132 ***	0,704 *	0,386 **	0,082 ***	0,449 ***	0,188 ***	0,361 ***	0,125 ***	0,179 ***	1,165	0,254 ***	0,391 **
Edat												
20 a 24 anys	0,814		0,737	1,298		1,245	0,807		0,817	1,151		1,235
Sexe												
Dona	1,955 ***		2,227 ***	0,997		1,034	0,901		0,900	0,661 **		0,593 ***
Mobilitat instructiva intergeneracional^a												
Estudis en curs	3,039 ***		1,918 *	2,924 **		2,042 *	0,319 **		0,395 *	0,518 **		0,777
No universitaris consolidats	3,792 ***		2,403 **	3,370 ***		2,337 *	0,557 *		0,689	0,275 ***		0,410 ***
Nous no universitaris	2,073 *		1,720	2,424 *		2,033 ^	0,631		0,674	0,576 *		0,692
Nous universitaris	0,699		0,516 *	2,154 *		1,856 ^	0,788		0,885	1,028		1,306
Lloc de naixement												
Fora d'Espanya	0,731		0,565 ^	3,144 ***		2,930 ***	0,382 *		0,417 *	0,915		1,155
Emancipació de la llar familiar												
Sí	1,363		1,348	1,484 ^		1,434	0,641 *		0,656 *	0,881		0,930
Mida del municipi^b												
Menys de 10 mil hab.	0,725		0,826	0,705		0,766	1,824 *		1,665 ^	1,070		1,019
10 mil a 50 mil hab.	0,854		0,943	0,554 *		0,575 *	1,727 *		1,616 ^	1,158		1,107
50 mil a 300 mil hab.	0,657 ^		0,739	0,551 *		0,606 ^	2,415 *		2,209 **	1,064		0,956
Pares debaten de política												
Sí		0,337 ***	0,358 ***		0,304 ***	0,356 ***		2,635 ***	2,334 ***		2,848 ***	2,639 ***
Pares assistien a manifestacions												
Sí		0,443 ***	0,460 **		0,700	0,674		0,947	0,866		1,949 ***	1,936 ***
Pares participaven en associacions												
Sí		0,771	0,735		0,780	0,773		1,222	1,205		1,160	1,198
Haver assistit a esplai												
Sí		0,951	0,921		1,023	1,197		1,071	1,036		0,967	0,941

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

Els resultats que es reflecteixen en el segon i tercer model de regressió segueixen la mateixa pauta que havíem observat en les percepcions. Haver crescut en una família on els pares debatien de política i/o assistien a manifestacions correlaciona positivament amb el grup de joves situats en una major centralitat política (els *adherits*), mentre que els allunya del grup més perifèric (els *refractaris*). Les diferències en la rellevància de les variables de socialització política canvien molt poc entre els segons i tercers models, reflectint l'autonomia explicativa d'aquestes variables independents. En condicions d'equiparabilitat, en el tercer model, per cada jove *adherit* on a casa no parlaven de política en trobaríem 2,6 que sí (2,8 en el segon model) i per cada jove *adherit* on a casa els pares no anaven a manifestacions, gairebé en trobaríem dos que sí. En canvi, en els *refractaris* la relació és inversament proporcional: n'hi hauria menys de la meitat de socialitzats en famílies que parlaven de política o es manifestaven que de socialitzats en famílies que no en parlaven o no es manifestaven.

Convé destacar que la variable independent sobre si els pares parlaven de política mostra una notable influència sobre les actituds de tots els joves, amb tota probabilitat perquè les actituds polítiques, tal i com les hem categoritzat, estan basades en si els joves parlen de política de forma quotidiana. No és estrany que el fet que els pares en parlessin tingui una clara correlació amb que, ara, els fills ho facin. Això fa que en el grup dels *banals* (en parlen, però no se n'informen) hi hagi una probabilitat més elevada de trobar-hi els joves de famílies que també en parlaven (2,6 per cada un que no en el segon model, 2,3 en el tercer). En canvi, entre els *íntims* (se n'informen, però no en parlen) de joves que sí en parlaven a casa tendim a trobar-ne només al voltant d'un terç respecte als que no en parlaven.

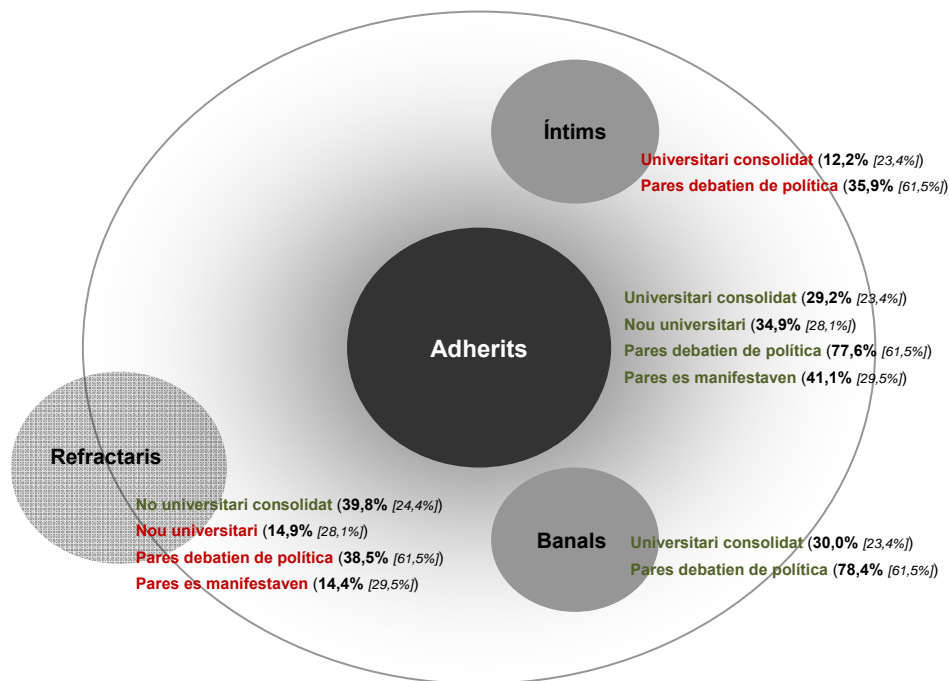
D'altra banda, també és molt reveladora la manca de significativitat estadística d'haver participat en esplais o que els pares participessin en associacions (en aquest cas, d'estar més presents en la categoria dels *adherits* i menys en la dels *refractaris*). Sembla, doncs, que haver-se socialitzat en entorns que afavoreixen l'adquisició de capital social (en l'accepció més propera a autors com Putnam) no exerceix una influència positiva sobre l'adhesió dels joves a la centralitat política.

Quant a les transformacions que la incorporació de les variables de socialització política i associativa produeixen sobre les variables estructurals (més concretament, sobre la mobilitat instructiva intergeneracional), altra vegada es produeix un important efecte d'atenuació de la seva capacitat explicativa, arribant en algun cas a anul·lar-ne la significativitat. Així doncs, provenir d'entorns més intruïts i anar a la universitat afavoreix una actitud política més adherida, però ho fa sobretot si s'ha crescut en famílies polititzades; i d'altra banda, provenir de famílies polititzades neutralitza el "handicap", en termes de centralitat política, de tenir un baix nivell d'instrucció propi o parental (especialment en aquells casos en que ni els fills ni els pares han passat per la universitat).

Val a dir, però, que hi ha dos casos en què no es produeix aquest efecte d'atenuació explicativa de les variables estructurals. Es tracta dels joves nascuts a l'estranger, significativament menys propensos a estar entre els *refractaris* quan neutralitzem els efectes de socialització política, i dels *nous universitaris*. Aquests darrers també són menys propensos a estar entre els *refractaris* que els joves *universitaris consolidats* quan controlem l'efecte de socialització,

precisament perquè la socialització familiar aquí n'explica menys la propensió a no ser-hi que entre els joves *universitaris consolidats*.

Gràfic 2.8. Actituds polítiques, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

En el Gràfic 2.8 sintetitzem les principals variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política que han mostrat tenir un pes rellevant sobre la tipologia d'actituds polítiques. Com ja succeïa en el Gràfic 2.7 (quan sintetitzàvem les variables independents bàsiques), els dos grups extrems tendeixen a presentar uns perfils inversament proporcionals. El grup dels *adherits* és que el presenta un major nivell de capitalització instructiva i socialització política; aquí hi trobem sobrerrepresentats els joves universitaris (tant nous com consolidats) i els fills de famílies polititzades (que debaten de política i es manifestaven). Com dèiem, el grup dels *refractaris* presenta el perfil invers; aquí s'hi troben sobrerrepresentats els joves amb menys capital cultural (*no universitaris consolidats*) i infrarepresentats els *nous universitaris*, els fills de pares que debaten de política i els fills de pares que es manifestaven.

Els grups intermedis també presenten perfils inversament proporcionals entre sí. Entre els *banals* es troben sobrerrepresentats els *universitaris consolidats* i els fills de famílies que debaten de política; entre els *íntims*, per contra, aquests grups de joves es troben infrarepresentats. Per tant, com també vèiem en el cas de les variables independents bàsiques, els *banals* són un grup més capitalitzat que els *íntims*, situant-se propers, pel que fa al seu

perfil estructural, al grups dels *adherits*. En canvi, els *íntims*, estructuralment tendeixen a aproximar-se al grup dels *refractaris*.

2.2.4. En resum...

Hem abordat en aquest apartat les *actituds polítiques* dels joves, aquella subdimensió de la centralitat política que se situa a mig camí entre les percepcions i les pràctiques de participació política. Ens hi hem aproximat a partir de dues variables que expressen en quina mesura la política forma part de la quotidianitat dels joves; amb quina intensitat se n'informen i amb quina freqüència en parlen. El resultat ha estat una tipologia que diferencia quatre grups de joves. Per una banda, trobem els *adherits*, el grup amb major centralitat social. Aquest grup l'integren aquells joves que s'informen de política i en parlen. A l'altre cantó, trobem els *refractaris*, que representen la situació contrària; ni se n'informen ni en parlen i, per tant, ocupen una posició perifèrica en termes de centralitat social. En una posició intermèdia trobem els altres dos grups; els *íntims*, que s'informen de política però no en parlen, i els *banals*, que no se n'informen però sí en parlen.

Entre les variables estructurals, són el sexe i, sobretot, el nivell d'estudis propi les que s'han mostrat més influents sobre les actituds polítiques. Pel que fa al sexe, la seva incidència es concentra en els dos grups extrems; concretament, les noies tenen menys probabilitats que els nois de situar-se entre els *adherits* i més probabilitats de situar-se entre els *refractaris*. Més enllà de possibles desigualtats d'ordre "material", que, per exemple, no permetin a les dones disposar del mateix temps que els homes per informar-se de política, aquestes dades semblen reflectir una tendència a percebre (encara) el camp de la política com un àmbit vinculat, principalment, als interessos masculins.

Tenint en compte el que reflectien les dades referents a les percepcions polítiques, s'observa que les dones s'interessen per la política, però, alhora, s'autoperceben com a menys competents que els homes, se n'informen menys i en parlen menys. En canvi, els homes, poden mostrar desinterès cap a la política, però s'autoperceben com a més competents, i manifesten estar-ne més informats i parlar-ne més. Per tant, la distància respecte de la política sembla interpretar-se de forma diferent en els dos casos; mentre que les dones reconeixen la importància de la política però se'n senten allunyades, el distanciament dels homes sembla raure en un desinterès conscient. En aquest sentit, recordem que, en relació a les percepcions polítiques, els nois tenien una major tendència cap al grups dels *indolents* i les noies cap al grup dels *dissociats*.

Al marge del sexe, com apuntàvem, la variable estructural que s'ha mostrat més determinant sobre les actituds polítiques és el nivell d'estudis propi. A diferència del que havíem vist per a les percepcions polítiques, en aquest cas el nivell d'estudis propis incideix en tots quatre grups. El seu impacte, però, és especialment accentuat en els dos grups extrems, essent els joves universitaris els que, amb molta diferència, tenen major tendència a estar entre els *adherits* i menor tendència a estar entre els *refractaris*. També mostren major tendència a estar entre els *banals* i menor tendència a estar entre els *íntims*, si bé amb menor intensitat. A més, convé destacar que, també a diferència del que vèiem en el cas de les percepcions, aquí la

incorporació del nivell d'estudis propi als models de regressió anul·la l'efecte del nivell d'estudis parental. Semblaria, doncs, que les actituds vindrien modulades exclusivament pel capital cultural adquirit pels propis joves, essent poc influent el capital cultural familiar.

Ara bé, la incorporació als models de regressió de la variable de mobilitat instructiva intergeneracional ha matisat aquest punt, mostrant certa incidència del capital cultural heretat. Concretament, entre els joves que no han accedit a la universitat, aquells que provenen de famílies universitàries tenen menys opcions d'estar entre els *refractaris*. Així doncs, el capital cultural familiar afavoreix una posició de major centralitat política entre aquests joves que no han accedit a la universitat. Per altra banda, entre els joves que sí hi han accedit, aquells que provenen de famílies universitàries tenen menys opcions d'estar entre els *íntims*. Aquí el capital cultural familiar sembla afavorir, doncs, una actitud més confiada, fruit de la interiorització amb naturalitat de la política com a camp retòric proper. En canvi, els *nous universitaris* semblen mostrar una actitud més esforçada vers la política, actitud que sembla reflectir la voluntat d'estar a l'alçada de les circumstàncies del nou estatus acadèmic que han adquirit.

També a diferència del que vèiem en les percepcions, aquí el lloc de naixement sí s'ha mostrat com a significatiu. Concretament, els joves nascuts a l'estranger han mostrat una menor disposició a estar entre els *banals* que els autòctons i una major disposició a estar entre els *íntims*. Per tant, els joves tendeixen a informar-se més de política, però, alhora, en parlen menys. Per altra banda, pel que fa a l'edat, també convé destacar que els joves de menys edat s'informen menys de política i, sobretot, en parlen menys. La política, doncs, sembla esdevenir una qüestió temàtica que adquireix una major presència a partir dels 20 anys.

Per últim, les variables de socialització política novament han mostrat tenir una incidència remarcable. Concretament, que els pares debatessin de política i anessin a manifestacions tendeix a afavorir que els joves se situïn en posicions de major centralitat política (*adherits*). A més, aquestes variables de socialització, en ser incorporades als models de regressió, han afegit matisos interessants a la influència del capital instructiu. En aquest sentit, convé remarcar que el pas per la universitat i el fet de procedir d'una família amb capital cultural són factors afavoridors d'actituds polítiques més adherides especialment en aquells casos en que es prové de famílies polititzades. A més, el fet de provenir d'aquest perfil de famílies sembla neutralitzar l'efecte negatiu (en termes de centralitat política) de tenir un capital instructiu baix, ja sigui propi o dels pares (especialment quan ambdós capitals són baixos). Per altra banda, també convé destacar que el fet que els pares participessin en associacions i el fet d'haver assistit a un esplai no semblen incidir positivament sobre l'adhesió dels joves a la centralitat política.

2.3. L'activisme polític

La tercera de les subdimensions de la centralitat política és l'activisme polític. Després d'abordar les percepcions i les actituds polítiques, entrem ara a analitzar les pràctiques polítiques que realitzen els joves. Partint de la informació que recollia el qüestionari, hem dividit aquestes pràctiques en tres formes de participació política diferenciades; l'*adhesió política*, la *mobilització política* i l'*associacionisme polític*. Tot seguit en detallem les característiques.

2.3.1. Tipologia d'activisme polític

En l'*adhesió política* hi hem incorporat aquell seguit de comportaments i pràctiques participatives que requereixen una menor implicació personal. Ens referim a comportaments i pràctiques que poden ser dutes a terme de forma individualitzada. Concretament, n'hem considerat els següents: “dur pins, samarretes o adhesius amb un missatge reivindicatiu o polític”; “comprar productes per raons socials, polítiques o mediambientals (productes de comerç just, agricultura ecològica...)”; i “fer boicot o deixar de comprar algun producte o marca comercial per raons socials, polítiques o mediambientals”¹⁰.

Pel que fa a la *mobilització política*, aquí hi hem inclòs pràctiques participatives que tendeixen a articular-se de forma col·lectiva i que, per tant, requereixen d'un major nivell d'implicació per part del jove. Concretament hem tingut en consideració les pràctiques següents: “participar en una manifestació o concentració de protesta”; “participar en una vaga”; “participar en un debat sobre política o problemàtiques socials (assemblees, fòrums d'internet...)”; “distribuir pamflets de reivindicació social o política o recollir signatures per alguna causa”¹¹; “participar en activitats il·legals de protesta (tallar el trànsit, okupar un edifici, fer pintades, encadenar-se, etc.)”; i “assistir a assemblees de treballadors”.

Per últim, pel que fa a l'*associacionisme polític*, aquí hem tingut en consideració la participació en aquelles entitats i associacions que, amb major o menor mesura, tenen vocació d'esdevenir agents actius en l'esfera política. Concretament, n'hem integrat les següents: “partits polítics”;

¹⁰ Hem optat per deixar fora de l'*adhesió política* el fet de “signar per alguna causa, problema o petició”, principalment per dos motius. En primer lloc, perquè tal i com està formulada la pregunta no tenim garanties de que totes les respostes facin referència a peticions d'ordre estrictament polític. En segon lloc, a més, perquè es tracta d'una pràctica que no requereix una actitud tan proactiva per part del jove com les accions que sí hem incorporat. Per raons similars també hem deixat de banda el fet d'haver assistit a una “xerrada, concert, acte cultural o festa amb connotacions o continguts polítics o reivindicatius” (aquesta pregunta es formula de forma conjunta). En aquest cas, pot passar que la connotació política no hagi estat el factor que hagi motivat el jove a assistir a l'acte (per exemple, a un concert). També ens trobaríem, doncs, davant d'una situació on la connotació política, més que ser el motor de l'acció del jove, seria un factor contingent a l'acció del jove.

¹¹ En aquest cas, sí tenim la certesa que la implicació en la recollida de signatures és fruit d'una actitud proactiva per part del jove.

“sindicats”; “organitzacions professionals o empresarials”; “associacions de veïns i veïnes”; “associacions de mares i pares d’alumnes”; “associacions d’estudiants”; “grups ecologistes, de defensa del territori o de protecció dels animals”; “organitzacions de defensa dels drets humans, pacifistes, d’ajuda als desfavorits o al 3r món”; i “grups o plataformes alternatives, altermundistes, anticapitalistes o casals okupes”.

Una de les principals dificultats amb que hem topat a l’hora d’elaborar la variable de síntesi de l’activisme polític, ha estat no disposar de la intensitat amb que els joves realitzen aquestes pràctiques que acabem d’esmentar. Sens dubte, aquesta és una limitació que no permet acabar de perfilar amb precisió els joves més actius dels menys actius. Coneixem el tipus de pràctiques que han realitzat durant el darrer any, però desconeixem amb quina intensitat o freqüència les han realitzat. Davant d’aquesta limitació, en el cas de l’*adhesió política*, hem optat per diferenciar els joves que en el darrer any han fet alguna de les pràctiques esmentades dels que no. En el cas de la *mobilització política*, sí hem distingit els joves que només han fet una de les pràctiques d’aquells altres joves que n’han fet més d’una. Al primer cas ens hi referirem com a “mobilització baixa” i al segon com a “mobilització alta”.

Insistim en que no es tracta de la classificació més òptima, però tenint en consideració les dades disponibles, hem considerat pertinent diferenciar aquells joves que només s’han mobilitzat mitjançant una de les vies de mobilització possible, d’aquells altres que ho han fet per diverses vies. Certament, no afinem prou bé en relació a la intensitat de la mobilització, però aquesta opció ens permet disposar d’una variable aproximativa a la capacitat mobilitzadora dels joves. Pel que fa a l’*associacionisme polític*, hem diferenciat els joves que no participen en cap dels perfils d’entitat seleccionats, d’aquells altres que, com a mínim, participen en una entitat (bé de forma puntual, bé de forma activa).

El resultat final ha estat una variable de síntesi integrada per sis categories: *no participen* (joves que en el darrer any no han fet cap tipus de pràctica de participació política); *participació d’adhesió* (joves que només han fet alguna pràctica d’adhesió política); *mobilització baixa* (joves que han fet una pràctica de mobilització política, al marge que hagin fet o no alguna pràctica d’adhesió); *mobilització alta* (joves que han fet més d’una pràctica de mobilització, al marge que hagin fet o no alguna pràctica d’adhesió); *participació associativa i mobilització baixa* (joves que com a mínim participen en una entitat i que han fet una o cap pràctica de mobilització política, al marge que hagin fet o no alguna pràctica d’adhesió); i *participació associativa i mobilització alta* (joves que com a mínim participen en una entitat i que han fet més d’una pràctica de mobilització política, al marge que hagin fet o no alguna pràctica d’adhesió).

Per tal de poder disposar d’una versió més simplificada d’aquesta variable, partint d’aquestes sis categories hem elaborat una nova variable de només tres categories: *no participen* (joves de la categoria prèvia “res”); *participació d’adhesió o mobilització baixa* (joves que han fet alguna pràctica d’adhesió i/o una de mobilització, més enllà de que participin o no en alguna entitat político-reivindicativa); i *mobilització alta* (joves que han fet més d’una pràctica de mobilització, més enllà de que participin o no en alguna entitat político-reivindicativa). Al llarg de la recerca, doncs, en funció del tipus d’anàlisis que realitzem, anirem combinant l’ús d’ambdues variables; la versió extensa i la versió reduïda.

Taula 2.7. Tipologia d'activisme polític, 6 categories (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
No participen	24,4	23,3
Participació d'adhesió	14,0	14,2
Mobilització baixa	16,6	15,6
Mobilització alta	18,4	19,8
Participació associativa i mobilització baixa	12,2	11,6
Participació associativa i mobilització alta	14,4	15,6
TOTAL	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

La Taula 2.7 ens mostra el pes de les sis categories que integren la versió extensa de la tipologia. Podem observar que, en el conjunt de la mostra (joves d'entre 15 i 29 anys), un de cada quatre joves no ha fet cap tipus de pràctica d'activisme polític en el darrer any. Els joves que només han fet algun tipus de pràctica d'adhesió tenen un pes del 14%, mentre que els joves que s'han mobilitzat políticament sense formar part de cap entitat se situen al voltant del 30% (la meitat només amb una pràctica de mobilització, l'altra meitat amb més d'una). Per la seva banda, els joves que col·laboren o participen activament en alguna entitat político-reivindicativa tenen un pes del 26,6%; aproximadament la meitat ha fet una o cap pràctica de mobilització i l'altra meitat n'ha fet més d'una. Les dades corresponents a la mostra de 20 a 29 anys no presenten diferències significatives pel que fa al pes de les diferents categories.

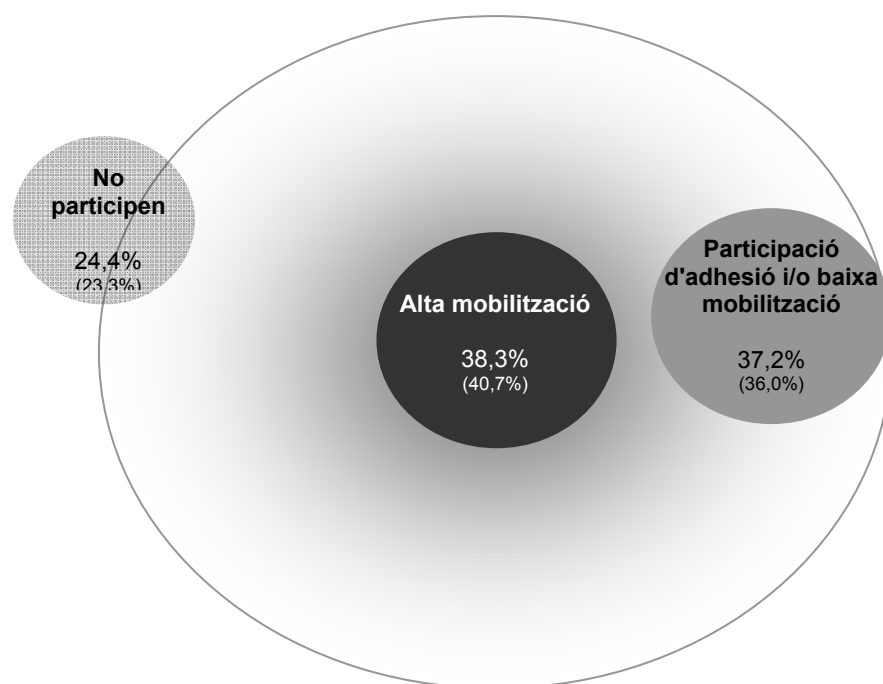
Taula 2.8. Tipologia d'activisme polític, 3 categories (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
No participen	24,4	23,3
Participació d'adhesió o mobilització baixa	37,2	36,0
Mobilització alta	38,3	40,7
TOTAL	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Pel que fa a la versió reduïda d'aquesta tipologia (Taula 2.8), trobem una distribució força equilibrada entre els joves que realitzen algun tipus de pràctica política; és a dir, els joves situats en l'adhesió i/o baixa mobilització (37,2%) i els joves pertanyents a l'alta mobilització (38,3%). En el cas de la mostra de 20 a 29 anys, no es produeixen diferències significatives.

Gràfic 2.9. Activisme polític i centralitat social. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesis, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

En el Gràfic 2.9 il·lustrem el posicionament d'aquests tres grups en termes de centralitat política. A l'epicentre hi trobem els joves més mobilitzats, mentre que en una posició perifèrica s'hi ubica aquella quarta part de joves que en el darrer any no han dut a terme cap pràctica política. Per al seva banda, a mig camí, trobem els joves que sí han participat, però amb menor intensitat que els més mobilitzats.

2.3.2. El pes de les variables independents bàsiques

A la primera taula de regressions (Taula 2.9), corresponent a la versió reduïda de la tipologia, es constata que la categoria intermèdia (a partir d'ara en direm *activisme de baixa intensitat*) no mostra un perfil sociodemogràfic diferenciat. Només una variable independent mostra un contrast entre categories significatiu: l'edat. Concretament, aquí és menys probable trobar-hi joves d'entre 20 i 24 anys. Aquest grup, té una major tendència a situar-se en el grup dels que no participen (com també passa amb els més joves; 15 a 19 anys) i el grup dels més participatius (com també passa amb els més grans; 25 a 29 anys). Per tant, sembla tractar-se d'una edat especialment polaritzada quant a l'activisme polític.

Taula 2.9. Activisme polític (3 categories) i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Adhesió o mobilització baixa			Mobilització alta		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,209 ***	0,145 ***	0,146 ***	0,558 **	0,699	0,550 **	0,874	0,892	1,135
Edat^a									
15 a 19 anys	1,704 **	1,734 **	1,570 ^	1,067	1,053	1,044	0,616 **	0,617 **	0,677 ^
20 a 24 anys	1,357 ^	1,360 ^	1,358	0,747 ^	0,737 *	0,734 ^	1,063	1,079	1,087
Sexe									
Dona	0,675 **	0,663 **	0,749 ^	1,105	1,091	1,112	1,221	1,248 ^	1,121
Nivell d'estudis dels pares^b									
Primaris o menys	2,417 ***	2,304 ***	1,989 ***	0,976	0,987	0,971	0,524 ***	0,542 **	0,613 **
Secundaris	1,614 **	1,617 *	1,467 *	1,075	1,043	1,073	0,666 **	0,691 *	0,716 *
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	2,570 ***	2,615 ***	2,352 ***	0,940	0,911	0,959	0,444 **	0,454 **	0,463 **
Mida del municipi^c									
Menys de 10 mil hab.	0,981	1,045	0,961	1,390	1,294	1,393	0,700 ^	0,719	0,707
10 mil a 50 mil hab.	0,953	0,989	0,906	0,972	0,942	0,976	1,048	1,045	1,081
50 mil a 300 mil hab.	0,669 ^	0,682 ^	0,641 *	1,019	0,987	1,018	1,301	1,316	1,346 ^
Categoria professional dels pares^d									
Elemental o mitjana		1,515 ^			0,845			0,880	
Tècnics i professionals		1,454			0,779			0,995	
Emancipació de la llar familiar									
Sí			1,269			1,037			0,802
Nivell d'estudis propis^e									
Estudis en curs			1,328			0,996			0,837
Obligatori			2,011 **			1,076			0,517 **
Secundaris postobligatori			1,765 **			0,932			0,716

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

a Categoria de referència: 25 a 29 anys

b Categoria de referència: Universitaris

c Categoria de referència: Barcelona

d Categoria de referència: Directors i gerents

e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

Pel que fa al grup dels que no participen, al marge dels joves d'entre 25 i 29 anys, també les noies tenen menys probabilitats de ser-hi. En condicions d'equiparabilitat, tendim a trobar-hi 0,7 noies per cada noi. En canvi, tenen més tendència a ser-hi els joves nascuts a l'estranger: en el tercer model, neutralitzat el nivell d'instrucció parental i el propi, la seva disposició a la passivitat és més del doble d'intensa que la dels autòctons. És una tendència que recorda la seva major passivitat, també, a l'hora de parlar de política. Semblaria que les manifestacions més explícites d'adhesió política (parlar-ne, participar-hi activament) són aquelles en què aquests joves mantenen un major distanciament. Com hem anat veient, però, aquesta distància contrasta amb una major proximitat en les qüestions que podríem considerar més íntimes, com ara informar-se de política o estar-hi interessat. Seguint aquesta lògica, no és estrany que sigui en l'activisme, que és la manifestació socialment més explícita d'implicació política, on el seu distanciament polític sigui major.

D'altra banda, i com ja passava amb les percepcions i les actituds polítiques, el nivell instructiu parental i propi està vinculat a la naturalesa de l'activisme polític. Els joves universitaris i/o fills d'universitaris tenen una tendència notablement major a participar, d'una manera o altra, que els joves fills de no universitaris que tampoc han accedit a la universitat. Aquells que han estudiat fins a la secundària postobligatòria mostren una tendència a la passivitat un xic inferior, però similar, a la dels que només han cursat estudis obligatoris (aquests tenen el

doble de probabilitats d'esser passius que els joves universitaris). En canvi, els fills de pares amb estudis secundaris es troben en una situació a mig camí entre els que tenen pares amb estudis obligatoris i els que tenen pares universitaris (aquí, novament, els primers doblen les possibilitats de ser passius que els segons).

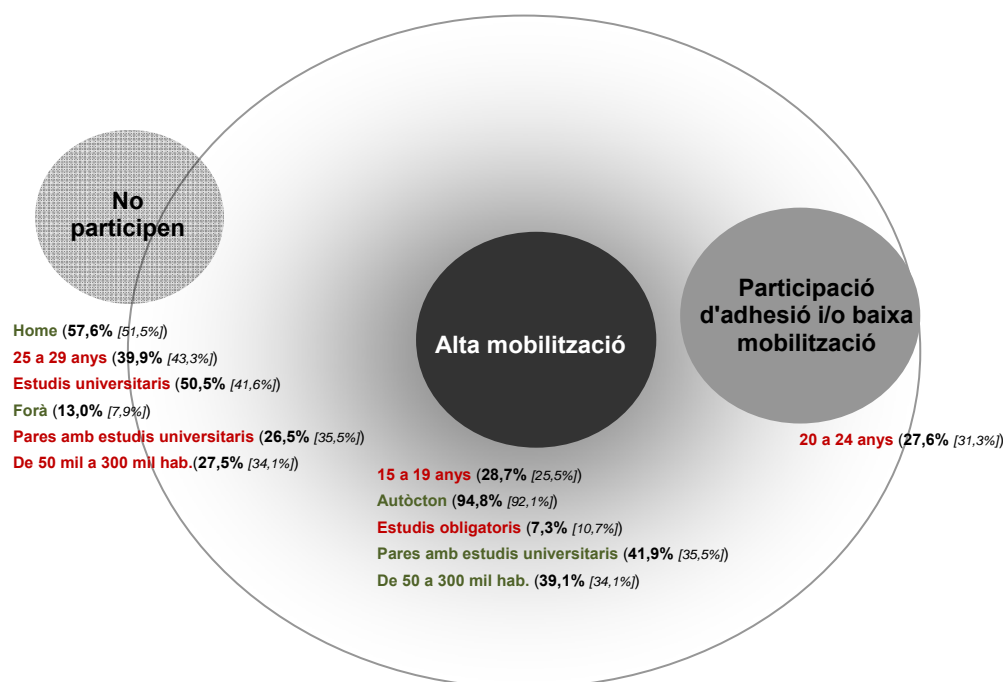
La caracterització del grup dels joves més participatius és la inversa que la dels joves passius, amb certs matisos: per exemple, aquí les diferències entre nois i noies no són significatives. És curiós com això contrasta amb la diferència de gènere que hem constatat abans, en què les dones tendien a mostrar-se com a menys interpel·lades a esdevenir subjectes polititzats. En afrontar la qüestió de la participació política, la “desconnexió” cognitiva femenina es reverteix en una actitud de compromís actiu tant o més alta que la masculina.

Segurament el que passa és que les noies en una posició de major centralitat política en termes de percepcions i actituds tenen major tendència que els homes a ser políticament actives. O a l'inrevés; que hi ha més nois propers i adherits a la política que, en canvi, tendeixen a la passivitat en termes de participació. Aquesta vindria a ser l'expressió, entre els joves situats en la centralitat política, de la tendència dels nois a una actitud d'una certa autocomplaença (que es reflectia en la seva sobrerrepresentació en el grup dels *indolents*).

Més enllà de les diferències de gènere, els joves d'origen forà tenen una tendència notablement inferior respecte als autòctons d'estar entre els joves més intensament participatius (concretament la meitat). Així mateix, com apuntàvem anteriorment, els joves de menor edat també tenen menys probabilitats de ser-hi que els de major edat (0,6 joves de 15 a 19 anys per cada jove de 25 a 29 anys, una diferència que, aquesta vegada, no desapareix en el tercer model, que incorpora la categoria dels que estan estudiant en nivells preuniversitaris). Els joves de menys nivell d'instrucció propi o parental també tenen menys probabilitats que els joves universitaris o amb pares universitaris d'estar entre el grup dels més actius políticament.

Quant a la variable sobre la mida del municipi, els joves que viuen en ciutats de més de 50 mil habitants estan infrarepresentats en la categoria dels que no participen (en comparació als joves barcelonins), alhora que tenen una presència significativament major (només en el tercer model, però, i amb una significativitat dèbil) entre els joves més mobilitzats. Per contra, els joves residents a municipis de menys de 10 mil habitants tenen una tendència menor (significativa, de forma dèbil, en el primer model) a estar entre els més mobilitzats.

Gràfic 2.10. Activisme polític, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

El Gràfic 2.10 sintetitza els perfils sociodemogràfics dels tres grups en base a aquelles variables que s'han mostrat significatives en les regressions. Com comentàvem anteriorment, el grup intermedi (participació d'adhesió i/o mobilització baixa) no presenta un perfil contrastat, més enllà de que s'hi trobin lleugerament infrarepresentats els joves de mitjana edat (de 20 a 24 anys). Per contra, els altres dos grups presenten perfils inversament proporcionals. En el cas dels que no participen, hi trobem sobrerrepresentats els nois i els joves nascuts a l'estranger, mentre que hi estan infrarepresentats els joves de més edat (de 25 a 29 anys), els joves universitaris, els fills d'universitaris i els joves residents en municipis de més de 50 mil habitants (excepte Barcelona). Per la seva banda, entre els més mobilitzats, com apuntàvem, trobem el perfil exactament contrari, amb l'única excepció del sexe; si entre els que no participen hi estaven sobrerrepresentats els nois, aquí les noies no es troben sobrerrepresentades. Més enllà del sexe, però, se'ns dibuixen dos grups completament oposats quant al seu perfil sociodemogràfic.

Taula 2.10. Activisme polític (6 categories) i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Participació d'adhesió			Mobilització baixa			Mobilització alta			Participació associativa i mobilització baixa			Participació associativa i mobilització alta		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,209 ***	0,145 ***	0,146 ***	0,199 ***	0,327 ***	0,220 ***	0,153 ***	0,165 ***	0,165 ***	0,300 ***	0,217 ***	0,257 ***	0,159 ***	0,110 ***	0,161 ***	0,172 ***	0,267 ***	0,254 ***
Edat^a																		
15 a 19 anys	1,704 **	1,734 **	1,570	0,897	0,870	0,804	1,217	1,199	1,369	0,718	0,739	0,654	0,949	0,969	1,165	0,613 *	0,595 *	0,652
20 a 24 anys	1,357 ^	1,360 ^	1,358	0,792	0,757	0,746	0,961	0,945	1,037	1,394 ^	1,454 *	1,240	0,428 ***	0,450 **	0,479 **	1,049	1,021	1,077
Sexe																		
Dona	0,675 **	0,663 **	0,749 ^	0,808	0,798	0,789	1,286	1,288	1,300	1,185	1,239	1,172	1,129	1,106	1,127	1,185	1,168	1,051
Nivell d'estudis dels pares^b																		
Primaris o menys	2,417 ***	2,304 ***	1,989 ***	1,184	0,995	1,279	0,830	0,980	0,778	0,800	0,677	0,873	0,806	0,939	0,768	0,457 **	0,517	0,563 *
Secundaris	1,614 **	1,617 *	1,467 *	0,897	0,762	0,927	1,210	1,314	1,201	0,897	0,856	0,909	0,871	0,964	0,855	0,626 *	0,646 *	0,691 ^
Lloc de naixement																		
Fora d'Espanya	2,570 ***	2,615 ***	2,352 ***	1,366	1,296	1,513	0,762	0,741	0,725	0,499 ^	0,499 ^	0,549 ^	1,018	1,047	0,894	0,309 *	0,311 *	0,334 *
Mida del municipi^c																		
Menys de 10 mil hab.	0,981	1,045	0,961	1,057	0,995	1,068	1,441	1,409	1,429	0,422 **	0,449 **	0,430 **	1,023	0,971	1,010	1,610	1,538	1,640 ^
10 mil a 50 mil hab.	0,953	0,989	0,906	0,813	0,765	0,842	1,063	1,067	1,062	0,631 *	0,634 ^	0,635 *	1,195	1,220	1,158	1,830 *	1,743 *	1,939 *
50 mil a 300 mil hab.	0,669 ^	0,682 ^	0,641 *	0,989	0,957	1,008	0,988	0,972	0,982	0,922	0,967	0,927	1,232	1,230	1,217	1,688 *	1,614 ^	1,783 *
Categoria professional dels pares^d																		
Elemental o mitjana		1,515 ^			0,800			0,776			1,475			1,273			0,573 *	
Tècnics i professionals		1,454			0,511 *			1,010			1,340			1,575			0,640 ^	
Emancipació de la llar familiar																		
Sí			1,269			0,988			0,833			1,409			0,855			0,686 ^
Nivell d'estudis propis^e																		
Estudis en curs			1,328			1,008			0,979			0,888			0,940			0,897
Obligatori			2,011 **			0,848			1,322			0,731			0,996			0,363 *
Secundaris																		
postobligatori			1,765 **			0,630			1,015			0,895			1,489			0,551 *

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

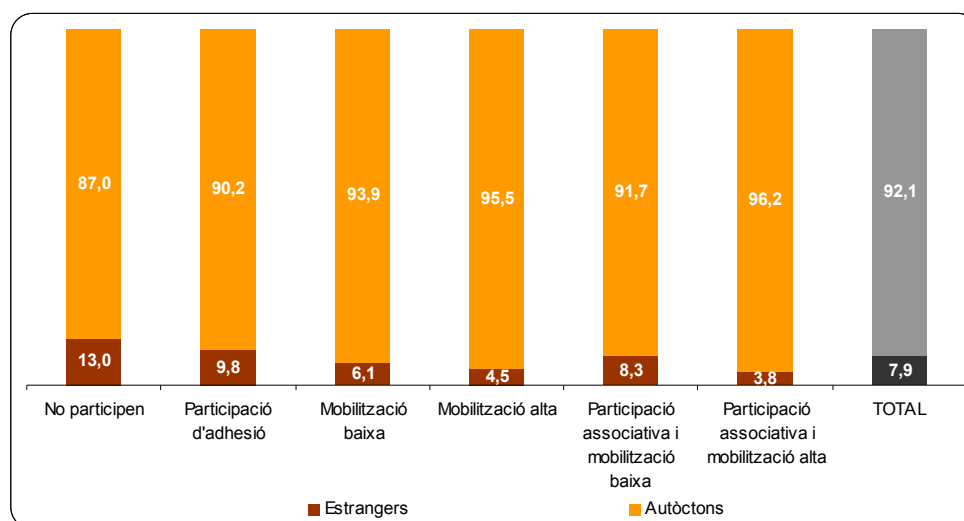
^e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

Pel que fa a les regressions de la versió extensa de la tipologia (Taula 2.10), els grups que mostren perfils sociodemogràfics més contrastats són, novament, els dos grups situats als extrems; els joves que no participen, per un cantó, i els joves associats més mobilitzats, per l'altre. Tots dos grups responen a perfils que repliquen les característiques que acabem de comentar per als grups dels no participatius i d'alta participació en la versió reduïda de la tipologia. Amb tot, entre els joves políticament més participatius algunes variables intensifiquen la seva capacitat explicativa. Per exemple, s'incrementa la probabilitat de ser-hi dels joves autòctons (tres vegades superior a la dels joves d'origen forà) i dels joves universitaris (gairebé tres vegades superior que la dels joves amb estudis obligatoris).

Pel que fa a la resta de categories que integren la tipologia, és rellevant, en primer lloc, la poca diferenciació sociodemogràfica entre unes i altres. És quelcom indicatiu, a parer nostre, de la debilitat de la informació de la base de dades (com ja apuntàvem a l'inici de l'apartat) per explicar diferències substantives en les formes de participació política dels joves, més enllà de destriar el grup dels més passius i el dels més actius. Malgrat això, sí podem observar alguns matisos interessants. Per exemple, en el grup dels que només fan participació d'*adhesió* hi són especialment presents els joves de més edat, si bé les diferències no són significatives. Malgrat aquesta manca de significativitat, la correlació podria estar indicant que, fins i tot, entre els joves de major edat políticament poc actius s'hi detecta una major tendència a assumir fórmules d'activisme de baixa intensitat i compromís, com la que caracteritza la participació d'*adhesió*.

En el cas del gènere, també trobem algun matís interessant. Com es pot observar, les noies són més presents en la categoria de baixa mobilització (1,3 per cada noi, si bé la diferència no és estadísticament significativa), però, en canvi, tenen menys presència en les categories que impliquen una participació nul·la o de caràcter més simbòlic (*adhesió*). Això sembla indicar que fins i tot entre els sectors menys proclius a l'activisme polític (reflectits en aquests tres grups), les dones tendeixen a concentrar-se en el grup més actiu.

Gràfic 2.11. Activisme polític (6 categories) i lloc de naixement (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

En canvi, en la mobilització política són especialment escassos els joves d'origen forà, especialment si aquesta mobilització té certa intensitat (mobilització alta). Això sembla ratificar l'argument que hem defensat anteriorment (en relació a les actituds polítiques) sobre la inhibició d'aquests joves a adscriure's a les dimensions més explícites (i públiques) de l'adhesió política. Al Gràfic 2.11 podem observar com, en efecte, allà on trobem una major presència de joves nascuts a l'estranger és entre els que no participen i entre els que participen mitjançant fórmules d'adhesió.

2.3.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

La vinculació entre l'activisme polític i la mobilitat instructiva intergeneracional segueix una lògica lineal (Taula 2.11). El perfil instructiu amb major tendència a no participar és el menys capitalitzat; és a dir, el dels *no universitaris consolidats*, que tenen quatre vegades més opcions de no participar que els *universitaris consolidats*. Per la seva banda, tant els *nous universitaris* com els *nous no universitaris* tenen una presència a mig camí entre uns i altres; no arriben al doble d'opcions de ser-hi que els joves *universitaris consolidats*.

Taula 2.11. Activisme polític (3 categories) i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Adhesió o mobilització baixa			Mobilització alta		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,129 ***	0,817	0,391 **	0,580 *	0,620 ***	0,754	1,106	0,268 ***	0,360 ***
Edat									
20 a 24 anys	1,384 ^		1,292	0,760 ^		0,741 ^	1,052		1,186
Sexe									
Dona	0,689 *		0,740	1,097		1,155	1,176		1,034
Mobilitat instructiva intergeneracional^a									
Estudis en curs	1,960 *		1,305	0,885		0,774	0,756		1,227
No universitaris consolidats	3,950 ***		2,664 ***	1,096		0,944	0,334 ***		0,525 **
Nous no universitaris	1,770 ^		1,509	1,065		0,994	0,678		0,816
Nous universitaris	1,665 ^		1,320	1,143		1,073	0,665 *		0,860
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	2,914 ***		2,476 **	0,828		0,764	0,455 **		0,556 ^
Emancipació de la llar familiar									
Sí	1,340		1,409	1,071		1,067	0,749 ^		0,720 ^
Mida del municipi^b									
Menys de 10 mil hab.	1,094		1,197	1,323		1,284	0,673		0,596 *
10 mil a 50 mil hab.	0,859		0,896	0,843		0,813	1,307		1,287
50 mil a 300 mil hab.	0,694		0,688	0,869		0,859	1,462 ^		1,419 ^
Pares debaten de política									
Sí		0,544 ***	0,612 **		0,939	0,887		1,757 ***	1,673 **
Pares assistien a manifestacions									
Sí		0,237 ***	0,283 ***		0,618 **	0,573 **		3,199 ***	2,976 ***
Pares participaven en associacions									
Sí		0,477 ***	0,405 ***		1,130	1,120		1,400 *	1,551 **
Haver assistit a un esplai									
Sí		0,645 *	0,680 *		1,076	1,055		1,270	1,241

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

En l'altre extrem, els *universitaris consolidats* tenen el triple de probabilitats que els *no universitaris consolidats* de situar-se en el grup dels joves més mobilitzats. Novament, la resta de perfils instructius se situen en una posició intermèdia. Per tant, en la participació trobem que els que han "ascendit" a l'estatus d'universitaris (provenint de famílies no universitàries) i

els que han perdut aquesta condició (en relació als seus pares), comparteixen una disposició a la pràctica política a mig camí dels *no universitaris consolidats* (els més passius) i els *universitaris consolidats* (els més actius).

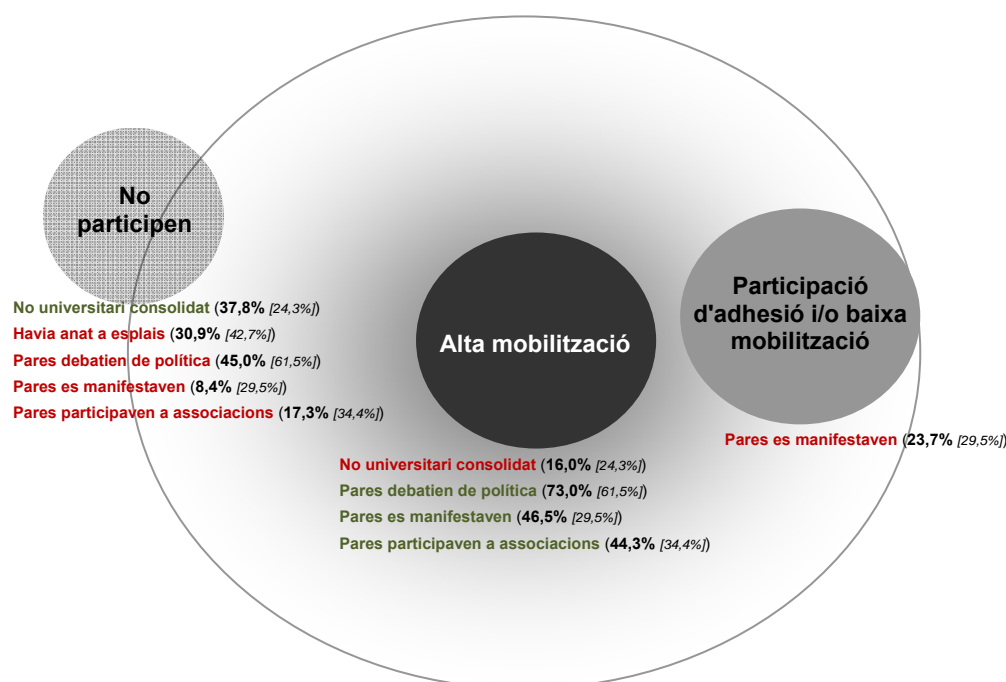
En observar la influència de la socialització familiar sobre la participació política (models 2 i 3), una de les primeres qüestions a destacar és que s'hi repeteix un fenomen que ja havíem detectat en relació a les actituds: les variables de la socialització política, que impliquen haver crescut en un entorn familiar no aliè a les pràctiques polítiques o associatives, correlacionen poderosament amb les pràctiques participatives dels joves. En aquest cas, al marge que els pares parlessin de política i assistissin a manifestacions, també es mostren com a significatives dues variables de socialització que no incidien (o no incidien gaire) en les percepcions i les actituds polítiques. Ens referim al fet d'haver assistit a un esplai i al fet que els pares participessin en associacions.

Ambdues predisposen a una menor presència en el grup dels passius (concretament, en el tercer model, 0,7 joves que han passat per un esplai per cada jove que no hi ha passat; i 0,4 fills de pares associats durant la seva infantesa per cada jove de pares no associats). Per tant, és remarcable que, com ja vèiem, en les percepcions, el pas per un esplai esdevé un factor de major centralitat política. Ara bé, el vincle és especialment intens en el cas dels fills de pares associatius, atès que aquests també tenen més possibilitats (al voltant del 50% més) d'estar en el grup dels joves altament mobilitzats.

Però la variable que mostra una major capacitat explicativa és que els pares assistissin a manifestacions, que, recordem-ho, és una de les formes més rellevants de participació política (per la seva banda, que els pares parlessin de política té una incidència similar a que participessin en associacions). Que els pares es manifestessin implica tres vegades més opcions d'estar en el grup d'alta mobilització i, per contra, 3,5 vegades menys opcions d'estar en el grup dels passius. Aquesta tendència és igual d'intensa en tots dos models, de forma que (pràcticament) no es veu atenuada en incorporar les variables estructurals (Model 3). Això confirma el vincle directe existent entre la socialització en un entorn familiar on es duia a terme un tipus de pràctica política (en aquest cas, mobilitzar-se reivindicativament) i el fet de ser un jove políticament actiu.

Com ja havíem vist en els apartats precedents, el fet d'incloure la socialització política i participativa té un efecte notable sobre les variables estructurals, tot reduint la intensitat explicativa o anul·lant la significativitat estadística de molts contrastos entre categories. En el cas del nivell d'estudis, només es manté significatiu el contrast entre categories extremes: els *universitaris consolidats* i els *no universitaris consolidats*. En bona mesura, observem que els efectes del perfil instructiu i la socialització política són additius, ja sigui perquè, a major perfil instructiu, més socialització política i associativa s'ha rebut, ja sigui perquè els fills de perfils instructius baixos que han rebut socialització política tenen majors probabilitats d'incrementar el seu perfil instructiu. Aprofundirem en aquesta qüestió en el capítol sisè, quan abordem les trajectòries de mobilitat.

Gràfic 2.12. Activisme polític, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

Per tant, com observem en el Gràfic 2.12, novament els dos grups de joves que ocupen posicions més contrastades pel que fa a la centralitat social presenten perfils estructurals inversament proporcionals. Per una banda, en el grup d'alta mobilització hi trobem sobrerrepresentats els fills de pares que debatien de política, els fills de pares que es manifestaven i els fills de pares que participaven en associacions quan ells eren petits. Per contra, hi trobem infrarepresentats els joves amb menor capital cultural; els *no universitaris consolidats*. Per altra banda, entre els joves que no participen trobem la realitat contrària, amb l'afegit que, en aquest cas, també estan infrarepresentats els joves que han passat per un esport. Per últim, el grup que es troba a mig camí (participació d'adhesió i/o baixa mobilització) no presenta un perfil diferenciat, més enllà que s'hi troben infrarepresentats els fills de pares que es manifestaven (els quals estan especialment sobrerrepresentats en el grup d'alta mobilització i especialment infrarepresentats entre els que no participen). Una vegada més, doncs, queda palesa la forta influència del capital cultural i del capital polític familiar sobre la centralitat política dels joves.

2.3.4. El pes de la mobilitat professional intergeneracional

Abordem ara la participació política en base a la matriu de dades de l'EJC12 (Taula 2.12), atès que ens permetrà analitzar l'efecte de dues variables sociodemogràfiques més sobre l'activisme polític: la mobilitat professional intergeneracional i el fet de tenir fills a càrrec. Tenint en compte que aquesta enquesta només inclou tres preguntes sobre participació política no convencional (signatura d'una petició, assistència a manifestacions i contacte amb polítics), hem hagut d'elaborar una variable de síntesi de naturalesa diferent a les dues amb que hem vingut treballant en les anàlisis precedents. A més, les categories referents a l'associacionisme polític-reivindicatiu tampoc són anàlogues entre les dues enquestes, fet que ens ha obligat a deixar fora aquest la participació en associacions.

Taula 2.12. Activisme polític (3 categories) i variables de mobilitat professional intergeneracional i fills a càrrec (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2012

	No participen		Signar peticions o contactar amb polítics		Assistir a manifestacions	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,246 ***	0,246 ***	0,485 ***	0,406 ***	1,027	1,168
Sexe						
<i>Dona</i>	1,002	0,962	0,821 ^	0,882	1,193	1,152
Mobilitat instructiva intergeneracional^a						
<i>Estudis en curs</i>	0,936	0,905	0,582	0,109 *	1,550	3,008 *
<i>No universitaris consolidats</i>	2,336 ***	1,674 **	0,832	0,932	0,483 ***	0,627 *
<i>Nous no universitaris</i>	1,488 ^	1,392	0,932	0,810	0,754	0,899
<i>Nous universitaris</i>	1,045	1,256	0,733 ^	0,719	1,201	1,061
Mobilitat professional intergeneracional^b						
<i>Aturats i inactius</i>	5,673 ***	1,214	0,454 ***	1,132	0,173 ***	0,777
<i>Es manté en categories inferiors</i>	0,951	1,771 **	1,700 ***	0,971	0,595 ***	0,569 **
<i>Baixa a categories inferiors</i>	1,539 ^	0,676 ^	1,190	1,249	0,526 *	1,134
<i>Puja a categories superiors</i>	1,492 *	1,179	0,990	1,129	0,663 *	0,813
Lloc de naixement						
<i>Fora d'Espanya</i>	1,730 ***	5,688 ***	0,693 **	0,407 ***	0,777 ^	0,189 ***
Fills						
<i>Sí</i>		0,956		1,664 ***		0,621 **
Mida del municipi^c						
<i>Menys de 2 mil hab.</i>		1,385		1,292		0,551 *
<i>2 mil a 10 mil hab.</i>		1,527 *		1,059		0,606 **
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>		1,770 ***		0,681 *		0,762 ^

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Es manté en categories superiors

^c Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

Així doncs, hem optat per elaborar una variable de síntesi de tres categories que separi l'assistència a manifestacions (com a pràctica de major mobilització) del fet de signar una petició o contactar amb polítics. Les tres categories resultants són; *no participen* (joves que en el darrer any no han signat una petició, no han contactat amb polítics ni anat a una manifestació); *signar peticions o contactar amb polítics* (joves que han fet almenys una d'aquestes dues coses en el darrer any); i *assistir a manifestacions* (joves que han assistit a manifestacions en el darrer any, més enllà de que també hagin signat una petició i/o hagin contactat amb un polític). Ateses aquestes diferències en la naturalesa de la variable de síntesi, ens limitarem a explorar quin és l'impacte de les noves variables sociodemogràfiques. No

entrarem a fons, doncs, a comentar les variacions de la resta de variables independents, que aquí actuaran com a variables de control, respecte a les taules precedents (elaborades amb la matriu de dades de l'EPP11).

Com podem observar, tant la mobilitat professional intergeneracional com el fet de tenir fills incideixen significativament sobre la participació política. Concretament, observem que els joves que es mantenen, en relació als seus pares, en les categories professionals inferiors, tenen majors probabilitats (1,7 probabilitats més) de no fer cap pràctica participativa que aquells joves que es mantenen en les categories superiors. Així mateix, per cada jove d'aquest darrer perfil que ha assistit a manifestacions en el darrer any, trobem 0,6 joves consolidats en les categories inferiors. Unes diferències molt similars trobem entre les categories anàlogues de la mobilitat d'estudis; *universitaris consolidats* i *no universitaris consolidats*. Això confirma, doncs, que la variable de mobilitat professional té un valor additiu respecte a la variable de mobilitat instructiva que hem analitzat amb anterioritat. Per la seva banda, els joves amb fills a càrrec tenen menys probabilitats d'assistir a manifestacions que els que no en tenen. En canvi, però, tenen majors probabilitats de signar una petició i/o contactar amb polítics. Pel que fa a la resta de variables, convé remarcar la major disponibilitat dels joves d'origen estranger de situar-se entre els joves políticament inactius: 5,7 vegades més que els joves autòctons.

2.3.5. Mobilitat intergeneracional d'activisme

Retornant a l'EPP11, acabem aquest apartat introduint una nova variable. Es tracta d'una variable combinada de l'activisme polític actual dels joves i de l'activisme polític dels seus pares quan els joves eren petits. En direm *mobilitat intergeneracional d'activisme* i l'hem categoritzada en quatre grups: *joves passius fills de pares passius* (joves que no participen políticament amb pares que no participaven en manifestacions); *joves passius fills de pares actius* (joves que no participen políticament però que els seus pares sí es manifestaven); *joves actius fills de pares passius* (joves que sí participen políticament però que els seus pares no es manifestaven); i *joves actius fills de pares actius* (joves que participen políticament i que els seus pares també ho feien).

Taula 2.13. Tipologia de mobilitat intergeneracional d'activisme (%). Catalunya, 2011

	20 a 29 anys
Joves passius fills de pares passius	48,8
Joves passius fills de pares actius	10,5
Joves actius fills de pares passius	21,8
Joves actius fills de pares actius	19,0
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

A partir d'aquestes quatre categories, hem elaborat els models de regressió tot separant els joves procedents de famílies políticament actives (Taula 2.14) dels joves procedents de famílies inactives (Taula 2.15). En el primer cas, contrastem els joves actius amb els joves inactius, tots ells procedents, com diem, de famílies actives. Amb aquest contrast pretenem destriar quines variables estructurals incideixen en el fet que, els joves procedents de famílies políticament actives, en accedir a la joventut, siguin políticament actius o no. En el segon cas també contrastem els joves actius amb els inactius, però tots ells procedents de famílies inactives. Per tant, aquí pretenem destriar quins són els factors que poden estar influint en el fet que els fills de pares políticament inactius tendeixin, actualment, a ser políticament actius o no.

Taula 2.14. Fills de famílies políticament actives i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves políticament actius amb pares políticament actius								
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	0,423	0,391	1,527	0,026	0,450	1,027	-0,065	0,468	0,937
Edat^a									
15 a 19 anys	-0,603 ^	0,336	0,547	-0,569 ^	0,341	0,566	-0,908 *	0,439	0,403
20 a 24 anys	0,299	0,309	1,348	0,381	0,313	1,464	0,357	0,316	1,429
Sexe									
Dona	0,230	0,241	1,258	0,248	0,245	1,281	0,316	0,254	1,372
Nivell d'estudis dels pares^b									
Primaris o menys	-0,150	0,358	0,861	-0,006	0,367	0,994	-0,043	0,377	0,958
Secundaris	-0,130	0,267	0,878	-0,039	0,274	0,962	-0,055	0,278	0,946
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	-0,526	0,626	0,591	-0,651	0,638	0,521	-0,706	0,649	0,494
Emancipació de la llar familiars									
Sí	-0,127	0,326	0,881	-0,086	0,329	0,918	-0,106	0,333	0,899
Mida del municipi^c									
Menys de 10 mil hab.	-0,416	0,371	0,660	-0,510	0,378	0,600	-0,526	0,380	0,591
10 mil a 50 mil hab.	0,313	0,348	1,368	0,248	0,352	1,281	0,241	0,354	1,272
50 mil a 300 mil hab.	0,348	0,307	1,416	0,300	0,310	1,349	0,302	0,313	1,353
Pares participaven en associacions									
Sí				0,537 *	0,254	1,711	0,547 *	0,255	1,728
Haver assistit a un espai									
Sí				0,042	0,246	1,042	0,062	0,250	1,064
Nivell d'estudis propis^d									
Estudis en curs							0,523	0,402	1,687
Obligatoris							0,169	0,498	1,184
Secundaris postobligatoris							0,108	0,405	1,114

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

Taula 2.15. Fills de famílies políticament inactives i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves políticament actius amb pares políticament no actius								
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	-0,411	0,267	0,663	-0,700 *	0,282	0,496	-0,517 ^	0,291	0,596
Edat^a									
15 a 19 anys	-0,164	0,228	0,848	-0,175	0,230	0,839	-0,155	0,269	0,857
20 a 24 anys	0,177	0,201	1,194	0,197	0,203	1,217	0,146	0,206	1,157
Sexe									
Dona	-0,025	0,163	0,975	-0,013	0,165	0,987	-0,108	0,168	0,897
Nivell d'estudis dels pares^b									
Primaris o menys	-0,536 *	0,225	0,585	-0,474 *	0,228	0,623	-0,228	0,242	0,796
Secundaris	-0,333 ^	0,190	0,717	-0,342 ^	0,192	0,710	-0,250	0,196	0,779
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	-0,691 *	0,308	0,501	-0,604 ^	0,313	0,546	-0,501	0,318	0,606
Emancipació de la llar familiar									
Sí	-0,293	0,209	0,746	-0,344 ^	0,211	0,709	-0,381 ^	0,217	0,683
Mida del municipi^c									
Menys de 10 mil hab.	-0,244	0,280	0,784	-0,251	0,284	0,778	-0,224	0,286	0,799
10 mil a 50 mil hab.	0,104	0,243	1,109	0,099	0,245	1,104	0,136	0,247	1,146
50 mil a 300 mil hab.	0,345	0,229	1,412	0,374 ^	0,231	1,454	0,415 ^	0,234	1,514
Pares participaven en associacions									
Sí				0,295 ^	0,183	1,343	0,307 ^	0,185	1,360
Haver assistit a un espai									
Sí				0,500 **	0,167	1,649	0,524 **	0,169	1,688
Nivell d'estudis propis^d									
Estudis en curs							-0,260	0,235	0,771
Obligatori							-0,968 **	0,326	0,380
Secundaris postobligatoris							-0,394 ^	0,240	0,674

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

L'interès d'haver abordat aquest exercici de contrast queda palès en la diferència de resultats d'una i altra taula, que evidencien com un mateix factor estructural pot esdevenir un element afavoridor de la participació política o no depenent del context de socialització política familiar. Per exemple, entre els fills de pares actius, el fet d'haver passat per un espai no té una incidència estadísticament significativa. En canvi, entre els fills de pares inactius, haver assistit a un espai és el segon factor, per darrera del nivell d'estudis popi, amb una major incidència a l'hora d'esdevenir políticament actiu (1,7 joves que hi ha assistit per cada jove que no). L'espai sembla esdevenir, doncs, un factor de politització significatiu entre aquells joves que han crescut en contextos familiars despolititzats.

Com es pot explicar aquesta diferència? És possible que estigui relacionada amb diversos factors. Certament, rere el concepte d'"espai" trobem entitats i formes de participació infantil diverses; des d'agrupaments escoltes fins a entitats força professionalitzades que dediquen bona part del seu temps a fer activitats extraescolars els dies feiners. Més enllà d'això, però, podríem arriscar que, en el cas dels fills de pares polititzats, el pas per l'espai pot afavorir (o esdevenir el desencadenant, o senzillament reflectir) una certa deriva ideològica vers aquelles formes de compromís social més "toves" que les que tenien els seus pares. D'aquesta forma,

anar a esplais escenifica una deriva en les formes de compromís que tendeixen a una major interiorització, a despolititzar-se o a esdevenir més simbòliques i de baix perfil d'intensitat. En canvi, entre els joves provinents de famílies despolititzades, l'imaginari ideològic que reproduïen els esplais (que, com veurem, guarda certa proximitat amb els valors postmaterials) pot afavorir el pas d'un univers referencial desideologitzat a un de compromès, que en alguns casos acaba desencadenant en un cert nivell d'activisme polític.

Per altra banda, també convé destacar el pes del nivell d'estudis propi entre els joves procedents de famílies políticament inactives. Concretament, tenen més probabilitats de mobilitzar-se políticament els joves que han accedit a la universitat (per cada jove polititzat universitari trobem 0,4 joves amb estudis obligatoris i 0,7 amb estudis postobligatoris). En canvi, el nivell d'estudis propis no marca diferències significatives entre aquells joves que provenen d'entorns familiars polititzats. Així doncs, les dades indiquen que el pas per la universitat també esdevé un factor catalitzador de la participació política entre aquells joves que no han crescut en contextos familiars polititzats (amb una intensitat superior al pas per un esplai). Per últim, cal remarcar que el fet que els pares participessin en associacions, genera una major disposició a ser políticament actius en ambdós casos.

2.3.6. En resum...

Després d'analitzar les percepcions i les actituds polítiques, en aquest apartat hem abordat l'*activisme polític*, aquella subdimensió de la centralitat política que fa referència a les pràctiques de participació política. Hem diferenciat, en base a la informació que recull el qüestionari, tres tipus d'activisme. Per una banda, l'*adhesió política*, que inclou aquells comportaments i pràctiques que requereixen una menor implicació i poden ser dutes a terme de forma individualitzada. Per altra banda, la *mobilització política*, que integra aquelles pràctiques participatives que requereixen d'un major nivell d'implicació i que s'articulen de forma col·lectiva. I per últim, l'*associacionisme polític*, que inclou la participació en entitats de caire reivindicatiu i/o polític.

Partint d'aquests tres tipus d'activisme, hem elaborat una tipologia de joves integrada per sis categories; *no participen*, *participació d'adhesió*, *mobilització baixa*, *mobilització alta*, *participació associativa i mobilització baixa*, i *participació associativa i mobilització alta*. Així mateix, també hem elaborat una versió simplificada d'aquesta tipologia, de només tres categories; *no participen*, *participació d'adhesió o mobilització baixa*, i *mobilització alta*. En ambdues versions de la tipologia el pes de les variables independents s'ha mostrat significatiu, bàsicament, entre els grups de joves situats als extrems; és a dir, els que no realitzen cap tipus de pràctica de participació política (que representen una quarta part dels joves de la mostra) i els joves més mobilitzats.

Pel que fa al sexe, els resultats han posat de relleu que les noies tenen menys probabilitats que els nois de trobar-se entre el grup dels que no participen. Aquesta dada contrasta amb la major "dissociació" de les dones cap a la política que observàvem en el cas de les percepcions polítiques. Sembla, doncs, que la percepció de sentir-se menys competent davant de l'esfera política, es reverteix en el cas de la participació política fins al punt de mostrar un nivell

d'activisme igual o superior al dels homes. Hem arriscat a interpretar que, segurament, entre els joves propers i adherits a la política hi ha més nois que, alhora, són inactius (recordem la major tendència dels nois a mostrar una actitud d'indolència).

En relació al capital instructiu, els joves que han passat per la universitat o tenen pares que hi han passat presenten una disposició notablement més elevada a l'activisme polític que els joves menys capitalitzats; és a dir, els *no universitaris consolidats* (fills de no universitaris que tampoc han arribat a la universitat). Convé destacar, però, que els *nous universitaris* i els *nous no universitaris* tenen disposicions a mig camí entre el grup menys capitalitzat i el més capitalitzat (els *universitaris consolidats*; universitaris fills de pares universitaris). Per tant, els joves que han fet mobilitat instructiva ascendent (cap a la universitat) i els joves que han fet mobilitat instructiva descendent (no arribant a la universitat, com sí havien fet els seus pares) comparteixen una mateixa disposició vers l'activisme polític, situant-se en una posició intermèdia entre els joves amb major i menor capital cultural.

Per altra banda, també convé destacar que les diferències entre els joves *no universitaris consolidats* i els *universitaris consolidats*, han tendit a reproduir-se entre els joves consolidats en categories professionals inferiors i els joves consolidats en categories professionals superiors (essent ambdues variables, mobilitat instructiva i mobilitat professional, en el mateix model de regressió). Així doncs, la mobilitat professional intergeneracional ha mostrat tenir un valor additiu, en el cas de l'activisme polític, respecte a la mobilitat instructiva intergeneracional.

Novament, el lloc de naixement ha tornat a aparèixer com una variable significativa; concretament, els joves nascuts a l'estranger tenen una disposició el doble d'intensa a estar entre els que no participen. Si tenim present que també es produïa un efecte similar en relació al fet de debatre sobre política, sembla evident que els joves d'origen forà es troben especialment distanciat d'aquelles manifestacions més explícites i públiques de l'adhesió política. En canvi, recordem que en relació a activitats més íntimes, com ara informar-se o estar interessat per la política, no es produïen aquestes diferències. Per altra banda, pel que fa a l'edat, convé destacar que els joves de menor edat tenen més probabilitats d'estar presents en el grup dels no participatius, també quan s'incorpora als models la categoria dels joves que estan estudiant en nivells preuniversitaris. Així mateix, els joves amb fills a càrrec han mostrat una menor disposició a assistir a manifestacions, alhora que tenen majors probabilitats que els joves sense fills a càrrec de signar una petició i/o contactar amb polítics.

En el cas de les percepcions i les actituds, les variables de socialització política que mostraven un major efecte eren aquelles pròpiament polítiques; és a dir, que els pares parlessin de política i assistissin a manifestacions. Que els pares participessin en associacions no incidia i haver passat per un esplai no incidia gaire. En el cas de l'activisme, però, incideixen totes quatre variables. La que ho fa amb major intensitat és, amb diferència, que els pares assistissin a manifestacions. Per la seva banda, que els pares parlessin de política i que els pares participessin en associacions tenen un efecte similar, inferior al de l'assistència a manifestacions. En darrer lloc, el pas per un esplai és la variable de socialització que incideix amb una menor intensitat. Tot i així, és remarcable que, com ja passava amb les percepcions,

el fet d'haver assistit a un esplai afavoreixi posicions de major centralitat política (en aquest cas, de major activisme polític).

Per últim, hem construït una variable que combina l'activisme polític actual dels joves amb l'activisme polític dels seus pares quan ells eren petits (n'hem dit; *mobilitat intergeneracional d'activisme*). Hem diferenciat quatre tipus de trajectòria: *joves passius fills de pares passius*, *joves passius fills de pares actius*, *joves actius fills de pares passius*, i *joves actius fills de pares actius*. Entre els resultats d'aquest exercici complementari, destaca el fet que, entre els joves procedents de famílies políticament inactives (és a dir, en les quals els progenitors no assistien a manifestacions), els que han assistit a un esplai i els que tenen major nivell d'estudis propi mostren una major disposició a ser, en l'actualitat, joves políticament actius. Així doncs, el pas per un esplai i, sobretot, el pas per la universitat, s'erigeixen aquí com a factors catalitzadors de l'activisme polític entre els fills de les famílies políticament més passives.

3. Ideologia

Aquest capítol el dediquem a l'abordatge d'una dimensió clau de la política, imprescindible per tal de dibuixar els posicionaments polítics dels joves, però que no encaixa de forma directa amb la idea de centralitat (o llunyania) política que ha sintetitzat les subdimensions polítiques precedents. En les percepcions, les actituds i l'activisme polític, hem pogut conjugar una mirada "quantificadora" sobre com n'eren de propers, els joves, a la centralitat política (i, de retruc, a la centralitat social) amb d'altres matisos que diferenciaven les maneres d'estar a mig camí entre l'epicentre i la perifèria. La dimensió de la política que aquí analitzem fa referència a la ideologia dels joves.

Certament, hi ha ideologies polítiques que, per la seva naturalesa, semblen situar-se *per se* en la perifèria del sistema polític. Són aquelles que tendeixen a ser expulsades del *camp polític* – tal i com en parla Bourdieu –, etiquetades de "populistes" per aquells que hi estan ben assentats. Ara bé, l'acceptació o no dins del camp polític no té una traducció directa en termes de centralitat política. Moltes vegades, els joves identificats amb partits (i, a través seu, amb ideologies) propers al reconeixement de l'*estatus quo* tenen una actitud política d'acomodament que no té per que traduir-se en centralitat social. Acceptar l'estat de les coses amb una actitud acrítica i poc implicada pot ser una manera d'"estar sense estar", una manifestació poc estrident de distanciament. Alhora, pot haver-hi posicionaments militants, compromesos i generadors de capital social (de xarxes relacionals, de confiança generalitzada) i de centralitat social (de sentir-se interpel·lat per la realitat institucional) des d'adscripcions polítiques properes a allò que sovint s'etiqueta d'*antisistema*.

Aquest contrast clarifica la diferència existent entre el concepte de camp polític i el de centralitat política. La centralitat política vol reflectir una actitud activa, pròpia d'aquells joves que, sentint-se interpel·lats pel món social, accepten ser-ne interlocutors actius. Aquesta actitud pot prendre cos tant des de posicions integrades com des de posicions fortament crítiques amb el camp polític. En aquest sentit, traduir directament les ideologies dels joves en termes de centralitat política i social, sense cap filtre analític previ, seria poc encertat. És per això que al llarg del capítol desenvolupem diferents estratègies que ens permetran perfilar quins són els posicionaments ideològics dels joves catalans.

3.1. Tipologia d'ideologia

Una de les principals dificultats a l'hora d'abordar el repte de cartografiar la ideologia dels joves catalans ha estat destriar els ítems per fer-hi front. La decisió més fàcil hauria estat, senzillament, recórrer a l'eix esquerra-dreta, tot partint de l'autoposicionament dels propis joves. Aquesta opció, però, ens resulta poc satisfactòria, atesa la simplificació i indefinició que comporta. Operant així sabríem quina és l'etiqueta a què millor s'acomoden els joves, però es mantindria el dubte de saber fins a quin punt aquesta etiqueta està realment reflectint sensibilitats normatives afins. Una estratègia similar podria haver consistit en emprar l'afinitat dels joves amb els partits polítics, però aquesta opció, més que resoldre l'atzucac, ens afegiria noves pegues. La principal: que el 60% dels joves no se senten propers a cap partit polític.

Per tot això, hem optat per articular un dibuix de les ideologies que depengui el mínim possible de la seva afinitat amb etiquetes preestablertes. En aquest sentit, hem explorat aquells paquets de preguntes del qüestionari més directament relacionats amb els substrats ideològics dels joves; quin consideren que hauria de ser el paper de l'Estat, quin és el seu ideal de "bon ciutadà", quines són les seves preocupacions socials i, per últim, quins són els seus objectius de la societat prioritaris. Per tal d'elaborar una tipologia general d'ideologia, prèviament hem hagut de categoritzar aquestes quatre subdimensions, elaborant així una (sub)tipologia per a cadascuna d'elles. Tot seguit en presentem els detalls.

Paper de l'estat: com veurem més endavant, aquesta ha estat la subdimensió central en la construcció de la nostra tipologia general d'ideologia. Per tal d'abordar-la, ens hem basat en el paquet de preguntes referent al grau d'acord amb diferents afirmacions sociopolítiques que, de forma directa o indirecta, fan referència al rol que hauria d'assumir l'Estat. Concretament, hem seleccionat les quatre preguntes següents: a) l'Estat hauria d'intervenir menys en l'economia i deixar més llibertat a les empreses; b) s'haurien de millorar els serveis públics i les prestacions socials encara que això suposés pagar menys impostos; c) cal preservar el medi ambient encara que això impliqui aturar el creixement econòmic; i d) l'arribada d'immigrants en els últims anys ha tingut un efecte negatiu sobre l'economia del país. De la combinació de les respostes (grau d'acord) a aquestes quatre afirmacions hem dibuixat cinc perfils de joves¹²:

- *Liberals (18,7%¹³):* en aquest grup hi trobem aquells joves que situen com a preferència que l'Estat intervingui menys en l'economia.
- *Redistribuidors (31,2%):* entre els joves d'aquest grup la prioritat és la millora dels serveis públics i les prestacions socials.
- *Ecologistes (15,6%):* en aquest grup hi trobem aquells joves que han situat la preservació del medi ambient per sobre de la intervenció de l'Estat en l'economia i de la millora dels serveis públics.
- *Autàrquics (10,3%):* en aquest cas, tampoc s'ha situat com a prioritària cap de les dues primeres afirmacions; allò que consideren més rellevant aquests joves és l'impacte negatiu que sobre l'economia ha tingut l'arribada d'immigrants en els darrers anys.
- *Indefinits (24,2%):* per últim, trobem un grup de joves les respostes dels quals no es decanten amb claredat per cap de les quatre afirmacions; bé tinguin un grau d'acord elevat amb algunes d'elles, bé tendeixin a estar-me més aviat en desacord.

Ideal de "bon ciutadà": aquesta segona subdimensió pivota sobre les opinions que els joves tenen en relació a la idea de "bon ciutadà". Seguim aquí la distinció de Dalton (2007, 2008)

¹² Les opcions de resposta en aquestes preguntes eren; "Totalment d'acord", "D'acord", "Ni d'acord ni en desacord", "En desacord" i "Totalment en desacord". Cadascuna de les preguntes l'hem reconvertit en una variable de tres categories; "Totalment d'acord", "D'acord" i una tercera categoria que agrupa "Ni d'acord ni en desacord", "En desacord" i "Totalment en desacord". A partir de les preferències dels joves en aquestes variables de tres categories, hem elaborat la tipologia que es presenta tot seguit.

¹³ Pes dels perfils de joves en la mostra de 15 a 29 anys.

entre la *ciudadania del deure* (una concepció més centrada en les obligacions subjacents a la condició de ciutadà) i la *ciudadania del compromís* (una concepció més participativa i proactiva de l'ideal de ciutadania). Per tal de mesurar el posicionament dels joves en relació a la noció de *ciudadania del deure* hem seleccionat les preguntes referents a la importància atorgada a: a) votar sempre a les eleccions; b) no evadir impostos; c) obeir sempre les lleis i les normes; i d) mantenir-se informat de les accions del govern. Pel que fa a la noció de *ciudadania del compromís* n'hem seleccionat aquestes altres: a) participar en associacions de caràcter social o de voluntariat; b) escollir articles de "consum ètic"; c) ajudar a la gent del propi país que viu pitjor; i d) ajudar a la gent d'altres llocs del món que viu pitjor. Atenent al grau d'importància que els joves han conferit a cadascun d'aquests dos eixos, hem elaborat la següent classificació¹⁴:

- *Nihilistes* (26,4%): en aquest grup hi trobem els joves que atorguen un baix nivell d'importància tant als comportaments que configuren la ciutadania del deure com als que configuren la ciutadania del compromís.
- *Compromís* (17,8%): els joves d'aquest grup consideren importants els comportaments propis de la ciutadania del compromís, però no els de la ciutadania del deure.
- *Deure* (25,7%): aquí trobem la posició inversa al grup anterior; en aquest cas, es dona molta importància als comportaments propis de la ciutadania del deure, però poca als de la ciutadania del compromís.
- *Tot* (30,1%): per últim, en aquest grup, trobem aquells joves que donen molta importància tant als comportaments que configuren la ciutadania del deure com als que configuren la ciutadania del compromís.

Preocupacions socials: aquesta tercera subdimensió s'estructura sobre el paquet de preguntes referents a l'interès per diferents temes socials. En aquest cas, seguim la distinció que fa Inglehart (1991) entre dels valors *materialistes* i *postmaterialistes*. Per tal de posicionar els joves en l'eix dels valors *materialistes* hem seleccionat les preguntes referents als temes següents: a) ocupació; b) habitatge; c) economia; i d) seguretat. Pel que fa als valors *postmaterialistes* n'hem seleccionat les següents: a) medi ambient; b) polítiques socials; c) drets dels homosexuals; i d) desigualtats nord-sud. Atenent al nivell d'interès que els joves han manifestat per cadascun d'aquests dos eixos, hem elaborat la següent classificació¹⁵:

¹⁴ Totes les preguntes seleccionades per a la construcció d'aquesta classificació partien, en el qüestionari, d'una escala valorativa de l'1 al 7 (1 = gens important; 7 = molt important). En base a aquesta escala, hem calculat, per separat, la mitjana de les respostes de cada individu a les preguntes corresponents a la ciutadania del deure i a la ciutadania del compromís, obtenint així dues mitjanes individuals; una per a cada eix. Hem considerat que els joves atorgaven un nivell d'importància elevat a cadascun dels dos eixos quan la mitjana s'ha situat per sobre del 5,5.

¹⁵ El procediment seguit ha estat el mateix que en la dimensió anterior. En aquest cas, però, les preguntes partien d'una escala valorativa del 0 al 10 (0 = mínim interès; 10 = màxim interès). Hem

- *Indiferents* (29,7%): joves poc interessats en els valors materialistes i en els valors postmaterialistes.
- *Materialistes* (30,1%): joves amb un elevat interès pels valors materialistes, però poc interès pels postmaterialistes.
- *Postmaterialistes* (7,7%): la situació inversa al grup anterior: joves amb un elevat interès pels valors postmaterialistes, però poc interès pels materialistes.
- *Omnisensibilitzats* (32,5%): joves que mostren un elevat interès tant pels valors materialistes com pels valors postmaterialistes.

Objectius de la societat prioritaris: la quarta subdimensió gira al voltant d'una pregunta que demana als enquestats que assenyalin (per ordre de preferència) dos d'aquests quatre objectius hipotètics per a la societat: a) mantenir l'ordre de la nació; b) augmentar la participació dels ciutadans en les decisions importants del govern; c) combatre la pujada de preus; i d) protegir la llibertat d'expressió. A partir de les preferències manifestades pels joves, hem elaborat la següent classificació:

- *Ordre* (21,2%): aquí hem agrupat tots els joves que han seleccionat com a objectiu prioritari (en primera o en segona opció) el manteniment de l'ordre de la nació. Així doncs, més enllà de que quins siguin els altres objectius seleccionats, el que caracteritza a aquest grup és que situen entre les seves prioritats el manteniment de l'ordre de la nació.
- *Llibertat d'expressió i preus* (18,8%): en aquest grup trobem aquells joves que han seleccionat com a objectius prioritaris la protecció de la llibertat d'expressió i la contenció de la pujada de preus.
- *Participació i llibertat d'expressió* (38,8%): en aquest grup els objectius prioritaris seleccionats han estat la protecció de la llibertat d'expressió i l'increment de la participació ciutadana.
- *Participació i preus* (21,2%): per últim, els joves d'aquest grup han prioritzat l'increment de la participació ciutadana i la contenció de la pujada de preus.

Una vegada categoritzades aquestes quatre subdimensions ideològiques, hem procedit, ara sí, a elaborar la tipologia general d'ideologia. En primer lloc, hem realitzat una anàlisi de correspondències múltiples, a partir de la qual, en segon terme, hem realitzat una anàlisi de conglomerats no jeràrquics (*clústers*). El resultat d'aquest procediment estadístic de classificació han estat sis grups de joves que, tot seguit, passem a descriure en base al seu posicionament en les quatre (sub)tipologies prèvies (Taula 3.1).

considerat que els joves mostraven un interès elevat en cadascun dels dos eixos quan la mitjana s'ha situat per sobre del 8.

Taula 3.1. Clústers de la tipologia d'ideologia (%). Catalunya, 2011

Paper de l'Estat	Total	Ideologia					
		Desideologitzats	Reaccionaris	Liberals	Progressistes	Ecologistes	D'esquerra
<i>Liberals</i>	18,7	16,3	27,3	40,0	2,4		10,0
<i>Redistribuidors</i>	31,2	22,2		18,5	48,0		72,4
<i>Ecologistes</i>	15,6	23,0			41,5	93,8	0,4
<i>Autàrquics</i>	10,3	1,6	46,0	11,0			
<i>Indefinits</i>	24,2	36,9	26,7	30,5	8,1	6,2	17,2
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ideal de "bon ciutadà"							
<i>Nihilistes</i>	26,4	46,4	67,9	3,3	4,8	36,4	3,8
<i>Compromís</i>	17,8	26,6	4,8	1,0	45,2	51,5	10,7
<i>Deure</i>	25,7	14,7	24,1	66,8	3,2		21,4
<i>Tot</i>	30,1	12,3	3,2	28,9	46,8	12,1	64,1
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Preocupacions socials							
<i>Indiferents</i>	29,7	54,0	48,1	17,2	16,3	33,3	8,4
<i>Materialistes</i>	30,1	29,3	51,3	57,6	6,5	12,1	9,2
<i>Postmaterialistes</i>	7,7	2,8			37,4	48,5	
<i>Omnisensibilitzats</i>	32,5	13,9	0,6	25,2	39,8	6,1	82,4
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Objectius de la societat prioritària							
<i>Ordre</i>	21,2	18,8	35,2	31,1	8,9	7,8	14,9
<i>Llibertat d'expressió i preus</i>	18,8	24,0	28,0	6,7	15,3	48,4	11,9
<i>Participació i llibertat d'expressió</i>	38,8	42,8	18,4	21,1	65,3	42,2	49,8
<i>Participació i preus</i>	21,2	14,4	18,4	41,1	10,5	1,6	23,4
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

- **Desideologitzats:** en aquest primer grup trobem aquells joves que, o bé tendeixen a defugir la resposta a les preguntes que els podrien perfilar ideològicament, o bé les contesten mostrant un baix nivell d'interès generalitzat. Tampoc s'identifiquen ni amb la idea de la ciutadania del deure ni amb la idea de ciutadania del compromís.
- **Reaccionaris:** aquest és el grup que manifesta una posició més "nihilista" en relació als paràmetres que empra Dalton (ciutadania del deure i del compromís). També es caracteritza per una marcada preocupació per tancar les fronteres a l'arribada d'estrangers.
- **Liberals:** aquest és el grup que podria conduir a més equívocs, atès que la seva definició respon més a l'adscripció als principis del liberalisme econòmic que no pas al cultural. Així, són el grup que més es decanta exclusivament en favor de la idea de *ciutadania del deure*; quelcom que marca una orientació normativa, en els paràmetres culturals, més aviat conservadora.
- **Progressistes:** aquest grup mostra una tendència destacada a valorar el paper redistribuidor de l'Estat, però també hi destaquen els valors postmaterials i la ciutadania del compromís. Pràcticament la meitat de joves d'aquest grup prioritzen els valors associats a la ciutadania del compromís, mentre que pràcticament l'altre meitat valoren tant la ciutadania del deure com la ciutadania del compromís (essent pràcticament inexistents els qui valoren exclusivament la ciutadania del deure). Pel que fa a les preocupacions socials ens trobem davant d'una situació semblant; els

joves d'aquest grup es reparteixen entre els postmaterialistes i aquells que incorporen tant valors materialistes com postmaterialistes. Ens trobem, doncs, davant d'un imaginari ideològic que podríem associar a valors d'esquerra, però que transcendeix l'imaginari de l'esquerra clàssica, expandint el seu marc d'interessos a factors que van més enllà dels factors estrictament redistributius.

- **Ecologistes:** aquest petit grup, que també podríem situar dins dels paràmetres ideològics de l'esquerra, es caracteritza perquè la pràctica totalitat de joves que hi formen part ha situat la preservació del medi ambient per davant del paper redistribuidor de l'Estat o el seu rol en l'economia. A més, es tracta del grup amb un major percentatge de joves (lleugerament per sobre del grup anterior) que valoren de forma exclusiva els valors postmaterialistes i la ciutadania del compromís.
- **D'esquerra:** aquest grup destaca, principalment, per la seva forta tendència a valorar el paper redistribuidor de l'Estat. En certa mesura, trobem aquí aquells joves que responen a uns paràmetres ideològics propers al que podríem anomenar l'"esquerra tradicional", atès que, més enllà d'aquesta voluntat redistribuidora, no s'hi detecta un decantament clar cap a la ciutadania del deure ni del compromís (la majoria consideren rellevants tots dos eixos), ni tampoc un decantament clar cap als valors materialistes o postmaterialistes (també es consideren rellevants tots dos).

En les proves estadístiques que hem dut a terme combinant les quatre subdimensions ideològiques, el primer que hi ha destacat és que les variables que se sintetitzen en les propostes d'Inglehart i Dalton mostren un nivell de correlació molt elevada, esdevenint dimensions que, en certa mesura, s'anul·len l'una a l'altra. La tirada pels valors postmaterialistes concorda amb molta força amb una sensibilitat ciutadanista orientada al compromís. A parer nostre, ambdós aspectes exemplifiquen la deriva líquida (emprant el popular concepte de Bauman) de la sensibilitat de l'esquerra, més còmoda en la defensa de la pluralitat i la lliure adscripció personal que de models normatius rígids.

De fet, tots els grups propers a l'esquerra de l'eix esquerra-dreta (com veurem en el Gràfic 3.1, aquests són els *progressistes*, els *ecologistes* i els *d'esquerra*) s'identifiquen de forma massiva tant amb els valors postmaterialistes com amb la definició de la ciutadania del compromís. La diferència principal entre uns i altres és que, mentre els *ecologistes* i els *progressistes* tendeixen a defugir amb major proporció els valors materials i la definició de la ciutadania enfocada al deure, els que hem anomenat *d'esquerra* tendeixen a integrar ambdós relats (el més "líquid" i el més "sòlid", associat a paradigmes normatius més tradicionals). Lògicament, el que més diferencia la minoria dels *ecologistes* és la seva prioritització de la defensa del medi ambient.

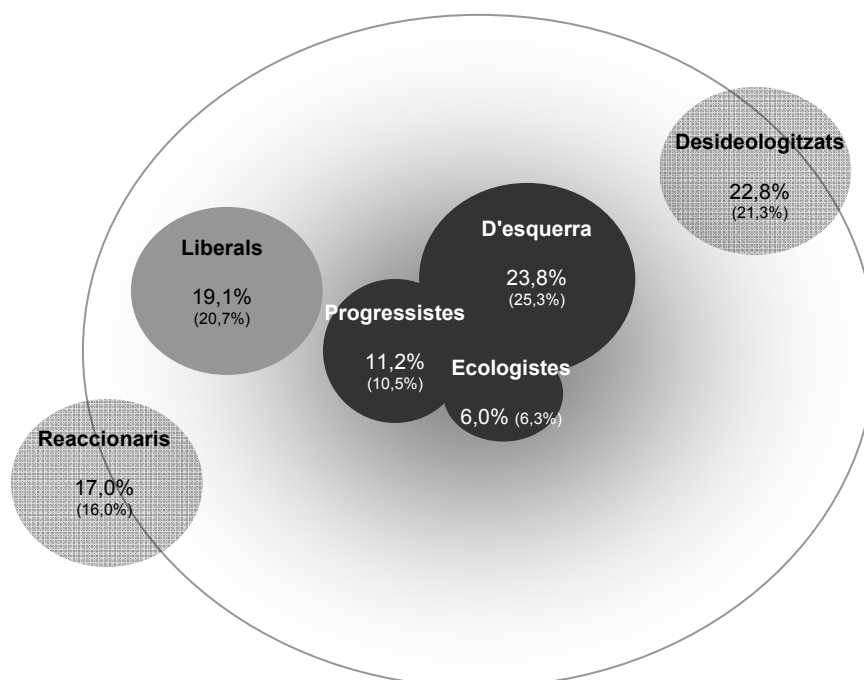
Taula 3.2. Tipologia d'ideologia (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
Desideologitzats	22,8	21,3
Reaccionaris	17,0	16,0
Liberals	19,1	20,7
Progressistes	11,2	10,5
Ecologistes	6,0	6,3
D'esquerra	23,8	25,3
TOTAL	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com podem observar a la Taula 3.2., trobem quatre grups de la tipologia amb un pes força equilibrat; *d'esquerra* (23,8%), *desideologitzats* (22,8%), *liberals* (19,1%) i *reaccionaris* (17%). Els dos grups restants, en canvi, tenen un pes sensiblement inferior, especialment els *ecologistes*, que representen el 6% del total de la mostra. Els *progressistes*, per la seva banda, tenen un pes de l'11,2%. Pel que fa a la submostra de 20 a 29 anys, no es produeixen variacions significatives.

Gràfic 3.1. Ideologia i centralitat social. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

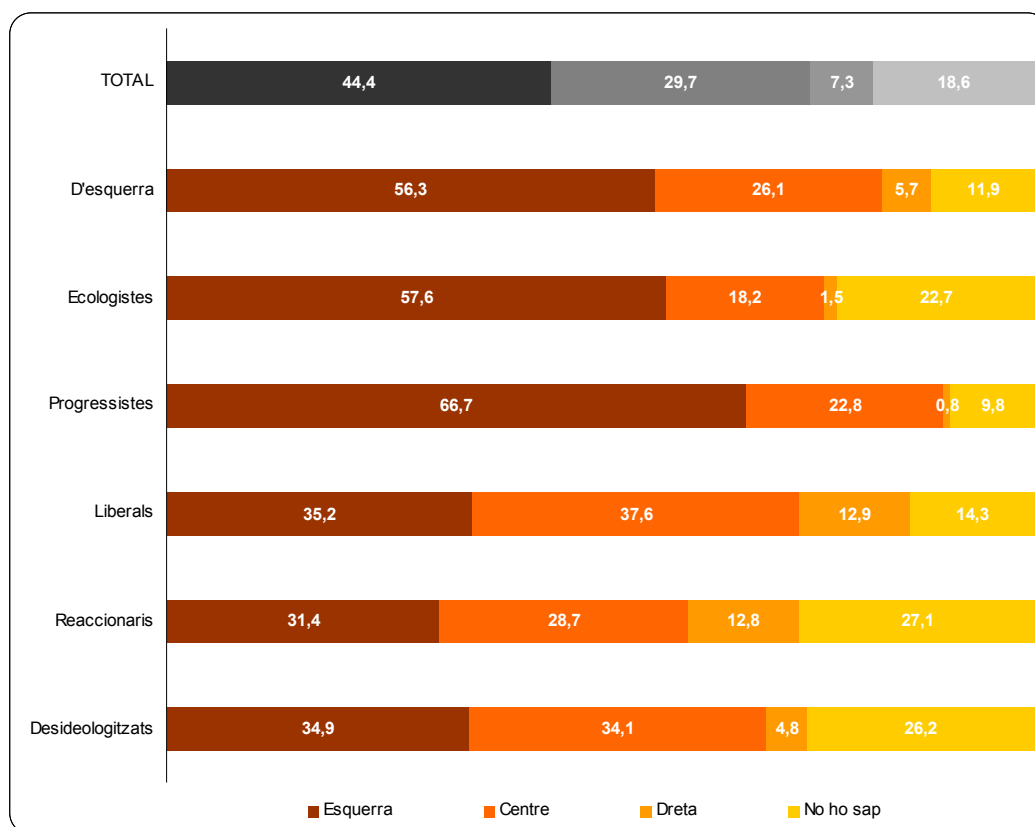
Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesis, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

En el cas de la ideologia es fa més difícil establir correspondències en termes de centralitat social que en els casos precedents (percepcions, actituds i activisme polític). Tot i així, en el Gràfic 3.1 arrisquem a situar, temptativament, les posicions a les que s'aproximarien els joves que pertanyen als diferents grups de la tipologia. Així, en una posició més perifèrica se situarien dos grups; els *desideologitzats* i els *reaccionaris*. A l'epicentre, en canvi, se situarien els joves *d'esquerra*, els *progressistes* i els *ecologistes*. Els *liberals*, per la seva banda, se situarien en una posició intermèdia, a mig camí entre el centre i la perifèria.

3.2. Ideologia i camp polític

Els dos avantatges principals de la nostra categorització de la ideologia són, d'una banda, la seva naturalesa inductiva i, de l'altra, la seva complexitat. Així, situem ideològicament els joves en funció d'allò que els preocupa i interessa prioritàriament, i no en funció de la seva sintonia amb unes o altres categories preestablertes. Com apuntàvem anteriorment, aquestes categories poden tenir ressonàncies molt diferents per a unes i altres persones, i, per tant, estar agrupant a individus amb sensibilitats divergents però seduïts per una mateixa etiqueta. Així doncs, abans d'entrar a indagar, mitjançant els models de regressió, el pes de les variables estructurals sobre la ideologia, paga la pena contrastar aquests perfils ideològics amb dues variables com l'eix esquerra-dreta i la proximitat als partits polítics.

Gràfic 3.2. Ideologia i posicionament en l'eix esquerra-dreta (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

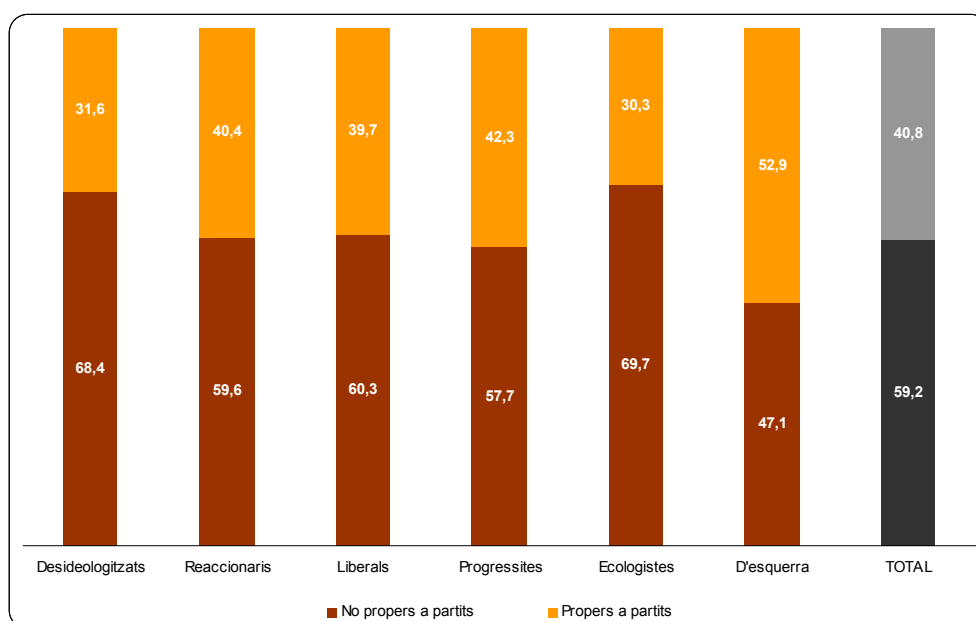
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

El Gràfic 3.2 permet identificar com es posicionen els diferents perfils ideològics en el l'eix esquerra-dreta. Com es pot observar, alguns d'ells sí que guarden una forta sintonia amb l'autoposicionament en l'eix esquerra-dreta, però d'altres no. El major nivell d'afinitat el trobem entre els joves *progressistes*, dos terços dels quals se situen a l'esquerra de l'eix. Amb tot, hi ha un important contingent, el 22,8%, que se situa al centre. Això pot estar reflectint la fugida de l'etiquetació explícita com a esquerres d'alguns d'aquests joves, potser aquells més allunyats dels relats ideològics explícits i que identifiquen el centre amb una major neutralitat ideològica.

Quelcom similar passa amb els joves del grup *d'esquerra*. El 56,3% se situa a l'esquerra de l'eix, però un important contingent ho fa al centre (26,1%). Possiblement aquí hi pesa el fet que la seva proximitat a la idea de *ciutadania del deure* (conjuntament amb la del compromís), els fa defugir posicions que potser es perceben com allunyades d'aquests valors "anacrònics" (en el continuïum, les posicions més a l'esquerra, on hi dominen clarament les posicions favorables als valors postmaterialistes i a la ciutadania del deure). En canvi, en el cas dels joves *ecologistes*, que se situen a l'esquerra en la mateixa proporció que els *d'esquerra* (57,6%), diríem que, possiblement, entre els que no se situen a l'esquerra hi predomina la dificultat per codificar la seva sensibilitat ideològica en termes de l'eix esquerra-dreta (en aquest sentit, hi dominen els de la categoria *no sap/no contesta*).

Els grups dels *liberals*, els *reaccionaris* i els *desideologitzats* se situen en l'eix seguint una tendència coincident. En tots els casos el grau de dispersió entre les diferents categories és molt elevat. Pocs d'ells s'autoposicionen a la dreta (en cap cas superen el 13% del total del grup), si bé els que ho fan són un volum superior al dels grups anteriors (si exceptuem els *desideologitzats*). Els joves que es perceben de dretes són una minoria en tots els grups, però tenen un major pes entre els *reaccionaris* i els *liberals*. En qualsevol cas, es demostra que l'eix esquerra-dreta no està reflectint ideologies homogènies, si bé és cert que els joves amb posicionaments normatius que se solen associar a l'esquerra tenen major predisposició a etiquetar-se com d'esquerres.

Gràfic 3.3. Ideologia i proximitat als partits polítics (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

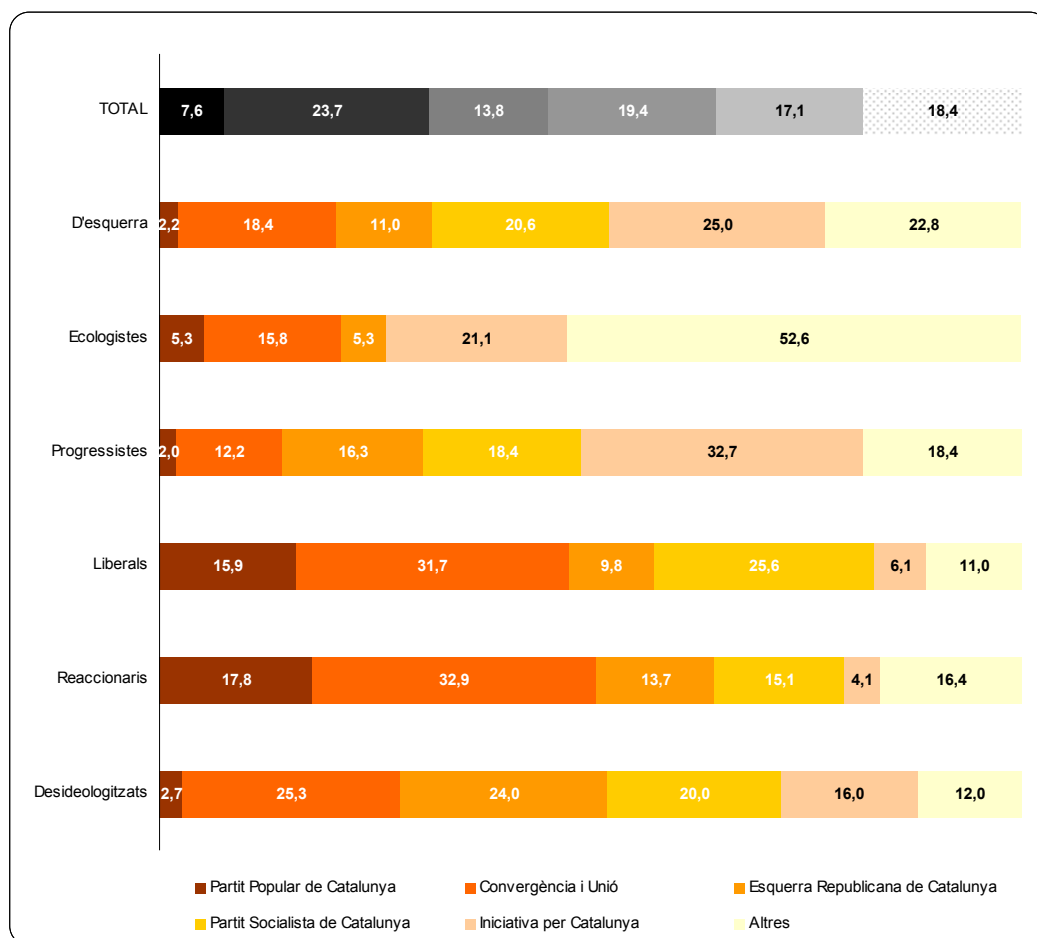

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Pel que fa a la proximitat als partits polítics (Gràfic 3.3), els joves de totes les sensibilitats, excepte el grup *d'esquerra*, mostren major tendència a no sentir-se identificats amb cap partit polític (cap partit, en tot cas, dels que tenien major visibilitat l'any 2011). Aquesta dada revela, com poques altres, el fort distanciament generalitzat dels joves respecte del camp polític, especialment respecte d'un dels seus actors principals: els partits polítics. És una tendència molt afí al desinterès declarat, també altíssim, pels partits polítics. Però al marge d'esser elevat, observem com aquest distanciament també mostra una distribució transversal per tot l'espectre ideològic. Els més distanciats del sistema de partits són els *desideologitzats* i els *ecologistes*, amb prop d'un 70% de joves no identificats amb cap partit. En els primers, el major accent podria tenir a veure amb la seva desorientació ideològica. En els segons, en canvi, reflectiria més aviat la dificultat per identificar-se amb una marca prou sòlida en la defensa del que és la seva preocupació principal: el medi ambient.

El Gràfic 3.4, que creua la ideologia amb la proximitat als principals partits (insistim, aquells partits que tenien major pes en l'escenari polític català l'any 2011), ens ajuda a complementar el que acabem de comentar. Val a dir que aquest és un gràfic elaborat sobre aquells joves que declaraven estar propers a algun partit polític; per tant, hem exclòs el 59,3% que declaraven no trobar-se propers a cap partit.

Gràfic 3.4. Ideologia i partits polítics a què se senten propers (% sobre el total de joves que es declaren propers a partits). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

El primer que en destaca és que l'adhesió a partits polítics es troba molt fragmentada en tots els casos. Així, la major homogeneïtat de tres dels grups a l'hora de situar-se en l'eix esquerra-dreta (els *progressistes*, els *ecologistes* i els *d'esquerra*) no comporta una major homogeneïtat en la identificació amb partits. Convé tenir present que, en el cas català, la diversitat d'obediències nacionals dels partits (i de percepcions sobre les obediències nacionals dels partits) complica encara més el panorama. Sigui com sigui, el màxim nivell de confluència entre posicions ideològiques i partits s'estableix entre el terç dels joves *progressistes* que s'identifica amb Iniciativa per Catalunya (ICV), el terç dels joves *reaccionaris* que s'identifica amb Convergència i Unió (CiU), i el terç de joves *liberals* que s'identifica, també, amb CiU.

En termes generals, tant CiU com Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) són partits amb els quals s'hi identifica un volum important de joves situats a pràcticament totes les posicions ideològiques. En el cas d'ERC la transversalitat és especialment marcada, de forma que no és el partit predilecte de cap sensibilitat ideològica, però, alhora, té una presència no menyspreable, de més del 15%, en tots ells (amb l'excepció del petit grup dels *ecologistes*).

Dins de la dinàmica de fragmentació que caracteritza tot el gràfic, el grup dels *d'esquerra* (que, recordem-ho, agrupa un nombre especialment nodrit de joves, més del 50% dels quals es

declara proper a un partit o altre) es troba especialment atomitzat en les seves predileccions. De fet, es troba tan atomitzat com el grup dels *desideologitzats*, que ja podíem preveure poc definit partidàriament, malgrat que, com hem vist abans, molts d'ells (en comparació a la resta de joves, si més no) s'identifiquen amb uns o altres partits. D'altra banda, el cas dels *ecologistes* és singular, atès que més del 50% es declaren propers a un partit minoritari, agrupat a la categoria "d'altres partits". Recordem que, a més, ja era el grup amb més dificultats per sentir-se proper a algun partit polític. La minoria dels que ho fa tendeix a emmirallar-se amb partits minoritaris, de baix impacte electoral. Només el 21% dels que s'identifiquen amb algun partit ho fan amb ICV, malgrat ser el partit, de tots els *mainstream*, que més treballa la dimensió ecologista (i més s'hi posiciona en el seu relat).

Aquest repàs a les sintonies entre posicionaments ideològics implícits i explícits, l'afinitat al sistema de partits i la proximitat a partits concrets ajuda a entendre les dissonàncies de bona part dels joves respecte del camp polític i dels barems d'interpretació que el regulen. És quelcom, però, que no dóna massa pistes sobre la interpretació del mapa ideològic en clau de centralitat política i social. L'aprofundiment en els perfils estructurals i les dinàmiques de socialització que correlacionen amb uns i altres perfils ideològics ens pot aportar pistes més sòlides sobre aquest vincle.

3.3. El pes de les variables independents bàsiques

La primera taula de regressions (Taula 3.3), mostra contrastos força pronunciats (alguns d'ells força sorprenents i reveladors) en funció de les característiques sociodemogràfiques dels joves. Potser allò que més crida l'atenció, d'entrada, són les diferències de gènere. Entre els joves, les dones tenen una tendència més pronunciada que els homes a estar situades en els grups dels *progressistes* (en condicions d'equiparabilitat, en el tercer model; 1,5 dones per cada home) i d'*esquerra* (1,7 dones per cada home). Aquests contrastos encara s'accentuen una mica en no considerar, com en el primer model, la diferència d'itinerari formatiu entre homes i dones. Per contra, els homes tenen una disposició més elevada a ubicar-se en els grups dels *reaccionaris* (0,7 dones per cada home en el tercer model i 0,6 dones per cada home en els altres models, on els resultats tenen un major rang de significativitat), els *desideologitzats* (també 0,7 dones per cada home, un cop neutralitzada la diferència de nivell d'instrucció) i, també, semblen estar més predisposats a ubicar-se en el grup dels *liberals*, si bé les diferències aquí només són significatives (i amb una significativitat dèbil) en el tercer model.

Taula 3.3. Ideologia i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Desideologitzats			Reaccionaris			Liberals			Progressites			Ecologistes			D'esquerra		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,219 ***	0,195 ***	0,181 ***	0,242 ***	0,432 **	0,161 ***	0,187 ***	0,241 ***	0,194 ***	0,095 ***	0,089 ***	0,128 ***	0,106 ***	0,096 ***	0,109 ***	0,375 ***	0,210 ***	0,460 ***
Edat^a																		
15 a 19 anys	1,809 **	1,892 ***	1,743 *	1,071	1,052	0,814	0,757	0,740	0,882	1,317	1,308	1,214	0,749	0,741	0,571	0,597 **	0,599 **	0,785
20 a 24 anys	1,301	1,345 ^	1,254	0,601 *	0,562 **	0,606 *	1,345 ^	1,321	1,382 ^	1,168	1,176	1,239	1,017	1,009	0,861	0,782	0,807	0,795
Sexe																		
Dona	0,686 *	0,676 **	0,696 *	0,629 **	0,633 **	0,745 ^	0,810	0,799	0,776 ^	1,624 *	1,622 *	1,513 *	1,065	1,068	1,022	1,847 ***	1,862 ***	1,724 ***
Nivell d'estudis dels pares^b																		
Primaris o menys	1,920 ***	2,012 **	1,901 **	1,248	0,872	0,846	1,319	1,451	1,412	0,608 ^	0,680	0,677	0,486 ^	0,378 *	0,583	0,597 *	0,710	0,675 ^
Secundaris	1,428	1,529 *	1,397 ^	1,182	0,888	1,004	1,327	1,367	1,366 ^	0,641 *	0,687	0,673 ^	0,628 ^	0,526 *	0,661	0,761 ^	0,867	0,820
Lloc de naixement																		
Fora d'Espanya	1,613 ^	1,708 *	1,588 ^	0,481 ^	0,409	0,402 *	0,674	0,687	0,671	1,695 ^	1,738 ^	1,652	0,559	0,528	0,707	1,100	1,141	1,211
Mida del municipi^c																		
Menys de 10 mil hab.	0,887	0,872	0,893	0,990	0,946	0,930	1,559 ^	1,518 ^	1,578 ^	1,303	1,321	1,280	0,682	0,686	0,701	0,719	0,774	0,736
10 mil a 50 mil hab.	0,850	0,842	0,834	1,277	1,253	1,222	1,083	1,057	1,079	1,183	1,186	1,204	1,055	1,040	1,118	0,802	0,843	0,833
50 mil a 300 mil hab.	0,864	0,859	0,858	0,978	0,997	0,898	1,092	1,063	1,100	1,129	1,118	1,150	0,850	0,858	0,879	1,074	1,099	1,104
Categoria professional dels pares^d																		
Elemental o mitjana		1,028			0,841			0,722			0,939			1,537			1,451	
Tècnics i professionals		1,080			0,396 ***			0,790			1,149			1,014			2,128 **	
Emancipació de la llar familiar																		
Si			1,252			1,099			0,987			0,670			1,220			0,900
Nivell d'estudis propis^e																		
Estudis en curs			1,018			2,162 **			0,794			1,291			1,037			0,602
Obligatori			0,931			3,888 ***			0,720			0,370 ^			0,624			0,752
Secundaris																		
postobligatori			1,345			1,939 *			1,078			0,895			0,404 ^			0,611 *

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

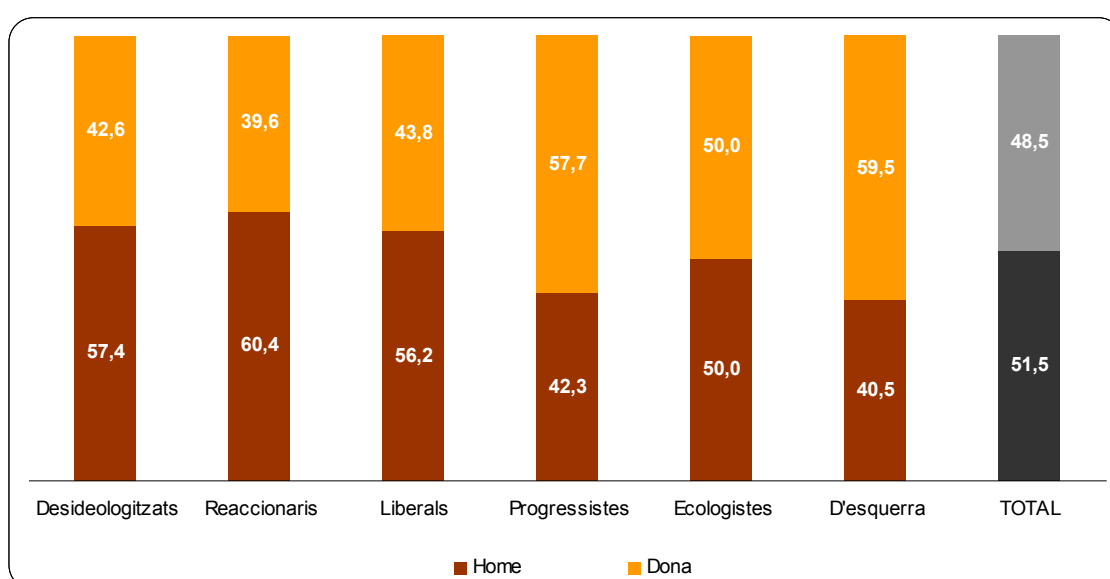
^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

^e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

El Gràfic 3.5 reflecteix aquests contrastos de forma menys espectacular però més il·lustrativa. Les dades són sorprenents per la contundència del contrast entre nois i noies, accentuada, amb tota probabilitat, pel procediment mitjançant el qual s'ha construït la variable *ideologia*. Com hem comentat anteriorment, no ens hem basat en categories tradicionals ni en etiquetes ideològiques explícites (proximitat a partits polítics o posicionament en l'eix esquerra-dreta), sinó en la sintonia ideològica que es reflecteix en les prioritats i preocupacions dels joves davant de qüestions polítiques i socials més concretes. És un procediment focalitzat, per tant, en què declaren els joves sobre les seves preferències i orientacions, i no pas en la seva adscripció a unes etiquetes que poden tenir tant o més d'adscripció identitària abstracta que de reflex de la posició ideològica real dels individus.

Gràfic 3.5. Ideologia i sexe (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

En relació a la intensitat de la vinculació entre variables estructurals i ideologia, n'hi ha algunes que superen en intensitat a la de gènere. Es tracta de les variables referents al nivell d'instrucció (tant dels joves com dels seus pares) i a la categoria professional dels pares (en el segon model). En el cas dels grups de joves *d'esquerra*, *progressistes* i *ecologistes* trobem reflectida una mateixa tendència: aquí tenen majors probabilitats de ser-hi els joves universitaris o fills d'universitaris. En tots tres casos el fet que els pares fossin universitaris sembla afavorir estar present en un dels tres grups, si bé la intensitat dels resultats s'atenua una mica en els models que integren el nivell d'estudis propis (i, en alguns casos, deixa de ser estadísticament significativa, probablement per no tenir una mostra prou nodrida). Cal advertir, alhora, que la intensitat de la relació és igual o fins i tot superior en el cas dels *ecologistes*, però en tractar-se d'un grup especialment reduït els resultats perden amb més facilitat la significativitat estadística. Per terme mig, i en condicions d'equiparabilitat, en els tres perfils ideològics tendim a trobar un fill d'universitaris per cada 0,7 fills de pares amb un menor nivell d'estudis.

Pel que fa al nivell d'estudis propi, en els cas del *progressistes*, els joves de menys edat i que encara estudien semblen tenir fins i tot més tendència que els universitaris a ser-hi (si bé la diferència no és significativa). En canvi, els joves que només han fet estudis obligatoris hi estan clarament infrarepresentats (en trobem 0,4 per cada jove universitari). Entre els joves *d'esquerra* són tan escassos els joves que encara estudien com els que han finalitzat estudis no universitaris (al voltant de 0,6 per cada universitari, si bé les diferències no són significatives o tenen una significativitat dèbil). La mostra dels que només han fet estudis obligatoris no és prou sòlida com per treure'n conclusions determinants. En el cas dels joves *ecologistes* els contrastos són tant o més intensos que en el cas dels *progressistes*, però altra vegada topem amb un grup massa petit com per obtenir resultats estadísticament significatius.

Els joves *d'esquerra* semblen caracteritzar-se, addicionalment, per tenir més edat (altra vegada aquí els resultats no són sistemàticament significatius per la mida de la mostra). En canvi, els joves *progressistes* compten amb una presència potencial significativament més alta de joves nascuts a l'estranger (una disposició un 70% superior que els autòctons en el primer i segon model), els quals són especialment escassos entre els *ecologistes* (amb diferències no significatives). En el segon model del grup dels *d'esquerra*, els fills de pares en la categoria professional *tècnics i professionals* doblen, en predisposició a ser-hi, els fills de *directors i gerents*, alhora que superen amb escreix els joves fills de pares amb categories professionals inferiors (quelcom que no passa en la resta de categories).

Quant als grups dels *reaccionaris* i dels *desideologitzats*, la influència del nivell d'estudis també apareix com a determinant, però amb uns matisos molt interessants. Bàsicament, entre els *desideologitzats* el nivell d'instrucció propi no marca diferències significatives, però en canvi el baix perfil formatiu dels pares sí que afavoreix, de forma notable, la possibilitat de ser-hi. En condicions d'equiparabilitat, hi trobem prop de dos joves amb pares amb estudis primaris per cada jove amb pares universitaris en tots tres models. Per contra, entre els *reaccionaris* el nivell d'instrucció dels pares no denota majors o menors possibilitats de ser-hi, però, en canvi, el nivell d'estudis propi hi té una forta incidència, igual que la categoria professional dels pares. Els joves universitaris són, de llarg, els que menys possibilitats tenen de ser-hi, en contrast amb els joves amb estudis postobligatoris o que encara estudien (al voltant de dos de cada perfil per cada universitari) i, sobretot, dels que només han fet estudis obligatoris (gairebé 4 per cada universitari). Els fills de pares de la categoria *professionals i tècnics* tenen una disposició molt menor a ser-hi que els fills de menor categoria professional i els fills de directors i gerents (els quals, neutralitzat el nivell d'estudis parental, mostren una probabilitat de ser-hi tant o més elevada que els joves amb pares de menor perfil professional).

Com interpretar aquesta diferència? Ens atreviríem a apuntar el fet que, possiblement, aquí s'hi reflecteixi un contrast generacional entre les persones amb menor capital cultural. La població menys capitalitzada de la generació dels pares dels joves no es caracteritzava per la seva proximitat als discursos i plantejaments més conservadors, si bé una part especialment significativa no construïa un discurs ideològic clar i sòlid. En canvi, entre els joves més descapitalitzats, sigui quina sigui la seva procedència, sí que es configuren les bases d'un discurs reaccionari com a referent ideològic força estès, que també penetra en una part dels joves de major estatus econòmic.

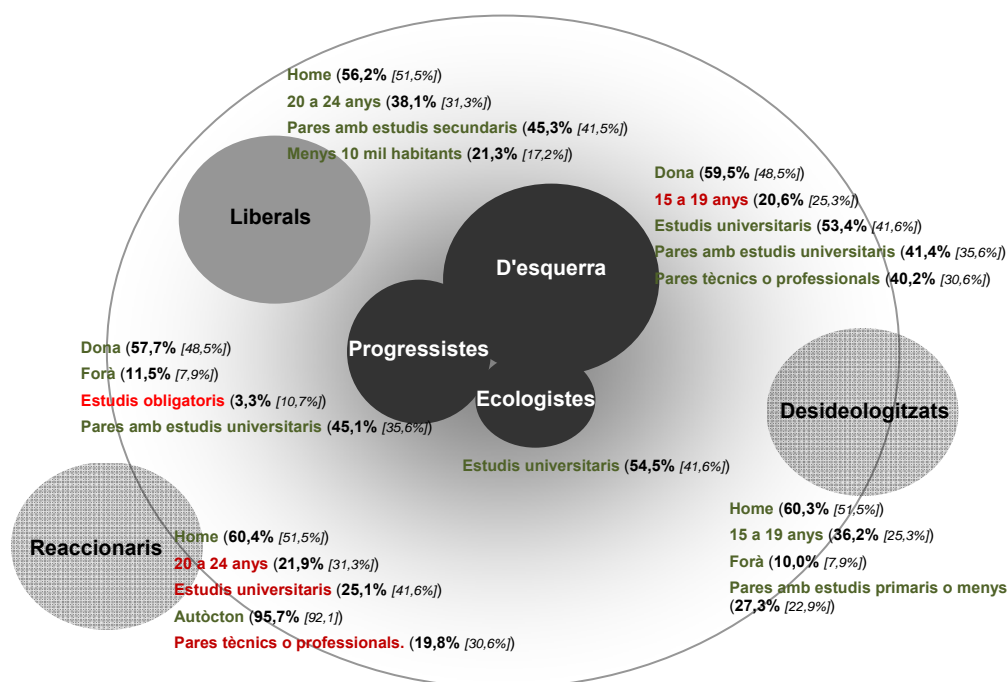
Hom podria preguntar-se fins a quin punt aquesta adscripció no té un component simbòlico-identitari reactiu, en la mesura que aquestes bases ideològiques es construeixen en oposició al discurs de l'esquerra, que integra elements postmaterials i de compromís personal fàcilment associables a allò que etiquetem com a "políticament correcte". Uns elements, aquests, que estructuralment esdevenen el discurs dels joves més instruïts, que provenen de famílies més capitalitzades (sobretot en termes culturals) i, també, el discurs més proper a l'imaginari de les dones joves. Malauradament aquesta és una interpretació impossible de contrastar amb les eines de les quals disposem en l'anàlisi d'aquesta enquesta. En qualsevol cas, és una qüestió d'allò més rellevant, atès que, amb tota probabilitat, es localitza en aquest grup el germen potencial de la consolidació de moviments populistes d'extrema dreta com els que estan prenent cos, per exemple, a Grècia.

En relació al contrast entre el grup dels *reaccionaris* i els *desideologitzats*, també convé destacar que entre els primers és especialment difícil trobar-hi joves d'origen forà (menys de la meitat que d'autòctons), mentre que en el cas dels *desideologitzats* hi són més presents (al voltant d'1,5 per cada autòcton). Aquesta diferència és lògica, atès que l'imaginari reaccionari pivota sobre un posicionament refractari respecte de l'arribada de població estrangera.

Queda per comentar el grup dels *liberals*. És aquest un grup que no presenta una caracterització clara. No es caracteritzen, com podria semblar a priori, per un major capital cultural o per reunir a joves de més edat; ans el contrari, malgrat que els resultats no són estadísticament significatius, semblen dibuixar un grup on tendeixen a trobar-s'hi menys els joves capitalitzats i els joves d'origen forà. El perfil tendiria a aproximar-se, doncs, al dels *reaccionaris*, però amb un major nivell d'indefinició estructural. La principal diferència entre uns i altres, a part de la intensitat amb que incideixen aquestes variables, rau en què en el grup dels *reaccionaris* és especialment difícil trobar-hi joves de 20 a 24 anys, mentre que en el grup dels *liberals* aquesta és la cohort d'edat que més hi abunda.

A mode de síntesi, en el Gràfic 3.6 hi trobem sintetitzades les variables independents bàsiques que s'han mostrat més rellevants per a cada grup de la tipologia. Com es pot observar, d'acord amb el que hem anat comentant, els dos grups més nombrosos situats a l'epicentre de la centralitat social –*progressistes* i *d'esquerra*– són els que presenten un perfil més capitalitzat i amb major presència femenina. Concretament, en el grup *d'esquerra* hi trobem sobrerrepresentades les noies, els joves universitaris, els fills d'universitaris, i els fills de tècnics i professionals. Així mateix, hi trobem infrarepresentats el grup de joves de menys edat. En el grup dels *progressistes*, per la seva banda, també hi trobem sobrerrepresentades les noies i els fills d'universitaris, mentre que hi són infrarepresentats els joves amb menor nivell d'estudis. Per altra banda, a diferència dels joves *d'esquerra*, aquí també hi trobem sobrerrepresentats els joves nascuts a l'estranger. El tercer grup que se situa a l'epicentre, els *ecologistes*, mostra un perfil menys diferenciats; en aquest cas només hi són sobrerrepresentats els joves universitaris.

Gràfic 3.6. Ideologia, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

Els dos grups que se situen a la perifèria, per contra, mostren perfils menys capitalitzats i amb major presència masculina. En el cas dels *reaccionaris* hi trobem sobrerrepresentats els nois i els joves autòctons, mentre que els universitaris, els fills de pares i tècnics, i els joves de 20 a 24 anys s'hi troben infrarepresentats. Entre els *desideologitzats* trobem sobrerrepresentats els nois, els joves nascuts a l'estranger, els fills de pares amb estudis primaris o menys, i els joves de 15 a 19 anys. El grup dels *liberals*, per la seva banda, que es troba en una posició intermèdia en termes de centralitat social, també se situa en una posició intermèdia pel que fa al seu nivell de capitalització instructiva, atès que l'única categoria que hi destaca és la dels fills de pares amb estudis secundaris, els quals es troben sobrerrepresentats.

Per altra banda, igual que en els dos grups perifèrics, aquí també hi trobem sobrerrepresentats els nois. A més, en aquest grup hi ha sobrerrepresentats dos perfils de joves més; el de 20 a 24 anys i els residents en municipis de menys de 10 habitants. Simplificant, doncs, destaca el fet que els grups més centrats (en la centralitat social) tendeixen a estar més feminitzats i capitalitzats, mentre que els grups perifèrics, per contra, estan més masculinitzats i menys capitalitzats.

3.4. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

La incorporació de la variable de mobilitat instructiva intergeneracional a les regressions (Taula 3.4) és especialment interessant en l'anàlisi de la ideologia, atès que permet aprofundir en alguns dels elements que hem vist en la taula de regressions anterior. Per exemple, ens permet aprofundir en el contrast de perfils que hem observat entre els joves *reaccionaris* i els joves *desideologitzats*. Recordem que els primers correlacionaven fortament amb el nivell d'instrucció propi, però no amb el parental, mentre que els segons ho feien amb el parental però no amb el propi. D'aquesta forma, el que afavoria pertànyer als *desideologitzats* era el baix perfil instructiu dels pares, mentre que el que afavoria pertànyer als *reaccionaris* era el baix perfil instructiu propi.

Mitjançant la variable de mobilitat instructiva observem què passa en uns i altres amb més exactitud. Entre els *reaccionaris*, observem que els fills de pares no universitaris presenten disposicions diferents, en funció de si ells han accedit a la universitat o no. Concretament, els que sí han accedit a la universitat (*nous universitaris*) són de llarg els menys proclius a estar en aquest grup (menys, fins i tot, que els *universitaris consolidats*, si bé la diferència entre els dos grups no és estadísticament significativa). En canvi, els més proclius a estar entre els *reaccionaris* són els que no han accedit a la universitat (*no universitaris consolidats*), concretament més del doble de probabilitats que els *universitaris consolidats*. Per tant, el nivell d'instrucció parental, que semblava no influir, es relaciona amb dues tendències oposades en funció del nivell formatiu adquirit: major o menor disposició a ser reaccionari.

Resulta molt interessant veure com els *nous universitaris* mostren una menor disposició que els *universitaris consolidats* a estar entre els *reaccionaris* (malgrat que la diferència no sigui estadísticament significativa). Segurament, la vivència en la pròpia pell d'una situació de mobilitat social ascendent (mobilitat en els estudis que, de fet, no té perquè traduir-se posteriorment en una inequívoca mobilitat de classe) esdevé la millor vacuna contra una cosmovisió reaccionaria, immobilitista i tancada, reactiva al canvi, atès que en aquest cas el propi jove és un agent de canvi. Per contra, no és estrany que aquells que no han viscut aquesta mobilitat siguin els més *reaccionaris*, en un món canviant que els situa a ells en la situació més fràgil de totes (o, si més no, en la situació en què és més difícil mantenir determinats llindars de benestar, especialment en el marc de l'actual crisi econòmica).

Per altra banda, els *universitaris consolidats* són molt menys propensos a caure en la desideologització que qualsevol altre grup de joves (em condicions d'equiparabilitat, hi ha la probabilitat de trobar-ne entre un 50% i un 70% menys que de qualsevol altra categoria instructiva, si bé cal advertir que les diferències només són significatives en el contrast amb els *no universitaris consolidats*). Una vegada més, aquesta menor disposició a la desideologització mostra la major facilitat d'aquests joves per acomodar-se als paràmetres interpretatius d'allò polític, de no sentir-s'hi perduts.

Taula 3.4. Ideologia i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Desideologitzats			Reaccionaris			Liberals			Progressistes			Ecologistes			D'esquerra		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,221 ***	0,381 ***	0,312 ***	0,187 ***	0,370 **	0,418 *	0,158 ***	0,273 ***	0,174 ***	0,134 ***	0,052 ***	0,048 ***	0,107 ***	0,060 ***	0,113 ***	0,390 ***	0,192 ***	0,215 ***
Edat																		
20 a 24 anys	1,246		1,207	0,641 *		0,587 *	1,328		1,334	1,242		1,390	0,865		0,832	0,798		0,843
Sexe																		
Dona	0,596 **		0,619 **	0,603 *		0,629 *	0,937		0,982	1,696 *		1,470	1,238		1,307	1,693 **		1,587 **
Mobilitat instructiva intergeneracional^a																		
Estudis en curs	1,763 ^		1,521	1,556		1,072	1,210		1,151	0,780		1,177	0,634		0,602	0,528 *		0,673
No universitaris consolidats	1,718 *		1,446	2,395 **		1,639	1,513		1,456	0,395 *		0,627	0,319 *		0,307 *	0,488 **		0,629 ^
Nous no universitaris	1,582		1,467	1,497		1,260	1,099		1,083	0,838		1,030	0,230 *		0,229 ^	0,840		0,916
Nous universitaris	1,518		1,401	0,741		0,575 ^	1,326		1,304	0,686		0,891	0,625		0,584	0,989		1,150
Lloc de naixement																		
Fora d'Espanya	1,776		1,706 ^	0,393 *		0,346 *	0,645		0,539 ^	1,188		1,609	0,860		0,777	1,402		1,653 ^
Emancipació de la llar familiar																		
Sí	1,102		1,087	1,090		1,086	1,033		1,075	0,640 ^		0,608 ^	1,160		1,240	1,007		0,999
Mida del municipi^b																		
Menys de 10 mil hab.	0,903		0,920	1,073		1,313	1,638 ^		1,477	1,455		1,474	0,408		0,415	0,647		0,622 ^
10 mil a 50 mil hab.	0,687		0,689	1,219		1,418	1,230		1,133	1,498		1,523	1,034		1,032	0,810		0,787
50 mil a 300 mil hab.	0,835		0,846	1,040		1,210	1,183		1,111	0,783		0,749	1,073		1,052	1,069		1,029
Pares debatten de política																		
Sí	0,805		0,841	0,576 **		0,636 *	1,022		0,997	1,330		1,331	1,633		1,417	1,404 ^		1,302
Pares assistien a manifestacions																		
Sí	0,539 **		0,616 *	0,524 *		0,548 *	0,638 *		0,672 ^	2,879 ***		2,866 ***	0,952		0,770	1,787 ***		1,564 *
Pares participaven en associacions																		
Sí	0,838		0,818	0,424 ***		0,389 ***	1,602 *		1,722 **	1,213		1,105	0,761		0,801	1,228		1,222
Haver assistit a un espai																		
Sí	0,999		1,100	1,029		0,953	0,769		0,713 ^	1,260		1,388	0,769		0,688	1,192		1,227

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

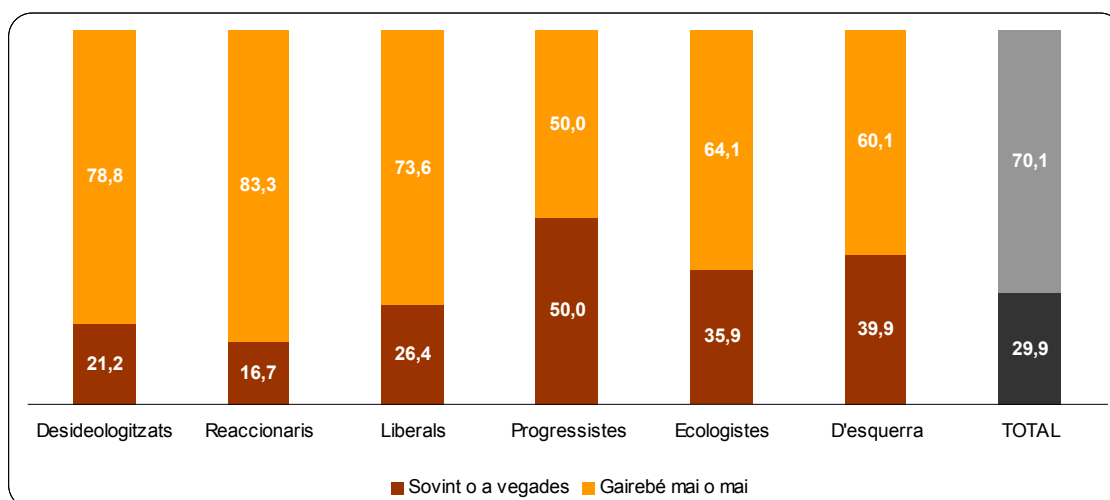
Però de tots els perfils ideològics, aquell on els *universitaris consolidats* hi tenen una presència major, en comparació amb tota la resta, és en el dels *ecologistes*. Hi trobem més de 3 joves *universitaris consolidats* per cada jove no universitari, i prop de 2 per cada nou universitari o per cada jove estudiant (aquests dos darrers contrastos no són significatius). És una categoria, per tant, on l'estatus acadèmic i el capital cultural esdevenen especialment rellevants.

Val a dir, però, que aquesta situació no es reproduïx en els mateixos termes en el grup dels *progressistes* (associat, com els *ecologistes*, als valors postmaterials) ni en el grup dels *d'esquerra*. Certament, com ja vèiem abans, aquests tres perfils ideològics responen a una mateixa tendència estructural pel que fa al capital instructiu. En tots tres casos la categoria dels *no universitaris consolidats* hi és especialment infrarepresentada (entre la meitat i un terç d'opcions de trobar-los en comparació als *universitaris consolidats*). Val a dir, però, que els estudiants no universitaris (majors de 20 anys, en aquestes taules) estan gairebé tan infrarepresentats com els *no universitaris consolidats* entre els *d'esquerra*, i que els *nous no universitaris* són els més infrarepresentats entre els *ecologistes*.

Pel que fa als segons i tercers models de regressió, on s'hi integren les variables de socialització, el que pot semblar més sorprenent és que en la categoria dels *desideologitzats* la socialització familiar incideix menys del que es podria preveure. Només hi apareix com a significatiu el fet de no haver tingut pares que anessin a manifestacions, que, a iguals condicions d'equiparabilitat, predisposa a no ser d'aquest grup amb una intensitat notable: 0,6 joves amb pares que es manifestaven per cada un que no. En canvi, un baix nivell de socialització política i associativa sí que mostra una incidència més sistemàtica a l'hora de pertànyer al grup dels *reaccionaris*; 0,6 fills de pares que debatien de política per cada un que no, i la meitat de joves amb pares que es manifestaven i de joves amb pares associatius que els que no.

Per tant, la socialització en contextos de certa mobilització política sembla allunyar els joves tant de les posicions reaccionàries com de les desideologitzades, mentre que les formes de socialització política o associativa menys incisives (haver parlat de política a casa, tenir pares vinculats a entitats) només predisposa a allunyar-se dels posicionaments *reaccionaris*. El Gràfic 3.7 mostra en percentatges la relació entre la ideologia dels joves i el fet que els pares assistissin a manifestacions.

Gràfic 3.7. Ideologia i famílies assistents a manifestacions durant la infantesa dels joves (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Per la seva banda, haver assistit a esplais (quelcom que expressen haver fet un volum important de joves, el 41%) no es relaciona ni positivament ni negativament a estar adscrit al grup dels *reaccionaris* o dels *desideologitzats*; de fet, no correlaciona amb pràcticament cap grup. La única excepció és una correlació dèbil i negativa amb el grup dels *liberals*. Haver-hi assistit, doncs, sembla allunyar els joves de l'imaginari ideològic liberal (0,7 joves que hi han assistit per cada un que no). És aquest un contrast prou suggeridor, especialment si atenem a la poca incidència explicativa que mostra l'assistència a esplais sobre la ideologia, tot i el risc evident d'estar-ne sobreinterpretant les causes explicatives. Podríem aventurar la hipòtesis que el tipus de preceptes morals que tendeixen a transmetre's en el context dels esplais apropen els joves als valors morals postmaterialistes i, sobretot, a la ciutadania del compromís (presentes en els grups dels *progressistes* i dels joves *d'esquerra*, on es troben sobrerrepresentats, si bé sense significativitat estadística). Per contra, els allunyaria dels valors morals liberal-conservadors, on l'associació amb el perfil de la *ciutadania del deure* és major.

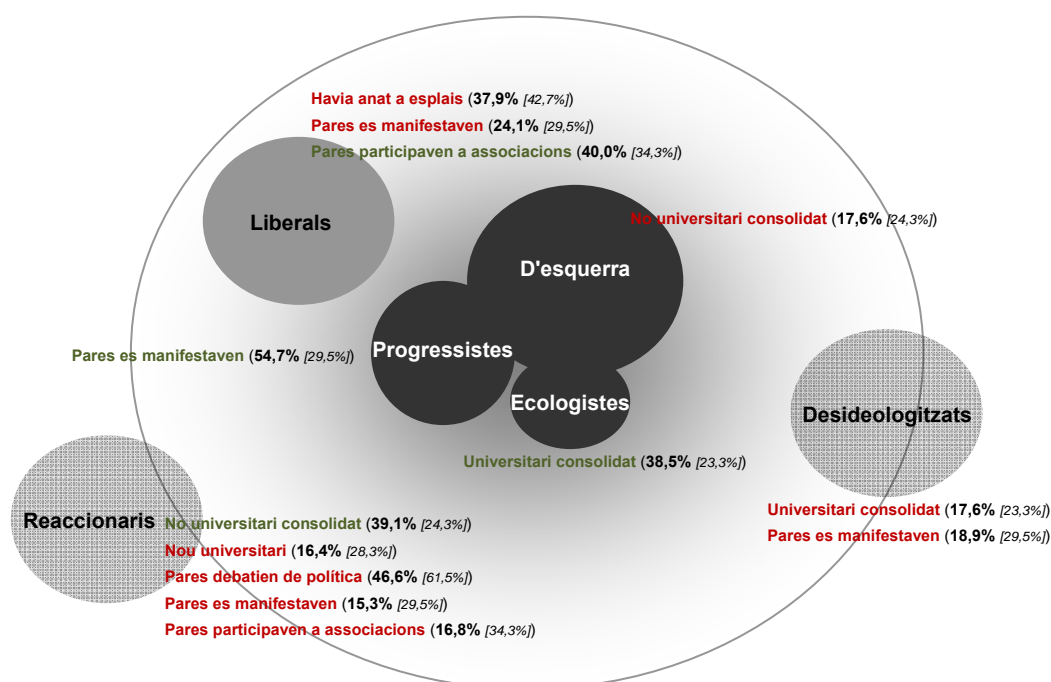
En el grup dels *liberals* contrasta la influència d'haver participat en esplais amb la influència positiva que té que els pares participessin en associacions. És una correlació força elevada i que només es dona en el cas dels *liberals* que, d'altra banda, com ja hem vist, es caracteritzen per una notable indiferenciació del seu perfil socioeconòmic. Entre els *liberals* tendim a trobar-hi, amb les mateixes condicions d'equiparabilitat, 1,7 joves amb pares associats per cada un que no (en el segon model). Que els pares participessin en associacions predisposa a ser liberal; haver participat a esplais, en canvi, predisposa a no ser-ne. A primera vista són uns resultats que poden semblar contradictoris, però podem esbossar una explicació a aquest contrast.

D'una banda, ja hem dit que, en la qüestió dels esplais, pot tenir una influència important el tipus d'imaginari moral que s'hi transmet. En canvi, la participació en associacions no està vinculada, en la majoria de casos, ni a entitats reivindicatives o polítiques ni a esplais moderns.

En la majoria de casos pot tractar-se d'una participació en entitats de tipus assistencial, lúdic o cultural. El component ideològic de les entitats, per tant, pot no adscriure's a discursos afins als valors postmaterials; ans el contrari, en molts casos pot tractar-se d'entitats més aviat afins a una sensibilitat conservadora, fonamentada, paradoxalment, en la noció del deure. La forta penetració a Catalunya d'entitats d'associacionisme assistencial i/o d'entitats confessionals pot explicar aquesta correlació amb aquest imaginari liberal-conservador.

Per la seva banda, que els pares assistissin a manifestacions té una incidència notable en el fet de situar-se entre els joves *progressistes* (gairebé 3 fills de pares que es manifestaven per cada un que no) i, de forma més moderada, també incideix en el fet de situar-se en el grup dels joves *d'esquerra* (1,8 per cada un que no, proporció que es redueix fins a 1,6 en el tercer model de regressió). Tant rellevant com això és que, en els tercers models de regressió, s'hi reflecteix com, en considerar la socialització política, les diferències d'estatus acadèmic que predisposaven a estar en el grup *d'esquerra* i, sobretot, en el dels *progressistes*, queden diluïdes fins a perdre la significativitat estadística.

Gràfic 3.8. Ideologia, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

El Gràfic 3.8 sintetitza la incidència de la mobilitat instructiva intergeneracional i de la socialització política en la ideologia dels joves. En relació al nivell d'estudis, com ja havíem vist anteriorment, els dos grups perifèrics són els que mostren un menor nivell de capitalització; entre els *desideologitzats* hi trobem infrarepresentats els *universitaris consolidats*, mentre que en el cas dels *reaccionaris* hi trobem infrarepresentats els *nous universitaris* i

sobrerrepresentats el grup menys capitalitzat, és a dir, els *no universitaris consolidats*. Per la seva banda, entre els grups situats a l'epicentre, trobem sobrerrepresentats els *universitaris consolidats* entre els *ecologistes* i infrarepresentats els *no universitaris consolidats* entre els *d'esquerra*. En canvi, entre els *progressistes* no hi destaca cap perfil de mobilitat instructiva, com tampoc ho fa entre els *liberals*, un grup que ja se'ns havia mostrat anteriorment amb uns nivells de capitalització intermedis, a mig camí entre els grups situats al centre i a la perifèria.

Pel que fa a la socialització política, entre els grups amb major centralitat social només trobem sobrerrepresentats els fills de pares que es manifestaven entre els *progressistes*. Als dos grups perifèrics, en canvi, hi trobem infrarepresentats els fills de pares que es manifestaven. A més, en el cas dels *reaccionaris* també trobem infrarepresentats els fills de pares que debatien de política i els fills de pares que participaven en associacions. Novament, el grup dels *liberals* presenta una situació diferenciada; en aquest cas, hi trobem sobrerrepresentats els fills de pares que participaven en associacions i infrarepresentats els fills de pares que assistien a manifestacions i els joves que van passar per un esplai.

3.5. Mudes intergeneracionals en l'eix esquerra-dreta

Volem acabar aquest capítol fent una breu incursió en un element de la socialització política que no es veu reflectit en les dues bases de dades en què hem centrat la nostra recerca (l'EPP11 i l'EJC12), però que sí està present en la darrera enquesta elaborada pel CIS sobre participació política juvenil (ECPJ11). Ens referim a la transcendència de la transmissió d'una sensibilitat ideològica per part dels pares en la configuració del propi posicionament ideològic. Per abordar aquesta qüestió hem aprofitat que en l'enquesta del CIS es preguntava tant l'adscripció dels fills com la dels pares (declarada pels fills) en l'eix esquerra-dreta. Tot i ser una categorització ideològica menys potent que aquella per la qual hem optat al llarg del capítol – pels motius ja exposats –, la possibilitat de relacionar el posicionament ideològic de pares i fills resulta molt interessant, i del seu anàlisi n'hem pogut extreure dades altament suggeridores.

Igual que en altres casos, hem generat una variable dinàmica a partir dels desplaçaments entre la posició política dels pares i la dels fills. Com es pot observar a la Taula 3.5, per tal d'elaborar una tipologia amb prou volum de casos en els desplaçaments de sensibilitat ideològica, i amb un nombre de categories reduït, hem agrupat les categories de l'eix esquerra-dreta en dues: l'esquerra i el centre o dreta. Agrupats així, els grups queden relativament simètrics, i malgrat la pèrdua de matís que implica, reflecteixen els dos posicionaments polítics més bàsics (no debades no hi ha cap partit amb representació parlamentària que s'autopercebi com exclusivament de dretes; el centre adjectiva tots els posicionaments dels partits de certa entitat en l'eix esquerra-dreta que estan a la dreta del centre).

Taula 3.5. Mudes intergeneracionals en el posicionament en l'eix esquerra-dreta (%). Espanya, 2011

	20 a 29 anys
No pertinent	29,4
Centre o dreta consolidat	34,2
Muda a l'esquerra	5,8
Muda a la dreta	4,6
Esquerra consolidat	26,0
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta Cultura política de los jóvenes 2011 (Centro de Investigaciones Sociológicas).

De la combinació de posicionaments bàsics de joves i pares en resulten els quatre posicionaments bàsics: *centre o dreta consolidat* (pares i fills comparteixen aquest posicionament); *muda a l'esquerra* (joves amb pares en el centre o dreta que es desplacen cap a posicionaments d'esquerra); *muda a la dreta* (joves que fan l'itinerari contrari); i *esquerra consolidat* (quan pares i fills comparteixen aquest posicionament). Per últim, trobem una categoria gens residual, que agrupa els joves que no es posicionen en l'eix; *no pertinent*. Els joves que es declaren posicionats però que no saben posicionar ideològicament cap dels dos pares, els hem considerat joves que muden (des de posicions familiars poc ideologitzades com per no transmetre aquest coneixement cap a la posició ideològica declarada). Quan el posicionament del jove coincidia amb almenys un dels dos pares, hem considerat, en canvi, que la seva posició era consolidada, ja que reproduïa l'adscripció d'un dels progenitors.

Com veiem, el resultat final conté unes categories relativament simètriques. Hi ha menys joves consolidats en posicions d'esquerra (26,0%) que de centre o dreta (el 34,2%; un percentatge inimaginable en el cas català; fins aquest punt depèn el posicionament ideològic, i la seva translació en termes de centralitat política, a la història i cultura política de cada país). A mig camí entre uns i altres hi ha els joves no posicionats (30,0%). La minoria dels que muda també s'agrupa en dos grups força simètrics: el 5,8% muda cap a l'esquerra i, en canvi, el 4,6% muda cap a la dreta.

Per abordar l'anàlisi que aquí proposem, de naturalesa complementària a allò que hem anat desenvolupant, hem procedit a emmirallar, de cadascun dels dos grups d'origen diferenciats (d'una banda, pares de centre o dreta, o no posicionats; de l'altra, pares d'esquerra o no posicionats), les dues subcategories de posicionament ideològic dels joves (mantenir-se en la posició dels pares o mudar cap a la sensibilitat ideològica contrària). Per tant, la primera taula es compon de dos models de regressió que contraposen els joves d'esquerra amb pares de centre o dreta amb els joves de centre o dreta amb pares del mateix perfil ideològic.

El primer dels models té variables independents anàlogues a les que hem emprat en les regressions basades en l'EPP11. El segon model incorpora una variable sobre participació política i una segona sobre la titularitat de l'escola on van estudiar els joves. Aquesta segona variable ens aporta nous matisos vinculats al procés de socialització. La segona taula contrasta les mateixes variables independents a partir de dos models, però en aquest cas tant els joves d'esquerra com els de centre o dreta tenen pares ubicats a l'esquerra de l'espectre ideològic.

Taula 3.6. Joves amb algun progenitor posicionat al centre o a la dreta, o tots dos no posicionats, i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Espanya, 2011

		De pares de centre o dreta cap a posicions d'esquerra					
		Model 1			Model 2		
		B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant		-2,297 ***	0,671	0,101	-3,351 ***	0,754	0,035
Edat							
	20 a 24 anys	0,173	0,325	1,189	0,176	0,330	1,192
Sexe							
	Dona	0,559 ^	0,309	1,749	0,536 ^	0,315	1,710
Mobilitat instructiva intergeneracional^a							
	Estudis en curs	-0,014	0,610	0,986	-0,112	0,626	0,894
	No universitaris consolidats	0,491	0,522	1,634	0,293	0,551	1,341
	Nous no universitaris	0,651	0,553	1,917	0,464	0,570	1,590
	Nous universitaris	0,870	0,555	2,387	0,596	0,572	1,815
Lloc de naixement							
	Fora d'Espanya	-0,480	0,461	0,619	-0,366	0,477	0,694
Emancipació de la llar familiar							
	Sí	-0,301	0,315	0,740	-0,234	0,322	0,792
Mida del municipi^b							
	Menys de 10 mil hab.	-1,378 *	0,701	0,252	-1,414 *	0,717	0,243
	10 mil a 50 mil hab.	-0,153	0,545	0,858	-0,206	0,566	0,814
	50 mil a 1 milió d'hab.	0,383	0,504	1,467	0,388	0,517	1,474
Titularitat de l'escola							
	Pública				0,750 *	0,363	2,118
Haver assistit a manifestacions o mítings							
	Sí				1,005 **	0,350	2,732

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta Cultura política de los jóvenes 2011 (Centro de Investigaciones Sociológicas).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Més d'1 milió d'hab.

Dels joves que tenen els pares en el centre o la dreta de l'eix ideològic (Taula 3.6), la variable estructural que més els pot predisposar a formar part de la minoria que vira cap a l'esquerra és el gènere. Les dones tenen un 75% més d'opcions de virar cap a l'esquerra que els homes amb aquest perfil de pares. És una dada molt significativa i que aporta un nou matís a la major disposició femenina, que ja hem comprovat, a formar part dels tipus ideològics de l'esquerra. La conversió cap a l'esquerra sembla insinuar aquí una transformació cultural de tipus generacional, una tendència històrica a la feminització del sentiment d'esquerres o, altrament, a l'esquerranització de l'imaginari femení.

Si ser dona afavoreix la conversió cap a l'esquerra, l'element estructural que més la dificulta, a part de home, és viure en un poble de menys de 10 mil habitants. La possibilitat de girar cap a l'esquerra, vivint en un poble d'aquesta mida, és una quarta part d'intensa que en una ciutat de més de 300 mil habitants. Sembla evident que el tipus de xarxa relacional i d'hegemonia ideològica existent en els pobles petits fa gairebé impossible, en el conjunt d'Espanya, transitar cap a l'esquerra. Val a dir, a més, que tots dos factors estructurals mantenen la seva intensitat explicativa en el segon model de regressió.

Les dues variables que s'incorporen en aquest segon model també evidencien contrastos de rellevància i significativitat estadística. En primer lloc, haver anat a una escola pública atorga

als joves el doble d'oportunitats de mudar a l'esquerra. Segurament en això hi intervé una qüestió relativa als preceptes morals i imaginaris ideològics, en un sentit genèric, que es tendeixen a transmetre en unes o altres escoles, en funció de la seva titularitat. En aquest sentit, les escoles de confessió catòlica tendeixen a transmetre uns preceptes morals més vinculats als principis ideològics associats al conservadorisme, però és possible que les escoles laiques de titularitat privada –les més elitistes, si més no- també afavoreixin la transmissió d'un discurs allunyat de l'imaginari de l'esquerra. Més enllà d'això, és possible que el tipus de composició escolar d'unes i altres escoles també afavoreixi que a les de titularitat privada es reproduïxi l'imaginari conservador o liberal dels pares per la major homogeneïtat social que tendeix a haver-hi.

Finalment, una actitud políticament activa (codificada aquí a partir de l'assistència a manifestacions o mítings) correlaciona fortament amb que els fills mudin a l'esquerra. En aquest cas, però, la variable independent sembla explicar més una conseqüència que una causa, atès que el jove que vira a l'esquerra té una disposició molt major a mobilitzar-se políticament.

Taula 3.7. Joves amb algun progenitor posicionat a l'esquerra, o tots dos no posicionats, i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Espanya, 2011

	De pares d'esquerra cap a posicions de centre o dreta					
	Model 1			Model 2		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	-3,461 ***	0,957	0,031	-2,669 *	1,021	0,069
Edat						
20 a 24 anys	0,030	0,375	1,031	-0,083	0,387	0,920
Sexe						
Dona	-0,124	0,335	0,883	-0,040	0,343	0,960
Mobilitat instructiva intergeneracional^a						
Estudis en curs	1,049	0,842	2,856	1,071	0,852	2,919
No universitaris consolidats	1,324 ^	0,779	3,758	1,091	0,798	2,978
Nous no universitaris	1,032	0,900	2,808	0,878	0,913	2,406
Nous universitaris	0,864	0,837	2,373	0,879	0,842	2,408
Lloc de naixement						
Fora d'Espanya	0,243	0,483	1,274	0,099	0,497	1,104
Emancipació de la llar familiar						
Sí	-0,132	0,363	0,876	-0,182	0,372	0,834
Mida del municipi^b						
Menys de 10 mil hab.	0,650	0,709	1,916	0,537	0,733	1,711
10 mil a 50 mil hab.	0,975	0,688	2,650	1,041	0,697	2,832
50 mil a 1 milió d'hab.	0,770	0,668	2,159	0,766	0,679	2,152
Titularitat de l'escola						
Pública				-0,087	0,434	0,916
Haver assistit a manifestacions o mítings						
Sí				-0,843 *	0,367	0,430

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta Cultura política de los jóvenes 2011 (Centro de Investigaciones Sociológicas).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Més d'1 milió d'hab.

Quant al perfil dels joves que muden cap a la dreta, la Taula 3.7 ens mostra com, de fet, hi ha una categoria que dificulta enormement fer aquesta muda: ser un jove universitari consolidat. Els fills d'universitaris d'esquerres que van a la universitat es mantenen, gairebé sistemàticament, en posicions d'esquerres. Val a dir, però, que les dades d'aquest contrast no són significatives (hem de tenir present que estem treballant amb un grup de joves, el que muda a la dreta, molt minoritari). Només el contrast entre els joves *no universitaris consolidats* i els joves *universitaris consolidats* adquireix una dèbil significativitat estadística en el primer model, on s'hi reflecteix que els primers tenen prop de quatre vegades més possibilitats que els segons de mudar cap al centre o la dreta. De les variables que s'incorporen en el segon model només la relativa a la participació política es revela significativa: els joves que no van a manifestacions és el doble de possible que pertanyin a la minoria dels que muden cap a la dreta. Tot plegat mostra que aquesta minoria de joves és un grup distanciat de la centralitat política i de les posicions amb major capital cultural.

3.6. En resum...

En aquest capítol hem proposat una mirada a la ideologia dels joves que pretén defugir els seus (auto)posicionaments en base a etiquetes preestablertes. Al nostre entendre, les categories que conformen l'eix esquerra-dreta o la pròpia identificació amb partits polítics poden tenir ressonàncies significativament diferents entre els joves. En aquest sentit, si les prenem com a indicadors dels seus posicionaments ideològics, correm el risc d'agrupar joves seduïts per una mateixa etiqueta però que, en realitat, responen a sensibilitats normatives diferents. És per això que hem mirat d'aproximar-nos, tant com ens ho ha permès el qüestionari, als substrats ideològics dels joves prescindint d'aquests autoposicionaments.

Concretament, ens hi hem aproximat mitjançant quatre grups de preguntes referents als seus imaginaris normatius; quin consideren els joves que hauria de ser el paper de l'Estat, quin és el seu ideal de "bon ciutadà", quines són les seves preocupacions socials i, per últim, quins són els seus objectius de la societat prioritaris. En primer lloc, hem elaborat una (sub)tipologia de joves per a cadascun d'aquests grups de preguntes. En segon lloc, a partir d'aquestes quatre tipologies, hem elaborat una tipologia general d'ideologia integrada per sis perfils de joves; els *desideologitzats*, els *reaccionaris*, els *liberals*, els *progressistes*, els *ecologistes* i els *d'esquerra*. El creuament d'aquesta tipologia amb l'autoposicionament en l'eix esquerra-dreta, la proximitat al sistema de partits i la identificació amb partits concrets, ha posat de manifest les dissonàncies amb que una part important dels joves interpreten els codis que regulen el camp polític.

Les dues variables estructurals que han mostrat tenir una major incidència sobre els posicionaments ideològics dels joves han estat el sexe i, sobretot, el nivell d'estudis. Concretament, pel que fa al sexe, les noies tenen una major disposició a situar-se en els grups dels *progressistes* i *d'esquerra*, mentre que els nois presenten una major disposició a ubicar-se entre els *reaccionaris* i els *desideologitzats*. En relació al nivell d'estudis, els joves universitaris o fills d'universitaris mostren una major tendència a situar-se entre els *progressistes*, els *d'esquerra* i els *ecologistes*. Per contra, en els grups dels *reaccionaris* i els *desideologitzats* són els joves menys capitalitzats els que tenen una major disposició a ser-hi. En el cas dels

reaccionaris, allò que predisposa a ser-hi és un baix nivell d'estudis propi (però no dels pares); en el cas dels *desideologitzats*, en canvi, el que predisposa a ser-hi és un baix nivell d'estudis dels pares (però no propi).

Fent una lectura d'aquests resultats en termes de centralitat social, observem que els dos grups més nombrosos que se situen a l'epicentre –*progressistes* i *d'esquerra*– són els més capitalitzats i feminitzats. Per contra, els dos grups perifèrics –*desideologitzats* i *reaccionaris*– són els menys capitalitzats i més masculinitzats. Per la seva banda, el grup que es troba en un aposió intermèdia en termes de centralitat social, el dels *liberals*, presenta un perfil força indiferenciat. Per últim, entre el petit grup de joves que integren els *ecologistes* (també ubicats a l'epicentre de la centralitat social), destaca la major disposició a ser-hi dels joves universitaris.

La variable de mobilitat instructiva intergeneracional ha aportat matisos interessants a la incidència del nivell d'estudis (propi i dels pares) que apuntaven els primers models de regressió. Per exemple, en el cas dels *reaccionaris* destaca el fet que, entre els fills de famílies no universitàries, aquells joves que sí han accedit a la universitat tenen una menor disposició a estar en aquest grup. Semblaria, doncs, que l'itinerari de mobilitat instructiva ascendent allunyaria aquests joves amb menys capital cultural familiar de l'imaginari normatiu més reaccionari. En canvi, aquells joves que reproduïen el baix capital cultural dels seus pares serien més proclius a adoptar aquest tipus de sensibilitat ideològica. Per altra banda, també convé remarcar que els *universitaris consolidats* són els qui presenten menors probabilitats de situar-se entre els *desideologitzats*, fet que posa de manifest, una vegada més, la capacitat d'aquest perfil de joves per descodificar els paràmetres interpretatius d'allò polític.

Pel que fa a les variables de socialització política, destaca el fet que haver crescut en famílies políticament actives (en les quals els pares participessin en manifestacions) redueix la disposició dels joves a ubicar-se entre els *desideologitzats* i els *reaccionaris*, alhora que afavoreix la disposició a situar-se entre els joves *d'esquerra* i, sobretot, entre els *progressistes*. Per la seva banda, que els pares parlessin de política o participessin en associacions redueix les disposicions a situar-se entre els *reaccionaris* (que els pares participessin en associacions també és un factor que predisposa a estar entre els *liberals*).

Per finalitzar aquest capítol, hem realitzat un exercici complementari. Mitjançant l'enquesta d'àmbit estatal *Cultura política de los jóvenes 2011*, hem construït una variable dinàmica que contrasta el posicionament en l'eix esquerra-dreta dels joves amb el dels seus pares. Hem hagut de renunciar, doncs, a abordar els posicionaments ideològics sense la intermediació d'aquestes categories, atès que aquesta ha estat la única via possible per contrastar els perfils ideològics de pares i fills. Els resultats han posat de manifest que, entre els joves procedents de famílies de centre o dreta, les noies tenen una major disposició a virar cap a l'esquerra que els nois. Aquesta dada aporta, doncs, un nou matís a la major disposició de les noies a situar-se en posicions ideològiques d'esquerra que havíem constatat anteriorment.

Per altra banda, també convé remarcar que els joves que van cursar l'educació primària en una escola pública tenen, com les noies, una major disposició a virar cap a l'esquerra. A tall d'hipòtesi, aquesta incidència podria venir explicada pels diferents imaginis ideològics que es transmeten a les escoles públiques i privades o, també, per les diferències existents pel que fa

a les seves respectives composicions socials. Per altra banda, trobem que el fet de viure en pobles de menys de 10 habitants dificulta el viratge cap a la dreta. Per últim, convé destacar que els joves que mostren una menor disposició a virar cap a posicions de dreta són els *universitaris consolidats*.

4. Posicionaments polítics

Aquest capítol el dediquem a abordar, a mode de síntesi, quins són els posicionaments dels joves en termes d'afecció política. Per fer-ho vinculem les tres subdimensions de la centralitat política (les percepcions, les actituds i l'activisme polític) amb la ideologia, element clau en la configuració de l'imaginari polític però que, com hem vist en el capítol precedent, és més difícil de codificar en termes de centralitat política i social.

La ideologia, igual que altres elements que treballarem més endavant, com ara les trajectòries lingüístiques, són (no exclusivament, però sí en part) expressions culturals de la centralitat social. Si més no, la reflecteixen culturalment i simbòlica. La ideologia no posiciona clarament ni inequívoca els joves en una major centralitat o perifèria política. No es pot establir, a priori, quines són les posicions ideològiques més properes i les més allunyades respecte d'aquest centre polític (si exceptuem la posició perifèrica dels *desideologitzats*). En canvi, és un element clau en la configuració cultural de la centralitat social, perquè en el posicionament ideològic s'hi reflecteix també fins a quin punt els joves se senten interpel·lats a ser agents actius de la configuració de la realitat institucional.

Ara bé, les posicions de major o menor centralitat social són, en el cas de la ideologia, especialment volàtils. Les ressonàncies en termes de centralitat social varien en cada context històric i en cada comunitat nacional, perquè les posicions ideològiques depenen molt dels conflictes socials i de la cultura política de les societats. Ser liberal, per exemple, no significa el mateix, en termes de centralitat política, a Catalunya o a Anglaterra. Encara més; no significa el mateix a Catalunya o a Espanya.

Ja hem explicat com, depenent dels països, la centralitat política pot estar un xic desplaçada respecte de la centralitat social, de forma que les actituds crítiques o parcialment desafectes, en termes de política institucional, poden identificar una forta centralitat social. Això és especialment clar en el cas de l'afecció per la política entesa com a camp polític de confrontació partidista, i s'accentua encara més en moments de crisi dels sistemes de partits. Tot i que no són aquests els aspectes de la centralitat política que hem considerat (hem mirat de centrar-nos en dimensions més genèriques, menys properes a la lògica de conflictes entre partits), és evident que això penetra indirectament en les nostres dimensions. Catalunya, tant per la seva cultura política com pel moment que vivim, és un territori en què aquest descentrament entre centralitat política i centralitat social pot ser especialment accentuat.

4.1. Tipologia de posicionaments polítics

Com dèiem, la ideologia no només té combinacions particulars, sinó també *sui generis*, flexibles i especialment volubles, respecte de la centralitat social. Ja hem vist, en el capítol anterior, com la ideologia correlaciona amb les posicions estructurals dels joves i amb els processos de socialització, elements que donen moltes pistes sobre la vinculació entre les diferents ideologies i la centralitat social. El que fem ara és conjugar les variables de centralitat política i la ideologia. Això fa que puguem interpretar quines són les relacions existents entre la

centralitat política i la ideologia a Catalunya, tot tenint present, però, que la incorporació de la ideologia també accentua, en la variable de síntesi que en resulta (que anomenem *posicionaments polítics*) el descentrament entre l'espai polític i la centralitat social.

Hem arribat a aquesta variable de síntesi mercès a la utilització, en primer terme, de l'anàlisi de correspondències múltiples i, en segon terme, de l'anàlisi de conglomerats no jeràrquics (*clústers*). Per tal d'elaborar aquesta variable de síntesi hem partit de tres variables prèvies; la ideologia, l'activisme polític i una variable nova, les disposicions polítiques. En aquesta darrera variable s'hi sintetitzen les percepcions polítiques i les actituds polítiques que hem analitzat en el segon capítol, però eliminant la dimensió de l'interès per la política. Aquesta variable conté tres categories: a) disposicions *nuclears* (aquí hi trobem aquells joves que mostren major tendència a informar-se, a parlar i a comprendre la política); b) disposicions *allunyades* (joves que mostren menor tendència a informar-se, a parlar i a comprendre la política); i c) disposicions *mitjanes* (joves que se situen a mig camí de les dues categories anteriors). D'aquesta forma hem aconseguit transformar unes variables de partida amb quatre categories, que destacaven per uns perfils intermedis qualitativament diferenciats, en una variable de naturalesa ordinal, més apropiada per generar una variable final, els posicionaments polítics, amb un nombre ajustat de categories.

Taula 4.1. Tipologia de posicionaments polítics (%). Catalunya, 2011

	15 a 29 anys	20 a 29 anys
Desactivats	12,9	11,4
Reactius	19,0	18,0
Flotants	13,3	13,5
Dispersos	22,6	22,8
Líquids	12,0	12,9
Reivindicatius	20,2	21,4
<i>TOTAL</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

El resultat final de l'anàlisi de clústers a partir de la ideologia, l'activisme polític i aquesta variable reconstruïda de percepcions, són sis grups de joves diferenciats. Els hem anomenat; *desactivats*, *reactius*, *flotants*, *dispersos*, *líquids* i *reivindicatius*. Com es pot observar en la Taula 4.1, totes aquestes categories agrupen un volum de joves que fluctua entre l'11% i el 23% dels casos. També es pot observar que la submostra de 20 a 29 anys no mostra diferències significatives pel que fa al pes dels diferents grups.

Taula 4.2. Clústers de la tipologia de posicionaments polítics (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Ideologia	Total	Posicionaments polítics					
		Desactivats	Reactius	Flotants	Dispersos	Líquids	Reivindicatius
<i>Desideologitzats</i>	22,8	47,2	41,8	30,6	21,0		
<i>Reaccionaris</i>	16,9	15,5	58,2		17,3		
<i>Liberals</i>	19,2	37,3		69,4		42,4	
<i>Progressistes</i>	11,2				16,1	14,4	28,8
<i>Ecologistes</i>	6,1				8,5	6,8	16,7
<i>D'esquerra</i>	23,7				37,1	36,4	54,5
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Activisme polític							
No participen	24,4	37,1	72,2		26,1		
Participació d'adhesió	13,9	26,6	15,8	24,7	16,1	4,5	
Mobilització baixa	16,6	15,4		62,3		53,0	
Mobilització alta	18,4				25,7	23,5	48,6
Associats i mobilització baixa	12,3	21,0	12,0	13,0	20,9	6,1	0,5
Associats i mobilització alta	14,4				11,2	12,9	50,9
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Disposicions polítiques							
Nuclears	16,5	12,6	2,9	10,3	10,8	28,8	35,1
Mitjanes	42,2	35,0	32,1	47,3	42,6	43,9	51,8
Allunyades	41,2	52,4	65,1	42,5	46,6	27,3	13,1
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Per tal de caracteritzar els sis grups de la tipologia, presentem el seu pes en cadascuna de les tres variables de les quals parteix (Taula 4.2). Per una banda, trobem que els *reactius* i els *desactivats* comparteixen, quant a la seva disposició política, dues característiques: són joves poc o gens mobilitzats i amb una actitud força o molt desconnectada de la política. De tota manera, el distanciament és més marcat en el cas dels *reactius*, on gairebé no en trobem cap amb una disposició nuclear i on, en la seva gran majoria, no tenen cap mena d'activitat política. La principal diferència entre els dos grups, però, la trobem en la seva ideologia. En els *reactius* dominen, de llarg, els joves *reaccionaris* (58,3% del total dels *reactius*); la resta són tots joves *desideologitzats*. En canvi, en els *desactivats* hi domina la categoria dels *desideologitzats* (47,2%), però també n'hi ha un volum important que situaríem, per les seves preferències i preocupacions polítiques, com a *liberals* (37,3%).

En l'extrem contrari als *reactius* i els *desactivats* hi trobem els *reivindicatius*. Són un dels dos grups més nombrosos i es caracteritzen per agrupar bona part dels joves amb una disposició política més propera a la centralitat política (només el 13,1% del grup té una disposició allunyada). A més són, amb diferència, el grup políticament més actiu, tenint en compte els paràmetres, forçosament generosos, amb què podem categoritzar l'activisme polític. Pràcticament tots coincideixen en desenvolupar activitats d'alta mobilització, que la meitat combinen amb activitats associatives de perfil polític. Finalment, tots ells s'alineen amb les categories polítiques que se situen més a l'esquerra: el 54,5% són *d'esquerra*, el 28,8% *progressistes* i el 16,7%, *ecologistes*.

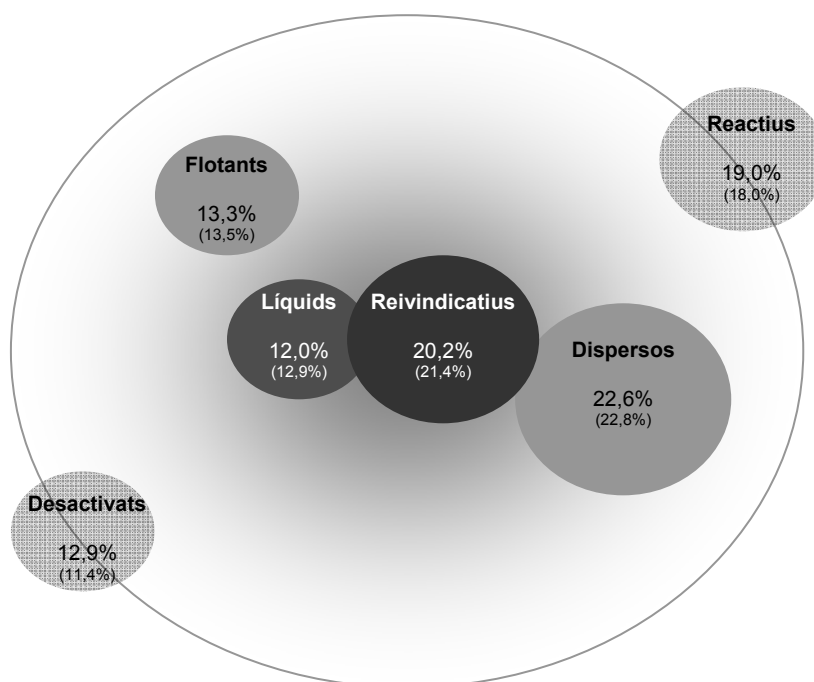
La resta de grups, els *líquids*, els *dispersos* i els *flotants*, tenen posicions a mig camí entre la mobilització i connexió amb la política dels *reivindicatius* i la desmobilització i desconnexió dels dos grups que acabem de comentar. Els *dispersos* configuren un grup nombrós i heterogeni, on s'hi tendeixen a ubicar els joves que no tenen una definició ideològica clara. Per una banda, comparteixen una disposició política més aviat allunyada, però, alhora, hi trobem persones de tot l'espectre ideològic (excepte *liberals*), així com joves amb un nivell de mobilització política elevada i joves desmobilitzats. Fa la sensació que aquí s'hi barregen dos grups de joves: un grup majoritari amb una sensibilitat més aviat d'esquerra però poc mobilitzats i força desconnectats de la política, i un altre grup més petit de joves *desideologitzats* o *reaccionaris*, amb una disposició allunyada de la política, però mobilitzats. Val a dir que aquesta heterogeneïtat afavoreix la dissolució del seu perfil estructural.

Els *flotants*, per al seva banda, comparteixen amb els anteriors la seva desconexió política, però aquí hi dominen els que tenen una sensibilitat liberal (gairebé el 70% ho són), si bé també hi trobem un grup significatiu de *desideologitzats* (30,6%). A nivell d'activisme polític, participen políticament amb dinàmiques de baixa intensitat (el 62,3% han tingut una baixa mobilització).

El darrer grup, els dels *líquids*, guarda una important similitud amb el grup anterior, però a diferència d'aquest tendeix a tenir una major definició ideològica (amb un major ancoratge cap a l'esquerra), un major activisme polític, i una disposició més propera a la centralitat. De fet, són un grup que, pel seu perfil polític, se situaria a mig camí dels *flotants* i els *reivindicatius*. Bona part dels joves *líquids* tenen una disposició política no allunyada (només el 27,3% estan en aquesta categoria), la majoria ha fet pràctiques polítiques reivindicatives, amb major o menor intensitat (pocs, però, amb el grau de compromís més elevat), i ideològicament es divideixen entre el grup dels *liberals* (un 42,4%) i les categories de l'esquerra de l'espectre polític.

La tipologia de posicionaments polítics reforça la idea que ja aflorava en el capítol anterior; que les tres manifestacions ideològiques més a l'esquerra de l'espectre polític tendeixen a ocupar una major centralitat política. Els *liberals*, en canvi, tendeixen a diluir-se més entre posicions més centrals i actives (tot i que orientades cap a un activisme més retòric que d'alta implicació) i d'altres de més perifèriques. El grup dels *reaccionaris*, en canvi, correlaciona fortament amb les formes més perifèriques de la centralitat política (més perifèrica, fins i tot, que la que tendeixen a tenir els *desideologitzats*).

Gràfic 4.1. Posicionaments polítics i centralitat social. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

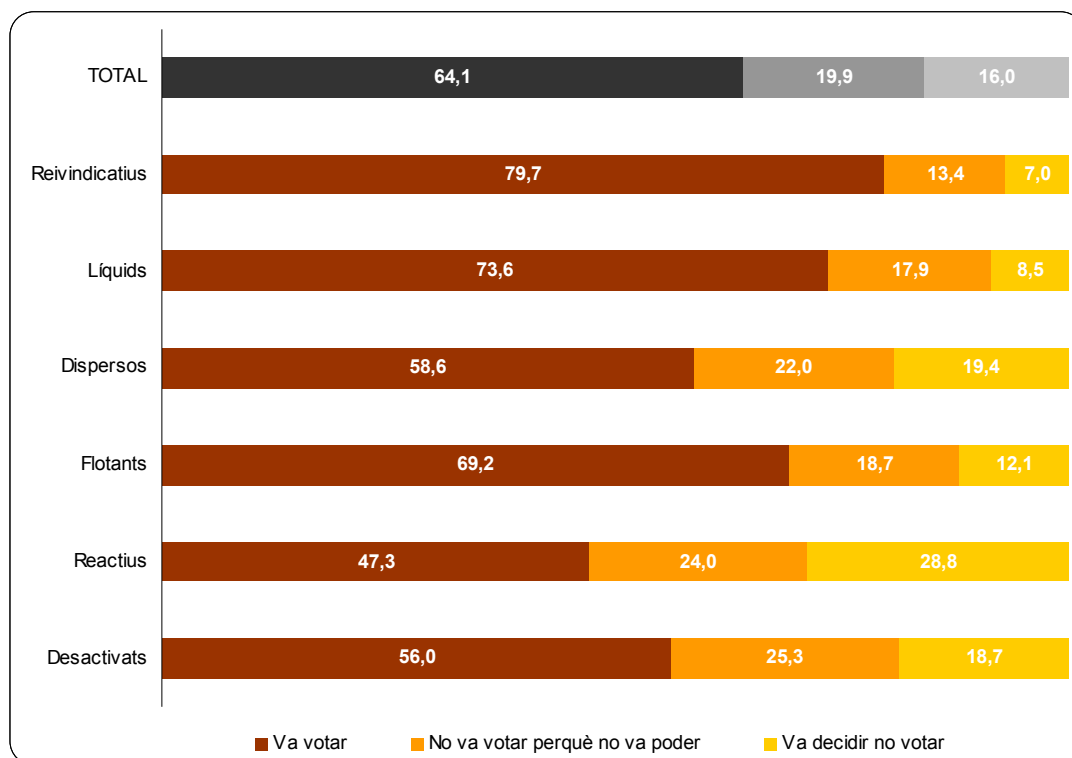
Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesi, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

La ubicació dels posicionaments polítics en el mapa de la centralitat social (Gràfic 4.1), per la seva banda, l'hem anat descrivint en la caracterització que hem anat fent dels diferents grups de la tipologia. Resumint, trobem un grup clarament ubicat en la centralitat política, els *reivindicatius*, i dos grups situats en posicions perifèriques, els *desactivats* i els *reactius* (el segon en una posició encara més desplaçada que el primer). En posicions intermèdies trobem els *flotants*, els *líquids* i els *dispersos*. Si bé aquests últims, per la seva heterogeneïtat interna, són més difícils d'ubicar en una posició definida, el grup dels *flotants* sí ens atreviríem a situar-lo en una posició lleugerament més desplaçada, mentre que, per contra, el grup dels *líquids* tendiria a aproximar-se més cap als *reivindicatius* (o si més no se situaria en una posició intermèdia entre els *flotants* i els *reivindicatius*).

Per acabar de perfilar el posicionament de la tipologia de posicionaments polítics respecte de la centralitat social, hem procedit a creuar-la amb dues qüestions fortament significades del camp polític català, però que hem tendit a deixar en un lloc secundari en la nostra anàlisi. Ens referim a si els joves van votar o no i a l'adscripció nacional dels joves. La primera qüestió, ja recuperada en el capítol anterior, té un paper menor en el dibuix de la centralitat social i política, atès que es tracta d'una pràctica molt estesa (i per tant, poc diferenciadora dels joves). La segona, en canvi, pren força en l'anàlisi que abordarem en els capítols 6 i 7.

Gràfic 4.2. Posicionaments polítics i haver votat a les eleccions (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

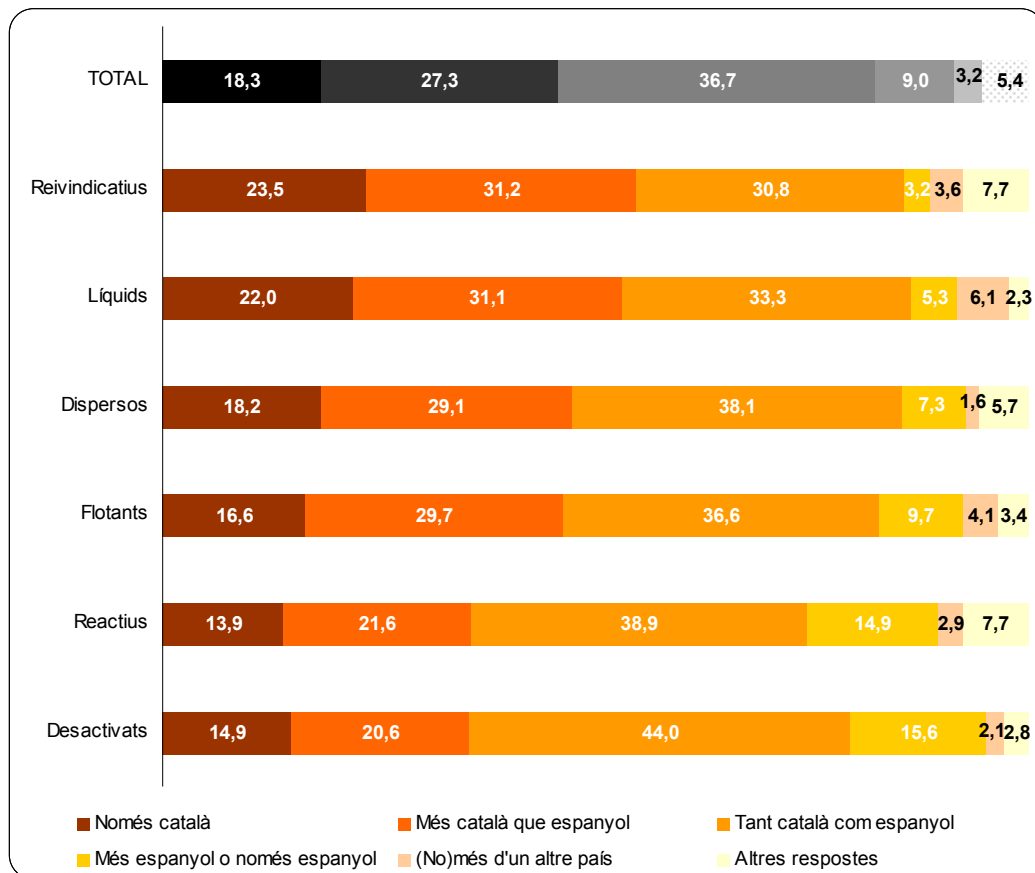
Les dades del Gràfic 4.2 reflecteixen com, efectivament, anar a votar és una pràctica que declaren haver realitzat la majoria dels joves (prop de dos terços, malgrat estar incloent a la mostra els joves d'origen estranger, molts dels quals no en poden exercir el dret). Amb tot, és una majoria que fluctua considerablement entre uns i altres tipus de posicionaments polítics. Mentre que els grups de major centralitat (els *reivindicatius* i els *líquids*) ho fan de forma molt majoritària (en el cas dels *reivindicatius*, el percentatge arriba gairebé al 80%), la tendència dels que exerceixen aquest dret va decreixent conforme ens allunyem d'aquesta centralitat, fins arribar al grup dels *reactius*, on els que voten no arriben a la meitat (47,3%). Com veurem a continuació, és un grup especialment poc poblat per joves d'origen estranger, quelcom que encara fa més significatiu aquest percentatge.

A més, el grup dels *reactius* és aquell en el qual més joves declaren no votar per haver-ho decidit així, com un acte conscient i volgut: gairebé el 30% així ho declaren. Això contrasta amb l'escarrassit 7% dels joves *reivindicatius* que han exercit intencionadament el dret a no votar. L'actitud reivindicativa, mobilitzada i sovint crítica amb l'*estatus quo* que podem suposar a molts d'aquests joves, doncs, no els duu a no exercir el dret a votar com a forma d'activisme polític reactiu.

4.2. Posicionaments polítics i adscripció nacional

El Gràfic 4.3, que creua els posicionaments polítics amb l'adscripció nacional dels joves, també marca contrastos interessants, si bé evidencia importants continuïtats. Abans d'entrar-hi, però, hem de fer un comentari sobre la variable d'adscripció nacional (també coneguda com a *Moreno question*, tot i que el creador n'és el sociòleg Juan Linz). És aquesta una variable que mira de conjugar els sentiments de pertinença català i espanyol, tot marcant la intensitat amb que hom se sent membre d'una i/o altra comunitat nacional. La decisió de conjugar un i altre sentiment, però, és molt problemàtica a nivell epistemològic.

Gràfic 4.3. Posicionaments polítics i adscripció nacional (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Hi ha persones que poden combinar aquesta doble adscripció nacional, amb diferents intensitats; d'altres poden sentir-se, a nivell personal, membres d'una nació, però això pot no traduir-se en no considerar l'altra com a subjecte de sobirania (és possible sentir-se només espanyol però, en canvi, considerar que Catalunya és una nació que hauria de ser sobirana, me'n senti jo membre o no). D'altra banda, el sentiment de pertinença a una comunitat pot dependre força del marc de referència en que la persona enquestada es situï a l'hora de contestar: és diferent si hom contesta en base a quina és la terra a que considera que pertany o si contesta en base al país que considera la seva comunitat nacional. En aquest sentit, molta gent se sentiria totalment catalana i totalment espanyola alhora, fet que no aclareix què pensen en termes d'adhesió a projectes nacionals.

Alguns dels arguments que problematitzen la *Moreno question* poden semblar una mica rebuscats, però el cert és que el sentiment de pertinença a una comunitat imaginada (Anderson, 1983) pot estar carregat de connotacions purament sentimentals o de reivindicacions de sobirania, i una i altra cosa no queden destriades en la variable. D'aquesta manera, reivindicar-se tant català com espanyol pot correlacionar amb sentiments molt espanyolistes o amb sentiments marcadament catalanistes. Tot plegat fa que aquesta sigui una variable molt equívoca. Malgrat això, nosaltres considerem que és suficientment sòlida si la prenem, estrictament, com una variable que aporta indicis sobre l'adscripció nacional dels joves. Més enllà de la casuística apuntada, que la fa un indicador precari, sí que hi ha una correlació evident entre com es posicionen els individus en l'eix d'adscripció nacional (en posicions de major catalanitat o espanyolitat) i la seva obediència nacional. En aquest sentit, indagar-ne les correlacions resulta prou suggeridor.

De les dades que reflecteix el Gràfic 4.3, considerem especialment interessant fixar-nos en els joves que es posicionen en els extrems. Un d'aquests extrems és el que agrupa els joves que se senten només espanyols o més espanyols que catalans. Totes dues categories coincideixen en subordinar el sentiment de catalanitat, qüestió de la qual no sembla agosarat deduir-ne que no s'adscriuen nacionalment a Catalunya. Els que així es posicionen són una minoria respecte del total dels de joves catalans (el 9,0%), i malgrat que es distribueixen de forma molt diferent entre uns grups i altres, són minoritaris arreu. Són des d'una minoria marginal en els *reivindicatius* (3,2%) a una minoria significada entre els *reactius* i els *desactivats* (prop del 15%). Si es té aquesta adscripció nacional, doncs, es tenen molts números de trobar-se en aquests dos grups de posicionament polític, si bé, com dèiem, en aquests dos grups ocupen una posició marginal.

L'altre extrem del *continuum* nacional no l'ocupen les categories només i més català. Les raons que abans hem exposat ens porten a pensar que, si bé les dues categories estan associades a un posicionament inequívocament catalanista, només la dels que se senten només catalans està associada, de forma menys equívoca, a una adscripció nacional catalana exclusiva. Només aquests tenen amb una elevada probabilitat Catalunya com el seu marc de referència nacional. Tot i reduir-lo a aquesta categoria, el percentatge dels que se situen en aquest extrem (18,3%) dobla els que tenen (bastant) inequívocament a Espanya com a objecte exclusiu d'adscripció nacional.

Les dues categories intermèdies poden agrupar sentiments d'adscripció nacional molt diferents, i tots ells molt presents. Entre els que se senten més catalans que espanyols hi podem trobar des d'independentistes amb un sentiment d'afecte envers Espanya, per la història comuna compartida i/o pels propis orígens familiars, fins a federalistes que conceben Catalunya com una nació cultural, però de cap manera política. En qualsevol cas, és raonable deduir que tots es poden adjectivar com a catalanistes. Per tant, també sembla raonable que copsar com es distribueixen entre els diferents posicionaments polítics, sumats als que se senten només catalans, pugui ser rellevant. Concretament, entre les categories dels que ocupen una major centralitat social, els només o més catalans sumen al voltant del 55% dels casos. En canvi, en les dues categories dels joves més distanciats d'aquesta centralitat en són poc més d'un terç.

Aquestes dades ens fan pensar que l'adscripció nacional, tal i com la categoritza la *Moreno question*, malgrat tot és un referent a considerar com una altra de les dimensions de la centralitat social. Sentir-se part de la comunitat nacional dels catalans sembla conformar aquesta centralitat perquè afavoreix que els joves se sentin interpel·lats per la realitat institucional que els envolta. La definició institucional de la realitat, en termes nacionals, és congruent amb el seu sentiment nacional, i això afavoreix la centralitat perquè evita un sentiment poc reeixit d'encaix. Hom és part d'allò que és definit socialment com a comunitat nacional, i això dificulta l'emergència o consolidació d'un sentiment d'estranyesa que, o bé es combat políticament, o bé afavoreix el desencantament i l'alienació.

Passem ara a analitzar el perfil estructural i de socialització que caracteritza els diferents posicionaments polítics.

4.3. El pes de les variables independents bàsiques

La taula de regressions referent a les variables independents bàsiques (Taula 4.3) reflecteix unes tendències amb ressonàncies a l'anàlisi realitzada per a la ideologia. Dels sis grups de joves que conformen la tipologia de posicionaments polítics, n'hi ha tres que presenten perfils estructurals clarament decantats. Es tracta dels *reivindicatius*, els *desactivats* i els *reactius*. En canvi, els altres tres tipus engloben perfils més diversos i, per tant, no en resulta un retrat tan definit.

Els *reivindicatius*, responen a una caracterització similar a la que hem vist en la ideologia per als joves *progressistes* i els joves *d'esquerra*. D'entrada hi destaca que les dones tenen una disposició més marcada a ser-hi; tenen aproximadament el 50% més d'opcions de ser-hi que els homes, percentatge que s'apuja en els dos primers models de regressió, on no s'hi integra el nivell d'estudis propi. Així doncs, el grup més mobilitzat i amb una major centralitat política en llurs percepcions i actituds polítiques, que a més comparteix una sensibilitat política pròpia a alguna de les tradicions de l'esquerra (ja sigui més materialista, postmaterialista o ecologista), és també el grup més marcadament feminitzat.

L'altra característica estructural marcada d'aquest grup té a veure amb el seu capital cultural. A major nivell acadèmic dels pares i propi, majors són les possibilitats d'estar en el grup dels *reivindicatius*. Els joves universitaris tenen el doble d'oportunitats de trobar-s'hi que la resta, i els fills de pares universitaris tenen més del doble d'opcions de ser-hi que els fills de pares sense estudis secundaris, i un 50% més que els fills de pares amb estudis secundaris (si bé aquest darrer contrast no és estadísticament significatiu). Finalment, els més joves, de 15 a 19 anys, també mostren una tendència estadísticament significativa a ser-hi menys intensament (en el primer model, en condicions d'equiparabilitat, 0,6 per cada jove de 25 a 29 anys).

Taula 4.3. Posicionaments polítics i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Desactivats			Reactius			Distanciats			Dispersos			Líquids			Reivindicatius		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,073 ***	0,091 ***	0,062 ***	0,260 ***	0,327 ***	0,194 ***	0,103 ***	0,125 ***	0,101 ***	0,314 ***	0,211 ***	0,269 ***	0,163 ***	0,135 ***	0,198 ***	0,320 ***	0,320 ***	0,447 **
Edat ^a																		
15 a 19 anys	2,092 **	2,121 **	2,470 **	1,373	1,372	1,199	0,837	0,816	0,862	0,961	0,983	0,766	0,686	0,682	0,707	0,631 *	0,625 *	0,778
20 a 24 anys	1,129	1,130	1,116	0,917	0,867	0,990	0,812	0,804	0,846	1,096	1,142	0,996	1,094	1,099	1,088	0,970	0,971	0,976
Sexe																		
Dona	0,839	0,822	0,838	0,550 ***	0,541 ***	0,620 **	0,910	0,892	0,943	1,065	1,099	1,103	1,368 ^	1,370 ^	1,260	1,600 **	1,602 **	1,427 *
Nivell d'estudis dels pares ^b																		
Primaris o menys	2,639 ***	2,775 ***	2,657 ***	1,567 *	1,156	1,165	1,017	1,389	0,929	1,057	1,025	1,044	0,788	0,805	0,939	0,374 ***	0,394 ***	0,468 **
Secundaris	2,470 ***	2,472 ***	2,463 ***	1,135	0,923	0,993	1,318	1,560 ^	1,279	0,731 ^	0,751	0,713 ^	0,815	0,825	0,871	0,701 *	0,716 ^	0,787
Lloc de naixement																		
Fora d'Espanya	1,401	1,347	1,413	1,358	1,289	1,125	1,020	1,091	0,972	1,303	1,339	1,375	0,471 ^	0,473 ^	0,488	0,616	0,620	0,691
Mida del municipi ^c																		
Menys de 10 mil hab.	1,067	0,934	1,093	0,871	0,878	0,820	2,155 *	2,132 *	2,127 *	0,825	0,891	0,826	0,960	0,982	0,964	0,744	0,749	0,764
10 mil a 50 mil hab.	0,850	0,817	0,846	1,026	1,020	0,960	1,355	1,356	1,340	1,020	1,051	1,022	0,820	0,828	0,830	0,965	0,958	1,023
50 mil a 300 mil hab.	0,654	0,622 ^	0,656	0,769	0,770	0,719	1,712 *	1,679 ^	1,685 ^	0,976	1,025	0,971	0,875	0,876	0,893	1,282	1,265	1,349
Categoria professional dels pares ^d																		
Elemental o mitjana		0,825			1,150			0,575 *			1,399			1,205			0,965	
Tècnics i professionals		0,732			0,627 ^			0,910			1,543 ^			1,287			1,047	
Emancipació de la llar familiar																		
Si			1,259			0,961			0,939			1,256			0,879			0,796
Nivell d'estudis propis ^e																		
Estudis en curs			0,731			1,904 **			1,076			1,207			0,900			0,651 ^
Obligatoris			0,972			2,612 ***			1,415			1,102			0,373 *			0,430 *
Secundaris																		
postobligatoris			1,217			2,192 ***			1,111			0,951			0,826			0,504 **

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: 24 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

^e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

Els *líquids*, a nivell estructural, tenen un perfil amb similituds amb el dels joves *reivindicatius*, però dibuixat de forma menys intensa, menys marcada. D'alguna forma, hi passa el mateix que en la caracterització ideològica del grup: són una versió esmorteïda dels *reivindicatius*. Així, com en els *reivindicatius*, aquí també hi tenen un pes superior les dones (1,3 dones per cada home, si bé la diferència només és significativa en el primer model, sense el nivell d'estudis propi) i els joves amb menor nivell instructiu hi tenen una presència especialment residual (0,4 joves amb estudis obligatoris per cada jove universitari). En els *líquids*, però, el nivell d'instrucció dels pares no té un pes rellevant.

Els grups dels *desactivats* i els *reactius* mostren un perfil molt diferent dels anteriors i, alhora, similar als dels grups ideològics dels *desideologitzats* i els *reaccionaris*, respectivament. Els *desactivats* no són, però, un grup tan masculinitzat com era el dels *desideologitzats*. Aquí les diferències entre homes i dones no són estadísticament significatives ni massa intenses. En canvi, s'intensifica la diferència en el nivell d'estudis com a factor explicatiu: trobem 2,6 joves amb pares no universitaris per cada jove amb pares universitaris. Com passa amb els *desideologitzats*, la variable relativa als estudis dels pares és molt significativa i marca una gran intensitat en les diferències, però, en canvi, la variable sobre els estudis propis no marca diferències significatives. En canvi, en l'edat sí que hi ha diferències rellevants: els més joves, de menys de 19 anys, tenen una disposició molt més alta -el doble d'intensa- de trobar-se en aquest grup que la resta de joves (aquesta disposició no canvia en el tercer model, en integrar el nivell d'estudis propi).

Com apuntàvem, el grup dels *reactius* desplega un perfil estructural similar al dels *reaccionaris*. D'entrada és un grup marcadament masculinitzat: en el primer model, 0,5 dones per cada home. També, com en aquell cas, la variable estructural més important és el nivell d'estudis propi. Els joves universitaris tenen una tendència a ser-hi com a màxim la meitat d'intensa que la resta dels joves. En canvi el nivell d'estudis dels pares no té una influència significativa.

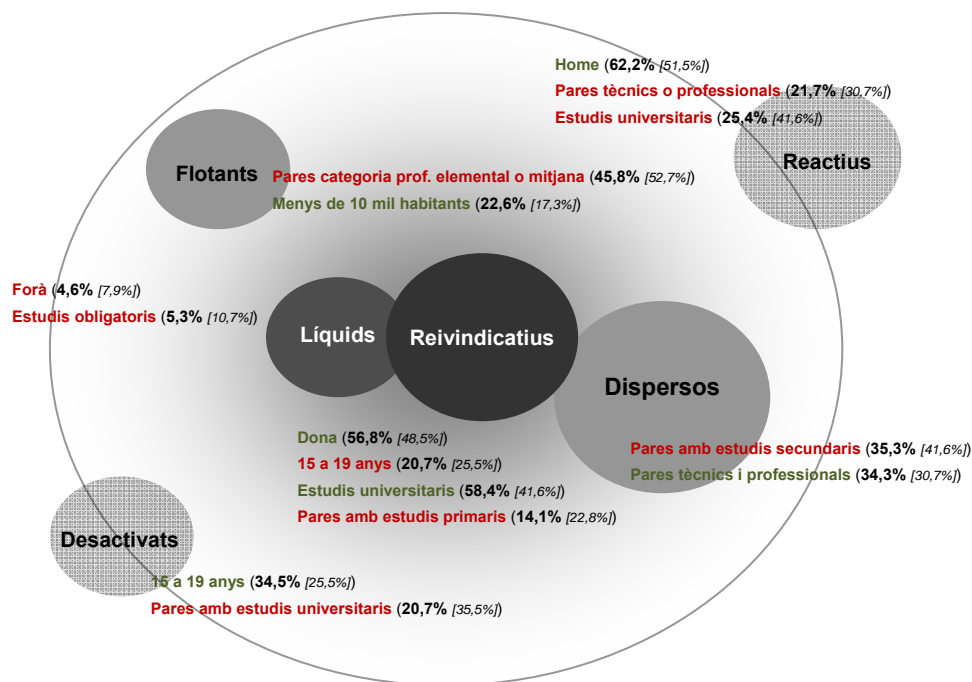
Entre els *reivindicatius* i els *líquids*, d'una banda, i els *desactivats* i els *reactius*, de l'altra, hi trobem dos grups intermedis: els joves *flotants* i els joves *dispersos*. Els *flotants*, com hem comentat anteriorment, tenen un perfil ideològic a mig camí dels *desactivats* i dels *líquids*. A nivell estructural, però, les seves particularitats tenen a veure amb variables que, en la resta dels perfils, no s'han significat. D'una banda, la seva presència és especialment intensa en els municipis petits (més del doble de predisposició a ser-hi que els barcelonins) i a les ciutats grans (1,7 per cada barceloní). És com si en aquests contextos s'afavorís aquest tipus de posicionament polític, distanciat de la centralitat però ni totalment inactiu ni totalment reactiu. Alhora, es configura com un grup especialment nodrit de joves amb pares amb perfils professionals elementals o mitjans. Així, si els *desactivats* es caracteritzen per un baix nivell d'estudis parental i els *reactius* pel baix perfil instructiu propi, els *flotants* ho fan pel baix perfil professional dels pares. En aquest darrer cas, aquesta particularitat resulta més enigmàtica que reveladora.

Quant als *dispersos*, ja hem vist que es tracta d'un grup heterogeni, quelcom que també es reflecteix en el seu perfil estructural. Poques de les categories es mostren com a estadísticament significatives; les que ho fan tenen un nivell de significativitat dèbil i, a més, reforcen aquesta intuïció de que es tracta d'un grup heterogeni. Per exemple, en el nivell

d'estudis dels pares s'hi reflecteix que és més fàcil trobar-hi fills de pares en els dos extrems de l'escala instructiva (amb estudis primaris o universitaris) que en el punt intermedi.

Aquesta caracterització estructural dels diferents posicionaments polítics queda resumida i il·lustrada en el Gràfic 4.4, on se sintetitzen aquelles variables que s'han mostrat més influents en les regressions per a cadascun dels grups.

Gràfic 4.4. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

4.4. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

A la Taula 4.4 incorporem a les regressions la variable de mobilitat instructiva intergeneracional i les variables de socialització política. En el primer model s'hi reflecteix algun resultat força interessant. En el cas dels joves *desactivats*, en introduir la variable sobre mobilitat instructiva, es reforça la idea abans apuntada que en aquest grup el més rellevant, explicativament parlant, és que els pares no siguin universitaris. Així, els *no universitaris consolidats* tenen 3,5 vegades menys opcions de ser-hi que els *universitaris consolidats*, i els *nous universitaris* 3 vegades menys. Com veiem, doncs, la diferència entre *no universitaris consolidats* i *nous universitaris* és testimonial i estadísticament no significativa.

Taula 4.4. Posicionaments polítics i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Desactivats			Reactius			Distanciats			Dispersos			Líquids			Reivindicatius		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,059 ***	0,212 ***	0,109 ***	0,219 ***	0,553 ***	0,647	0,096 ***	0,162 ***	0,109 ***	0,280 ***	0,313 ***	0,309 ***	0,177 ***	0,094 ***	0,113 ***	0,389 ***	0,074 ***	0,092 ***
Edat																		
20 a 24 anys	1,121		1,095	1,056		0,960	0,865		0,855	0,946		0,941	1,117		1,147	0,978		1,125
Sexe																		
Dona	0,868		0,913	0,515 **		0,544 **	0,851		0,897	1,174		1,176	1,247		1,226	1,507 *		1,306
Mobilitat instructiva intergeneracional^a																		
Estudis en curs	2,244 ^		1,699	1,778 ^		1,157	0,885		0,821	0,944		0,900	0,882		1,041	0,608 ^		1,083
No universitaris consolidats	3,491 **		2,690 *	2,781 ***		1,810 ^	1,365		1,282	0,854		0,805	0,550 ^		0,649	0,238 ***		0,411 **
Nous no universitaris	1,971		1,730	1,397		1,157	1,086		1,055	1,019		0,987	1,108		1,187	0,544 ^		0,641
Nous universitaris	2,944 **		2,602 *	0,890		0,670	1,070		1,021	0,793		0,776	1,131		1,237	0,747		1,036
Lloc de naixement																		
Fora d'Espanya	1,233		1,027	1,456		1,238	0,989		0,837	1,223		1,251	0,548		0,594	0,691		0,946
Emancipació de la llar familiar																		
Sí	1,253		1,262	0,901		0,908	0,994		1,032	1,405 ^		1,375	0,807		0,815	0,758		0,743
Mida del municipi^b																		
Menys de 10 mil hab.	1,199		1,210	0,822		0,933	2,600 **		2,386 *	0,797		0,815	0,788		0,755	0,742		0,685
10 mil a 50 mil hab.	0,571 ^		0,562 ^	0,889		0,977	1,618		1,503	1,011		1,030	0,999		0,962	1,143		1,101
50 mil a 300 mil hab.	0,569 ^		0,580 ^	0,821		0,867	1,912 *		1,815 ^	0,719		0,735	0,927		0,879	1,596 *		1,549 ^
Pares debatien de política																		
Sí		0,566 *	0,574 *		0,587 **	0,677 ^		1,091	1,051		0,845	0,855		1,598 *	1,487 ^		2,278 ***	1,999 **
Pares assistien a manifestacions																		
Sí		0,532 *	0,594 ^		0,160 ***	0,150 ***		0,606 ^	0,647 ^		0,975	0,953		1,258	1,078		3,554 ***	3,197 ***
Pares participaven en associacions																		
Sí		1,006	1,038		0,347 ***	0,307 ***		1,608 *	1,550 ^		0,942	0,923		1,065	1,144		1,411 ^	1,476 ^
Haver assistit a un espai																		
Sí		0,907	0,889		0,809	0,858		0,710	0,707		1,184	1,167		1,105	1,087		1,259	1,251

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

Entre els joves *reactius*, en canvi, el fet determinant és que ni ells ni els pares hagin anat a la universitat: els *no universitaris consolidats* gairebé tripliquen la seva disposició a estar en aquest grup respecte dels *universitaris consolidats*, mentre que la resta de grups mostren una disposició molt menor a formar-ne part. En canvi, els *nous no universitaris* mostren una tendència molt menor a situar-se en el grup dels *líquids* (la meitat d'intensa) i dels *reivindicatius* (una quarta part d'intensa) respecte dels *universitaris consolidats*. En el cas dels *reivindicatius*, els *nous universitaris* no es diferencien dels consolidats de forma estadísticament significativa, però en canvi els *nous no universitaris* sí que tenen menor tirada a ubicar-s'hi (la meitat que els *universitaris consolidats*).

En relació a la socialització política i associativa, que analitzem en els segons i tercers models, els contrastos més significats (i estadísticament significatius) els trobem dins dels *reivindicatius* i els *reactius*, si bé mostren influències de naturalesa oposada. Abans d'entrar-hi, però, paga la pena destacar que no hi ha gaire diferència entre els resultats sobre la incidència de la socialització política entre el segon i el tercer model. Això reflecteix que les variables de socialització no tendeixen a explicar diferències en el posicionament estructural dels joves, sinó que en són un factor explicatiu afegit que els afecta a tots, independentment d'aquesta posició estructural.

En el cas dels *reivindicatius*, totes les dimensions que es recullen sobre socialització política i associativa influeixen notablement sobre la major disposició dels joves a trobar-s'hi, però són especialment intenses les de socialització política: que els pares parlessin de política (que gairebé multiplica per 2,3 les possibilitats de ser-hi en el segon model i per 2 en el tercer model) i, sobretot, que assistissin a manifestacions (les multiplica per 3,6 i per 3,2 respectivament).

En l'extrem contrari, haver viscut en famílies amb un baix nivell de socialització política i associativa afavoreix molt estar en el grup dels *reactius*. Que els pares no es manifestessin multiplica per 6 les possibilitats de ser-hi. La resta de factors influeixen de forma menys espectacular, però també significativa, amb l'excepció d'haver anat a esplais, que no té incidència. Que els pares no parlessin de política, incrementa en un 75% les opcions de formar-ne part, mentre que els pares no participessin en associacions en triplica les possibilitats. Aquesta darrera dada és especialment rellevant, perquè el fet que els pares assistissin a associacions mostra una intensitat explicativa molt inferior en tota la resta de perfils, en aquells casos en que en mostra.

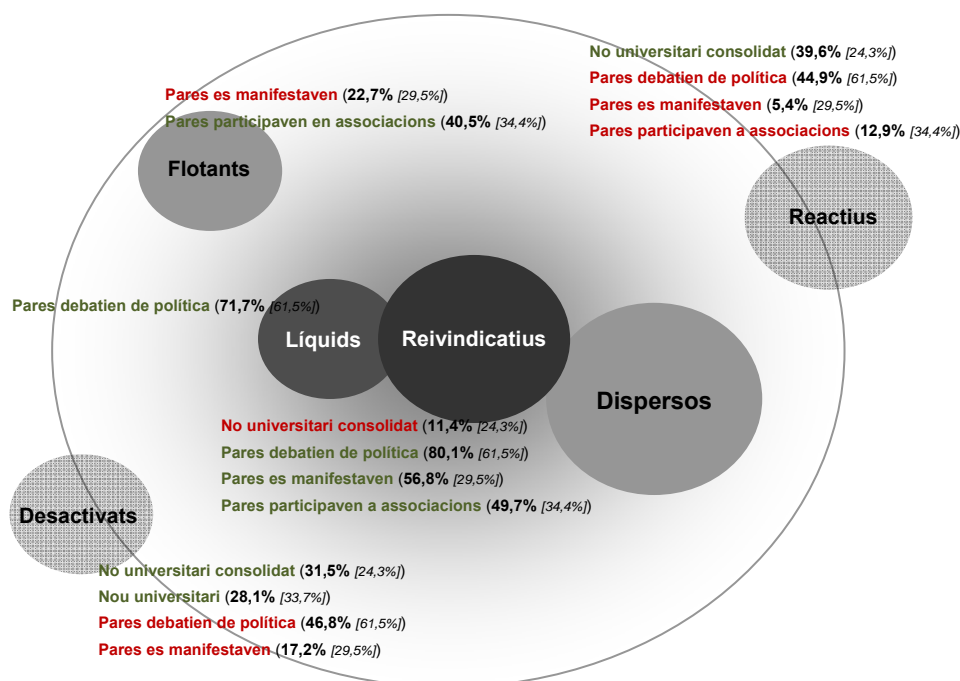
Un bon exemple d'això ens l'ofereix el grup dels *desactivats*. Les variables sobre socialització associativa (haver assistit a esplais, que els pares participessin en associacions) no tenen incidència explicativa en la major tendència a formar part d'aquest grup. En canvi, que els pares debatessin de política o assistissin a manifestacions sí que hi influeix: divideix per dos les opcions que els joves es trobin en aquest grup.

El perfil dels *líquids* es caracteritza per la rellevància explicativa de que els pares debatessin de política: concretament, incrementa en un 50% les possibilitats de ser-hi. En canvi, la resta de variables de socialització no mostren cap capacitat explicativa. No és estrany que sigui en el grup dels *líquids* on la dimensió de la socialització política per via retòrica hi tingui una

incidència explicativa més punyent. Recordem que en aquest grup hi trobem un activisme participatiu força estès però que tendeix a la baixa intensitat (i, per tant, a tenir una dimensió més aviat simbòlica), una disposició propera a la política, i uns principis ideològics pròxims al paradigma de la pluralitat normativa (que caracteritza els *progressistes*, que hi estan especialment presents).

Per la seva banda, una vegada més, el grup dels *dispersos* no reflecteix característiques específiques en el seu perfil de socialització política, mentre que en els *flotants* hi trobem dos resultats amb una significativitat dèbil però prou interessants. Els fills de pares que participaven en associacions tenen una disposició especialment alta a ser-hi (un 50% superior). Si mirem aquest resultat a la llum del que hem vist en els perfils dels *desactivats* i dels *reactius*, sembla raonable pensar que si els pares participaven en associacions, això no afavoreix (massa) una major centralitat política, però sí que vacuna contra les posicions més extremes i, molt especialment, allunya els joves de la categoria dels *reactius*. En canvi, que els pares participessin en manifestacions (indicador de l'activisme polític dels pares) els fa menys propensos a estar en aquest grup, igual que en la resta dels grups més allunyats de la centralitat política (i, de retruc, social).

Gràfic 4.5. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

En el Gràfic 4.5 sintetitzem el pes de la variable de mobilitat instructiva intergeneracional i de les variables de socialització sobre els diferents grups. Com es pot observar, el grup que se situa a l'epicentre del mapa de la centralitat social, el dels *reivindicatius*, presenta un perfil inversament proporcional al dels dos grups situats a la perifèria, els *reactius* i els *desactivats*. Concretament, entre els *reivindicatius* trobem infrarepresentats els joves menys instruïts i sobrerepresentats els fills de famílies que debatien de política, que es manifestaven i que participaven en associacions.

Els *reactius* presenten exactament la mateixa fotografia, però invertida. Els *desactivats*, per la seva banda, presenten un perfil molt similar al dels *reactius*, si bé amb alguns matisos. En aquest cas, no es troben infrarepresentats els fills de pares que participaven en associacions i, en canvi, sí es troben sobrerepresentats els *nous universitaris*. Pel que fa a les posicions intermèdies, troben perfils poc diferenciats. En el cas dels *dispersos*, d'acord amb el que hem vingut comentant, no hi ha cap categoria que destaquï. En el cas dels *flotants* hi trobem sobrerepresentats els fills de famílies que participaven en associacions i infrarepresentats els fills de famílies que es manifestaven. Per la seva banda, en el grup dels *líquids* hi són sobrerepresentats els fills de pares que debatien de política.

4.5. En resum...

En aquest capítol hem mirat de sintetitzar les dues dimensions de la centralitat social abordades en els capítols precedents; la centralitat política (amb les seves respectives subdimensions; percepcions, actituds i activisme polític) i la ideologia dels joves. L'objectiu ha estat, doncs, perfilar els principals posicionaments dels joves en aquelles dimensions de la centralitat social més directament vinculades a l'àmbit de la política. D'aquesta síntesi, que n'hem dit *posicionaments polítics*, n'ha resultat la següent tipologia; *desactivats*, *reactius*, *flotants*, *dispersos*, *líquids* i *reivindicatius*.

Les variables estructurals han dibuixat tres perfils clarament definits (*reivindicatius*, *desactivats* i *reactius*) i tres perfils més diversos (*flotants*, *dispersos* i *líquids*). Els *reivindicatius*, que són el grup amb major centralitat política (tant pel que fa al seu activisme com a les seves percepcions i actituds), presenten un perfil similar al que vèiem, en el cas de la ideologia, per als grups dels *progressistes* i els *d'esquerra*. Es tracta, doncs, d'un grup marcadament feminitzat i amb un elevat capital cultural (propí i dels pares). Convé destacar que el grup dels *líquids* (que no se situa clarament en l'epicentre de la centralitat social, però que s'hi aproxima) presenta un perfil similar al dels *reivindicatius*, però la major disposició de les dones i els joves més instruïts a ser-hi, en aquest cas és de menor intensitat (a més, el nivell d'estudis dels pares aquí no pesa). En certa mesura, els *líquids* vindrien a ser una versió esmorteïda dels *reivindicatius*.

Per la seva banda, els *desactivats* i els *reactius* (els dos grups més perifèrics en termes de centralitat social), presenten un perfil marcadament diferenciat al dels *reivindicatius* i els *líquids*. Pel que fa als *desactivats*, hem constatat que presenten algunes similituds amb el perfil dels *desideologitzats* que havíem en la tipologia d'ideologia. En aquest cas, però, no hi ha diferències clares entre nois i noies. En relació al nivell d'estudis dels pares, aquí s'intensifica la

seva incidència, tenint encara majors probabilitats de ser-hi els joves procedents de famílies menys instruïdes (com en el cas dels *desideologitzats*, el nivell d'estudis propi aquí tampoc té una incidència significativa). Per altra banda, també cal destacar que el grup més jove té moltes més probabilitats de trobar-se entre els *desactivats* (també quan es controla pel nivell d'estudis propi). Els *reactius* presenten un perfil estructural força similar al que vèiem per als *reaccionaris* en la tipologia d'ideologia. És a dir, es tracta d'un grup marcadament masculinitzat i en el qual els joves universitaris tenen moltes menys probabilitats de ser-hi (el nivell d'estudis dels pares aquí tampoc té una incidència significativa).

Els *flotants* i els *dispersos* se situen, en termes de centralitat social, a mig camí entre els *reivindicatius* i els *líquids*, d'una banda, i els *desactivats* i els *reactius*, de l'altra. Pel que fa al seu perfil estructural, en el cas dels *flotants* destaca la menor disposició a ser-hi dels joves barcelonins i els joves amb un baix perfil professional dels pares. Els *dispersos*, per la seva banda, són el grup més heterogeni de tots, presentant un perfil estructurat força indefinit.

La incorporació als models de regressió de la variable de mobilitat instructiva intergeneracional ha aportat algun matís interessant al pes del capital instructiu en els grups dels *desactivats* i els *reactius*. En el cas dels *desactivats*, no s'han evidenciat diferències significatives en la disposició dels *no universitaris consolidats* i els *nous universitaris*. Per tant, es reforça aquí la idea apuntada anteriorment que el factor amb major incidència en aquest grup és que els pares no hagin anat a la universitat; entre aquestes famílies, que els fills arribin o no a la universitat no marca diferències significatives.

En canvi, entre els *reactius*, sí hem trobat diferències significatives entre els *no universitaris consolidats* i els *nous universitaris*. En aquest cas, que els fills de les famílies menys instruïdes accedeixen a la universitat sí afavoreix una menor disposició a estar en aquest grup. Per tant, el perfil de joves amb major probabilitat d'estar entre els *reactius* són els *no universitaris consolidats*. Per la seva banda, els *nous universitaris* tenen unes probabilitats similars a les dels *universitaris consolidats* a estar entre els *reivindicatius*, essent els *no universitaris consolidats* el grup amb menors probabilitats de ser-hi. Per tant, aquí el fet d'accedir a la universitat també situa els joves procedents de les famílies menys instruïdes en una posició similar a la dels *universitaris consolidats*.

Per últim, pel que fa a les variables de socialització política i associativa, allà on han mostrat tenir una major incidència és entre els *reivindicatius* i els *reactius*. En el cas dels *reivindicatius*, destaca la major disposició a ser-hi dels fills de famílies que assistien a manifestacions. Amb una intensitat inferior, però també molt destacable, trobem la incidència del fet que els pares parlessin de política i participessin en associacions. En els cas dels *reactius* trobem la situació inversa; que els pares no es manifestessin genera una disposició molt més elevada (sis vegades més) de trobar-s'hi. Que els pares no parlessin de política i, sobretot, que no participessin en associacions també té una incidència notable, si bé amb una intensitat inferior. És remarcable el fet que la participació dels pares en associacions allà on té una major rellevància és, precisament, en aquest grup (el dels *reactius*).

En el cas dels *desactivats*, el fet que els pares participessin en manifestacions i el fet que els pares parlessin de política tenen un pes similar, generant una menor disposició dels joves a situar-se en aquest grup. Per la seva banda, en el cas dels *flotants*, que els pares participessin

en associacions predisposa a ser-hi i que els pares assistissin a manifestacions redueix les disposicions a ser-hi. Per últim, també convé destacar que en el grup dels *líquids* aquell factor que marca una major disposició a ser-hi és que els pares debatessin de política.

5. Participació associativa

Una vegada analitzats els posicionaments polítics dels joves, en aquest capítol ens proposem abordar les pràctiques participatives de caràcter associatiu. Certament, delimitar què és i què no és una pràctica participativa que transcendeixi el camp estrictament polític no és una tasca fàcil. No obstant, el propòsit d'aquest capítol no és abordar de forma holística les múltiples fórmules d'implicació i participació dels joves amb la seva comunitat en particular i amb la societat en general. El que aquí presentem és una mirada focalitzada en aquelles pràctiques participatives que s'edifiquen i articulen en el marc del teixit associatiu, partint de la premissa que aquestes pràctiques esdevenen una font rellevant de capital social per als joves.

Com ja hem apuntat amb anterioritat, emprem aquí el concepte de capital social en una accepció a mig camí entre les conceptualitzacions de Pierre Bourdieu i Robert Putnam. Per una banda, les xarxes socials que s'articulen en l'àmbit associatiu tendeixen a dotar els individus d'un major capital social, atès que permet eixamplar la xarxa relacional en entorns socials amb un nivell de capital cultural i un estatus socioeconòmic superior a la mitjana de la població. Per altra banda, el fet de formar part del tramut associatiu tendeix a aproximar els individus cap a cosmovisions de la societat on el valor d'allò públic i el tramut institucional adquireixen major rellevància. En definitiva, es tracta de dues visions complementaries del capital social que entronquen amb la conceptualització de la centralitat social que proposem en aquest estudi. Òbviament, no se'ns escapa que el teixit associatiu no és l'únic espai de capitalització social dels joves, però sí configura un camp particular i delimitat que proveeix els individus d'aquest capital social associat a les posicions de major o menor centralitat social.

Certament, les formes d'implicació dels joves en el teixit associatiu són diverses, tant pel que fa a la seva dedicació com al grau de responsabilitat que hi assumeixen. Per aquest motiu, hem diferenciat aquells joves amb un paper més actiu (bé com a organitzadors o responsables de les entitats, bé com a usuaris o membres actius) d'aquells altres joves que hi mantenen una vinculació menys intensiva i, per tant, hi ocupen una posició més perifèrica (ens referim a joves que hi col·laboren puntualment o fan algun tipus d'aportació econòmica).

5.1. Tipologia de participació associativa

Delimitar on comença i acaba el teixit associatiu és un altre problema difícil de desllorigar. En aquest cas, atenent tant al nostre objecte d'estudi com a la conceptualització del concepte de capital social per la què optem, hem tingut en consideració dos grans perfils d'entitats (per força, d'una gran heterogeneïtat interna); les entitats de caràcter politico-reivindicatiu i les entitats de caràcter social o cultural. El primer grup ja l'hem analitzat en abordar l'activisme (apartat 2.3). En canvi, el segon grup l'incorporem aquí per primera vegada.

Sota l'epígraf d'entitats de caràcter social o cultural hem integrat els següents perfils d'entitats: a) organitzacions d'educació en el lleure educatiu; b) organitzacions culturals o d'oci; i c) organitzacions religioses. Malgrat no formar part de la bateria de preguntes del qüestionari sobre participació en entitats i col·lectius, hem considerat pertinent incorporar, de

forma addicional, tres variables més: d) participar en alguna activitat organitzada de voluntariat; e) col·laborar amb l'ajuntament en l'organització d'actes d'interès o diades especials per al municipi o per al barri; i f) organitzar aquest mateix tipus d'actes a banda de l'ajuntament. El resultat de la fusió de totes aquestes variables ha estat una variable de síntesi de participació associativa amb tres categories: *no participen* (joves que no tenen cap mena de vinculació amb el teixit associatiu); *participació puntual o econòmica* (joves que hi col·laboren puntualment o econòmica); i *participació com a usuari o organitzador* (joves que en són membres usuaris o membres organitzadors).

Taula 5.1. Tipologia de participació associativa (%). Catalunya, 2011

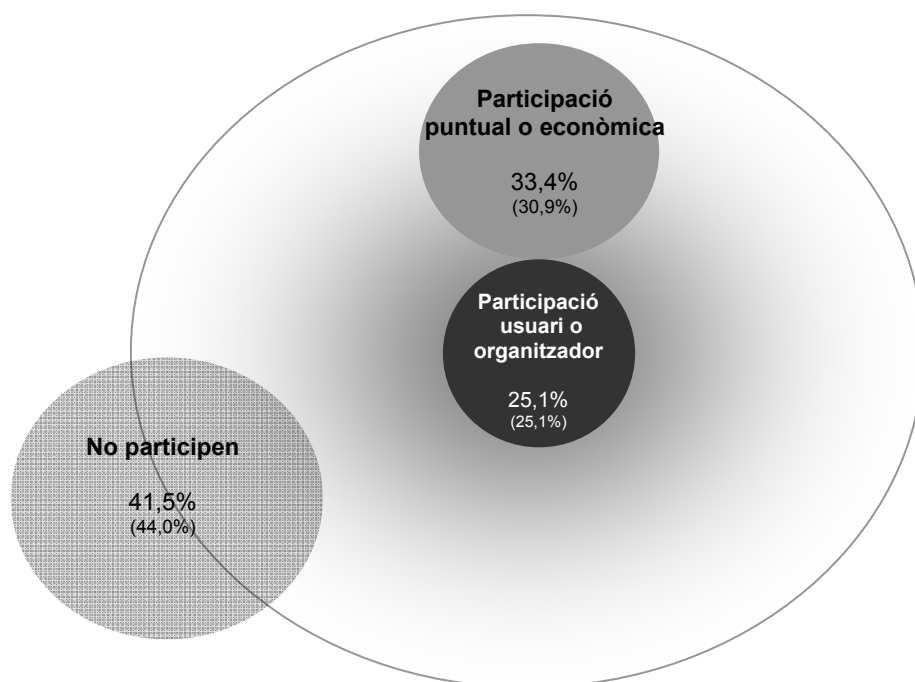
	15 a 29 anys	20 a 29 anys
No participen	41,5	44,0
Participació puntual o econòmica	33,4	30,9
Participació com a usuari o organitzador	25,1	25,1
TOTAL	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com podem observar en la Taula 5.1, un 41,5% dels joves de 15 a 29 anys no tenen cap tipus de vinculació amb el teixit associatiu, un 33,4% hi col·laboren de forma puntual o econòmica i un 25,1% en són usuaris o organitzadors. Es constata, doncs, que pràcticament el 60% dels joves tenen algun tipus de vinculació amb associacions i entitats sense ànim de lucre; ara bé, només una quarta part dels joves en formen part de forma activa i constant. Les xifres referents als joves entre 20 i 29 anys no presenten diferències remarcables.

En aquest cas, la ubicació dels grups en el mapa de la centralitat social és força evident (Gràfic 5.1). A l'epicentre hi podem situar el grup amb un major nivell d'implicació en el teixit associatiu; els joves que hi participen com a usuaris o organitzadors. Per contra, a la perifèria se situen els joves que no participen en cap associació. A mig camí entre el centre i la perifèria, hi trobem aquells joves que sí tenen contacte amb el teixit associatiu però amb un nivell d'implicació baix, atès que hi col·laboren de forma puntual o mitjançant aportacions econòmiques.

Gràfic 5.1. Participació associativa i centralitat social. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia s'indica el percentatge de joves d'entre 15 i 29 anys que hi forma part. Entre parèntesis, el percentatge de joves de la submostra de 20 a 29 anys que hi forma part.

5.2. El pes de les variables independents bàsiques

En la taula de regressions referent a les variables independents bàsiques (Taula 5.2), el primer que hi destaca és que, de forma similar a allò que succeïa amb l'activisme polític, existeix un clar contrast entre les dues categories més extremes: els joves que no tenen cap tipus de vinculació amb el teixit associatiu i els joves que hi participen de forma més activa (membres usuaris o organitzadors). Exceptuant alguns matisos, el perfil sociodemogràfic d'un grup tendeix a esdevenir el revers de l'altre. En canvi, la categoria que se situa en una posició intermèdia (participació puntual o econòmica), presenta un perfil sociodemogràfic menys contrastat.

Taula 5.2. Participació associativa i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Participació puntual o econòmica			Usuaris o organitzadors		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,766	0,620 ^	0,655 ^	0,375 ***	0,371 ***	0,331 ***	0,388 ***	0,497 *	0,539 *
Edat^a									
15 a 19 anys	0,763 ^	0,768	0,627 *	1,671 **	1,692 **	1,418 ^	0,747 ^	0,730 ^	1,198
20 a 24 anys	1,226	1,212	1,200	1,140	1,171	1,089	0,669 *	0,657 *	0,721 ^
Sexe									
Dona	0,665 **	0,666 **	0,707 **	1,294 *	1,296 *	1,327 *	1,222	1,215	1,101
Nivell d'estudis dels pares^b									
Primaris o menys	2,695 ***	2,461 ***	2,432 ***	0,791	0,787	0,773	0,366 ***	0,419 ***	0,422 ***
Secundaris	1,572 **	1,506 *	1,483 **	0,966	0,968	0,941	0,619 **	0,654 *	0,679 *
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	1,374	1,329	1,307	1,120	1,143	1,110	0,564 ^	0,574 ^	0,600 ^
Mida del municipi^c									
Menys de 10 mil hab.	0,490 ***	0,513 **	0,480 ***	1,261	1,218	1,254	1,846 **	1,819 *	1,933 **
10 mil a 50 mil hab.	0,623 *	0,654 *	0,608 **	1,126	1,085	1,113	1,607 *	1,574 *	1,702 *
50 mil a 300 mil hab.	0,746 ^	0,774	0,730 ^	0,914	0,897	0,907	1,634 *	1,589 *	1,711 *
Categoria professional dels pares^d									
Elemental o mitjana		1,347			1,024			0,682 ^	
Tècnics i professionals		1,211			1,008			0,811	
Emancipació de la llar familiar									
Sí			1,089			1,136			0,763
Nivell d'estudis propis^e									
Estudis en curs			1,433 ^			1,241			0,481 ***
Obligatori			1,392			1,009			0,642
Secundaris postobligatoris			1,310			1,177			0,593 *

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: 25 a 29 anys

^b Categoria de referència: Universitaris

^c Categoria de referència: Barcelona

^d Categoria de referència: Directors i gerents

^e Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

En relació a l'edat, trobem que els joves de 15 a 19 anys presenten, en condicions d'equiparabilitat, una menor probabilitat de trobar-se entre el grup dels no participatius. Són, per tant, el grup d'edat amb una major tendència a la mobilització associativa. Ara bé, convé destacar que aquesta participació tendeix a canalitzar-se amb major intensitat cap als vincles més laxos amb el teixit associatiu. Per cada jove de 25 a 29 anys que participa puntualment o econòmic amb una entitat, en trobem 1,4 joves d'entre 15 i 19 anys. En canvi, els joves de 25 a 29 anys tenen una major disposició envers les formes de participació més intensives. Així doncs, les dades semblen indicar que, malgrat la major disposició dels joves de menor edat a la participació associativa, són els joves de major edat els que tendeixen a establir lligams més estables i a ocupar posicions de major centralitat en el teixit associatiu.

Pel que fa al sexe, són les noies les que presenten una major disposició a la participació associativa: per cada noi que resta al marge de la participació associativa trobem només 0,7 noies. Val a dir, però, que aquesta major presència de les noies en el teixit associatiu no queda reflectida en la participació de caràcter més intensiu, on nois i noies, en condicions d'equiparabilitat, hi participen per igual. Per tant, és en la col·laboració puntual o de caràcter econòmic on les noies tenen una presència lleugerament superior als nois.

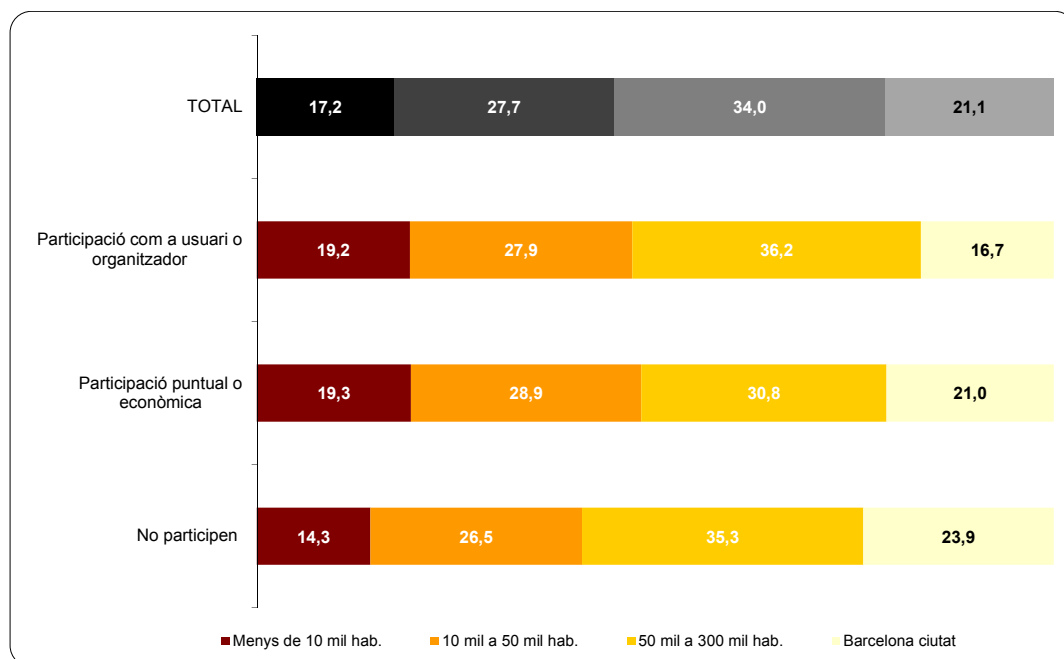
El capital instructiu és la variable que marca majors diferències en la participació associativa dels joves, especialment el capital instructiu heretat. Els joves amb pares amb estudis primaris o inferiors tenen més del doble de probabilitats que els fills de famílies universitàries de no participar ni col·laborar en cap entitat. I a l'inrevés: els fills d'universitaris tenen més del doble de probabilitats de ser usuaris o organitzadors d'una entitat. Al seu torn, els fills de famílies amb estudis secundaris també tenen menors probabilitats que els fills d'universitaris de formar part activa del teixit associatiu, si bé les diferències són menys intenses que entre els fills d'universitaris i els fills de famílies menys capitalitzades.

Aquestes diferències en funció del capital instructiu dels pares es mantenen pràcticament inalterades en incorporar al tercer model el nivell d'estudis dels joves. A més, no sembla que el capital instructiu dels joves tingui un valor additiu al dels pares especialment remarcable. Tot i així, és destacable el fet que són els joves universitaris els qui tenen majors probabilitats d'ésser membres usuaris o organitzadors del teixit associatiu. El nivell acadèmic, doncs, marca diferències sobretot en el tipus de posició que s'ocupa en el teixit associatiu, essent els joves universitaris els que ocupen posicions de major centralitat. Per altra banda, també convé destacar que els joves que actualment es troben cursant estudis no universitaris són els que tenen majors probabilitats de restar al marge del món associatiu.

D'igual forma que amb el nivell d'estudis propi, en incorporar a les regressions la categoria professional dels pares (Model 2) la incidència de la resta de variables resta pràcticament inalterada. A més, la professió dels pares no té una incidència significativa en el fet de vincular-se a una entitat, però sí en com s'hi vinculen. En condicions d'equiparabilitat, són els joves procedents de famílies amb categories professionals més baixes els qui disposen de menors probabilitats d'establir lligams estables i ocupar posicions de responsabilitat -per cada fill de directors i gerents trobem 0,7 fills d'ocupacions elementals i mitjanes-.

L'observació de la variable de procedència dels joves mostra quelcom similar. El fet d'haver nascut a l'estranger no implica majors o menors probabilitats d'estar al marge del teixit associatiu, però sí d'ocupar posicions de menor intensitat participativa. Concretament, en condicions d'equiparabilitat, per cada jove autòcton usuari o organitzador del tram associatiu, trobem 0,6 joves d'origen forà.

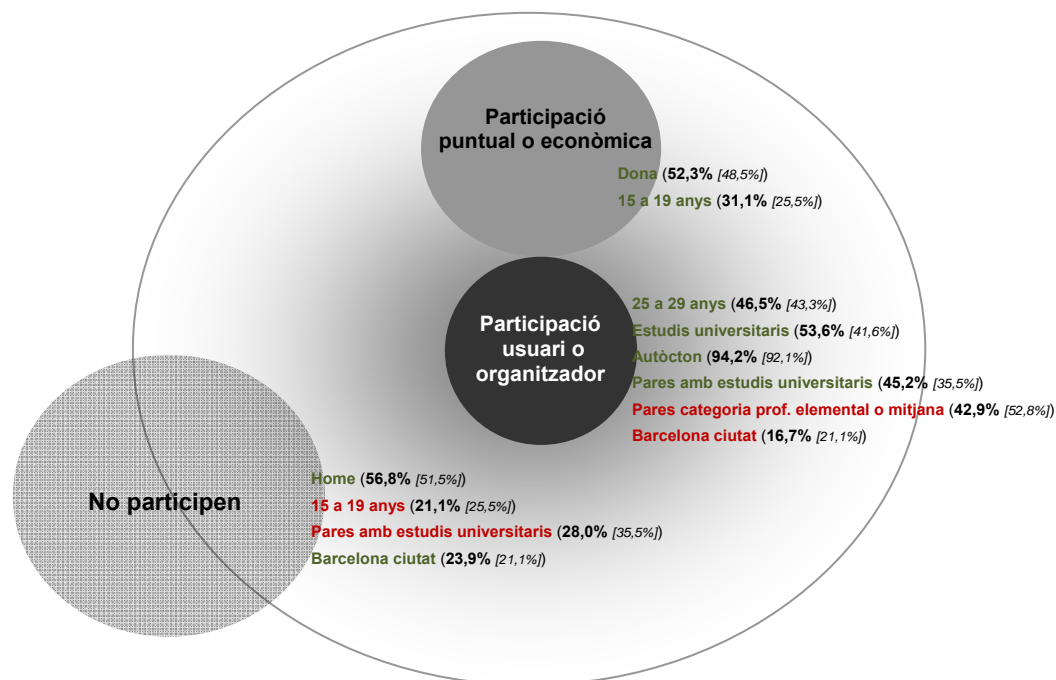
Gràfic 5.2. Participació associativa i mida del municipi (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Per últim, convé remarcar el pes d'una darrera variable independent: la mida del municipi. En efecte, és destacable la incidència que aquesta variable contextual té en les probabilitats dels joves d'establir lligams amb el món associatiu. Quant més petit és el municipi de residència, menors són les probabilitats de restar al marge del teixit associatiu i majors les probabilitats de tenir-hi un paper actiu. Aquestes diferències són pràcticament del doble si comparem les dues situacions més distants: els joves residents en pobles de menys de 10.000 habitants i els joves residents a la ciutat de Barcelona. Així doncs, és en els municipis de menor densitat poblacional on el tram associatiu penetra amb major intensitat entre la població juvenil. Les dades del Gràfic 5.2, sense mostrar contrastos espectaculars, reflecteixen aquesta realitat que, en neutralitzar les variables de control (en els models de regressió), es veu accentuada.

Gràfic 5.3. Participació associativa, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

En definitiva, els models de regressió mostren que aquells joves amb majors probabilitats d'establir algun tipus de vincle amb entitats o associacions són els de menor edat, les noies, els fills de famílies universitàries i els joves residents en municipis amb menys habitants. Ara bé, quan analitzem el perfil de joves que tenen majors probabilitats d'ocupar posicions nuclears en el tram associatiu trobem algunes diferències remarcables. En aquest cas, els perfils preeminentes són; els joves de major edat, els fills d'universitaris, els fills de directors i gerents, els joves autòctons, els joves universitaris i els joves residents en municipis mitjans i petits. Per la seva banda, el grup de joves que participa de forma puntual o econòmica, com comentàvem anteriorment, presenta un perfil menys diferenciat. En aquest cas només hi destaquen les noies i els joves de menor edat. Totes aquestes diferències queden sintetitzades i il·lustrades en el Gràfic 5.3.

5.3. El pes de la mobilitat instructiva intergeneracional i la socialització política

En la vinculació entre la mobilitat instructiva intergeneracional i la participació associativa (Taula 5.3) observem que són els joves no universitaris consolidats els qui disposen de majors probabilitats de no participar en el teixit associatiu (concretament, gairebé tres vegades més probabilitats que els universitaris consolidats).

Taula 5.3. Participació associativa i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Participació puntual o econòmica			Usuaris o organitzadors		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,717	2,159 ***	2,152 *	0,280 ***	0,300 ***	0,166 ***	0,539 *	0,134 ***	0,236 ***
Edat									
20 a 24 anys	1,180		1,074	1,109		1,175	0,724 ^		0,786
Sexe									
Dona	0,754 ^		0,808	1,283		1,236	1,065		0,972
Mobilitat instructiva intergeneracional^a									
Estudis en curs	2,696 ***		1,885 *	0,993		1,221	0,270 ***		0,370 **
No universitaris consolidats	2,846 ***		1,981 **	1,014		1,258	0,259 ***		0,358 ***
Nous no universitaris	1,462		1,280	1,064		1,148	0,633		0,706
Nous universitaris	1,656 *		1,300	1,018		1,180	0,567 **		0,708
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	1,549 ^		1,284	0,941		1,030	0,580 ^		0,679
Emancipació de la llar familiar									
Sí	1,089		1,135	1,112		1,103	0,792		0,770
Mida del municipi^b									
Menys de 10 mil hab.	0,395 ***		0,426 ***	1,372		1,247	2,350 **		2,106 **
10 mil a 50 mil hab.	0,488 ***		0,519 **	1,473 ^		1,370	1,687 *		1,553 ^
50 mil a 300 mil hab.	0,589 **		0,628 *	1,176		1,105	1,728 *		1,574 ^
Pares debaten de política									
Sí		0,614 **	0,680 *		1,168	1,205		1,595 *	1,368 ^
Pares assistien a manifestacions									
Sí		0,535 ***	0,570 **		1,082	1,132		1,761 **	1,491 *
Pares participaven en associacions									
Sí		0,364 ***	0,352 ***		1,580 **	1,638 **		1,873 ***	1,799 **
Haver assistit a un esplai									
Sí		0,579 ***	0,585 ***		1,292 ^	1,255		1,440 *	1,436 *

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Barcelona

També tenen majors probabilitats de trobar-se en el grup dels no participatius els joves *nous universitaris*, si bé les diferències no són tan accentuades (un 1,6 *nous universitaris* per cada universitari consolidat). Constatem, doncs, que són els dos grups amb pares universitaris (els *universitaris consolidats* i els *nous no universitaris*) els qui tenen una major predisposició a la participació associativa. Això corrobora que el capital instructiu heretat exerceix una major influència sobre la participació associativa que no pas el capital instructiu adquirit pels propis joves.

Tot i així, convé no perdre de vista que l'accés a la universitat tendeix a afavorir les probabilitats dels joves procedents de famílies poc instruïdes d'integrar-se dins del teixit associatiu. En aquest sentit, l'accés a la universitat no iguala la predisposició participativa d'aquests joves amb la dels *universitaris consolidats*, però sí incrementa el seu perfil participatiu respecte a la resta de joves amb famílies no universitàries (concretament, els *no universitaris consolidats* i els *nous universitaris* tenen, respectivament, 2,8 i 1,7 vegades més probabilitats de no participar que els *universitaris consolidats*).

Pel que fa a la participació activa en les entitats, ens trobem amb la situació inversa. En aquest cas, són els joves *universitaris consolidats* els que disposen de major probabilitats d'esdevenir membres usuaris o organitzadors dins d'alguna associació. Novament, no trobem diferències significatives respecte dels *nous no universitaris*, mentre que les diferències respecte dels *no universitaris consolidats* s'accentuen; per cada universitari consolidat trobem 0,3 *no universitaris consolidats*. Així doncs, veiem que la distància dels joves més descapitalitzats envers al teixit associatiu tendeix a accentuar-se en la participació de caràcter més intensiu. També convé destacar la menor probabilitat de participar en entitats dels joves que actualment es troben cursant estudis no universitaris (recordem que en analitzar aquestes taules de regressió, que incorporen la mobilitat instructiva, acotem l'anàlisi als joves de 10 anys o més). La magnitud de les diferències d'aquest grup respecte dels *universitaris consolidats* és molt semblant a la que presenta el grup dels *no universitaris consolidats*.

En definitiva, com apuntàvem anteriorment, torna a aflorar l'estreta relació existent entre el capital instructiu (una de les subdimensions del capital cultural) i la participació associativa (font de capital social). No en va, ens trobem davant d'un camp, el de la participació associativa, en el qual tendeixen a produir-se dinàmiques de retroalimentació entre el capital cultural i el capital social.

Quant a les variables de socialització política i associativa, el primer model de regressió, que no inclou les variables sociodemogràfiques, posa de manifest el notable pes que tenen les quatre variables de socialització en la participació associativa dels joves. És especialment remarcable la incidència del fet que durant la infantesa els pares participessin en entitats; concretament, aquests joves tenen pràcticament el triple de probabilitats de participar en alguna associació que els joves procedents d'entorns familiars no associatius. S'evidencia, doncs, una forta transmissió en el marc de la família; els fills de famílies amb un historial de participació associativa, seguint l'estela des seus pares, tendeixen a tenir una major presència en el tram associatiu, bé sigui esdevenint-ne membres actius, bé sigui com a col·laboradors puntuals.

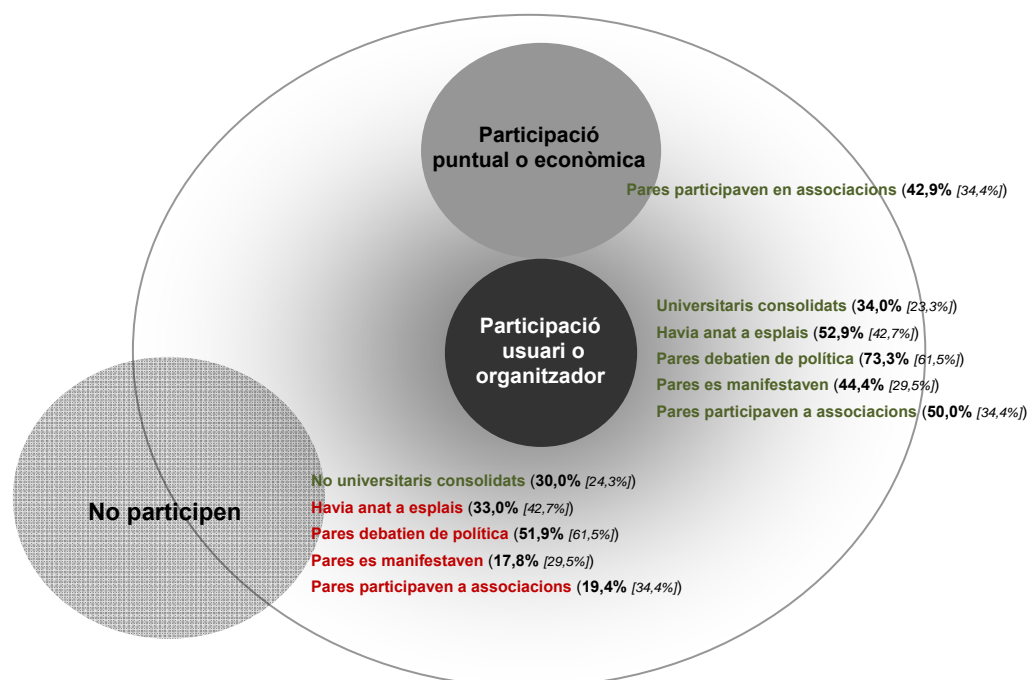
Amb una intensitat lleugerament inferior, també aflora com a factor catalitzador de la participació associativa juvenil haver assistit a un esplai. Concretament, els joves que han passat per un esplai tenen gairebé el doble de probabilitats que la resta de joves de participar en una entitat o associació. Sembla entreveure's, doncs, una clara línia de continuïtat entre la participació en entitats de lleure (en l'etapa infantil o adolescent) i la posterior participació en el món associatiu. No en va, els esplais i agrupaments escolta són la porta d'entrada al món associatiu per a molts infants i adolescents al nostre país. Aquesta experiència de socialització en l'àmbit associatiu, semblaria deixar un pòsit de "cultura associativa" en els seus usuaris que, anys més tard, es tradueix en una major disposició a participar en entitats juvenils i a esdevenir-ne membre actiu (per cada usuari o organitzador d'entitat que no ha passat per un esplai en trobem 1,4 que sí hi han passat). La dada és especialment significativa si la comparem amb la baixa incidència d'haver anat a esplais per ocupar posicions de major centralitat política.

Amb un pes molt similar al del pas per un esplai trobem les dues variables de socialització política; que els pares debatessin de política quan el jove era petit i que els pares participessin en manifestacions. Ambdues variables esdevenen també factors afavoridors de la participació associativa en l'etapa juvenil. Observem, doncs, com sembla produir-se una dinàmica de vasos comunicants entre la socialització política i la socialització associativa.

En incorporar les variables sociodemogràfiques al segon model de regressió (com a variables de control), la incidència d'aquestes variables de socialització familiar pràcticament no es veu alterada. Es tracta, doncs, de variables que tenen un efecte additiu a la incidència de les variables sociodemogràfiques sobre la participació associativa. Això significa que, per exemple, entre dos joves amb una mobilitat instructiva similar i residents en municipis d'una mida similar, que un d'ells hagi crescut en un entorn familiar polititzat i l'altre no, és un factor que tendeix a dibuixar probabilitats diferenciades de formar part del teixit associatiu. En tot cas, sí que s'observa que les variables de socialització familiar atenuen la potència explicativa d'algunes variables estructurals, com per exemple el capital instructiu.

En el Gràfic 5.4 sintetitzem les principals diferències que acabem de comentar pel que fa a la mobilitat instructiva i la socialització política. Com es pot observar, en el grup de joves més participatius es troben sobrerrepresentats els *universitaris consolidats* i totes les variables de socialització política. Entre els que no participen, es dibuixa el perfil contrari. En canvi, entre els joves que participen de forma puntual o econòmica, només s'hi troben sobrerrepresentats els fills de pares que participaven en associacions.

Gràfic 5.4. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: per a cada grup de la tipologia es destaquen aquelles categories de les variables independents que s'han mostrat més rellevants en els models de regressió. Entre parèntesi, percentatge de joves de la categoria corresponent dins de cada grup; entre claudàtors, percentatge per al conjunt de la mostra. En verd, categoria que es troba sobrerrepresentada en relació al conjunt de la mostra; en vermell, categoria que es troba infrarepresentada.

5.4. El pes de la mobilitat professional intergeneracional

Per tancar aquest apartat, analitzarem les dades corresponents a l'EJC12, les quals ens permeten explorar la incidència de la variable de mobilitat professional intergeneracional. Recordem que, per tal d'integrar aquesta variable de mobilitat en l'anàlisi, treballarem amb una submostra de joves d'entre 25 i 34 anys. Per altra banda, les característiques d'aquesta enquesta fan que emprem una variable de participació associativa amb només dues categories. Es tracta d'una variable dicotòmica que diferencia els joves que no tenen cap mena de lligam amb el món associatiu d'aquells que participen, col·laboren o són membres d'alguna entitat.

Taula 5.4. Joves que participen en associacions (%). Catalunya, 2012

	25 a 34 anys
No participen	67,8
Participen	32,2
TOTAL	100

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Per tal d'elaborar aquesta variable hem tingut en consideració els següents perfils d'entitats recollits en l'EJC12: *a) culturals o d'oci; b) partits polítics o sindicats; c) ONGs o entitats d'ajuts als desfavorits o ajuda mútua; d) altres grups o entitats polítiques o de reivindicació social; e) religioses; f) d'educació en el lleure; i g) altres* (hem deixat fora d'aquesta variable de síntesi les entitats esportives). Es tracta d'una variable que, malgrat les diferències, permet establir un cert paral·lelisme amb la de l'EPP11, sobretot pel que fa a la categoria d'aquells que no participen. En canvi, la distinció entre col·laboració puntual i participació activa que fem en l'EPP11 no és possible replicar-la amb les dades de l'EJC12 ¹⁶. Com s'observa en la Taula 5.4, dues tercers parts dels joves d'entre 25 i 34 anys no tenen cap tipus de vincle amb el teixit associatiu.

A l'analitzar els models de regressió (Taula 5.5) s'observa que tant la mobilitat instructiva intergeneracional com la procedència presenten una incidència explicativa anàloga a la que hem anat observant en les dades de l'EPP11. Amb el sexe, en canvi, s'inverteix la seva incidència: si abans constàvem que eren les dones les qui tenien major predisposició a la participació associativa, en aquest cas són els homes els qui, en condicions d'equiparabilitat, tenen major disposició a participar-hi. L'explicació d'aquesta diferència la trobem en els grups d'edat de les mostres seleccionades en ambdues bases de dades.

Com ja vàrem apuntar per a l'anterior onada de l'EPP (González Balletbò (coord), 2007), en les edats més primerenques són les dones les qui participen amb major intensitat en el teixit associatiu, però a mesura que creixen els homes els prenen el relleu i passen a tenir un major pes en el tram associatiu. Si tenim present que ara observem els resultats sobre una mostra de joves de 25 a 34 anys però que en les anàlisis precedents les elaboràvem sobre una mostra de 15 (o 20) a 29 anys, el contrast en els resultats s'acomoda a aquesta explicació. Pel que fa a la mida del municipi, malgrat les categories d'ambdues bases de dades no són estrictament comparables, també es constata una menor disposició participativa dels joves residents a Barcelona que als municipis amb menys habitants.

¹⁶ En el qüestionari de l'EJC12, com apuntàvem, no es distingeix entre els diferents tipus d'implicació amb les entitats. La pregunta formulada fa referència de forma conjunta al fet de participar, col·laborar i ser membre d'alguna associació.

Taula 5.5. Fills de famílies que havien participat en associacions i variables de mobilitat professional intergeneracional i fills a càrrec (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2012

	Joves que participen a associacions					
	Model 1			Model 2		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	0,129	0,151	1,138	0,336 ^	0,179	1,399
Sexe						
<i>Dona</i>	-0,266 *	0,115	0,767	-0,283 *	0,122	0,753
Mobilitat instructiva intergeneracional^a						
<i>Estudis en curs</i>	-0,430	0,329	0,650	-0,866 ^	0,479	0,421
<i>No universitaris consolidats</i>	-1,285 ***	0,155	0,277	-1,226 ***	0,190	0,293
<i>Nous no universitaris</i>	-0,692 **	0,221	0,500	-0,555 *	0,241	0,574
<i>Nous universitaris</i>	-0,132	0,164	0,877	-0,097	0,190	0,908
Mobilitat professional^b						
<i>Aturats i inactius</i>	-0,685 ***	0,162	0,504	0,058	0,205	1,060
<i>Es manté a categories inferiors</i>	-0,070	0,127	0,932	-0,405 *	0,202	0,667
<i>Baixa a categories inferiors</i>	0,032	0,258	1,032	-0,263	0,202	0,769
<i>Puja a categories superiors</i>	0,181	0,171	1,199	-0,609 *	0,243	0,544
Lloc de naixement						
<i>Fora d'Espanya</i>	0,133	0,131	1,142	-0,719 ***	0,177	0,487
Fills a càrrec						
<i>Sí</i>				-0,122	0,133	0,885
Mida del municipi^c						
<i>Menys de 2 mil hab.</i>				0,129	0,269	1,137
<i>2 mil a 10 mil hab.</i>				0,183	0,181	1,201
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>				0,220	0,140	1,246

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: Universitaris consolidats

^b Categoria de referència: Es manté a categories superiors

^c Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

Centrem finalment l'atenció en la variable independent de mobilitat professional intergeneracional. En condicions d'equiparabilitat, constatem que els joves procedents de famílies amb categories professionals baixes tenen menys probabilitats de participar en entitats que els joves que es mantenen en categories superiors (és a dir, que provenen de famílies amb categories elevades i ells també han assolit una categoria professional elevada). En canvi, els joves que fan mobilitat professional descendent no mostren diferències significatives respecte dels joves en categories elevades consolidades. Per tant, les dades indiquen que és principalment el nivell professional dels pares el que marca diferències en relació a les disposicions participatives.

5.5. Mobilitat associativa intergeneracional

En aquest punt dirigim la nostra atenció a la participació associativa en clau de trajectòries associatives. Per tal d'acomplir aquest propòsit, hem dut a terme un exercici anàleg al realitzat anteriorment per a les trajectòries d'activisme polític. En aquest cas, contrastem la participació associativa actual dels joves amb la participació associativa dels seus pares quan ells eren petits. L'objectiu d'aquesta anàlisi és identificar aquells factors de caire sociodemogràfic i de socialització familiar que es troben relacionats amb la *mobilitat associativa intergeneracional*,

és a dir, amb les continuïtats i discontinuïtats que es produeixen entre les pràctiques associatives de pares i fills.

Per a la construcció d'aquesta variable de síntesi hem diferenciat, en primer terme, els joves amb pares que no participaven en entitats dels joves amb pares que sí hi participaven quan ells eren petits. En segon terme, dins de cadascun d'aquests dos grups hem diferenciat els joves que són membres actius (usuaris o organitzadors) d'alguna entitat dels que no participen en cap entitat o hi col·laboren puntualment o econòmicament. El resultat és una variable de síntesi de quatre categories; a) *joves passius fills de pares passius* (joves procedents d'entorns familiars no participatius que actualment no participen activament); b) *joves passius fills de pares actius* (joves de famílies participatives que actualment no participen activament); *joves actius fills de pares passius* (joves de famílies no participatives que actualment participen activament); i *joves actius fills de pares actius* (joves de famílies participatives que actualment participen activament).

Taula 5.6. Tipologia de mobilitat associativa intergeneracional (%). Catalunya, 2011

	20 a 29 anys
Joves passius fills de pares passius	51,7
Joves passius fills de pares actius	22,9
Joves actius fills de pares passius	12,1
Joves actius fills de pares actius	13,2
TOTAL	100

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com s'observa a la Taula 5.6, els joves procedents d'entorns familiars no participatius representen més del 60% dels joves d'entre 20 i 29 anys¹⁷. Entre aquests, dominen amb escreix els joves que actualment no participen de forma activa en cap entitat. En una primera part d'aquesta anàlisi, contrastarem el perfil d'aquests joves no participatius (51,7%) amb aquella minoria de joves que, també provenint d'entorns no participatius, actualment sí participen activament en una entitat (12,1%). En segon terme, procedirem a comparar els joves que, procedint d'entorns familiars participatius, actualment són membres actius d'entitats (13,2%) amb aquells altres que no ho són (22,9%).

¹⁷ Hem exclòs d'aquesta anàlisi la franja de joves d'entre 15 i 19 anys perquè en aquestes edats alguns d'ells encara podrien formar part d'una entitat de lleure com a usuaris. En la construcció de les "trajectòries" associatives que aquí presentem, ens interessa destriar la participació activa (com a usuari o organitzador) en entitats i associacions juvenils o de caràcter general. No considerem pertinent, però, barrejar-hi els joves que encara formen part d'esplais com a usuaris. Sí ens interessa, en canvi, incloure aquells joves que són monitors o organitzadors d'aquest tipus d'entitats. En aquest sentit, en seleccionar els joves de 20 anys o més ens assegurem, doncs, que no estiguem considerant com a pràctica participativa activa el fet de formar part d'un espai com a usuari.

Taula 5.7. Fills de famílies que no havien participat en associacions i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves a associacions fills de pares que no havien participat en associacions								
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	-0,723 *	0,339	0,485	-1,379 ***	0,409	0,252	-1,063 *	0,425	0,345
Edat									
20 a 24 anys	-0,213	0,261	0,808	-0,198	0,266	0,821	-0,183	0,272	0,832
Sexe									
Dona	0,240	0,237	1,271	0,218	0,243	1,243	0,061	0,254	1,063
Nivell d'estudis dels pares^a									
Primaris o menys	-0,921 **	0,325	0,398	-0,763 *	0,334	0,466	-0,543	0,356	0,581
Secundaris	-0,406	0,278	0,666	-0,394	0,284	0,674	-0,292	0,290	0,747
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	-0,878 ^	0,530	0,415	-0,583	0,545	0,558	-0,528	0,553	0,590
Emancipació de la llar familiar									
Sí	-0,583 *	0,267	0,558	-0,661 *	0,275	0,516	-0,685 *	0,284	0,504
Mida del municipi^b									
Menys de 10 mil hab.	0,083	0,400	1,087	0,162	0,407	1,176	0,233	0,412	1,262
10 mil a 50 mil hab.	-0,023	0,351	0,977	0,017	0,357	1,017	0,050	0,361	1,051
50 mil a 300 mil hab.	0,312	0,300	1,366	0,294	0,305	1,341	0,357	0,311	1,430
Pares assistien a manifestacions									
Sí				0,452	0,285	1,571	0,430	0,288	1,536
Pares participaven en associacions									
Sí				0,473 ^	0,261	1,605	0,369	0,266	1,446
Haver assistit a un esplai									
Sí				0,534 *	0,246	1,706	0,526 *	0,250	1,692
Nivell d'estudis propis^c									
Estudis en curs							-1,144 *	0,484	0,318
Obligatori							-0,677	0,440	0,508
Secundaris postobligatoris							-0,490	0,338	0,612

Font: Enquesta de participació i política 2011 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament)

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Universitaris

^b Categoria de referència: Barcelona

^c Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

En primer lloc, doncs, centrem l'atenció en els joves provinents d'entorns familiars "no associatius" que actualment formen part del teixit associatiu. En els models de regressió (Taula 5.7), contrastem el perfil d'aquests joves amb el perfil d'aquells altres joves que també provenen d'entorns familiars no associatius però que actualment tampoc participen en cap entitat (en direm nous associatius). En el primer model de regressió, que inclou les variables sociodemogràfiques bàsiques, trobem dues variables que influeixen en el pas cap al món associatiu: el nivell d'estudis dels pares i el fet d'estar emancipat. Pel que fa al nivell d'estudis dels pares, observem que els fills procedents de famílies menys instruïdes tenen més del doble de probabilitats de no transitar cap al teixit associatiu que no pas els fills de famílies universitàries. Convé destacar que aquest efecte deixa de ser estadísticament significatiu quan incorporem a les regressions el nivell d'estudis dels joves (Model 3). Sí es manté, en canvi, la incidència del fet d'estar emancipat; per cada jove no emancipat que transita cap al món associatiu (procedent de famílies no associatives) en trobem 0,5 d'emancipats. Sembla apuntar-se, doncs, que són els joves que es troben en una fase més embrionària de la transició cap a la vida adulta els que tenen majors probabilitats d'ésser "nous associatius", mentre que els joves sense capital associatiu familiar que ja han transitat cap a la vida adulta tendeixen a tenir una disposició menys participativa.

Per altra banda, en relació a les variables de socialització familiar, convé destacar la incidència del fet d'haver passat per un esplai. Concretament, per cada nou associatiu que no hi ha passat trobem 1,7 nous associatius que sí hi han passat. Així doncs, entre els joves sense capital instructiu familiar, el fet d'haver estat usuari d'una entitat de lleure durant la infància o l'adolescència predispesa a esdevenir membre actiu del teixit associatiu en l'etapa juvenil.

Taula 5.8. Fills de famílies que havien participat en associacions i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Joves a associacions fills de pares que havien participat en associacions									
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	-0,911 ^	0,475	0,402	-1,742 **	0,596	0,175	-1,562 *	0,613	0,210
Edat									
20 a 24 anys	-0,369	0,288	0,692	-0,285	0,295	0,752	-0,281	0,302	0,755
Sexe									
Dona	0,177	0,264	1,193	0,036	0,273	1,036	0,007	0,281	1,007
Nivell d'estudis dels pares^a									
Primaris o menys	-1,322 **	0,419	0,267	-1,052 *	0,434	0,349	-1,152 *	0,466	0,316
Secundaris	-0,331	0,280	0,718	-0,114	0,296	0,892	-0,105	0,307	0,900
Lloc de naixement									
Fora d'Espanya	-0,479	0,455	0,619	-0,201	0,470	0,818	-0,148	0,483	0,862
Emancipació de la llar familiar									
Sí	0,097	0,303	1,102	0,125	0,308	1,133	0,019	0,315	1,019
Mida del municipi^b									
Menys de 10 mil hab.	1,419 **	0,458	4,133	1,504 ***	0,470	4,500	1,505 ***	0,471	4,503
10 mil a 50 mil hab.	0,727 ^	0,436	2,068	0,784 ^	0,444	2,191	0,818 ^	0,447	2,266
50 mil a 300 mil hab.	0,738 ^	0,421	2,093	0,747 ^	0,428	2,110	0,803 ^	0,431	2,232
Pares debaten de política									
Sí				0,367	0,326	1,444	0,344	0,332	1,410
Pares assistien a manifestacions									
Sí				0,575 *	0,286	1,777	0,538 ^	0,291	1,712
Haver assistit a un esplai									
Sí				0,166	0,273	1,180	0,182	0,275	1,199
Nivell d'estudis propis^c									
Estudis en curs							-0,185	0,476	0,831
Obligatoris							0,377	0,493	1,459
Secundaris postobligatoris							-0,553	0,373	0,575

Font: Enquesta de participació i política 2011 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament)

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Universitaris

^b Categoria de referència: Barcelona

^c Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

Centrem ara l'atenció en els joves que sí provenen de famílies participatives (Taula 5.8). Concretament, contrastarem aquells joves que mantenen la "tradició" participativa familiar amb aquells que no participen activament en cap entitat. Són dues les variables estructurals que tenen una incidència significativa en aquest cas: el nivell d'estudis familiar i la mida del municipi. Pel que fa al capital instructiu familiar, els fills de famílies universitàries participatives tenen tres vegades més probabilitats que els fills de famílies participatives poc instruïdes de seguir l'estela familiar. Per tant, entre les famílies de tradició participativa, són les universitàries les que disposen en els seus fills una major disposició a formar part del teixit associatiu. Les famílies poc instruïdes, en canvi, no aconsegueixen transmetre amb la mateixa potència aquest capital associatiu als seus fills. Convé destacar que aquesta incidència del nivell d'estudis dels pares no experimenta cap variació quan incorporem a les regressions el nivell d'estudis dels joves (Model 3).

Com dèiem, la mida del municipi també juga un paper molt destacable entre els joves associatius procedents de famílies associatives. És en els municipis més petits on les

probabilitats de mantenir la tradició associativa familiar és (notablement) superior. Concretament, per cada jove associatiu consolidat resident a la ciutat de Barcelona, en trobem 2,3 als municipis d'entre 10 mil i 300 mil habitants, i 4,5 als pobles de menys de 10 mil habitants. Aquestes dades confirmen que la transmissió de la tradició associativa de pares a fills és molt més sòlida en els municipis de menor densitat poblacional que no pas a la gran ciutat. També destaca que, a igual nivell d'estudis dels pares i a igual mida del municipi de residència, els pares que participaven en manifestacions durant la infantesa del jove tenen més probabilitats de transmetre la seva disposició associativa. Concretament, per cada jove associatiu consolidat amb pares que no es manifestaven, trobem 1,7 associatius consolidats procedents de famílies actives políticament.

Per últim, convé no passar per alt el fet que el pas per un esplai no té una incidència estadísticament significativa en aquest cas, mentre que sí la tenia en el cas dels "nous associatius". Així doncs, aquestes dades indiquen que l'efecte catalitzador que les entitats d'educació en el lleure tenen sobre la participació associativa es produeix, principalment, entre els fills de famílies no participatives. En canvi, els joves que provenen de famílies associatives "hereten" el capital associatiu dels seus pares independentment de que vagin a un esplai o no.

5.6. En resum...

En aquest capítol ens hem aproximat a les pràctiques participatives de caràcter associatiu. Si en el capítol referent a l'activisme polític havíem parat atenció, exclusivament, a les entitats politico-reivindicatives, aquí hem plantejat una mirada més global al teixit associatiu, en tant que font de capital social per als joves. És per això que hem tingut en compte, novament, les entitats politico-reivindicatives, però també les entitats de caràcter social o cultural. La variable de síntesi que hem elaborat diferencia els joves en funció de la seva implicació en el tram associatiu; *no participen*, *participació puntual o econòmica*, i *participació com a usuari o organitzador*.

Com en el cas de l'activisme polític, la incidència de les variables estructurals s'ha focalitzat, principalment, en els dos grups situats als extrems (els que no participen i els que participen com a usuaris o organitzadors), els quals presenten perfils sociodemogràfics inversament proporcionals (amb alguns matisos). Per la seva banda, el grup intermedi, el dels joves que participen de forma puntual o econòmica, presenta un perfil sociodemogràfic força indiferenciat. Tot seguit fem un breu repàs a les variables estructurals que han mostrat tenir una major incidència sobre la participació associativa.

Pel que fa a l'edat, són els joves de 15 a 19 anys els que presenten una menor disposició a trobar-se entre els que no participen. Ara bé, entre el conjunt de joves que participen, són els de 25 a 29 anys els que ho fan establint lligams més estables (usuaris o organitzadors). En relació al sexe, són les noies les qui presenten una menor disposició a trobar-se entre els no participatius. Aquí convé destacar, però, que la major participació associativa de les noies queda reflectida, principalment, en la participació puntual o econòmica, atès que en el cas de

la participació com a usuari o organitzador les diferències entre nois i noies no són estadísticament significatives.

Novament, la variable estructural amb un major pes explicatiu ha estat el nivell d'estudis; en aquest cas, principalment, el nivell d'estudis dels pares. Concretament, els fills de famílies poc instruïdes són els que presenten una major disposició a no participar en el tram associatiu, mentre que els fills de famílies universitàries són els que presenten una major disposició a ser-ne usuaris o organitzadors. El nivell d'estudis propi, com apuntàvem, té un pes inferior al dels pares. Tot i així, convé destacar que són els joves universitaris els qui presenten una major disposició a ocupar posicions de major centralitat en el teixit associatiu.

Per la seva banda, la categoria professional dels pares no marca diferències a l'hora de formar part o no del teixit associatiu, però sí que ho fa a l'hora d'ocupar aquestes posicions de major centralitat; concretament, són els fills de les famílies amb categories professionals més baixes els que tenen una menor disposició a esdevenir membres usuaris o organitzadors d'entitats. Una tendència similar trobem en el cas dels joves nascuts a l'estranger; no tenen menys probabilitats de participar en entitats que els autòctons, però sí de fer-ho com a usuaris o organitzadors. Per altra banda, la mida del municipi també ha mostrat tenir una incidència significativa. Concretament, les dades han posat de manifest que en els municipis petits els joves tenen menys probabilitats de no participar en entitats i més probabilitats de tenir-hi un rol actiu.

La incorporació als models de la mobilitat instructiva intergeneracional ha aportat alguns matisos interessants a la incidència del capital instructiu. Per exemple, els dos grups que han mostrat majors probabilitats de trobar-se entre els no participatius han estat els dels fills de pares no universitaris, si bé aquells joves que han accedit a la universitat (els *nous universitaris*) tenen una disposició significativament inferior als que no hi ha accedit. Es constata, doncs, que és el capital cultural heretat el que marca les diferències més importants, però, alhora, el pas per la universitat esdevé un factor diferencial significatiu entre els joves que provenen d'entorns familiars menys capitalitzats (sense arribar a assolir, això sí, els nivells de participació dels *universitaris consolidats*). Pel que fa a la mobilitat professional intergeneracional, les dades han apuntat que el que marca diferències és, principalment, el nivell professional dels pares, essent els joves procedents de famílies amb categories inferiors els qui tenen menys opcions de participar en el tram associatiu.

En relació a les variables de socialització política i associativa, s'ha posat de manifest que totes quatre tenen incidència sobre la participació associativa. Ara bé, la variable que ho fa amb major intensitat és que els pares participessin en associacions, la qual, lògicament, predisposa els joves a ser més actius en el terreny associatiu. Les dues variables de socialització política (assistir a manifestacions i debatre de política) i el fet d'haver passat per un esplai també tenen una incidència positiva, si bé amb una intensitat inferior.

Per tancar el capítol, igual que havíem fet anteriorment per a l'activisme polític, hem construït una variable de trajectòria que contrasta la participació associativa dels joves amb la dels seus pares. N'hem dit *mobilitat associativa intergeneracional*. Les categories que la integren són: *joves passius fills de pares passius*, *joves passius fills de pares actius*, *joves actius fills de pares passius*, i *joves actius fills de pares actius*. Entre les dades obtingudes, convé destacar el fet

que, en el cas dels joves procedents de famílies no associatives, el fet d'haver passat per una esplai incrementa la disposició a esdevenir membre actiu d'alguna entitat durant l'etapa juvenil.

Per la seva banda, entre les famílies associatives, convé destacar que si aquestes són universitàries els seus fills mostren una major disposició associativa. En canvi, els fills de famílies associatives no universitàries tenen una disposició inferior la participació associativa. Convé remarcar, també, que el fet que els pares fossin políticament actius (participant en manifestacions) i que el jove resideixi en municipis petits són factors afavoridors, entre les famílies associatives, que els fills (també) formin part del tramut associatiu. Per últim, cal destacar que el pas per un esplai no ha mostrat tenir aquí una incidència significativa. Per tant, les dades apunten que les entitats d'educació en el lleure esdevenen un espai catalitzador de la participació juvenil, bàsicament, per als nois i noies procedents de famílies no associatives.

6. Trajectòries lingüístiques

Dediquem un capítol especial d'aquesta recerca a la llengua. Els usos lingüístics són pràctiques culturals, i com a tals estan plens de significat. Més enllà de la seva dimensió instrumental com l'eina comunicativa més bàsica de totes, la llengua està tan carregada de connotacions simbòliques, com qualsevol altre dispositiu cultural. A tots els països i comunitats els accents i els argots estan estretament vinculats a les particularitats territorials, però també a les posicions en la jerarquia social dels individus. En el cas de Catalunya la coexistència de dues llengües abastament conegudes per la majoria dels ciutadans (i especialment pels joves, si no són nouvinguts) i parlades massivament, a més de reconegudes com a cooficials, situa l'ús d'una o altra en el primer nivell d'aquestes significacions simbòliques.

Als analistes que emprem bases de dades això ens situa en una posició d'avantatge competitiva respecte d'aquells que treballen en països monolingües, perquè és molt més senzill recollir en una enquesta quina llengua es parla, en quins moments i en quins contextos, que no pas quins accents o argots es fan servir. La coexistència lingüística ens fa possible abordar les qüestions relatives als vincles entre llengua i jerarquització social, i entre llengua i ressonàncies simbòliques dels usos lingüístics, a partir de tècniques estadístiques -i no només des d'aproximacions qualitatives-.

Des del nostre punt de vista, per tant, els usos lingüístics, en tant que pràctiques culturals, ens permeten indagar com estan vinculades, d'una banda, a la mobilitat dins de l'estructura social, però també a allò que anomenem centralitat social: la percepció subjectiva dels individus respecte de la seva vinculació a la realitat institucional. Així, emprem els usos lingüístics (més concretament, les trajectòries lingüístiques, que és com anomenem la relació existent entre la llengua inicial de la persona i els seus usos lingüístics habituals) en un doble sentit.

D'una banda, comprovem si, efectivament, funcionen com una dimensió més de la centralitat social i en quin sentit. És per això que l'emprem com a variable independent en l'anàlisi de les dimensions de la centralitat política (i de retruc social) que hem anat treballant. D'aquesta forma observem les correlacions que s'estableixen entre el tipus de trajectòries lingüístiques dels joves i llurs posicions en aquestes dimensions de la centralitat.

D'altra banda, un cop establerts aquests vincles, estudiem les trajectòries polítiques com si d'una altra de les dimensions de la centralitat social es tractés, complementària en aquest sentit a les tres dimensions de la centralitat política (percepcions, actituds, pràctiques polítiques), a la ideologia (de vinculació més ambivalent, si més no teòricament, amb la centralitat social) o a la participació associativa. Això ho fem, sobretot, en el segon apartat del capítol, quan emprem les trajectòries lingüístiques com a variable dependent dels models de regressió (o, millor dit, com a variable de base per a la creació de variables dicotòmiques dependents en els models de regressió). En aquest sentit, és bàsic tenir en consideració el vincle que s'estableix entre la variable lingüística i la resta de variables estructurals, de forma que sigui possible delimitar fins a quin punt els usos lingüístics (la trajectòria lingüística dels

joves) reflecteixen posicions desiguals en l'estructura social, o sí expliquen (també) alguna cosa que va més enllà d'això, i que apunten a dinàmiques culturals que afavoreixen (o dificulten) la centralitat social.

6.1. Tipologia de trajectòries lingüístiques

Com avançàvem, per desenvolupar tota aquesta anàlisi partim d'una variable lingüística dinàmica, que no fa referència a la llengua d'ús inicial dels individus o a la seva llengua d'ús habitual, sinó que sintetitza aquestes dues variables en una. Es tracta de la variable de *trajectòries lingüístiques*. La necessitat de generar un nombre acotat de variables per no diluir la significativitat dels resultats per una fragmentació excessiva de la mostra ens ha fet apostar per una variable de trajectòries lingüístiques, basada en l'EPP11, amb 6 categories.

Taula 6.1. Tipologia de trajectòries lingüístiques (%). Catalunya, 2011

	De 20 a 29 anys
Catalanoparlants consolidats	28,4
Muda a (més) català	24,0
Usos bilingües consolidats	7,4
Muda a (més) castellà	8,4
Castellanoparlants consolidats	26,6
Altres situacions	5,2
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

La primera categoria és la dels *catalanoparlants consolidats*, que són aquells que parlaven sobretot o només català en origen i que ens els seus usos habituals segueixen emprant només o sobretot el català (dels usos majoritaris en una llengua en direm a partir d'ara usos aguts, i dels usos intensos tant en una com l'altra llengua, usos mixtes o usos híbrids). La segona categoria és la dels que *muden a (més) català*: són els joves que, en origen, parlaven en castellà (la majoria), en català i castellà, o una altra llengua, i que en els seus usos lingüístics habituals han incrementat significativament els seus usos en català (en el cas dels castellanoparlants aguts d'origen, com a mínim fins a declarar que empen tant el català com el castellà). La tercera categoria és la dels *mixtes*, que són aquells joves que empraven tant català com castellà en origen i que empen tant català com castellà habitualment. La quarta categoria és la dels que *muden a (més) castellà*: d'un origen amb usos significatius (híbrids o aguts) amb català (o amb una altra llengua que no sigui el castellà) passen, en els usos habituals, a increments significatius del castellà. La cinquena categoria agrupa els castellanoparlants consolidats, amb usos aguts en castellà tant en origen com habitualment. Finalment, a la categoria *altres* hi trobem els joves amb usos consolidats en una altra llengua.

6.2. Trajectòries lingüístiques i centralitat social

En aquest apartat ens centrarem en l'anàlisi de taules amb models de regressió en què la llengua hi és incorporada com a variable independent. A les primeres taules, per cada regressió dicotòmica despleguem tres models de regressió, a través dels quals volem palesar fins a quin punt la llengua (i més concretament, la trajectòria lingüística del jove) correlaciona amb les diferents dimensions del posicionament polític i, per tant, amb el fet de que les persones joves tinguin major o menor disposició a situar-se en posicions de centralitat política. En els primers dels models s'hi incorpora només la variable sobre muda lingüística, de forma que s'hi reflecteix la correlació que s'estableix entre les variables dependents i la llengua abans d'estar controlada per altres variables explicatives. D'aquesta forma, es reproduïx el tipus el vincle més immediat entre la trajectòria lingüística i les diferents dimensions del posicionament polític que hi relacionem, sense tenir en compte que pugui ser un vincle on s'hi reflecteixin, indirectament, d'altres variables explicatives (especialment sobretot la situació acadèmica pròpia i la dels pares). En els segons models de regressió controlem l'impacte explicatiu que tenen les variables de tipus estructural, de forma que hi copsem la transcendència de la qüestió lingüística (ja sigui pel que pugui explicar per sí mateixa, ja sigui com a indicador de disposicions culturals vinculades als usos lingüístics) més enllà d'estar explicant indirectament aquestes qüestions estructurals. Finalment, en els tercers models hi incorporen les variables sobre la socialització política i associativa que van viure els joves durant la infantesa, per controlar-ne també el possible impacte.

Com anirem veient al llarg de l'anàlisi, les variables que incorporem en els segons i tercers models atenuen, tot sovint de forma molt significativa, els vincles que es configuren en els primers models entre trajectòries lingüístiques i posicionaments polítics.

6.2.1. Percepcions polítiques i trajectòries lingüístiques

Comencem l'anàlisi per la primera de les dimensions: les percepcions polítiques. La llengua d'origen i l'habitual, sintetitzades en la variable de trajectòries lingüístiques, mostra una influència significativa i més que notable en la categoria dels que tenen una major centralitat política: els *nuclears*. En el primer model la propensió dels *catalanoparlants consolidats* (catalanoparlants habituals i d'origen) a ser-hi és entre prop del doble i el triple que en la resta de perfils lingüístics. De tota la resta de perfils, tot i que a molta distància dels *catalanoparlants consolidats*, els que han *mudat cap al català* són els segons més propensos a ser-hi. En canvi, els menys propensos són aquells que *han mudat cap al castellà*. Tan interessant com això és comprovar que, en anular l'efecte de les variables contextuais i de socialització (models segons i tercers), la intensitat de la correlació pràcticament no es modifica. Per tant, no és una correlació que estigui explicant, indirectament, els diferents perfils instructius o les diferents lògiques de socialització dels joves que queden reflectides en els usos lingüístics. Hi ha quelcom més rere aquests usos (quelcom que nosaltres identifiquem amb el concepte de centralitat social, tal i com el definim en la introducció de la recerca) que explica aquesta major propensió a estar en els *nuclears*.

Taula 6.2. Percepcions polítiques, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Outsiders			Indolents			Dissociats			Nuclears		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,433 ***	0,237 ***	0,553 ^	0,319 ***	0,435 **	0,354 **	0,220 ***	0,111 ***	0,081 ***	0,380 ***	0,881	0,418 *
Trajectòria lingüística^a												
Muda a (més) català	1,081	1,049	0,964	1,268	1,285	1,358	1,058	1,092	1,128	0,674	0,650 ^	0,672 ^
Usos bilingües consolidats	1,213	1,105	1,156	1,698 ^	1,722 ^	1,759 ^	0,838	0,947	0,940	0,458	0,450 *	0,430 *
Muda a (més) castellà	1,177	1,053	0,983	1,384	1,578	1,621	1,532	1,532	1,545	0,305	0,270 **	0,284 **
Castellanoparlants consolidats	1,329	1,055	0,901	1,393	1,507 ^	1,608 *	1,069	1,164	1,221	0,416 ***	0,494 *	0,532 *
Altres situacions	1,597	1,505	1,238	1,031	1,103	1,208	0,943	0,848	0,901	0,545	0,567	0,625
Edat												
20 a 24 anys		1,013	0,961		1,006	1,021		0,804	0,824		1,188	1,219
Sexe												
Dona		1,359 ^	1,483 *		0,500 ***	0,481 ***		2,059 ***	2,030 ***		0,761	0,717 ^
Mobilitat instructiva intergeneracional^b												
Estudis en curs		3,007 ***	2,281 **		0,540 *	0,571 ^		1,264	1,410		0,331 **	0,415 *
No universitaris consolidats		2,226 ***	1,657 *		0,711	0,749		1,095	1,213		0,444 **	0,592 ^
Nous no universitaris		1,867 *	1,657 ^		0,775	0,794		1,511	1,563		0,379 *	0,424 *
Nous universitaris		1,143	0,982		0,745	0,763		1,252	1,332		1,031	1,164
Emancipació de la llar familiar												
Sí		1,074	1,099		0,698 ^	0,669 *		1,298	1,289		1,126	1,163
Mida del municipi^c												
Menys de 10 mil hab.		1,149	1,138		1,336	1,426		1,413	1,377		0,412 **	0,391 **
10 mil a 50 mil hab.		1,100	1,083		1,586 ^	1,687 *		0,876	0,854		0,608 *	0,579 *
50 mil a 300 mil hab.		0,815	0,844		2,355 ***	2,441 ***		0,971	0,937		0,463 **	0,422 ***
Pares debaten de política												
Sí			0,546 ***			1,042			1,215			2,052 ***
Pares assistien a manifestacions												
Sí			0,520 ***			1,325			1,043			1,438 ^
Pares participaven en associacions												
Sí			0,990			0,788			1,181			1,163
Haver assistit a un espai												
Sí			0,762 ^			1,278			1,143			0,908

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Universitaris consolidats

^c Categoria de referència: Barcelona

De tots els perfils de percepcions polítiques juvenils, el dels *nuclears* és aquell on els contrastos lingüístics són més notables. En canvi les trajectòries lingüístiques no estan explicant una major o menor propensió a trobar-se en la categoria dels *outsiders*, dels *indolents* o dels *dissociats*; si més no, no tenim prou casos ni la intensitat de les diferències és prou gran com per a què les diferències esdevinguin significatives. De ser significatius els contrastos, podríem afirmar que els *catalanoparlants consolidats* són els menys predisposats a situar-se en la categoria dels *indolents* (especialment en els models segon i tercer). De fet, en aquests dos models el contrast entre els *catalanoparlants consolidats* i els *castellanoparlants consolidats* o els *mixtes* (que parlen tant català com castellà en origen i com a usos habituals; una categoria que agrupa un volum petit de casos) sí que assoleix el llindar de significativitat. Per tant, la major disposició d'aquests dos perfils lingüístics a estar en els *indolents*, entre un 60 i un 75% superior, sí que és significativa.

La resta de categories, però, no mostren contrastos significatius ni accentuats. Per tant, podem dir que en la categoria dels *nuclears* (que, recordem-ho, agrupa el 36,2% dels joves) és aquella on la trajectòria lingüística juga un paper explicatiu clar. Els *catalanoparlants consolidats*, en primer lloc, i també els que *incrementen usos en català* (de forma molt menys notable) tenen major propensió a ser-hi. Per tant, és ser catalanoparlant d'inici, i consolidar-ne l'ús a posteriori, el que correlaciona intensament amb una disposició propera a la centralitat política. També convé destacar que la petita minoria dels que castellanitzen els seus usos lingüístics són els que menys tendeixen a estar en el grup dels *nuclears*. A parer nostre, això reforça la idea de la connexió entre les trajectòries lingüístiques i la centralitat social: la dimensió simbòlica dels usos lingüístics fan que l'apropiació del català o del castellà estigui associada a un reconeixement dels entorns socials i institucionals com a propis, com una realitat que ens interpel·la directament i en la qual hi podem jugar un paper rellevant.

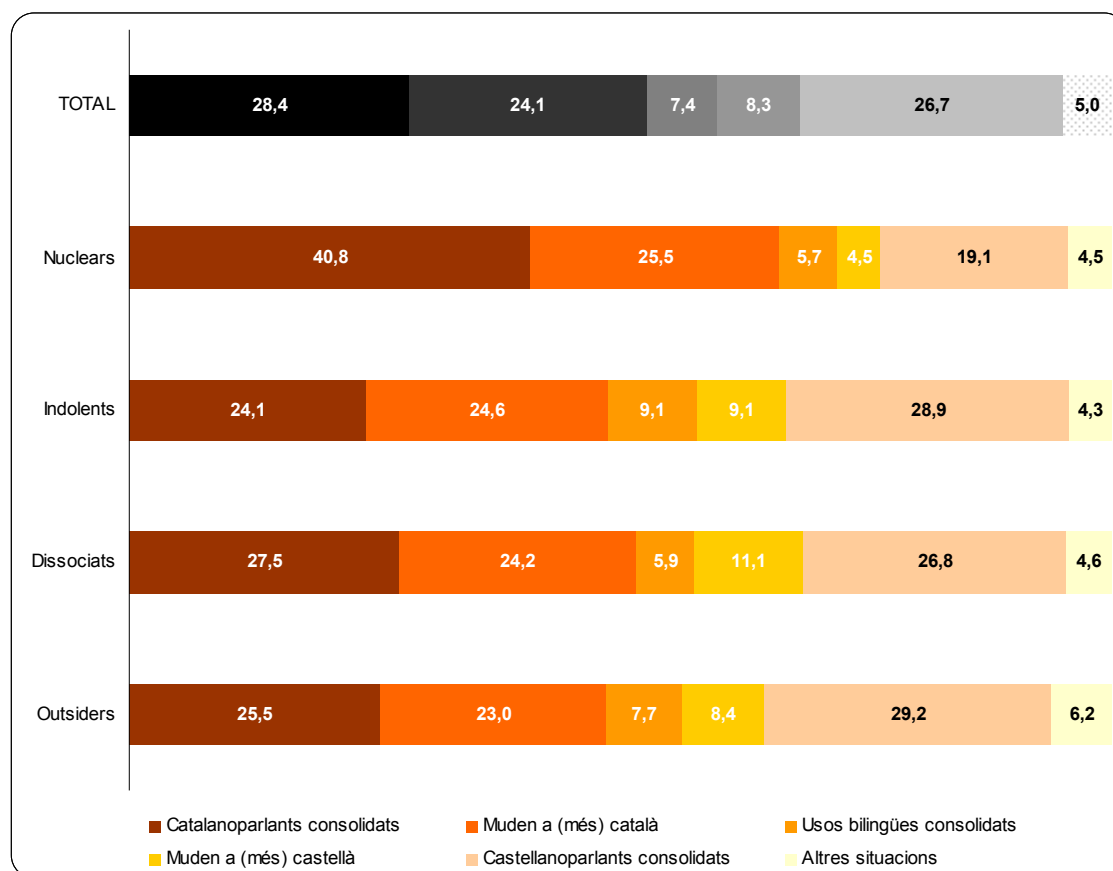
L'ús del català entre els *catalanoparlants d'origen* ratifica quotidianament la pròpia centralitat social (si més no, en la dimensió aquí abordada). D'altra banda, l'adquisició del català per aquells que no en tenen un ús preferent des de l'origen també reflecteix un procés d'incorporació perceptiva i/o relacional a aquesta centralitat. En canvi, la no adquisició o la pèrdua d'usos del català entre els joves¹⁸ tendeix a reflectir l'allunyament envers aquesta centralitat. Precisament la ubicació més intensa dels *castellanoparlants consolidats* i dels *mixtes* en la categoria dels *indolents* posa de manifest com, en alguns casos, aquest allunyament pot vehicular un discurs d'un cert distanciament volgut (construït retòricament com a volgut). En aquests casos l'autopercepció de baixa competència política no correlaciona amb la llengua, però sí que ho fa el desinterès.

Aquesta reflexió, però, s'ha de contextualitzar correctament. D'una banda, estem parlant sobretot d'una tendència, no d'una correlació sistemàtica que afecti tots els joves en funció de

¹⁸ Val a dir que aquí convindria diferenciar els processos a través dels quals s'adquireix tant el català com el castellà, i especialment si l'adquisició (i, sobretot, la consolidació dels usos) es produeix per via informal, a través del contacte amb els amics que vas fent en el propi trajecte existencial, o bé si es fa en contextos formals i no penetra en aquests espais informals. Fem una aproximació a aquesta qüestió més endavant en aquest mateix capítol, en analitzar les dades de l'enquesta de joventut.

les seves trajectòries lingüístiques. La següent taula de contingència ens pot ajudar a relativitzar-ne l'abast:

Gràfic 6.1. Percepcions polítiques i trajectòria lingüística (%). Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com veiem, els *catalanoparlants consolidats* són un percentatge major entre els *nuclears* (el 40,8% d'aquest grup), però això no significa que la seva presència en la resta de grups sigui testimonial: són al voltant d'una quarta part en tots ells. De la mateixa manera, és cert que els *castellanoparlants consolidats* són especialment poc presents entre els *nuclears* (en són el 19,1%), però a la resta de categories tampoc arriben a ser-ne el 30%, i no es concentren a la categoria dels *outsiders*. Alhora, és evident que hi ha un contrast considerable entre els *nuclears* i la resta pel que fa a la composició lingüística. Dues terceres parts dels *nuclears* són *catalanoparlants consolidats* o joves que han mudat al català, mentre que el percentatge es mou al voltant del 50% en la resta de perfils de percepció política. La llengua, com la resta de variables estructurals, no és ni molt menys determinant, però mostra un pes considerable en les correlacions entre variables i, per tant, en la visualització social de quin és el perfil lingüístic dels joves en posicions més epicèntriques.

De fet, com ja hem assenyalat, en els models de regressió les correlacions fortes només les localitzen entre la minoria dels *nuclears*. Entre la resta, que agrupen la gran majoria dels joves, les trajectòries lingüístiques els diferencien poc. Per tant, la majoria dels *catalanoparlants consolidats* no ocupen la posició de major centralitat política (pel que fa a la dimensió de les percepcions). Ara bé, hem d'advertir que la centralitat política és només una de les dimensions

amb què podem apropar-nos a aquest concepte abstracte de centralitat social. De fet, hi ha molts joves (i no només joves) que manifesten una hostilitat oberta envers tot allò que soni a política. Com ja hem vist, l'allunyament de la política, o més ben dit, d'allò que es codifica socialment com a polític, i que s'inclouria dins del que Bourdieu defineix com a *camp polític* (2001), pot estar present tant en joves que sí que es preocupen per allò que passa en la res pública, o que, de forma més general, podrien ancorar-se a la centralitat social a través de percepcions i pràctiques allunyades de la política (com ara les pràctiques associatives). Fora possible, per tant, copsar aquesta mateixa vinculació entre trajectòries lingüístiques i centralitat social en d'altres dimensions (aquí n'abordarem alguna altra vinculada a la política, i una a la participació associativa), de forma que, de ratificar-se, podria redimensionar a l'alça el que aquí apareix com a indicatiu que afecta una minoria dels joves.

Finalment, no podem acabar el comentari d'aquesta primera taula de regressions sense incidir novament en la forta autonomia existent entre la força explicativa de la llengua i la resta de variables estructurals en el cas de la categoria dels *nuclears*. És possible (de fet n'hem vist evidències en els capítols precedents) que la mobilitat instructiva intergeneracional no estigui col·lapsant plenament el vincle entre estatus social i percepcions polítiques, de forma que en les mudes lingüístiques encara s'hi estigui reflectint la posició estructuralment més afavorida que tendeixen a tenir els *catalanoparlants d'origen*. De tota manera, no sembla agosarat afirmar que, més enllà d'això, les trajectòries lingüístiques mostren quelcom que té que veure amb la centralitat social i que no es desprèn exclusivament del capital cultural o econòmic. La major centralitat social no té a veure només amb aquestes jerarquies. Remet també, com anem repetint, a una percepció subjectiva: sentir-se interpel·lat per la realitat institucional (entenent institucional en el sentit genèric que fem servir els sociòlegs), que acaba esdevenint un valor de canvi de primer ordre per ascendir en la jerarquia social. D'aquesta manera, les trajectòries lingüístiques esdevenen indicis directes d'elements explicatius de la centralitat social.

6.2.2. Actituds polítiques i trajectòries lingüístiques

A la Taula 6.3 on fem regressions logístiques prenent les categories de la variable d'actituds polítiques com a referència, hi veiem dues diferències notables respecte de la de percepcions. La primera és que, en els primers models, s'hi detecta algun contrast significatiu entre trajectòries lingüístiques en tota la tipologia, i no només en algun dels casos. Majoritàriament aquest contrast s'estableix entre la categoria dels *catalanoparlants consolidats* (que és la de referència) i la dels *castellanoparlants consolidats*. La segona diferència, tant o més rellevant, és que la intensitat d'aquests contrastos s'afebleix molt en els segons i tercers models, fins al punt que en la majoria de casos esdevé no significativa. Això vol dir que en les actituds tot sovint les diferències entre trajectòries lingüístiques estan reflectint, de fet, diferències en els estatus acadèmics directes i dels pares i, addicionalment, en les dinàmiques de socialització política i associativa que han viscut.

Taula 6.3. Actituds polítiques, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Refractaris			Banals			Íntims			Adherits		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,253 ***	0,139 ***	0,411 *	0,343 ***	0,375 **	0,177 ***	0,132 ***	0,078 ***	0,188 ***	0,743 *	1,113	0,361 **
Trajectòria lingüística^a												
<i>Muda a (més) català</i>	0,817	0,690	0,628 ^	0,859	0,912	0,962	1,509	1,367	1,323	1,037	1,156	1,282
<i>Usos bilingües consolidats</i>	0,626	0,512	0,564	0,676	0,680	0,667	1,209	0,979	1,077	1,566	1,935 *	1,994 *
<i>Muda a (més) castellà</i>	2,138 *	1,524	1,455	0,690	0,797	0,786	1,038	0,806	0,743	0,685	0,927	1,059
<i>Castellanoparlants consolidats</i>	1,581 *	0,950	0,798	0,548 *	0,649 ^	0,697	2,585 ***	2,142 **	1,938 *	0,582 **	0,844	0,995
<i>Altres situacions</i>	1,468	1,128	0,952	0,647	0,706	0,793	1,882	1,541	1,422	0,721	0,885	1,071
Edat												
<i>20 a 24 anys</i>		0,813	0,733		0,792	0,803		1,314	1,258		1,136	1,229
Sexe												
<i>Dona</i>		1,850 ***	2,090 ***		0,891	0,887		1,060	1,094		0,675 *	0,606 **
Mobilitat instructiva intergeneracional^b												
<i>Estudis en curs</i>		3,106 ***	2,046 *		0,348 **	0,428 *		2,358 *	1,649		0,545 *	0,776
<i>No universitaris consolidats</i>		3,683 ***	2,428 **		0,630 ^	0,773		2,735 **	1,933 ^		0,291 ***	0,408 ***
<i>Nous no universitaris</i>		1,939 ^	1,635		0,636	0,674		2,339 *	1,999 ^		0,615 ^	0,723
<i>Nous universitaris</i>		0,711	0,550 ^		0,879	0,978		1,743 ^	1,526		1,062	1,287
Emancipació de la llar familiar												
<i>Sí</i>		1,435 ^	1,434 ^		0,717 ^	0,720		1,300	1,284		0,868	0,892
Mida del municipi^c												
<i>Menys de 10 mil hab.</i>		0,743	0,813		1,647	1,549		0,845	0,906		1,020	1,021
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>		0,859	0,926		1,532	1,469		0,657	0,669		1,135	1,134
<i>50 mil a 300 mil hab.</i>		0,675 ^	0,767		2,372 ***	2,189 **		0,552 *	0,603 ^		1,039	0,949
Pares debaten de política												
<i>Sí</i>			0,363 ***			2,371 ***			0,358 ***			2,615 ***
Pares assistien a manifestacions												
<i>Sí</i>			0,478 **			0,882			0,646			1,921 ***
Pares participaven en associacions												
<i>Sí</i>			0,713			1,177			0,810			1,199
Haver assistit a un espai												
<i>Sí</i>			0,956			1,087			1,084			0,933

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Universitaris consolidats

^c Categoria de referència: Barcelona

Així, en el cas dels joves *refractaris* (que no parlen ni s'informen de política), els joves *castellanoparlants consolidats*, i també els que *muden cap al castellà* (aquests, fins i tot amb més intensitat) mostren una tendència molt més pronunciada a ser-hi. En condicions d'equiparabilitat, hi trobaríem 1,6 dels primers i 2,1 dels segons per cada catalanoparlant consolidat. Ara bé, aquests contrastos desapareixen o deixen de ser significatius en el segon model. De fet, en el tercer dels models adquireix significativitat (tot i que feble) la diferència entre *catalanoparlants consolidats* i aquells que *muden cap al català*: són aquests darrers els que mostren una tendència significativament menor a esdevenir *refractaris* (0,6 per cada *catalanoparlant consolidat*). Els que *muden cap al castellà* continuen sent en el tercer model els que més tendeixen a estar en els *refractaris* (sense que la diferència sigui significativa).

Si en les percepcions era en la categoria dels de major centralitat on copsaven les diferències lingüístiques més significatives, i aquestes es mantien en incorporar la resta de variables independents, en les actituds és entre els més perifèrics on les diferències lingüístiques prenen major rellevància... però s'atenuen i prenen una dimensió diferent en introduir més variables independents en els models. En les actituds, més enllà de les diferències estructurals que es reflecteixen en els usos lingüístics, les predisposicions "culturals" que correlacionen amb la llengua són febles, es concentren en la minoria dels més perifèrics, i diferencien els joves en funció de dels usos lingüístics actuals més que no pas pels seus orígens. *Mudar cap al català* correlaciona amb tenir una actitud política mínimament activa, i, en canvi, *mudar cap al castellà* amb estar en les posicions polítiques més perifèriques.

Però *grosso modo* el contrast entre trajectòries lingüístiques no explica aquí disposicions culturals consolidades associades a la llengua d'origen, sinó que té a veure amb diferències en l'estatus acadèmic i les dinàmiques familiars (més o menys polititzades) dels joves. Els usos lingüístics estan parlant, sobretot, de com els usos lingüístics reflecteixen posicions més o menys capitalitzades.

Hi ha una situació que trenca aquesta tendència (més enllà de la categoria dels mixtes, que abordarem més endavant). Es tracta del fet que els joves *castellanoparlants consolidats* mantinguin, en el tercer model, una disposició significativament més intensa a ubicar-se en els *íntims* respecte de la categoria de referència: tendeixen a ser-hi el doble que els catalanoparlants consolidats. La categoria dels *íntims* la conformen precisament aquells que no en parlen, de política, però sí que se n'informen. És un grup que ja havíem vist que el nodreixen amb especial intensitat els joves d'origen estranger. Això explica parcialment la correlació que estem comentant, atès que els joves d'origen llatinoamericà responen, en termes generals, al perfil dels *castellanoparlants consolidats*. Però més enllà d'això, l'actitud íntima reflecteix la posició dels que s'allunyen de la perifèria política més marcada per la via d'una actitud reflexiva, poc activa, i estrictament personal (o familiar): informar-se'n. Hi hauria, per tant, els joves que, en analogia als de percepcions dissociades, més que una reacció explícita d'avversió envers el camp polític (més identificable, per exemple, en la disposició dels *indolents*) s'hi senten mers espectadors.

6.2.3. Ideologia i trajectòries lingüístiques

En el vincle entre ideologia i usos lingüístics ens trobem amb el handicap que l'abundància de categories de la variable *ideologia*, que es transforma en els subgrups dels models de regressió dicotòmics a comentar, fa que sigui molt difícil arribar a l'indici de significativitat en els contrastos. Malgrat això en farem alguns comentaris, perquè els resultats semblen apuntar aspectes interessants i sòlids, sobretot quan la seva intensitat és prou marcada. Amb tot, advertim que els comentaris sobre aquesta taula (6.4) són especialment hipotètics.

Val a dir que no tots els resultats que s'hi reflecteixen pequen de manca de significativitat estadística. En el grup dels joves *desideologitzats* l'únic contrast intens de consideració, que a més manté la intensitat en tots tres models, és el que mostra la disposició manifestament superior dels joves amb *altres trajectòries lingüístiques* (que integren idiomes diferents del català i del castellà), i que majoritàriament són joves d'origen estranger (no llatinoamericà). La tendència a formar part d'aquest grup és el doble d'intensa en aquest joves que en la resta.

En canvi, en el grup dels *reaccionaris* passa exactament el contrari. El grup que, de llarg, es mostra menys predisposat a formar-ne part és el dels joves de la categoria *d'altres trajectòries lingüístiques*. Si considerem els *desideologitzats* i els *reaccionaris* com els grups més allunyats de la centralitat política, sembla raonable trobar que els joves d'origen estranger tendeixin a situar-se preferentment en el dels *desideologitzats*, que no es caracteritzen, com sí que ho fan els *reaccionaris*, per integrar una retòrica contrària a la immigració. Tan rellevant com això és que en els *reaccionaris* hi abunden especialment els *castellanoparlants consolidats* (malgrat que és una categoria on hi ha situats els llatinoamericans d'origen), si bé només en el primer dels models de regressió. Els predisposa a ser-hi, sobretot, el fet de ser un grup lingüístic especialment abundós entre els joves amb menor estatus acadèmic.

Pel que fa als joves *liberals*, hi destaca, amb significativitat estadística, la menor disposició a ser-hi dels joves que *han mudat cap al català*. És una tendència que es manté en tots tres models de regressió. Sembla, per tant, que l'assumpció del català com a llengua d'ús correlaciona malament amb l'assumpció dels preceptes liberals (d'índole econòmica, no cultural). És possible que això es pugui explicar pel fet que assumir com a pròpia una llengua minoritzada comporti una certa relativització dels principis que, de manera més immediata, s'adscriuen a la cosmovisió liberal: l'aversion al proteccionisme cultural o la defensa del *laissez faire* econòmic. Per aquells que es fan seu el català, és possible que les frontisses per les quals aquest plantejament ideològic pot grinyolar es facin especialment paleses. Podria ser aquesta la raó per la qual, en un sentit oposat, els *castellanoparlants consolidats* i els que *muden cap al castellà* tendeixen a mostrar-se més afins (tot i que amb poca intensitat i sense significativitat estadística) a aquest posicionament ideològic.

Taula 6.4. Ideologia, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Desideologitzats			Reacionaris			Liberals			Progressistes			Ecologistes			D'esquerra		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,246 ***	0,226 ***	0,329 **	0,163 ***	0,192 ***	0,426 *	0,275 ***	0,160 ***	0,167 ***	0,347 ***	0,380 ***	0,214 ***	0,081 ***	0,112 ***	0,129 **	0,129 ***	0,119 ***	0,040 ***
Trajectòria lingüística^a																		
<i>Muda a (més) català</i>	0,977	0,905	0,897	0,814	0,702	0,682	0,635 ^	0,664	0,630 ^	1,537 *	1,589 *	1,702 *	0,990	1,022	0,987	1,042	1,323	1,530
<i>Usos bilingües consolidats</i>	0,961	0,791	0,803	1,053	0,907	0,956	0,739	0,764	0,757	1,032	1,078	1,091	1,350	1,311	1,238	1,171	1,719	1,772
<i>Muda a (més) castellà</i>	1,123	1,141	1,091	1,610	1,399	1,375	1,216	1,305	1,294	0,839	0,780	0,814	0,792	0,839	0,847	0,317 ^	0,414	0,479
<i>Castellano parlants consolidats</i>	1,187	1,001	0,959	1,713 *	1,188	1,146	1,219	1,348	1,283	0,570 *	0,614 ^	0,677	0,510	0,578	0,542	0,859	1,392	1,743
<i>Altres situacions</i>	2,302 *	2,311 *	2,238 *	0,476	0,413	0,353	0,895	1,020	0,942	1,076	0,975	1,109	0,111	0,119	0,107	0,747	0,873	1,107
Edat																		
<i>20 a 24 anys</i>		1,252	1,212		0,637 *	0,579		1,345	1,351		0,781	0,824		0,863	0,828		1,259	1,416
Sexe																		
<i>Dona</i>		0,581 **	0,606 **		0,573 **	0,591		0,895	0,928		1,770 ***	1,674 **		1,298	1,363		1,801 *	1,584 ^
Mobilitat instructiva intergeneracional^b																		
<i>Estudis en curs</i>		1,760 ^	1,516		1,481	1,041		1,105	1,086		0,605 ^	0,729		0,679	0,647		0,735	1,039
<i>No universitaris consolidats</i>		1,741 ^	1,468		2,073 *	1,430		1,279	1,267		0,596 ^	0,732		0,394 ^	0,380 ^		0,374 *	0,551
<i>Nous no universitaris</i>		1,594	1,475		1,299	1,093		0,950	0,942		0,961	1,030		0,280 ^	0,282 ^		0,837	0,983
<i>Nous universitaris</i>		1,473	1,359		0,733	0,579		1,291	1,308		1,020	1,146		0,684	0,640		0,651	0,795
Emancipació de la llar familiar																		
<i>Sí</i>		1,075	1,066		1,138	1,119		1,053	1,111		0,990	0,966		1,245	1,351		0,618 ^	0,564 *
Mida del municipi^c																		
<i>Menys de 10 mil hab.</i>		0,938	0,943		1,140	1,391		1,798 *	1,613 ^		0,578 ^	0,570 ^		0,355 ^	0,352 ^		1,517	1,629
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>		0,746	0,741		1,197	1,406		1,262	1,151		0,791	0,788		0,902	0,889		1,538	1,646
<i>50 mil a 300 mil hab.</i>		0,865	0,877		1,045	1,201		1,197	1,129		1,068	1,031		1,020	1,005		0,762	0,767
Pares debaten de política																		
<i>Sí</i>		0,830			0,646 *			1,054			1,266			1,309			1,334	
Pares assistien a manifestacions																		
<i>Sí</i>		0,604 *			0,581 ^			0,704			1,492 *			0,769			2,798 ***	
Pares participaven en associacions																		
<i>Sí</i>		0,840			0,367 ***			1,682 **			1,248			0,812			1,130	
Haver assistit a un espai																		
<i>Sí</i>		1,075			0,993			0,732 ^			1,208			0,660			1,413	

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Catalano parlants consolidats

^b Categoria de referència: Universitaris consolidats

^c Categoria de referència: Barcelona

Quant als joves *d'esquerra*, el que més s'hi destaca és la forta tendència a ser-hi infrarepresentats els que *muden cap al castellà* (menys de la meitat d'opcions de ser-hi que els *catalanoparlants consolidats* en tots tres models, amb una diferència que només és significativa, però, en el primer). Hi ha tres categories de trajectòria lingüística, en canvi, que en el primer model no es diferencien dels *catalanoparlants consolidats*, però que sí que ho fan en el tercer, mostrant una predisposició entre el 50% i el 75% superior (tot i que no estadísticament significativa) a ser-hi. Es tracta dels *castellanoparlants consolidats*, els que *muden cap al català* i els que es *mixtes*. Bàsicament, això palesa que, neutralitzats (bona part de) els condicionaments estructurals i de socialització familiar, la disposició "cultural" dels *catalanoparlants consolidats* no és especialment propensa a ubicar-se en el grup d'*esquerrers* que, recordem-ho, es caracteritza per no renunciar als valors materials tradicionalment adscrits a aquesta orientació política.

Passa el contrari amb el grup dels *ecologistes*. Aquí els que tenen una presència significativa d'usos habituals en català (els *catalanoparlants consolidats*, els *mixtes* i els que *muden cap al català*) són les més propensos a ser-hi, i els *castellanoparlants consolidats* i els de la categoria *altres*, els menys. Si acceptem l'assumpció que l'ús normalitzat del català entre els joves és un indicador de l'arrelament subjectiu a la catalanitat i a Catalunya (amb capacitat explicativa només parcial, òbviament), sembla que la predisposició a adherir-se al relat ideològic ecologista és especialment intens en els joves arrelats (com ja passava en els joves que habiten en municipis petits, on aquest ancoratge territorial, que ressona en l'ecologisme, és especialment intens).

Finalment, en el grup dels *progressistes* hi destaca el contrast en les disposicions entre els *castellanoparlants consolidats*, especialment refractaris a formar-ne part, i els que *han mudat cap al català*, especialment predisposats a ubicar-s'hi. La comparació no és directa en el model que presentem, però podem projectar-ne que la disposició dels primers a ser-hi és menys de la meitat d'intensa que la dels segons. Això contrasta, per cert, amb el què hem vist que passava amb els *liberals*, on els joves que muden a més usos en català hi eren especialment escassos.

6.2.4. Activisme polític i trajectòries lingüístiques

Entrem ara a analitzar els vincles entre els usos lingüístics i l'activisme polític, i ho fem contrastant els resultats que obtenim d'analitzar l'EPP11 i l'EJC12. Ens centrarem, en primer terme, en l'anàlisi dels models de regressió sorgits a partir de dicotomitjar les categories de la variable d'activisme polític de tres categories de l'EPP11. D'entrada hi destaca que pràcticament no hi apareixen contrastos significatius entre trajectòries lingüístiques. Entre els que *no participen*, la única diferència significativa és la que s'estableix, en el primer model, entre els *castellanoparlants consolidats* i els *catalanoparlants consolidats* (i també amb la resta dels que tenen usos lingüístics significatius en català): els primers mostren una predisposició superior a ser-hi (1,6 per cada *catalanoparlant consolidat*). Amb tot, la diferència queda diluïda a partir del segon model i, encara més, en el tercer. Per tant, la major tendència dels castellanoparlants consolidats a no participar deriva sobretot del fet de tenir perfils de menor nivell acadèmic.

Taula 6.5. Activisme polític, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Participació d'adhesió o mobilització baixa			Mobilització alta		
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 3 Exp(B)
Constant	0,254 ***	0,144 ***	0,474 *	0,587 ***	0,581 *	0,746	0,746 *	1,021	0,300 ***
Trajectòria lingüística^a									
Muda a (més) català	0,975	0,905	0,837	1,107	1,131	1,116	0,921	0,957	1,069
Usos bilingües consolidats	0,865	0,700	0,746	0,684	0,705	0,701	1,530	1,717 ^	1,808 ^
Muda a (més) castellà	1,374	1,195	1,131	0,951	0,949	0,899	0,831	0,928	1,070
Castellanoparlants consolidats	1,615 *	1,232	1,098	0,932	0,972	0,929	0,739	0,881	1,089
Altres situacions	1,758	1,771	1,403	0,714	0,727	0,696	0,878	0,882	1,156
Edat									
20 a 24 anys		1,379 ^	1,288		0,760 ^	0,740 ^		1,040	1,192
Sexe									
Dona		0,696 *	0,748		1,094	1,152		1,182	1,031
Mobilitat instructiva intergeneracional^b									
Estudis en curs		1,815 ^	1,181		0,909	0,811		0,777	1,199
No universitaris consolidats		3,699 ***	2,476 **		1,102	0,969		0,340 ***	0,506 **
Nous no universitaris		1,854 ^	1,540		1,045	0,983		0,667	0,778
Nous universitaris		1,477	1,175		1,151	1,099		0,709 ^	0,881
Emancipació de la llar familiar									
Sí		1,228	1,321		1,087	1,091		0,791	0,737 ^
Mida del municipi^c									
Menys de 10 mil hab.		1,181	1,276		1,302	1,246		0,652 ^	0,617 ^
10 mil a 50 mil hab.		0,978	1,003		0,822	0,783		1,228	1,269
50 mil a 300 mil hab.		0,722	0,725		0,869	0,855		1,428 ^	1,410 ^
Pares debaten de política									
Sí			0,593 **			0,904			1,689 **
Pares assistien a manifestacions									
Sí			0,276 ***			0,575 **			3,055 ***
Pares participaven en associacions									
Sí			0,432 ***			1,105			1,506 *
Haver assistit a un espai									
Sí			0,621 *			1,077			1,310 ^

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Universitaris consolidats

^c Categoria de referència: Barcelona

Taula 6.6. Activisme polític, amb trajectòria lingüística (detallada) com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012

	No participen		Signar peticions o contactar amb polítics		Assistir a manifestacions	
	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)	Model 1 Exp(B)	Model 2 Exp(B)
Constant	0,408 ***	0,242 ***	0,356 ***	0,550 ***	0,811 **	0,882
Trajectòria lingüística (detallada)^a						
<i>Muda a (més) català formal</i>	1,252	1,161	0,882	0,892	0,904	0,976
<i>Muda a (més) català informal i global</i>	1,055	0,870	1,733 **	1,836 **	0,574 **	0,640 *
<i>Muda a (més) castella informal</i>	1,584 *	1,304	1,080	1,119	0,607 *	0,722
<i>Muda a (més) castellà formal i global</i>	0,458 *	0,474 *	0,674	0,678	2,281 ***	2,227 **
<i>Castellanoparlants consolidats</i>	2,169 ***	1,544 ***	0,813 ^	0,910	0,544 ***	0,724 *
<i>Altres situacions</i>	5,725 ***	1,701 **	0,543 ***	0,718	0,197 ***	0,725
Edat^b						
<i>20 a 24 anys</i>		1,072		0,646 **		1,396 *
<i>25 a 29 anys</i>		0,934		0,675 ***		1,574 ***
Sexe						
<i>Dona</i>		0,968		0,827 ^		1,226 *
Mobilitat instructiva intergeneracional^c						
<i>Estudis en curs</i>		1,001		0,604 ^		1,410
<i>No universitaris consolidats</i>		1,890 ***		1,027		0,489 ***
<i>Nous no universitaris</i>		1,233		1,117		0,770
<i>Nous universitaris</i>		0,908		0,882		1,178
Lloc de naixement						
<i>Fora d'Espanya</i>		4,139 ***		0,666 *		0,184 ***
Emancipació de la llar familiar						
<i>Sí</i>		1,317 *		0,887		0,837
Mida del municipi^d						
<i>Menys de 2 mil hab.</i>		1,466 ^		1,273		0,538 *
<i>2 mil a 10 mil hab.</i>		1,319 ^		1,176		0,660 **
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>		1,634 ***		0,766 *		0,748 **

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: 30 a 34 anys

^c Categoria de referència: Universitaris consolidats

^d Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

En la categoria que agrupa els que tenen major tirada a participar políticament, els *d'alta mobilització*, no hi ha cap diferència significativa entre els diferents perfils lingüístics, amb l'excepció dels *mixtos* que, especialment en el segon i tercer models, mostren una disposició significativament superior a ser-hi. El grup dels *usos bilingües consolidats* és el dels joves que d'origen parlen tant català com castellà i que ho continuen fent en els seus usos quotidians. És una perfil poc nombrós, però al llarg del capítol hem comprovat que es caracteritza per una marcada orientació cap a la centralitat política (i, de retruc, social). Són individus actius i políticament posicionats, més aviat orientats cap a posicions ideològiques d'esquerres, cap a una disposició indolent i cap a una actitud adherida. El més significatiu és que aquests atributs apareixen dissociats del tipus de posicions estructurals que podrien correlacionar amb aquesta trajectòria lingüística. Semblen compartir, en certa mesura, la tendència a l'autoconfiança que és més fàcil trobar en els *catalanoparlants consolidats* amb la sensibilitat d'esquerres dels que *han mudat cap al català* (amb qui poden compartir el mateix perfil d'usos lingüístics en l'actualitat), tot sumant-hi una major disposició a la mobilització reivindicativa.

Més enllà d'això, la taula sobre participació política basada en l' EJC12 ens aporta noves informacions, algunes força diferents a les de la taula de l'enquesta de participació política. Les diferències en els resultats es poden explicar per diferents factors. D'entrada, el cert és que la variable sobre participació política que creem en l'enquesta de joventut és més feble, perquè està fonamentada en menys pràctiques polítiques que els joves declaren fer. A més, el grup de joves de referència parteix també dels 20 anys, però es fa extensiu als adults joves de fins a 34 anys. Finalment, la variable sobre muda lingüística que emprem és força diferent.

Taula 6.7. Tipologia de trajectòries lingüístiques, detallada (%). Catalunya, 2012

	De 20 a 34 anys
Catalanoparlants consolidats	27,9
Muden a (més) català formal	8,6
Muden a (més) català informal i mixt	7,1
Muden a (més) castellà formal i mixt	3,4
Muden a (més) castellà informal	4,1
Castellanoparlants consolidats	34,7
Altres situacions	14,2
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

D'entrada, la categoria dels *mixtos* aquí ha desaparegut, quedant integrada dins de la categoria *altres*, calaix de sastre que aplega sobretot els mixtos de l'anterior variable i els *immigrants no castellanoparlants* (dos grups, com hem vist abans, amb dinàmiques prou diferents, cosa que en fa una categoria poc informativa en aquest cas). A més, la taula de regressió basada en l'EJC12 incorpora, en els segons models de regressió, la variable sobre *procedència*, de forma que l'impacte que té sobre la intensitat explicativa de la categoria *altres* és molt gran. De fet, és una categoria els resultats de la qual són difícils d'interpretar en aquests segons models, però podem suposar que encara hi pesen molt els usos lingüístics de bona part dels catalans amb pares nascuts fora d'Espanya i Llatinoamèrica.

Val a dir, en qualsevol cas, que en generar la variable de trajectòria lingüística de EJC12 el que hem buscat és poder aprofundir en les particularitats dels que muden lingüísticament, ja sigui cap al català o cap al castellà. Bàsicament hem cercat indicis que ens permetin escatir si les dinàmiques de muda tenen impactes diferents en funció de si es produeixen en espais relacionals formals (bàsicament, la feina o el lloc d'estudis) o informals (bàsicament, les relacions familiars o amb amics). La variable que resulta d'aquesta exploració és especialment indicària, perquè la diferenciació entre el context formal o informal en els usos lingüístics s'ha construït a partir de la declaració de l'entrevistat sobre quin és l'espai d'interacció amb que parla en català i en castellà. Senzillament hem creuat les categories dels que han mudat amb els espais on diuen desenvolupar, en l'actualitat, els nous usos lingüístics. Per tant, no hem pogut construir-la a partir de la informació que hagués estat més idònia, i de la qual no disposàvem en l'enquesta: quin és l'espai d'interacció social que va afavorir la muda lingüística.

Per acabar-ho d'adobar, el volum de respostes resultants ens ha obligat, en el cas dels que *muden cap el català*, a agregar la categoria *mixta* (que empren el català en espais formals i informals) a la dels que l'empren només en espais informals, i, en canvi, en el cas dels que *muden cap el castellà*, a agregar-la als que muden en espais formals. Aquest fet, però, ja resulta especialment revelador: la tendència a la *muda cap al castellà* (molt menor, en termes absoluts; abasta una tercera part dels casos de la *muda cap al català*) correlaciona molt més amb l'ús del castellà en espais informals (sobretot amb els amics), mentre que la tendència a la *muda cap el català*, molt més nombrosa, correlaciona amb usos del català que incorporen, en exclusiva o no, els espais formals (l'escola o la feina).

La diferència més notable en els resultats obtinguts en les dues enquestes és que en l'EJC12 els *castellanoparlants consolidats* sí que estan significativament més presents, en el dos models, en la categoria dels que no participen, i en canvi estan significativament menys presents en el grup dels que van a manifestacions (que és la categoria més propera als d'alta mobilització de l'enquesta de joves i participació política). El que sí que tenen en comú les dues enquestes és que en els segons models, que integren les variables estructurals, el contrast disminueix en intensitat. A l'EJ, però, ni desapareix la inclinació ni perd la significativitat estadística. *Grosso modo*, la meitat de la menor tendència participativa dels castellanoparlants consolidats respon a factors estructurals (bàsicament, el seu menor perfil d'instrucció), però l'altra meitat deriva, o bé de factors d'estatus no prou controlats en els nostres models, o bé de disposicions subjectives vinculades als usos lingüístics. Com apuntàvem a l'inici del capítol, ens inclinàriem a pensar que és una combinació d'ambdós factors.

Quant al contrast entre els dos perfils dels que *incrementen usos del català*, els resultats de les regressions palesen que, mentre que els que *n'incrementen els seus usos per via formal* tenen una dinàmica participativa molt similar a la dels *catalanoparlants consolidats*, els que muden *per via informal o mixta* tendeixen menys a la mobilització reivindicativa i més a les fórmules de participació més "institucionals" (signar per diferents causes o contactar amb polítics). Però més enllà d'aquesta diferència, tant uns com els altres mostren el mateix grau d'allunyament del grup dels més passius que els *catalanoparlants consolidats* (un xic més accentuat en el cas dels que *parlen en català en espais informals i mixtes*, però la diferència no és significativa).

Davant d'això, els que tendeixen a *mudar cap el castellà* mostren perfils molt confrontants en funció de si ho fan exclusivament per via informal o no. Els que ho fan per aquesta via semblen respondre a la poca centralitat política que, al llarg del capítol, en les taules basades en l'EPP11, hem anat constatant en el grup dels que *muden cap al castellà*. En relació a la participació política, tendeixen més que la mitjana a ser passius (però sense arribar la disposició dels *castellanoparlants consolidats* o dels que conformen la categoria *altres*), i tenen una predisposició baixa a l'*activisme reivindicatiu*. Per contra, els que empren el castellà en l'espai formal dibuixen un perfil oposat. Són el grup, de llarg, amb menys propensió a estar entre els passius (en condicions d'equiparabilitat en trobaríem menys de la meitat que de joves *catalanoparlants consolidats*), i, també amb diferència, els més propensos a estar entre els *mobilitzats reivindicatius* (més del doble que els *catalanoparlants consolidats*).

Possiblement això tingui a veure amb què són joves catalanoparlants d'origen que han integrat el castellà en els seus usos arrel de passar per la universitat o ja en l'àmbit professional, de forma que el castellà no és un indicador de manca de centralitat política i social, ans el contrari. L'assumpció (gairebé sempre parcial) del castellà pot ser indicativa de trajectòries personals més obertes i cosmopolites, i no pas de l'encapsulament en nínxols relacionals de baixes expectatives (com tendeix a passar amb l'altre grup dels que *muden cap al castellà*).

6.2.5. Participació associativa i trajectòries lingüístiques

Abordem ara l'anàlisi de les taules referides a les variables més directament vinculada al capital social: la participació dels joves en entitats. A la Taula 6.8, basada en l'EPP, en el grup dels joves passius hi destaca, en el primer model, la baixa disposició a ser-hi dels catalanoparlants consolidats i dels joves mixtes. De la resta, els que mostren una predisposició més marcada a ser-hi són els castellanoparlants consolidats (en condicions d'equiparabilitat, en trobaríem 2,6 per cada catalanoparlant consolidat). Aquests contrastos s'afebleixen en introduir les variables estructurals (segon model), palesant novament la rellevància dels diferents perfils estructurals associats a les trajectòries lingüístiques. Malgrat això, el contrast entre les dues categories que menys tendeixen a la passivitat i la resta mantenen part de la seva intensitat, quelcom que evidencia novament que no tota la diferència es pot reduir a que són l'expressió cultural, indirecta, de factors estructurals. Una vegada més la influència dels elements de perceptius i relacionals vinculats a la llengua semblen explicar part de la distància entre certes trajectòries lingüístiques i les posicions de menor centralitat social (copsades ara a través de la variable que més correlaciona amb el capital social dels joves).

El grup dels usuaris o organitzadors, que reflecteix les posicions més actives dins de les associacions, també mostren certa correlació, en el primer model, amb algunes trajectòries lingüístiques, si bé és una correlació que perd el rang d'estadísticament significativa en el tercer model. En aquest cas es repeteix que són els castellanoparlants consolidats els menys propensos a l'activisme associatiu (i, per tant, a la centralitat política), si bé bona part de l'explicació es vincula al seu menor perfil instructiu.

Taula 6.8. Participació associativa, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	No participen			Participació puntual o econòmica			Usuaris o organitzadors		
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)	Exp(B)
Constant	0,473 ***	0,586 *	1,744 ^	0,561 ***	0,323 ***	0,194 ***	0,470 ***	0,562 ^	0,236 ***
Trajectòria lingüística^a									
<i>Muda a (més) català</i>	1,931 ***	1,679 *	1,645 *	0,700	0,732	0,755	0,675 ^	0,777	0,839
<i>Usos bilingües consolidats</i>	1,237	0,907	0,940	0,930	1,026	1,021	0,861	1,127	1,153
<i>Muda a (més) castellà</i>	1,788 *	1,464	1,464	0,632	0,603	0,605	0,829	1,140	1,199
<i>Castellanoparlants consolidats</i>	2,553 ***	1,731 *	1,583 *	0,759	0,820	0,868	0,389 ***	0,602 *	0,671
<i>Altres situacions</i>	1,761 ^	1,491	1,202	0,600	0,607	0,667	0,886	1,098	1,336
Edat									
20 a 24 anys		1,207	1,084		1,106	1,173		0,704 ^	0,769
Sexe									
Dona		0,753 ^	0,805		1,312 ^	1,268		1,046	0,949
Mobilitat instructiva intergeneracional^b									
<i>Estudis en curs</i>		2,414 ***	1,766 *		1,022	1,226		0,310 ***	0,407 **
<i>No universitaris consolidats</i>		2,437 ***	1,741 *		1,109	1,343		0,291 ***	0,393 ***
<i>Nous no universitaris</i>		1,332	1,178		1,161	1,238		0,656	0,720
<i>Nous universitaris</i>		1,471 ^	1,193		1,074	1,224		0,629 *	0,765
Emancipació de la llar familiar									
Sí		1,021	1,089		1,139	1,123		0,839	0,807
Mida del municipi^c									
<i>Menys de 10 mil hab.</i>		0,449 ***	0,472 **		1,272	1,170		2,170 **	2,019 *
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>		0,531 **	0,552 **		1,394	1,310		1,607 ^	1,515
<i>50 mil a 300 mil hab.</i>		0,602 *	0,632 *		1,137	1,074		1,725 *	1,580 ^
Pares debaten de política									
Sí			0,698 *			1,179			1,366
Pares assistien a manifestacions									
Sí			0,572 **			1,117			1,519 *
Pares participaven en associacions									
Sí			0,346 ***			1,664 **			1,775 **
Haver assistit a un espai									
Sí			0,585 ***			1,235			1,448 *

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Universitaris consolidats

^c Categoria de referència: Barcelona

Taula 6.9. Participació associativa, amb trajectòria lingüística (detallada) com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012

	Participen					
	Model 1			Model 2		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	-0,147 ^	0,078	0,863	0,250 ^	0,151	1,284
Trajectòria lingüística (detallada)^a						
<i>Muda a (més) català formal</i>	-0,496 **	0,168	0,609	-0,419 *	0,175	0,658
<i>Muda a (més) català informal i global</i>	-0,064	0,174	0,938	0,050	0,184	1,051
<i>Muda a (més) castella informal</i>	-1,146 ***	0,260	0,318	-0,948 ***	0,268	0,388
<i>Muda a (més) castella formal i global</i>	-0,090	0,239	0,914	-0,099	0,247	0,906
<i>Castellanoparlants consolidats</i>	-1,133 ***	0,116	0,322	-0,860 ***	0,133	0,423
<i>Altres situacions</i>	-1,089 ***	0,153	0,337	-0,663 **	0,211	0,515
Edat^b						
20 a 24 anys				0,025	0,133	1,025
25 a 29 anys				0,268 *	0,116	1,307
Sexe						
Dona				-0,160 ^	0,097	0,852
Mobilitat instructiva intergeneracional^c						
<i>Estudis en curs</i>				-0,306	0,227	0,736
<i>No universitaris consolidats</i>				-0,965 ***	0,134	0,381
<i>Nous no universitaris</i>				-0,671 ***	0,191	0,511
<i>Nous universitaris</i>				-0,116	0,135	0,890
Lloc de naixement						
Fora d'Espanya				-0,274	0,179	0,761
Emancipació de la llar familiar						
Sí				-0,227 *	0,115	0,797
Mida del municipi^d						
Menys de 2 mil hab.				-0,149	0,236	0,861
2 mil a 10 mil hab.				-0,038	0,149	0,963
10 mil a 50 mil hab.				0,134	0,110	1,143

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: 30 a 34 anys

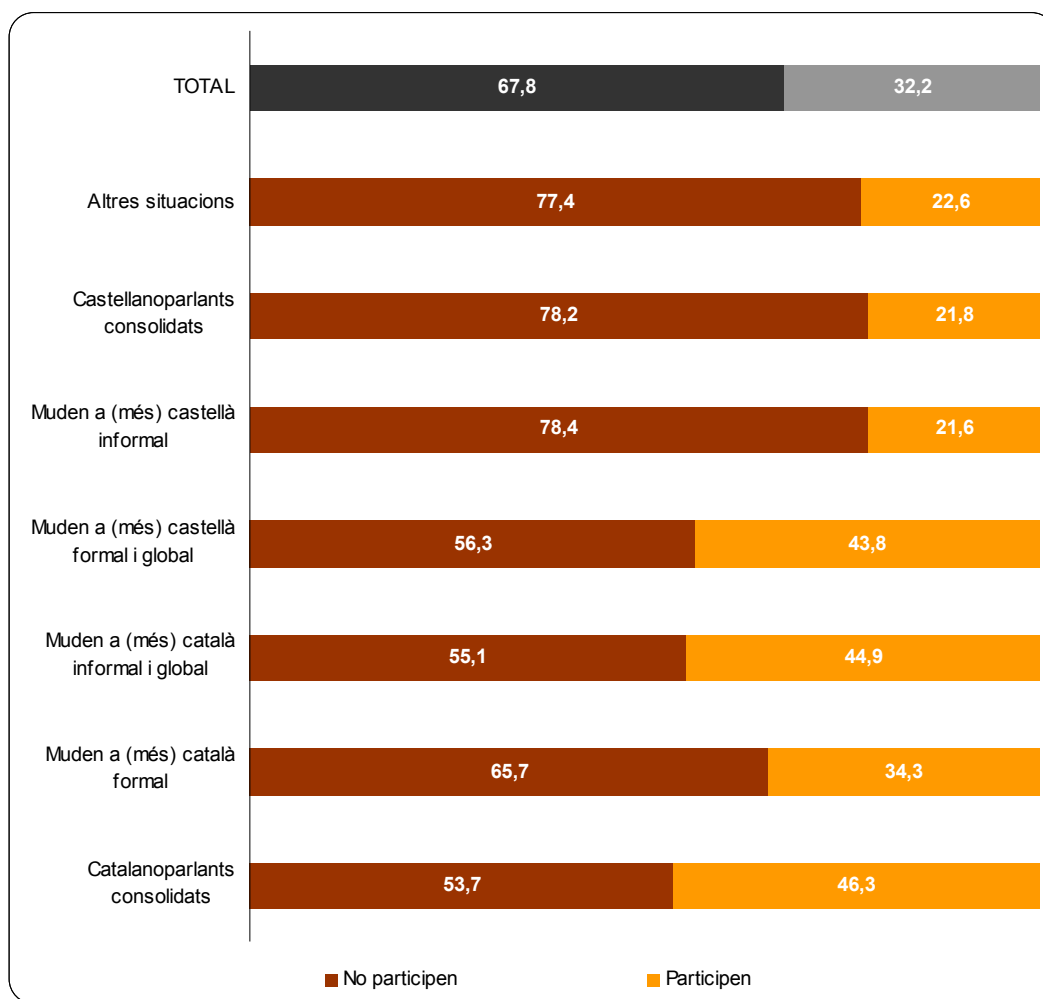
^c Categoria de referència: Universitaris consolidats

^d Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

La taula basada en l'EJC12 (Taula 6.9) ens permet un major aprofundiment en la qüestió, a partir d'una regressió dicotòmica que només diferencia entre els que no participen en associacions i la categoria dels que, d'una manera o altra, sí que ho fan. En aquesta taula hi ha tres categories de trajectòries lingüístiques que reflecteixen una major disposició a la participació, que en el primer model és del voltant del triple d'intensa que la resta de categories. Són els *catalanoparlants consolidats*, els que *muden cap al català i el parlen (almenys) en contextos informals*, i els que *muden cap al castellà i el parlen (almenys) en contextos formals*. Tan interessant com el contrast tan pronunciat entre aquests tres perfils i la resta és el fet que, en introduir les variables estructurals, l'impacte explicatiu de les trajectòries lingüístiques es modifica ben poc en intensitat i manté la significativitat.

L'ús de la variable de trajectòries lingüístiques de l'EJC12 ha fet visibles contrastos sòlids i ha matisat, en canvi, els perfils de mudes lingüístiques. En aquest sentit, ens mostra que el menor distanciament respecte de la centralitat social via pràctiques participatives (ja siguin polítiques o associatives) l'assoleixen el grup dels *catalanoparlants consolidats*, el dels que *expressen en contextos informals la seva muda cap al català* i els que *expressen la seva muda cap al castellà en àmbits formals*. A nivell més descriptiu, el Gràfic 6.2, que creua la participació associativa dels joves amb les diferents trajectòries lingüístiques a partir de l'EJ, reflecteix percentualment el que acabem d'expressar:

Gràfic 6.2. Trajectòria lingüística (detallada) i participació associativa (%). Catalunya, 2012

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Com veiem, els castellanoparlants consolidats i els joves que muden al castellà reuneixen prop d'un 80% de joves que no participen en associacions. La proporció dels passius també és majoritària en la resta de grups lingüístics, però els que participen es dupliquen en la majoria de casos. L'ús habitual del català no garanteix, per tant, una actitud participativa més activa; però no emprar-lo significativament incrementa notablement les possibilitats de no estar entre la minoria dels joves participatius. Com hem vist, això no està explicant, només, posicions diferents dels joves en l'estructura social, reflectides en els usos lingüístics.

6.2.6. En resum...

Al llarg d'aquest apartat hem indagat en el tipus d'associació que s'estableix entre les diferents dimensions de la centralitat política i social i la trajectòria lingüística dels joves. L'objectiu ha estat doble: en primer lloc, a través dels primers models de regressió de les taules, destriar fins a quin punt la correlació entre trajectòries lingüístiques i centralitat social és alta; en segon lloc, copsar fins a quin punt aquesta es redueix en incorporar als models de regressió d'altres variables estructurals (segon model) i de dinàmiques de socialització política i associativa dels joves (tercer model).

Els resultats de l'anàlisi són força interessants. En termes generals, hi ha una correlació prou clara entre trajectòries lingüístiques i centralitat social. En totes les dimensions de la centralitat social hi surt reflectida, en unes categories o altres, i ho fa d'una forma congruent. Malgrat que l'elevat volum de categories en les variables en joc dificulta assolir nivells de significativitat estadística, perquè fragmenta la mostra en excés, els resultats indiquen l'existència d'aquesta correlació. En els primers models de regressió, aquelles categories portadores de major centralitat social tendeixen a associar-se a aquelles categories de les trajectòries lingüístiques en les quals la presència del català és significativa, i en canvi aquelles categories més allunyades de la centralitat social s'associen a les trajectòries lingüístiques amb major pes del castellà. Així, en termes generals, les dues categories que tendeixen a aparèixer com a més properes a la centralitat social són la dels *catalanoparlants consolidats* i la dels *mixtes* (aquesta segona conformada per un volum reduït de casos), i les tres categories més allunyades d'aquesta centralitat són la dels castellanoparlants consolidats, la d'aquells que muden a (més) castellà, i la dels *altres*. El grup dels joves que *muden a (més) català* tendeix a ocupar posicions de centralitat social, si bé de forma menys significada que els dos esmentats abans.

En els segons i tercers models de regressió aquesta dinàmica es manté. En alguna de les dimensions de la centralitat social l'efecte lingüístic es veu fortament neutralitzat en aquests models (especialment a la variable d'actituds polítiques, i també a les variables sobre participació política i associativa basades en l'EPP11), però en d'altres es veu poc o gens alterat (passa a la variable sobre percepcions polítiques) o, si més no, conserva bona part del seu potencial explicatiu (a les variables sobre participació política i associativa basades en l'EJC12). Per tant, la trajectòria lingüística és indicària de disposicions subjectives diferenciades, que van més enllà de les variables estructurals i de socialització recollides en els models segons i tercers de les regressions. És ben possible que hi hagi components de jerarquització estructural que no estiguin prou ben recollits en les variables d'aquests models, i que per tant les trajectòries lingüístiques continuïn reflectint posicions estructurals diferents. De ben segur que en els resultats hi ha alguna cosa d'això. Però sembla raonable pensar que, alhora, existeix un cert component cultural i relacional que podem adscriure als usos lingüístics i que correlaciona amb la centralitat social.

La incursió en l'EJC12 ens ha aportat alguns matisos de gran rellevància en relació als vincles entre trajectòria lingüística i centralitat social. El primer ha estat mostrar com la poca contundència dels resultats observats en la participació política i associativa a l'EPP11 esdevenien evidències d'una correlació força sòlida en l'EJC12. El segon i més important té a veure amb les noves categories de trajectòria lingüística que ens ha permès articular. A través dels matisos en les trajectòries de muda lingüística cap al català i cap al castellà hem pogut comprovar com els espais relacionals on es genera o consolida aquesta muda són tant o més importants que la muda lingüística en sí mateixa. L'expressió més evident d'això la trobem en el cas dels catalanoparlants d'origen que muden cap a (més) castellà. Quan aquesta muda s'articula sobretot a partir de vincles informals (familiars i d'amics) esdevé l'expressió cultural i relacional d'una tendència a la pèrdua de centralitat social; en canvi, quan el creixement dels usos en castellà respon a requeriments dels vincles formals (laborals o formatius) la trajectòria de muda no reflecteix aquesta descapitalització en termes de centralitat social, ans el contrari.

Així doncs, determinades adscripcions lingüístiques correlacionen acumulativament amb l'ocupació de posicions de centralitat social. A parer nostre, això palesa que la llengua, com expressió cultural, està també carregada de connotacions simbòliques i de marcs de possibilitat relacionals vinculades a la centralitat social. Igual que les preferències ideològiques ressonen simbòlicament en la centralitat social, també ho fan les trajectòries lingüístiques dels joves. Tots els usos culturals i manifestacions de preferències remeten a aquests components simbòlics i relacionals vinculats a la idea de centralitat social que aquí defensem; en trobem aquí una nova evidència.

En conseqüència, en el següent apartat ens aproximem a un tractament de les trajectòries lingüístiques com si d'una nova dimensió de la centralitat social es tractés.

6.3. Contrastos entre grups amb el mateix origen lingüístic

Continuem el capítol dedicat a les vinculacions entre *trajectòries lingüístiques*, *posicionaments polítics* (i participació associativa) i *posicions estructurals* del joves amb dues taules en què fem un abordatge complementari de la qüestió. Emplem el mateix recurs que ja hem presentat en capítols precedents, consistent en situar en la posició de variables dependents dues categories confrontades d'una de les variables dinàmiques que hem generat (sobre trajectòries intergeneracionals de participació o de posicionament ideològic, en els casos anteriors). La idea es confrontar què passa entre els joves que, des d'una posició inicial similar, tenen trajectòries personals contraposades. En aquest cas, les dues posicions inicials de les que partim són les dels catalanoparlants d'origen i la dels castellanoparlants d'origen. En cada un d'aquests dos casos, confrontem aquells que es mantenen usos majoritaris en la seva llengua d'origen amb aquells que muden en els seus usos, amb intensitat significativa, cap a l'altra llengua.

Així doncs, la primera de les taules de regressions logístiques que presentem confronta els castellanoparlants inicials que muden cap al català amb la categoria mirall dels que no fan aquesta muda. La segona taula confronta els catalanoparlants d'origen que no muden cap al castellà amb la categoria mirall dels que sí que ho fan. En cada una d'aquestes taules presentem quatre models de regressió. En el primer hi incloem només les variables estructurals d'adscripció, és a dir, aquells que fan referència a la posició amb què neix el jove, i que en bona mesura depenen de la seva família (amb l'afegit del sexe i la *densitat del coneixement del català a les comarques de residència dels joves*¹⁹, altrament anomenada *densitat lingüística del català*). En aquest cas hem incorporat la categoria professionals dels pares, malgrat els problemes de certa col·linealitat que pot tenir amb el nivell d'instrucció dels pares, perquè hem considerat especialment pertinent poder percebre els matisos que afegeix el camp professional en què es desenvolupen els pares.

¹⁹ La densitat lingüística està construïda a partir dels percentatges de persones que saben parlar català a cada comarca el 2011, segons les dades de l'IDESCAT, basades en el cens. Hem dividit les comarques en funció d'aquest percentatge entre les que tenen una baixa densitat de parlants en català (menys del 75%), una densitat mitjana (entre el 75 i el 80%) o una densitat alta (més del 80%).

En el segon dels models de regressió hi afegim la variable estructural d'adquisició, que és aquella que depèn de la trajectòria dels joves, més rellevant de totes: el nivell d'estudis propi dels joves. No hem afegit la seva categoria professional perquè requeriria treballar amb un grup de joves de més edat i amb trajectòries més consolidades (fins i tot si el que s'hi consolida és la precarietat laboral). En el tercer model de regressió incloem les variables relatives a la socialització política i associativa, per copsar si aporten una capacitat explicativa additiva a les variables estructurals dels primers dos models. Finalment, en el quart model incloeu dues variables sobre el perfil participatiu (polític i associatiu) dels joves, amb la mateixa voluntat de trobar elements explicatius additius als canvis lingüístics, que siguin independents de les variables estructurals controlades.

6.3.1. Trajectòries lingüístiques dels castellanoparlants d'origen

El primer que observem en la taula que compara els joves d'origen castellanoparlant (Taula 6.10) és que el gènere no hi influeix, si més no en controlar la resta de variables estructurals. Les dones joves no mostren una major predisposició a mudar cap al català que els homes. En canvi els joves castellanoparlants inicials que sí que mostren una predisposició molt major a mudar són els fills d'universitaris que, en condicions d'equiparabilitat, ho fan gairebé amb el triple d'intensitat que la resta. En aquest sentit, sembla dibuixar-se una correlació clara i forta entre les posicions socials culturalment més capitalitzades i l'adopció significativa del català. La categoria professional dels pares no presenta una capacitat explicativa afegida al nivell d'estudis parental. Els contrastos que s'hi reflecteixen no són significatius. Val a dir, però, que la categoria professional de les considerades que mostra una menor tendència a la muda (tenint present que hem neutralitzat l'efecte del nivell d'estudis dels pares) és la dels directors i gerents. Possiblement el camp professional on desenvolupen la seva tasca molts d'aquests professionals es configura com un camp de penetració més aviat dèbil dels usos en català.

La procedència dels joves també es configura com un factor força significatiu en la tendència a mudar o no: els nouvinguts castellanoparlants (bàsicament, llatinoamericans) mostren una disposició la meitat d'intensa a fer-ho. És un resultat previsible, tenint en compte els vincles que s'han anat dibuixant en el capítol entre centralitat social, arrelament i trajectòria lingüística. És més difícil integrar disposicions favorables a la centralitat -i el català es configura com un indicador d'aquesta centralitat- quan fa poc que es forma part del teixit social d'un territori; sobretot si a això s'hi afegeix, com pot ser el cas de molts dels joves, que s'hagin incorporat a l'escola catalana de forma tardana.

Taula 6.10. Trajectòria lingüística dels castellanoparlants d'origen i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves catalanoparlants (aguts i híbrids) amb pares castellanoparlants aguts											
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	0,341	0,498	1,406	0,727	0,515	2,068	0,653	0,550	1,921	0,707	0,610	2,029
Sexe												
<i>Dona</i>	0,143	0,226	1,153	-0,080	0,241	0,923	-0,094	0,243	0,911	-0,087	0,246	0,917
Nivell d'estudis dels pares^a												
<i>Primaris o menys</i>	-1,039 **	0,374	0,354	-0,754 ^	0,395	0,471	-0,744 ^	0,397	0,475	-0,874 *	0,407	0,417
<i>Secundaris</i>	-1,018 **	0,333	0,361	-0,875 *	0,342	0,417	-0,894 **	0,344	0,409	-0,974 **	0,352	0,378
Categoria professional dels pares^b												
<i>Elemental o mitjana</i>	0,529	0,355	1,697	0,672 ^	0,364	1,958	0,668 ^	0,365	1,950	0,755 *	0,372	2,127
<i>Tècnics i professionals</i>	0,507	0,389	1,660	0,491	0,397	1,634	0,466	0,399	1,593	0,436	0,405	1,546
Lloc de naixement												
<i>Fora d'Espanya</i>	-0,733 *	0,349	0,480	-0,577 ^	0,362	0,561	-0,556	0,372	0,574	-0,540	0,379	0,583
Densitat comarcal de població que sap parlar català^c												
<i>Baixa</i>	-0,628 ^	0,397	0,534	-0,673 ^	0,402	0,510	-0,670 ^	0,404	0,512	-0,754 ^	0,413	0,471
<i>Mitjana</i>	-0,054	0,395	0,947	-0,074	0,401	0,928	-0,046	0,403	0,955	-0,102	0,409	0,903
Nivell d'estudis propis^d												
<i>Estudis en curs</i>				-0,915 **	0,356	0,400	-0,880 *	0,360	0,415	-0,939 *	0,371	0,391
<i>Obligatoris</i>				-1,185 **	0,392	0,306	-1,165 **	0,396	0,312	-1,115 **	0,400	0,328
<i>Secundaris postobligatoris</i>				-0,742 **	0,286	0,476	-0,725 **	0,289	0,484	-0,720 *	0,293	0,487
Pares debaten de política												
<i>Sí</i>							-0,047	0,240	0,954	-0,048	0,244	0,953
Pares assistien a manifestacions												
<i>Sí</i>							0,233	0,287	1,263	0,246	0,296	1,279
Pares participaven en associacions												
<i>Sí</i>							0,106	0,256	1,112	0,125	0,265	1,133
Haver assistit a un espai												
<i>Sí</i>							-0,012	0,248	0,988	0,011	0,253	1,011
Participació política^e												
<i>No participen</i>										-0,323	0,360	0,724
<i>Participació d'adhesió o mobilització baixa</i>										0,168	0,287	1,183
Participació associativa^f												
<i>No participen</i>										0,151	0,347	1,163
<i>Participació puntual o econòmica</i>										-0,190	0,353	0,827

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris

^b Categoria de referència: Directors i gerents

^c Categoria de referència: Alta

^d Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

^e Categoria de referència: Mobilització alta

^f Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

La darrera variable del primer model, la de densitat comarcal dels que saben parlar català, mostra una capacitat explicativa significativa (si bé amb una significativitat estadística dèbil), malgrat la fragilitat epistemològica amb què està construïda. Tot i ser un indicador indirecte i precari de la rellevància que pot tenir que en els entorns veïnals i socials immediats la presència del català estigui normalitzada, revela coses. Això ens fa pensar que, de poder generar una variable més ajustada a allò que vol reflectir, aquesta palesaria una potència explicativa molt més intensa²⁰. En qualsevol cas, evidencia que els contextos lingüístics en què les persones desenvolupen les seves activitats quotidianes tenen una importància de primeríssim ordre per explicar-ne les trajectòries lingüístiques. Amb aquesta variable ens aproximem, de forma molt indirecta, als contextos residencials.

La incorporació en el segon model del nivell d'estudis propi ens dona una pista sobre la rellevància d'un d'aquests contextos: la universitat. Els joves universitaris (que estudien o que han acabat els seus estudis) tenen més del doble de predisposició a mudar cap al català que la resta de joves. A més, la incorporació d'aquesta variable no varia excessivament la capacitat explicativa del nivell d'instrucció dels pares, que manté bona part de la seva intensitat explicativa. Segurament el pes explicatiu del pas personal per la universitat té força a veure amb les concomitàncies existents entre mobilitat social ascendent i adopció del català, però a això s'afegeix el fet que la universitat sigui, avui dia, una de les institucions socials en què es troben joves provinents d'entorns socials i lingüístics diferents. El pas per la universitat és un factor de penetració dels català en els usos quotidians no només per la seva vinculació a un imaginari aspiracional.

El tercer i quart dels models, en canvi, ens mostren la total manca de significativitat dels elements de socialització política i associativa, i també de la participació política i associativa, en l'explicació de les trajectòries de muda cap a més usos en català.

6.3.2. Trajectòries lingüístiques dels catalanoparlants d'origen

Observem ara el contrast entre els catalanoparlants d'origen que muden i els que no. Abans d'entrar-hi, però, és pertinent evidenciar que el volum dels catalanoparlants d'origen que muden i dels castellanoparlants d'origen que muden no és simètric, ni molt menys. Els que muden cap al català (24,0%) tripliquen els que ho fan cap al castellà (8,4%).

²⁰ A l'estudi *Llengua i joves* (González Balletbò et al., 2014) es va assajar, per primera vegada, la variable de densitat lingüística del territori. En aquell cas la variable estava millor ajustada, perquè es va construir a partir de la densitat lingüística del coneixement del català als municipis, i no a la comarca. Per tant, s'aconseguia neutralitzar l'efecte de dissolució dels contrastos interns entre municipis amb diferent perfil lingüístic dins d'una mateixa comarca. En aquella ocasió la intensitat explicativa de la variable va demostrar més força que aquí, i de ben segur això s'explica pel millor ajustament que se'n va aconseguir. Per tan, si encara es pogués ajustar més la variable per reflectir de forma més precisa la realitat lingüística dels diferents veïnats, i no la referència, encara massa genèrica, a la realitat comarcal o municipal (amb situacions tot sovint molt desiguals entre barriades: només cal pensar en la diferència entre Torre Baró i Sarrià a Barcelona) la variable seria autènticament indicativa, i no només indiciària, d'una vinculació explicativa d'enorme potència.

Entre els catalanoparlants d'origen que muden al castellà no es detecten diferències significatives entre homes i dones (Taula 6.11). Tampoc n'hi ha en funció de la categoria professional dels pares. En canvi, sí que es detecten contrastos significatius en relació al nivell d'estudis dels pares, si bé les diferències no són de tipus lineal. Les dues categories extremes, la dels fills de pares amb estudis primaris i la dels fills de pares universitaris, són les que mostren una tendència més marcada a no mudar, mentre que la tendència a mudar és el triple d'intensa en els fills de pares amb estudis secundaris. És ben possible que això tingui molt a veure amb el fet que és precisament en els entorns urbans industrialitzats, on major és el reclam de perfils formatius professionalitzadors no universitaris i amb una major concentració de la població filla de les onades migratòries provinents de la resta de l'estat, allà on hi ha una major densitat d'usos en castellà en les interaccions personals. Enfront d'aquests, els joves amb pares amb estudis primaris tendeixen a concentrar-se en els àmbits rurals, on el català i té una presència més destacada.

En relació a les intensitats d'usos dels entorns veïnals, la variable sobre densitat comarcal de coneixements revela altra vegada rellevància explicativa. Els *catalanoparlants inicials* residents a comarques amb una alta intensitat de coneixement del català (quelcom que inferim que correlaciona amb els usos) muden tres vegades menys que la resta. Aquesta dada corrobora la transcendència de la qüestió dels entorns lingüístics. Si afegim aquesta evidència al contrast entre el volum total de catalanoparlants que muden cap al castellà i de castellanoparlants que muden cap al català, molt favorable als segons, sembla més que raonable concloure que afavorir entorns relacionals mixtes (als barris, a l'escola o a la feina) té un impacte molt més positiu en la penetració d'usos en català que no pas en la penetració d'usos en castellà. La mescla es dibuixa, per tant, com un factor clau pel contagi d'usos del català, quelcom que té un efecte evident sobre la llengua, però que també té un factor secundari no menystenible: reforçaria un mecanisme que es va configurant com a facilitador de la centralitat social (i igualador, de retruc, de les possibilitats de mobilitat social entre les persones).

Vinculat a això, el segon model de regressió, que incorpora el nivell d'estudis dels joves, mostra com aquells que només han estudiat com a màxim fins la secundària obligatòria són els que tenen majors probabilitats de mudar cap al castellà. Les conclusions que se'n poden extreure no poden ser massa contundents perquè els contrastos entre categories no són significatius, però ens atreviríem a dir que els contextos relacionals que no afavoreixen trajectòries formatives aspiracionals estan associats a la incorporació del castellà, que tendeix a ser, per tant, l'eina comunicativa més estesa entre els individus *reactius* a la centralitat social i a la mobilitat social ascendent.

Taula 6.11. Trajectòria lingüística dels catalanoparlants d'origen i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves catalanoparlants aguts amb pares catalanoparlants aguts											
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	3,255 ***	0,709	25,928	3,243 ***	0,710	25,603	3,299 ***	0,799	27,095	3,552 ***	0,917	34,870
Sexe												
<i>Dona</i>	-0,077	0,365	0,926	-0,164	0,380	0,849	-0,204	0,387	0,816	-0,201	0,392	0,818
Nivell d'estudis dels pares^a												
<i>Primaris o menys</i>	-0,137	0,686	0,872	0,136	0,715	1,146	0,150	0,748	1,162	0,236	0,755	1,266
<i>Secundaris</i>	-1,112 **	0,423	0,329	-0,986 *	0,432	0,373	-0,991 *	0,448	0,371	-0,927 *	0,452	0,396
Categoria professional dels pares^b												
<i>Elemental o mitjana</i>	0,085	0,495	1,089	0,155	0,507	1,168	0,162	0,525	1,176	0,182	0,521	1,199
<i>Tècnics i professionals</i>	-0,147	0,499	0,863	-0,097	0,503	0,908	-0,107	0,518	0,899	0,036	0,532	1,037
Densitat comarcal de població que sap parlar català^c												
<i>Baixa</i>	-1,102 *	0,562	0,332	-1,090 ^	0,566	0,336	-1,103 ^	0,579	0,332	-1,126 ^	0,587	0,324
<i>Mitjana</i>	-1,105 *	0,520	0,331	-1,007 ^	0,526	0,365	-1,031 ^	0,536	0,356	-1,079 *	0,542	0,340
Nivell d'estudis propis^d												
<i>Estudis en curs</i>				0,438	0,759	1,549	0,520	0,775	1,683	0,663	0,818	1,940
<i>Obligatori</i>				-0,709	0,614	0,492	-0,623	0,621	0,536	-0,516	0,630	0,597
<i>Secundaris postobligatori</i>				-0,555	0,495	0,574	-0,572	0,499	0,565	-0,446	0,517	0,640
Pares debaten de política												
<i>Sí</i>							0,189	0,430	1,208	0,094	0,443	1,098
Pares assistien a manifestacions												
<i>Sí</i>							0,340	0,449	1,405	0,149	0,472	1,160
Pares participaven en associacions												
<i>Sí</i>							-0,335	0,410	0,715	-0,360	0,425	0,697
Haver assistit a un espai												
<i>Sí</i>							-0,254	0,395	0,776	-0,319	0,405	0,727
Participació política^e												
<i>No participen</i>										-0,977	0,681	0,376
<i>Participació d'adhesió o mobilització baixa</i>										-0,572	0,487	0,564
Participació associativa^f												
<i>No participen</i>										0,324	0,541	1,383
<i>Participació puntual o econòmica</i>										0,580	0,489	1,787

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Universitaris

^b Categoria de referència: Directors i gerents

^c Categoria de referència: Alta

^d Categoria de referència: Universitaris (en curs o acabats)

^e Categoria de referència: Mobilització alta

^f Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

Per contra, els joves que encara estudien, però no a la universitat (suposem que, en tractar-se de majors de 19 anys, la majoria són estudiants de cicles formatius) són els menys tendents a la muda cap al castellà (un 50% menys que els universitaris, si bé la diferència no és significativa). A la taula de regressió d'abans s'hi reflectia com també eren molt menys tendents a mudar cap al català que els universitaris. La confluència d'ambdós resultats apunta a que la universitat és un espai de contacte lingüístic que afavoreix la muda lingüística, i que això, en termes absoluts, decanta els usos cap al català. En canvi, els contextos formatius preuniversitaris semblen caracteritzar-se per no afavorir les mudes lingüístiques: tant catalanoparlants inicials com castellanoparlants inicials s'inclinen a mantenir les seves llengües d'origen. És una cosa que fa pensar, com apuntàvem en un altre article (González i Benito, 2009), que el nivell de segregació lingüística de la formació preuniversitària és elevada, i no només com a conseqüència de la segregació residencial, i això acaba afectant les mudes lingüístiques del joves i, per tant, la possibilitat d'una major penetració, en termes absoluts, del català.

Finalment, la incorporació de les variables relatives a la socialització i participació política i associativa no denota canvis que adquireixin el rang d'estadísticament significatius, si bé alguns contrastos són prou intensos, de forma que la manca de significativitat sembla provenir, principalment, de la migradesa de la submostra amb la què treballem. Sembla, en aquest sentit, que haver assistit a un esplai o que els pares fossin membres d'associacions (ambdues activitats connectades amb la tinença de capital social) afavoreixen que els joves no mudin cap al castellà, independentment de les situacions estructurals dels joves. De la mateixa forma, els joves políticament actius semblen tenir una menor disposició a mudar. Aquestes dades sembla reforçar la connexió existent entre centralitat social i l'ús del català o, més encara, entre els usos extensos del castellà i l'allunyament respecte d'aquesta centralitat (que en aquestes taules està força desconnectada de l'ocupació efectiva de posicions de major estatus social).

6.2.3. En resum...

Les dades de les taules de regressions que hem presentat en aquest apartat mostren unes correlacions entre trajectòries lingüístiques i variables estructurals que reforcen al idea que, efectivament, els usos lingüístics poden ser concebuts com una dimensió més de la centralitat social. Ens hi remet especialment la vinculació existent entre mudar cap al català i provenir d'entorns familiars amb pares universitaris, o bé ser un jove universitari. Les dinàmiques de muda lingüística evidencien que, en termes generals, l'assumpció d'usos significatius en català està associada al tipus de perfils acadèmics que tendeixen a ocupar posicions centrals en la resta de dimensions de la centralitat social.

En qualsevol cas, i més enllà del fet que la correlació entre capitalització acadèmica i adopció (i/o manteniment del català), pugui estar vinculada a l'emergència i consolidació d'ideologies lingüístiques que tendixin a associar l'ús del català a la centralitat social i a l'imaginari ideològic de la classe mitjana, i, en canvi, l'ús del castellà a un imaginari allunyat d'aquesta centralitat, les dades semblen mostrar indicis de la rellevància dels entorns relacionals en la penetració lingüística del castellà i, sobretot, del català. Els entorns relacionals amb una

presència significativa d'una o altra llengua esdevenen un factor de primer ordre en la penetració d'aquesta llengua entre aquells que no en són parlants nadius. Alhora, la penetració del català entre els joves autòctons no catalanoparlants és força més intensa que no pas la penetració del castellà entre joves autòctons no castellanoparlants inicials. La conjunció d'aquests dos fenòmens evidencia que només la multiplicació d'espais socials amb una presència significativa del català en els usos entre iguals (entre veïns, entre companys d'escola, entre usuaris dels serveis públics) pot significar un nou salt endavant en la normalització social del català. La barreja social efectiva d'usos lingüístics comportaria una societat lingüísticament més híbrida, però també amb un volum d'usos socials del català superior.

7. Trajectòries de mobilitat

El darrer capítol de l'informe és el que titulem *trajectòries de mobilitat*. El centre d'atenció ja no rau, com en els primers, en aprofundir en els vincles existents entre els perfils socials dels joves i les diferents dimensions del posicionament polític (capítols 2, 3 i 4) o de la participació associativa (capítol 5), amb la intenció de copsar les relacions existents amb la centralitat política i, per concomitància, amb la centralitat social. Tampoc ho és analitzar en profunditat els vincles amb les trajectòries lingüístiques, qüestió a la qual hem reservat el sisè capítol. En aquest el que pretenem és aprofundir en aquells components que afavoreixen, o que si més no correlacionen, amb la mobilitat instructiva intergeneracional.

Com ja hem apuntat en altres moments, no es pot considerar que la mobilitat intergeneracional en el nivell d'estudis sigui un indicador infal·lible de la mobilitat d'estatus entre una generació i la següent. Avui dia el nivell de precarietat laboral de bona part dels joves amb estudis universitaris és elevada i molt major que en la generació dels seus pares. No n'és la raó principal, però el fet que el volum de joves que assoleixen aquest nivell d'estudis sigui molt superior fa deflacionar el valor relatiu de l'acreditació universitària. A més, aquesta precarietat laboral no es pot reduir a una qüestió transitòria, vinculada a que fa poc que han entrat en el mercat laboral per una qüestió d'edat, sinó que tot apunta a què pot esdevenir una característica generacional.

Com a indicador, segurament seria més sòlid contrastar les categories professionals dels pares i dels fills, però en aquest cas ens trobem amb el handicap de l'edat. Certament, no tota la precarietat dels joves és una problemàtica transitòria, però una part significativa sí que ho pot ser. A més, molts dels joves universitaris no s'insereixen en el mercat laboral fins ben entrada la vintena. Tot plegat fa que sigui un indicador millor per analitzar la mobilitat intergeneracional dels adults joves (a partir de 29 anys) que no pas dels joves, i ni és aquest l'objecte d'aquesta recerca, ni disposem de la mostra que ens permeti abordar aquesta aproximació de forma sistemàtica. Tot i així, més endavant, dins del capítol, en fem un petit tast, prenent de referència unes categories professionals que ens ho permeten abordar en la submostra dels joves i adults joves entre 25 i 34 anys de l'EJC12.

Com diem, la mobilitat instructiva intergeneracional no és un indicador sòlid de la mobilitat econòmica entre generacions. Sí que és, en canvi, un índex potent de la mobilitat social i, encara més, de les expectatives de mobilitat social dels joves. En el context de crisi, la correlació existent entre tenir estudis universitaris i tenir una millor ancoratge en el sistema laboral és encara molt elevada.

Més enllà que s'assoleixi aquesta mobilitat en termes de millora laboral, el cert és que, d'una banda, és més sòlida la relació entre mobilitat instructiva i mobilitat en termes de *capital cultural* -per més que el capital cultural, tal i com el defineix Bourdieu, va força més enllà del rang acadèmic assolit-. D'altra banda, també és molt sòlida la relació entre capitalització acadèmica i expectatives de millora en la pròpia posició social. L'aposta per itineraris acadèmics perllongats sí que està associada amb la projecció d'expectatives de millora en el posicionament cultural, social i econòmic de les persones, tant per les persones joves que el viuen com, encara més, pels pares que l'estimulen. Per tant, si aquesta mobilitat és només un

indici de la mobilitat social ascendent, sí que és un indicador potent de les expectatives de mobilitat (o d'estabilitat en posicions avantatjades) de les persones i de les famílies. Només això ja justificaria, en una recerca guiada per l'objectiu d'analitzar i validar el concepte de centralitat social, l'abordatge específic i intensiu de la mobilitat acadèmica intergeneracional.

7.1. Mobilitat instructiva intergeneracional i variables estructurals

Al llarg dels capítols precedents la variable de mobilitat intergeneracional en el nivell d'estudis ha aparegut com a independent. En aquest cas, en canvi, l'analitzem tot prenent-ne les categories de base per la construcció de les variables dicotòmiques dependents dels models de regressió. La voluntat no és, com en la resta de casos, veure la seva influència explicativa en els posicionaments polítics dels joves, sinó indagar en quins són els factors (estructurals primer; de socialització, després; i relatius a les percepcions i pràctiques polítiques, associatives i d'altra mena, en darrer terme) que afavoreixen la mobilitat ascendent o que, per contra, n'afavoreixen la descendent.

Per assolir aquest objectiu hem emprat el mateix procediment que hem treballat, basat en d'altres variables, en els capítols precedents. Prendrem la posició instructiva dels pares (més específicament, del pare amb major nivell instructiu) com a punt de partida, de forma que dividim els joves en dos grups: els que tenen algun pare amb estudis universitaris i els que no. En cada un d'aquests dos grups contrastarem el perfil d'aquells que es mantenen en la posició dels pares i aquells que, ho bé l'empitjoren (no estudien a la universitat), o bé la milloren (estudien a la universitat). La variable resultant l'hem emprada en tots els capítols precedents com a variable independent, però en recuperem aquí la taula de freqüencials per tenir present els percentatge de cada una de les categories que la conformen.

Taula 7.1. Tipologia de mobilitat instructiva intergeneracional (%). Catalunya, 2011

	19 a 29 anys
Estudis en curs	13,8
No universitaris consolidats	24,3
Nous no universitaris	10,4
Nous universitaris	28,1
Universitaris consolidats	23,3
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com veiem, el percentatge dels que pugen a la universitat des de categories formatives dels pares inferiors (*nous universitaris*) gairebé tripliquen els que en perden la categoria (*nous no universitaris*), sent un col·lectiu amb un pes específic enorme, i que evidencia la transformació del mapa instructiu català en les darreres dècades.

Comencem l'anàlisi amb la taula de regressió contrastant les dues trajectòries dels joves sense pares universitaris. És una taula que integra tres models de regressió. En el primer s'hi han

incorporat les variables estructurals que hem considerat més rellevants. En aquest cas, a la mida municipal s'hi ha afegit una variable sobre les característiques del territori de referència: la densitat de població universitària a la comarca. La raó és la mateixa que hem exposat en el capítol anterior per justificar la densitat lingüística comarcal de parlants potencials en català. Aquesta variable esdevé un índex parcial, però índex al cap i a la fi, de la transcendència del contagi d'expectatives que es produeix pel fet de viure en un entorn instructivament més o menys capitalitzat.

El segon model incorpora les variables de trajectòria política. Considerem que en aquesta ocasió aquestes variables adquireixen una rellevància especial pel fet que és especialment fàcil establir un vincle causal entre elles i la variable dependent. La variable dependent és de naturalesa dinàmica; partim d'una situació inicial (el nivell d'instrucció dels pares) i arribem a una situació actual (el nivell d'estudis assolit). Enmig es donen una sèrie d'esdeveniments biogràfics que poden condicionar unes o altres trajectòries formatives. D'aquests esdeveniments en recollim quatre, referits al període d'infantesa, que tenen a veure amb la socialització política (en la centralitat política) i associativa (de capitalització social) que han viscut. A més, per dotar-les de major sentit explicatiu, el model de regressió en controla les variables estructurals que en podrien ser causes explicatives indirectes que n'esbiaixessin la interpretació.

Finalment, el tercer model de regressió incorpora dues variables sobre participació política i associativa dels joves. Establir la relació de causa i efecte entre les pràctiques actuals i les trajectòries acadèmiques és més problemàtic, però si més no el vincle que s'està dibuixant entre aquestes variables ens mostra la sintonia existent entre les expectatives de mobilitat social i l'activisme social i polític dels joves (tenint ben present, això sí, les particularitats de les variables sobre activisme, en què és impossible ponderar-ne la intensitat, i veure'n, per tant, si és tracta d'una implicació quotidiana o més aviat simbòlica).

7.1.1. Mobilitat instructiva dels fills de famílies no universitàries

Comencem per comentar les dues trajectòries dels joves amb pares no universitaris. Com hem trobat en d'altres ocasions, la primera dada que hi destaca és la rellevància del sexe dels joves, que podríem adjectivar com a espectacular. Les dones mostren una disposició a la mobilitat acadèmica ascendent més del doble d'intensa que els homes. És molt més fàcil trobar dones provinents de famílies no universitàries a la universitat que no pas homes. Sembla, per tant, que el relat que dibuixa la universitat com a institució clau per la millora social és interioritzat molt més per dones que per homes, o millor dit, les dones se senten més interpel·lades a ser protagonistes principals d'aquests relats.

Taula 7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves universitaris de pares no universitaris								
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	1,110 **	0,396	3,034	0,823 ^	0,437	2,277	1,776 ***	0,548	5,904
Sexe									
<i>Dona</i>	0,870 ***	0,215	2,387	0,815 ***	0,219	2,260	0,782 ***	0,224	2,185
Categoria professional dels pares^a									
<i>Elemental o mitjana</i>	-1,206 ***	0,329	0,299	-1,252 ***	0,337	0,286	-1,313 ***	0,349	0,269
<i>Tècnics i professionals</i>	-0,566	0,408	0,568	-0,626	0,417	0,535	-0,596	0,429	0,551
Lloc de naixement									
<i>Fora d'Espanya</i>	-1,666 ***	0,445	0,189	-1,634 ***	0,460	0,195	-1,486 ***	0,465	0,226
Mida del municipi^b									
<i>Menys de 10 mil hab.</i>	-0,234	0,494	0,791	-0,125	0,511	0,882	-0,002	0,521	0,998
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>	-0,409	0,452	0,664	-0,313	0,467	0,731	-0,208	0,476	0,812
<i>50 mil a 300 mil hab.</i>	-0,535	0,387	0,585	-0,509	0,398	0,601	-0,466	0,403	0,627
Densitat comarcal de població universitària^c									
<i>Baixa</i>	-0,413	0,434	0,662	-0,472	0,452	0,624	-0,584	0,461	0,558
<i>Mitjana</i>	0,143	0,347	1,153	0,133	0,357	1,142	0,078	0,365	1,081
Pares debaten de política									
<i>Sí</i>				0,471 *	0,223	1,601	0,370 ^	0,232	1,447
Pares assistien a manifestacions									
<i>Sí</i>				0,700 *	0,268	2,014	0,549 *	0,276	1,731
Pares participaven en associacions									
<i>Sí</i>				-0,069	0,243	0,933	-0,135	0,249	0,874
Haver assistit a espai									
<i>Sí</i>				-0,287	0,230	0,750	-0,400 ^	0,237	0,670
Participació política^d									
<i>No participen</i>							-0,952 **	0,357	0,386
<i>Participació d'adhesió o mobilització baixa</i>							-0,537 ^	0,284	0,584
Participació associativa^e									
<i>No participen</i>							-0,264	0,326	0,768
<i>Participació puntual o econòmica</i>							-0,465	0,316	0,628

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Directors i gerents

^b Categoria de referència: Barcelona

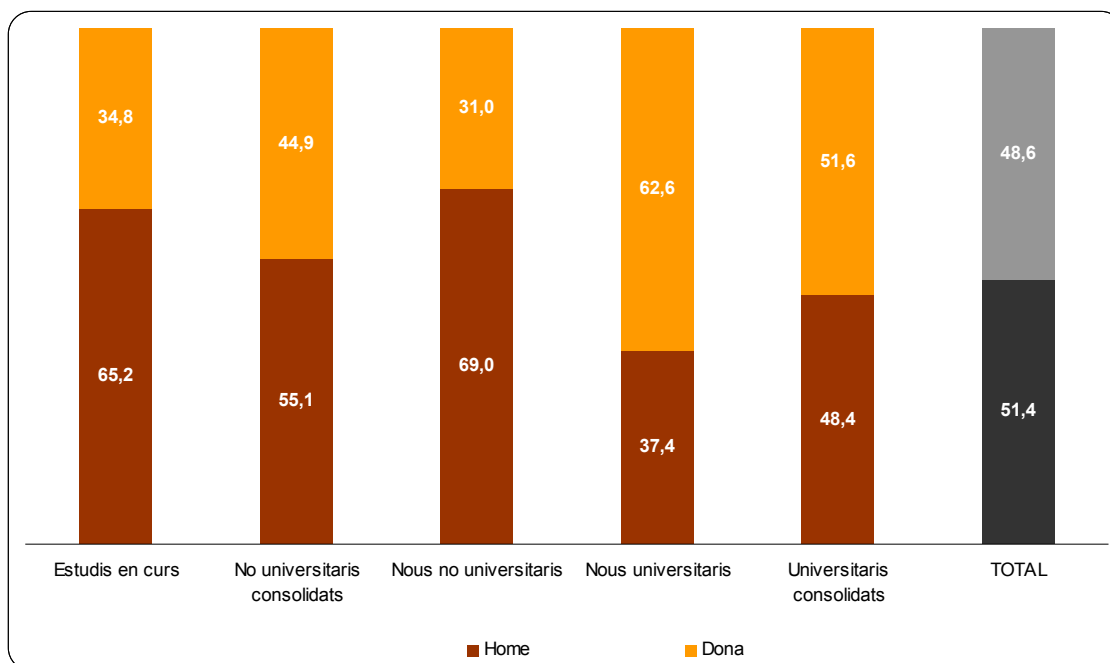
^c Categoria de referència: Alta

^d Categoria de referència: Mobilització alta

^e Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

Les dades del Gràfic 7.1, que contrasten el percentatge d'homes i dones en els diferents perfils de mobilitat intergeneracional, ratifiquen les diferències que acabem de comentar sobre dades del model de regressió.

Gràfic 7.1. Mobilitat instructiva intergeneracional i sexe (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Els que, per contra, tenen especials dificultats per creure-se'l o per veure-s'hi interpel·lats són els joves de procedència estrangera. En condicions d'equiparabilitat trobaríem només 1 jove d'origen forà per cada 5 autòctons en el primer model. La proporció no es modifica substancialment en la resta dels models de regressió. Sembla que, pels joves nouvinguts, el mite aspiracional passa més per establir la seva posició existencial que no pas per les expectatives de mobilitat acadèmica (quelcom que, en el seu cas, potser començaran a projectar en els seus fills). Amb tota probabilitat, les condicions de precarietat econòmica en que tendeixen a estar les famílies nouvingudes dificulten per qüestions estrictament materials, i no només d'expectatives subjectives, que els joves es plantegin accedir a la universitat.

Aquesta raó relativa a les carències materials objectives també pot estar darrera de la molt menor disposició dels fills de pares en categories professionals elementals o mitjanes a la millora acadèmica respecte dels seus pares. Aquesta disposició és menys d'una tercera part d'intensa que la dels fills de directors i gerents sense estudis universitaris. L'estatus professional (i possiblement econòmic) es converteix en un estímul de primer ordre en la mobilitat acadèmica ascendent dels fills. Els resultats no són estadísticament significatius, però mostren que els fills de tècnics i professionals també tenen una disposició menor a la mobilitat acadèmica ascendent que els fills de directors i gerents, que, en canvi, en altres capítols hem vist com tendien a una menor centralitat política. Sembla que el mecanisme instrumental i directe de la capitalització acadèmica, com a via directa i pragmàtica de millora instrumental, és especialment intensa entre aquells que s'han capitalitzat econòmicament (però no cultural).

En canvi, la categoria dels tècnics i professionals, i sobretot les seves subcategories professionals integrades per professions de perfil intel·lectual o científic, tendeixen més a correlacionar amb la centralitat política i, de retruc, social.

Les variables relatives a la mida del municipi i la densitat comarcal de població universitària no evidencien resultats estadísticament significatius. Amb tot, no sembla arbitrari que sigui la ciutat de Barcelona on es fa palesa una disposició major a la mobilitat instructiva, ni que només 0,6 joves residents a comarques amb baix nivell d'universitaris accedeixi a la universitat per cada jove resident a comarques d'alt perfil.

Algunes de les variables relatives a la socialització política i participativa dels joves són significatives tant en el segon com en el tercer model (en el tercer, afeblides). La que mostra major intensitat explicativa és la referida a la participació dels pares en manifestacions: que els pares hi anessin multiplica per dos les disposicions dels fills a anar a la universitat. Que els pares debatessin de política també hi influeix positivament, però amb menor intensitat (1,6 que sí per cada un que no).

L'interessant és, sobretot, que la força d'aquesta causalitat positiva contrasta amb la no significació del vincle amb les dues variables sobre socialització participativa: haver anat a esplais i que els pares formessin part d'associacions. De fet, el cas de l'esplai sembla que haver-hi assistit més aviat predisposa a no accedir a la universitat (la correlació és significativa, tot i que de forma dèbil, en el tercer model).

Val a dir que aquesta darrera qüestió pot tenir a veure amb la naturalesa del vincle que el jove va establir amb l'esplai durant la infantesa. Hem de tenir present, en aquest cas, que un volum molt important de joves, superior al 40%, han declarat haver anat a esplais (o anàlegs) durant la infantesa. Podem suposar que en molts casos l'assistència no responia al perfil dominant fa un parell de dècades, quan els esplais atenien infants el cap de setmana a través d'activitats lúdiques d'educació no formal. En l'actualitat bona part dels esplais, sobretot els ubicats en entorns amb més presència de classe treballadora i de població nouvinguda, juguen (si més no addicionalment) un paper més assistencial, i ofereixen suport als infants en situacions carencials (econòmicament i formativa). En aquest sentit, no és estrany que si part dels assistents a esplais responen a infants en situacions deficitàries, haver-hi assistit no suposi, comparativament parlant, un major impuls a la millora acadèmica²¹.

Tornem, però, a la reflexió més genèrica sobre la influència dels *inputs* durant la infantesa. El contrast entre la influència positiva de les dues variables referides a la socialització política i la nul·la influència de les dues sobre socialització associativa obliguen a qüestionar-se algun dels llocs comuns sobre la transcendència del capital social, si més no si vinculem de forma directa el capital social amb la presència més o menys activa dins del teixit associatiu. De cara a la mobilitat acadèmica ascendent sembla pesar-hi més tenir pares en posicions de centralitat política (amb una marcada disposició a parlar i a reivindicar) que no pas que pares o fills

²¹ Val a dir que d'això tampoc se'n pot concloure que els esplais que desenvolupen una funció assistencial no reeixen en els seus objectius. La valoració d'això requeriria comparar joves d'un mateix perfil carencial que han assistit a esplais i que no ho han fet, i no és aquesta la comparació que duem a terme en aquest model de regressió.

posseeixin capital social (si més no, en el sentit reduït amb què aquí l'operativitzem). O bé no totes les formes d'activisme associatiu capitalitzen, o bé no totes elles generen un capital social que, poc o molt, correlacioni amb la mobilitat social ascendent (potser té altres efectes positius, com la generació de xarxes de suport mutu, però no genera el que hem anomenat centralitat social, en termes relacionals o simbòlics).

Per contra, la socialització política sí que es vincula a la mobilitat instructiva, i la hipòtesi que defensem és que aquesta vinculació es produeix precisament a través de la centralitat social. Viure en entorns familiars polititzats fa que els infants se sentin interpel·lats per la realitat institucional que els envolta; això pot fer-los desenvolupar una mirada crítica respecte de la realitat política, però també fa que se sentin part d'aquesta realitat, i afavoreix que en comparteixin els mites²², com ara el que vincula la universitat a la millora personal, en diferents sentits.

En el tercer dels models de regressió es reproduïx el mateix nexa entre mobilitat social i participació política. A major intensitat en la participació política, més possibilitats d'haver fet mobilitat instructiva ascendent: els que participen amb un nivell "alt" de mobilització tenen gairebé el triple d'oportunitats de ser universitaris que els que no. En canvi, el vincle no és estadísticament significatiu (tot i que sembla existir, amb menor intensitat) entre anar a la universitat i participar en associacions com a usuaris o organitzadors.

7.1.2. Mobilitat instructiva dels fills de famílies universitàries

La Taula 7.3 reproduïx la mateixa estructura que la precedent, però aquest cop les dues categories que s'emmirallen són les dels joves universitaris fills d'universitaris i la dels joves no universitaris fills d'universitaris. Una vegada més, la primera dada que hi destaca és la que diferencia les disposicions de dones i homes. Si abans hem vist que les dones tenen més del doble d'opcions de mobilitzar-se a l'alça que els homes, ara trobem que tenen més del doble d'opcions de mantenir la categoria instructiva heretada dels seus pares. Per tant, la situació és simètrica entre fills d'universitaris i de no universitaris: tant la tendència a la descapitalització com a la capitalització afecten més negativament als homes que a les dones joves, si bé en termes absoluts el volum total de joves que ascendeixen és superior al dels que descendeixen. Això fa que mentre que el nombre total de dones que mobilitzen a l'alça multiplica per 6 a les que mobilitzen a la baixa, en els homes la proporció sigui de 1,5 a 1.

²² No estem emprant aquí el concepte de mite en un sentit crític, com si d'una idea falsa es tractés. Parlem de mite en el sentit de relat social compartit que, més enllà de la seva objectivitat, orienta les nostres decisions existencials.

Taula 7.3. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves universitaris de pares universitaris								
	Model 1			Model 2			Model 3		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	1,532 **	0,498	4,628	1,313 *	0,553	3,718	1,623 *	0,663	5,066
Sexe									
<i>Dona</i>	0,822 **	0,304	2,274	0,757 *	0,312	2,132	0,746 *	0,315	2,108
Categoria professional dels pares^a									
<i>Elemental o mitjana</i>	-1,208 **	0,431	0,299	-1,182 **	0,437	0,307	-1,155 **	0,445	0,315
<i>Tècnics i professionals</i>	0,334	0,400	1,396	0,276	0,407	1,318	0,321	0,413	1,378
Lloc de naixement									
<i>Fora d'Espanya</i>	-0,837 *	0,429	0,433	-0,767 ^	0,452	0,464	-0,758 ^	0,459	0,469
Mida del municipi^b									
<i>Menys de 10 mil hab.</i>	-0,097	0,647	0,908	-0,203	0,660	0,816	-0,229	0,665	0,796
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>	-0,381	0,599	0,683	-0,446	0,608	0,640	-0,498	0,614	0,608
<i>50 mil a 300 mil hab.</i>	-0,148	0,534	0,863	-0,228	0,538	0,796	-0,275	0,542	0,760
Densitat comarcal de població universitària^c									
<i>Baixa</i>	-1,219 *	0,547	0,295	-1,201 *	0,550	0,301	-1,180 *	0,560	0,307
<i>Mitjana</i>	-0,791 ^	0,464	0,454	-0,779 ^	0,466	0,459	-0,773 ^	0,469	0,462
Pares debaten de política									
<i>Sí</i>				0,252	0,342	1,286	0,220	0,345	1,246
Pares assistien a manifestacions									
<i>Sí</i>				0,199	0,352	1,221	0,121	0,376	1,129
Pares participaven en associacions									
<i>Sí</i>				0,105	0,349	1,111	0,057	0,364	1,059
Haver assistit a un espai									
<i>Sí</i>				0,021	0,311	1,021	-0,013	0,315	0,987
Participació política^d									
<i>No participen</i>							-0,055	0,507	0,947
<i>Participació d'adhesió o mobilització baixa</i>							-0,164	0,359	0,849
Participació associativa^e									
<i>No participen</i>							-0,271	0,417	0,763
<i>Participació puntual o econòmica</i>							-0,151	0,392	0,860

Font: Enquesta de participació i política 2011 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament)

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0.01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Directors i gerents

^b Categoria de referència: Barcelona

^c Categoria de referència: Alta

^d Categoria de referència: Mobilització alta

^e Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

Entre la població de procedència estrangera també veiem reflectida una situació anàloga a la que trobàvem a la taula precedent: la tendència a la mobilitat descendent és molt més accentuada en els estrangers que en els autòctons: més del doble. Segurament aquesta reconfiguració a la baixa de les expectatives dels propis fills sigui un dels costos més dolorosos, i probablement no previstos, del procés migratori.

També guarda una forta simetria amb el que abans hem trobat la major tirada dels joves fills de pares en categories professionals més baixes a la mobilitat descendent. La seva disposició és el triple d'accentuada que la dels fills de directors i gerents, i encara més gran que la dels fills de tècnics i professionals, que aquesta vegada són els que es manifesten menys avesats a mudar la seva posició. Veiem aquí, per tant, una primera asimetria (estadísticament no significativa) respecte del que hem trobat abans: si els fills de directors i gerents eren els que mostraven major propensió a la mobilitat ascendent, els fills de tècnics i professionals són el grup menys procliu a la mobilitat descendent.

Quant a les variables territorials, la densitat comarcal de població universitària reflecteix un impacte notable, més intens que en la variable interior (si bé afecta un volum de població molt menor). Les comarques més instruïdes dificulten molt més la mobilitat descendent, que es produeix amb el doble d'intensitat a les de densitat mitjana i amb el triple en les de menor nivell d'instrucció. Val a dir, en tot cas, que aquesta tendència pot portar a conclusions enganyoses, perquè en termes absoluts la mobilitat descendent és molt menor que l'ascendent. D'altra banda, la mida del municipi no mostra diferències estadísticament significatives.

La principal diferència, però, entre la taula que compara els fills d'universitaris i la que compara els fills de no universitaris la trobem en el segon i tercer model de regressió. Abans havíem vist que la socialització política apareixia com un factor afavoridor de la mobilitat ascendent, i que la participació política (i, de forma no significativa, però perceptible, l'associativa) correlacionaven positivament amb aquests joves que mobilitzaven. Ara trobem que les diferències, tant en allò relatiu a la socialització familiar com en el referit a les pràctiques polítiques i associatives, no són estadísticament significatives en el contrast entre els que es mantenen i els que perden el rang d'universitaris. A més la poca diferència d'intensitat no fa pensar que la no significativitat sigui deguda a la migradesa de la mostra. Sembla que, un cop consolidades familiarment certes posicions d'estatus, aquestes pràctiques deixen de reflectir les ressonàncies aspiracionals que vèiem en els no universitaris.

7.1.3. En resum...

Així doncs, les dinàmiques de mobilitat intergeneracional en els nivells d'estudi, tant ascendent com descendent, mostren algunes dades d'una gran contundència. Bona part de les variables estructurals mostren una notable capacitat explicativa en aquesta mobilitat. En primer lloc, hi influeix allò que a priori podria semblar més rellevant: el nivell professional dels pares. Així tenir pares amb rangs professionals superiors afavoreix mantenir-se en el nivell instructiu universitari o, en cas de no tenir-lo, adquirir-lo. En aquest sentit, la disposició a la mobilitat instructiva sembla guardar fortes ressonàncies amb el que hem vist, sistemàticament, en

termes de centralitat social: la confluència entre capitalització cultural i centralitat social resulta clara, si bé en la mobilitat instructiva els components de capitalització cultural i econòmica semblen pesar igual (mentre que en l'adquisició de centralitat social hi pesen més els components de capitalització cultural).

Tanta influència com això té el sexe, i aquest resultat és més sorprenent, si més no per la intensitat del contrast. Els homes tenen una disposició molt més intensa que les dones a patir mobilitat instructiva intergeneracional descendent i, sobretot, a no ser protagonistes de mobilitat instructiva ascendent. Les diferències entre homes i dones, quant a les expectatives que semblen abocar en la formació universitària, són d'una gran contundència, i afecten especialment els fills homes de famílies poc capitalitzades, que se senten interpel·lats per aquestes expectatives d'una forma molt marginal. Més intens encara és el contrast entre autòctons i forans. Si en termes de centralitat social havíem observat com, en algunes de les dimensions, els forans manifestaven una disposició a la centralitat tant o més intensa que els autòctons, no passa el mateix en termes de mobilitat social intergeneracional. Els joves forans són els que més pateixen mobilitat descendent i, en canvi, els que menys s'enganchen a la mobilitat ascendent.

7.1.4. I una incursió complementària...

A la introducció del capítol hem advertit que faríem una breu incursió en la mobilitat professional dels fills respecte de la categoria dels seus pares (del pare en una categoria superior). L'abordem ara tot emprant, per fer-ho, aquelles categories que tenen prou volum de casos com per permetre'n l'anàlisi de forma sòlida. Prenem de referència la mostra de població de 25 a 34 anys de l'*Enquesta de Joventut*, i això ens fa acotar l'exercici a les categories sobre les quals tenim prou volum de casos en posicions laborals consolidades. A més, per evitar el risc de sobreinterpretar com a mobilitat a la baixa unes categories professionals dels joves transitòries, hem limitat l'anàlisi a indagar en les particularitats dels joves que fan mobilitat professional ascendent respecte dels que no (a risc de que una part d'aquests que no han fet mobilitat professional ascendent, respecte dels seus pares, la puguin fer en el futur). En la Taula 7.4 apareixen les categories de mobilitat professional intergeneracional que surten del creuament de les categories dels joves que treballen amb les dels seus pares.

Taula 7.4. Tipologia de mobilitat professional intergeneracional (%). Catalunya, 2011

	20 a 34 anys
Es manté a categories inferiors	28,9
Baixa a categories inferiors	9,8
Puja a categories superiors	15,8
Es manté a categories superiors	14,7
Aturats i inactius	30,8
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Hem concentrat l'interès en l'observació dels joves ja inserits en el mercat laboral que parteixen de situacions professionals parentals *bàsiques o de mitjana qualificació* (al voltant del 44,7% del total), tot comparant la morfologia dels que no fan mobilitat professional ascendent o que si més no encara no l'han fet (el 28,9% del total) amb els que sí que l'han feta (un grup aproximadament la meitat de voluminós: reuneix el 15,8% dels joves). És important tenir present que aquesta mobilitat professional no assegura, en la comparació entre generacions, millors sous o situacions laborals menys precàries que la dels pares (sobretot tenint en compte la degradació del mercat laboral que s'ha donat en els darrers anys), però la situació dels joves d'ara en ocupacions elementals o mitjanes solen ser pitjors que les dels joves en ocupacions superiors.

Per acabar d'arrodonir l'anàlisi, i tenint en compte que hem disposat de prou volum de casos com per mirar d'afinar-lo encara més, hem afegit a aquesta comparació genèrica dos regressions logístiques més. Hem dividit la categoria dels tècnics i professionals, que és la immediatament superior a la dels joves en categories professionals elementals o mitjanes, i que està suficientment poblada de casos, en dues: la categoria corresponent a les professions *científiques i intel·lectuals*, i la de la resta de professions, que en general responen a perfils més tècnics o de gestió i a professions amb una orientació que podríem considerar més instrumental. La sospita que ens va conduir a procedir d'aquesta manera era que la diferència entre els joves que fan mobilitat cap a una o altra seria prou diferent, i els resultats ens han confirmat l'interès de diferenciar-les.

A la taula s'hi presenten, per tant, tres regressions. En cada una d'elles hi desenvolupem dos models. El primer integra les variables de tipus estructural, i el segon hi suma les relatives a la participació política i associativa dels joves. La primera regressió contrasta els joves treballadors que no han millorat la seva categoria respecte dels pares, i que per tant es mantenen en professions elementals o mitjanes (28,9% de la mostra) amb aquells que sí que han fet mobilitat ascendent (15,8% dels casos). La segona confronta el grup dels joves que no fan mobilitat amb el dels que fan mobilitat cap a professions tècniques de caràcter més instrumental (el 4,9% del total), com ara les tasques de gestió. Finalment la tercera contraposa els que no mobilitzen amb els que ho fan cap a professions *científiques i intel·lectuals* (el

10,2%). No contrastem els que mobilitzen cap al nivell professional superior, format per directors i tècnics, perquè el volum de casos dels que ho fan és excessivament escàs.

De totes les dades que es reflecteixen a la taula, la que menys pot passar desapercebuda, per sorprenent, és la referida al gènere. Fins ara hem vist que les dones tenen una tendència molt superior a la mobilitat instructiva; comprovem ara que, en canvi, en mobilitat professional homes i dones joves mostren la mateixa tendència, perquè no hi ha diferències significatives en la propensió general entre uns i altres. Podria semblar que aquest contrast, tan notable, podria tenir alguna cosa a veure amb les diferències de la mostra de referència (una o altra enquesta) i en els segments d'edat considerats (en la mobilitat instructiva, de 20 a 29 anys; en la mobilitat professional, de 25 a 34 anys). El cert és, però, que les dades de mobilitat instructiva en l'EJC12 sobre una població de 25 a 34 anys, i integrant només les variables estructurals, mostra que les dones multipliquen les opcions d'ascendir respecte dels homes. No es tracta, per tant, d'una qüestió generacional o d'un biaix entre mostres.

Així doncs, la mobilitat instructiva de les dones d'extracció més desafavorida no es veu ratificada en una tendència similar en la mobilitat professional. Les raons d'aquest desajustament poden ser múltiples. D'entrada, és possible que les dones tendixin més que els homes a tenir trajectòries menys lineals que els homes, i que triguin més a trobar un encaix professional satisfactori. Si aquest fos el cas, ens trobaríem davant d'una qüestió de desigualtat en la celeritat dels processos. Una raó oposada seria, en canvi, que aquestes dades no estan reflectint un endarreriment en els processos d'inserció laboral, sinó, senzillament, una desigualtat objectiva en la mobilitat, que fa que més dones que milloren la seva acreditació formativa a la pràctica no ho estiguin aconseguint millorar les seves condicions d'existència. En aquest cas, els handicaps objectius derivats de les obligacions domèstiques i de criança que (encara?) assumeixen de forma més destacada, o els prejudicis i desigualtat de tracte del mercat laboral, s'estarien reflectint en aquesta igual mobilitat professional que és, de fet, una desigualtat relativa (perquè més dones estan en condicions formatives que les predisposen a mobilitzar).

Nosaltres apostem que totes dues qüestions s'estan veient reflectides amb les dades. Amb tot, les dues regressions següents afegixen una informació molt rellevant que ens ajuda a afinar noves hipòtesis interpretatives que també hi pesen considerablement. El contrast entre homes i dones és molt pronunciat pel que fa al camp professional cap al qual fan mobilitat. Mentre que els homes són més presents que les dones entre la petita minoria dels que mobilitzen cap a les professions que hem qualificat com de perfil instrumental, les dones ho fan molt més cap a les professions científiques i intel·lectuals, que hom podria qualificar, de forma un xic controvertida, com a més "expressives". En les primeres (i també en els que mobilitzen cap a directors i gerents) els homes tenen el triple d'opcions de ser-hi que les dones (amb una presència, per tant, pràcticament testimonial), mentre que en les segones, que agrupen un volum molt més important de joves, les dones tendeixen a ser-hi gairebé el doble que els homes (1,8 per cada home).

Taula 7.5. Mobilitat professional intergeneracional dels fills de pares en categories elementals o mitjanes i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 25 a 34 anys. Catalunya, 2012

	Tècnics i professionals						Pugen a professions "instrumentals"						Pugen a professions "científiques i intel·lectuals"					
	Model 1			Model 2			Model 1			Model 2			Model 1			Model 2		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	0,504 ^^	0,261	1,656	1,237 ***	0,312	3,444	0,160	0,359	1,173	0,237	0,419	1,268	-0,450	0,326	0,637	0,242	0,369	1,274
Sexe																		
<i>Dona</i>	0,075	0,167	1,078	0,084	0,175	1,088	-0,965 ***	0,294	0,381	-1,043 ***	0,312	0,352	0,579 *	0,193	1,785	0,603 **	0,203	1,827
Nivell d'estudis dels pares^a																		
<i>Primaris o menys</i>	-1,081 ***	0,260	0,339	-1,021 ***	0,269	0,360	-1,640 ***	0,376	0,194	-1,494 ***	0,392	0,225	-0,774 *	0,317	0,461	-0,615 ^	0,329	0,541
<i>Secundaris</i>	-0,051	0,276	0,950	-0,220	0,288	0,802	-0,364	0,385	0,695	-0,315	0,402	0,730	0,158	0,333	1,171	0,036	0,346	1,036
Lloc de naixement																		
<i>Fora d'Espanya</i>	-2,543 ***	0,438	0,079	-2,041 ***	0,450	0,130	-2,764 ***	0,844	0,063	-2,343 **	0,858	0,096	-2,457 ***	0,512	0,086	-1,869 ***	0,525	0,154
Mida del municipi^b																		
<i>Menys de 2 mil hab.</i>	-0,767 *	0,368	0,464	-0,680 ^	0,382	0,507	-1,686 *	0,742	0,185	-1,481 *	0,747	0,227	-0,548	0,411	0,578	-0,502	0,428	0,605
<i>2 mil a 10 mil hab.</i>	-0,385	0,243	0,681	-0,270	0,251	0,763	-0,846 *	0,406	0,429	-0,711 ^	0,414	0,491	-0,346	0,282	0,707	-0,155	0,293	0,856
<i>10 mil a 50 mil hab.</i>	-0,709 ***	0,207	0,492	-0,693 *	0,219	0,500	-0,669 *	0,316	0,512	-0,524 ^	0,327	0,592	-0,712 **	0,243	0,491	-0,649 *	0,255	0,523
Participació política^c																		
<i>No participen</i>				-1,020 ***	0,219	0,361				-0,974 **	0,342	0,378				-1,159 ***	0,260	0,314
<i>Signar peticions o contactar polítics</i>				-0,371 ^	0,211	0,690				-0,209	0,320	0,811				-0,395 ^	0,243	0,674
Participació associativa																		
<i>No participen</i>				-0,475 *	0,193	0,622				0,234	0,321	1,264				-0,525 *	0,220	0,592

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Universitaris

^b Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

^c Categoria de referència: Assistir a manifestacions

Les dades apunten, per tant, a que les dones que mobilitzen professionalment ho fan a partir d'una orientació envers professions de tipus expressiu o vinculades a la cura personal (és d'esperar, per exemple, que el pes de les mestres –i d'educadores en general- i de les infermeres, dues professions massives i molt feminitzades, sigui important) i, tot sovint, vinculades al sector públic. Com acabem de dir, pràcticament no hi ha dones que mobilitzin cap a l'altre perfil. En canvi, entre els homes hi ha un volum similar de casos que ascendeixen cap a professions de perfil instrumental (de gestió, per exemple) i de perfil expressiu (científiques i intel·lectuals), i pràcticament acaparen tota la mobilitat del primer tipus.

En aquest sentit, sembla que l'orientació instrumental o expressiva pot estar marcant molt tant les apostes acadèmiques com la inserció laboral dels joves d'extracció modesta que aposten per la mobilitat ascendent²³. De la mateixa manera, la orientació més instrumental dels homes pot fer que tendeixin més a optar per itineraris formatius finalistes en cicles formatius superiors que no desemboquen en la universitat, però que possibiliten l'ascens a la categoria dels tècnics i professionals. Segons dades de l'EJC12, hi ha més dones que homes que finalitzen el seu itinerari formatiu en Cicles Formatius de Grau Mitjà i Superior (Serracant (coord.), 2013). Tant o més rellevant que això pot ser que les apostes acadèmiques de les dones, precisament per aquesta orientació més expressiva, no sempre estiguin afavorint la mobilitat professional. Una mirada a les preferències formatives d'homes i dones, pel que fa a carreres universitàries, palesa que els homes tenen una presència molt major que les dones en les carreres de perfil tècnic i científic, i en canvi les dones dominen en les carreres dels àmbits d'humanitats i de les ciències socials (es veu reflectit, per exemple, ens els informes periòdics que fa l'Observatori per la Igualtat de la Universitat Autònoma de Barcelona).

Tot plegat fa pensar si la forma en què les dones es fan seu el mite de que la universitat afavoreix la mobilitat social, també en els seus aspectes econòmics i professionals, no pot estar produint algun tipus d'apostes acadèmiques (en aquest cas n'observem les que fan les dones de perfil d'origen més descapitalitzat) que no faciliten aquesta materialització de la mobilitat. No és el cas de les apostes que a la dimensió vocacional hi afegixen un component pragmàtic (com pot ser el cas d'optar per estudiar magisteri, per més que l'actual reconversió social i política n'està fent perdre valor pragmàtic a marxés forçades), però podria ser-ho en el cas d'estar triant altres carreres, objectivament molt feminitzades, i amb un nivell d'ocupabilitat molt baix.

Tota aquesta línia explicativa podria ser interpretada com una culpabilització de les dones de classe obrera, que no mobilitzen tant professionalment com seria d'esperar de la seva mobilitat acadèmica, per les males decisions formatives que prenen. No és el tipus d'interpretació que volem que se'n faci, malgrat que l'ús d'expressions com ara "*les apostes formatives*", que empràvem en el paràgraf anterior, poden afavorir aquesta lectura. Només hem mirat d'evidenciar un fenomen que les dades semblen constatar com a molt rellevant, més enllà de fer-ne judicis valoratius.

23 Val a dir que l'orientació expressiva pot tenir una vocació pragmàtica, que s'escenifica en l'aposta de moltes dones filles de famílies treballadores per carreres com magisteri que, si més no fa uns anys, semblaven assegurar possibilitats d'inserir-se laboralment de forma estable en el sector públic.

Amb tot, és evident que en la tria de les trajectòries formatives el pes de les decisions personals és elevat i, per tant, la responsabilitat dels individus sobre les conseqüències que això pugui tenir és superior que no pas si la menor inserció laboral depèn dels prejudicis sexistes de qui contracta. Més enllà d'això, és evident que les preferències formatives (i d'alta mena) que nois i noies van expressant conforme es fan grans (d'es d'una carrera fins la tria de parella, siguin convenients o no) hi pesen de forma molt rellevant factors culturals transmesos durant el procés de socialització. Durant aquest procés hi ha elements que estan conduint els nois joves d'adscripció treballadora a prendre distància respecte de la centralitat social (en el millor dels casos, assumeixen que les possibilitats de mobilitat passen per apostes formatives i laborals d'orientació estratègica), mentre que d'altres elements fan prendre a bona part de les dones dels mateix origen amb més vocació de mobilitat ascendent decisions que fan difícil poder-ne traduir els guanys en millores de llurs condicions materials d'existència.

Tornem a la primera regressió, la que contrasta, genèricament, els que mobilitzen professionalment amb els que no. En termes generals, i més enllà de la qüestió de l'edat, els resultats són congruents amb allò que hem anat veient en les taules precedents. La mobilitat és superior en els joves amb pares amb nivells d'instrucció superior o, millor dit, és especialment baixa en els joves amb pares que només tenen estudis primaris (només mobilitzen amb un terç de la intensitat dels que tenen pares amb estudis superiors). La mobilitat dels joves d'origen estranger és residual, amb una disposició encara inferior a la que trobàvem en la mobilitat acadèmica: pràcticament no n'hi ha que millorin respecte dels seus pares.

D'altra banda, la participació política s'associa a la mobilitat ascendent, però no així la participació associativa. De fet, aquí observem que la participació associativa, en condicions d'equiparabilitat, tendeix a ser superior en els que no ascendeixen que en els que sí que ho fan. Podem hipotetitzar que això té a veure amb el temps disponible d'uns i altres, però és una interpretació especialment especulativa. Finalment, és entre els residents a ciutats (més de 50 mil habitants) on és més fàcil trobar que els joves d'adscripció treballadora facin mobilitat professional ascendent.

Quant a les diferències entre els que mobilitzen professionalment cap a professions "instrumentals" o cap a les professions tipificades com a científico-intel·lectuals, no hi ha contrastos notables. Sembla que els pocs fills de pares amb estudis primaris que ascendeixen tenen una disposició una mica més alta a fer-ho cap a les professions científiques o intel·lectuals. Els que ascendeixen cap a aquesta categoria també semblen mostrar, respecte dels altres, una menor disposició a la pràctica associativa. És una dada un xic sorprenent, si atenem al fet que semblarien professions d'inspiració més vocacional i social; més properes, per tant, a les tasques que es desenvolupen en el món associatiu. Podria ser, però, que el fet que desenvolupar-se professionalment en aquest camp disminueixi la necessitat vital de dedicar-hi temps de lliure disposició.

7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional i centralitat social

En aquest segon apartat del capítol volem indagar en el vincle existent entre mobilitat i centralitat social. En la introducció hem definit la centralitat social com aquell corpus d'identificacions que configuren l'imaginari de la classe mitjana. En aquest sentit, al llarg de la recerca hem anat definint i/o constatant com s'operativitza aquest imaginari, en algunes de les seves dimensions (sobretot les vinculades al posicionament polític, però no només) a partir del contrast en les afinitats i pràctiques del joves en funció de les seves posicions estructurals. D'aquesta manera, hem anat observant com els joves més capitalitzats tendeixen a definir-se políticament de forma diferent dels no capitalitzats, en una tendència més o menys pronunciada en funció de la dimensió estudiada, dels paràmetres de capitalització (d'adscripció familiar o d'adquisició personal; instructiva o professional), i de la influència paral·lela d'altres elements definitoris de la pròpia posició estructural (gènere, procedència o usos lingüístics, per exemple). L'actual apartat estudia, de forma més detinguda, com mantenir o canviar de nivell d'instrucció respecte del que tenien els pares (és el que hem anomenat *mobilitat instructiva intergeneracional*) està vinculat a posicions més centrals o perifèriques quant a la centralitat social dels joves. Volem aprofundir, per tant, en un aspecte que ja ha estat abordat en d'altres capítols: la vinculació entre els imaginaris juvenils i els canvis en les posicions estructurals dels joves. Ho volem fer, però, d'una forma més sistemàtica, integrant en l'anàlisi totes les dimensions de la centralitat social que hem anat abordant al llarg de la recerca.

Per fer-ho, tornem a prendre com a variables independents de referència les que es desprenen de les trajectòries de mobilitat instructiva intergeneracional. A partir de les diferents categories d'aquesta variable generem contrastos entre joves que parteixen d'una posició instructiva dels pares anàloga. En primer lloc comparem els joves fills de pares sense estudis universitaris en funció de si fan mobilitat instructiva ascendent o no (si accedeixen a la universitat o no). Posteriorment contraposem els joves amb algun pare universitari en funció de si ells han accedit o no a la universitat. En tots dos casos hem realitzat dues taules basades en regressions dicotòmiques: una primera s'ha realitzat a partir de les dades de l'EPP, mentre que la segona s'ha basat en dades de l'EJC12. La particularitat d'aquestes noves taules rau en que en elles hi integrem totes les variables que hem anat dibuixant com a representatives de diferents dimensions de la centralitat social. En aquest cas apareixen en les regressions com a variables independents que fem correlacionar amb la mobilitat ascendent o descendent en els estudis.

A les taules basades en l'EPP11 hi incloem com a variables independents aquelles corresponents a les quatre dimensions del posicionament polític (percepcions, actituds i pràctiques polítiques, i ideologia) i la participació associativa. Incorporarem cada una, primer, en un model de regressió independent, amb la voluntat d'evidenciar quin és el pes que té cadascuna d'elles per separat (tot evitant que els efectes de col·linealitat n'atenuïn l'impacte) en la diferenciació dels perfils de joves que contrastem. Posteriorment, en un sisè model, introduïm totes les variables alhora, de forma que s'hi veu l'efecte combinat (on les redundàncies explicatives entre unes i altres queden neutralitzades).

Com veurem, en introduir les variables per separat, la capacitat explicativa que mostra cada una d'elles és força elevada. En elles s'hi mostren correlacions directes, sense filtrar, tal i com les veuríem a la realitat, de forma que tendeixen a descriure, com si d'un creuament entre variables es tractés, la influència directa de cada variable independent sobre la dependent. En aquests models, però, la força explicativa de les variables és exagerada, perquè es concentra en una de sola bona part d'una explicació causal que depèn de quelcom més profund, que va més enllà de la variable. En aquest cas, cada variable tendeix a concentrar bona part de l'explicació sobre el vincle entre centralitat política (o, encara més, entre centralitat social) i mobilitat instructiva intergeneracional, i no només aquella part concreta de la centralitat que depèn, de forma més directa, d'aquest indicador. En treballar-les per separat, cada dimensió esdevé un bon indicatiu (força contundent, però tot i així insuficient) de la correlació entre centralitat social i mobilitat. En canvi, quan les apleguem, com fem en el sisè model, esdevenen indicadors més ajustats de la potència explicativa autònoma de cada una d'elles sobre la mobilitat, però en canvi queden afeblides com a indicis de la centralitat política (i social), perquè unes i altres es neutralitzen entre sí. Cada una, per separat, explica menys, però de fora conjunta configuren de forma més sòlida la força explicativa dels conceptes de centralitat política i social (sempre i quan la intensitat explicativa no es reparteixi tant, entre unes i altres, com per fer-les perdre la significativitat estadística).

Finalment, el setè model de les regressions afegeix les variables estructurals. En aquest cas el que cerquem no és tant trobar els vincles explicatius (que no causals) entre les variables independents i les dependents, sinó poder copsar les relacions explicatives que s'estableixen entre determinats posicionaments polítics (controlant si estan condicionats per les posicions estructurals dels joves, i de quina manera ho estan) i les possibilitats de viure mobilitats instructives ascendents i descendents.

Les taules fonamentades en l'EJC12 ens permeten abordar els mateixos vincles en unes dimensions de la centralitat social que, o bé no tenim en l'EPP11, o bé, tenim menys matisades. A la taula següent (Taula 7.6) recollim els percentatges de joves que trobem en cada categoria de la variable de mobilitat instructiva intergeneracional.

Taula 7.6. Tipologia de mobilitat instructiva intergeneracional (%). Catalunya, 2012

	20 a 34 anys
Estudis en curs	5,1
No universitaris consolidats	43,9
Nous no universitaris	8,9
Nous universitaris	23,3
Universitaris consolidats	18,9
TOTAL	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

En aquest cas, les variables independents no es focalitzen en la centralitat política i associativa, que és el que analitzem en les taules de l'EPP11, sinó en altres pràctiques i preferències culturals que també són configuradores de centralitat social. Es tracta, primer, de la variable sobre les trajectòries lingüístiques dels joves. Posteriorment incorporem en un segon model la variable sobre l'adscripció nacional dels joves, per veure si mostra nous elements d'identificació simbòlica que remetin a manifestacions diferents de centralitat social.

En tercer lloc, incorporem en un altre model una variable nova que aborda una dimensió fins ara inexplorada de la centralitat social. És la que categoritza el consum cultural legítim en *baix* o *no baix*. El consum cultural legítim sorgeix d'una codificació assajada en una recerca feta en base a l'enquesta de consum cultural de 2005 (Martínez et al., 2005). Davant de la impossibilitat de codificar els consums que, en termes de Bourdieu, podríem definir com a *distingits*, hem optat per inspirar-nos en la codificació dels *consums culturals legítims*, una tipologia més laxa que la dels consums distingits que integra aquells consums culturals que, per la seva naturalesa, hi ha un cert consens general a considerar com a "positius". Es tracta de *llegir, anar a museus, anar al cinema o al teatre, i escoltar música moderna o clàssica*.

En la creació de la variable de síntesi sobre consums culturals legítims, el primer pas ha consistit en agrupar els joves que fan cada un d'aquests consums en dos tipus: si fan cada una d'aquestes activitats *molt o força*, se'ls ha considerat *consumidors elevats*, i si les fan *no gaire vegades o gens*, se'ls ha considerat *baixos consumidors*. Després de sumar els resultats i distribuir-ne les categories, els dos grups que resulten en la variable de síntesi *consum cultural legítim* tenen un pes molt similar: els *joves amb baix consum cultural* són el 49,1%, mentre que els de *consum cultural mitjà o alt* són el 50,9%.

De fet, els *consums culturals legítims* encaixen fins i tot millor amb la idea de centralitat social que els *consums culturals distingits*, atès que configuren un mapa de pràctiques culturals receptives més obert i menys elitista. La centralitat social no fa referència a una percepció de la realitat en termes elitistes, sinó que vol discriminar aquells que se senten interpel·lats per la realitat institucionalitzada i aquells que no. Per tant, la categorització dels consums legítims resulta més profitosa i ajustada. A banda d'això, hem d'advertir que només diferenciem el *baix consum* de la resta perquè en aquest cas un consum cultural molt elevat, per més que sigui legítim, pot no correlacionar amb la idea de centralitat social. Un consum cultural molt elevat podria ser indicatiu d'un mecanisme psicològic de fugida, perquè pot esdevenir una pràctica que colonitzi bona part de la quotidianitat, de forma que serveix de refugi davant del desencís o la manca d'interpel·lació que podrien estar sentint davant de la realitat institucional (en aquest sentit, podria ser més aviat indicatiu de manca de centralitat social).

Com en el cas de les taules basades en l'EPP11, en els dos darrers models de regressió es tracta, primer, d'integrar en un mateix model totes les dimensions anteriors per copsar-ne l'efecte explicatiu combinat, i posteriorment d'afegir-hi les principals variables estructurals per neutralitzar la influència explicativa indirecta que exerceixen sobre aquestes preferències, usos i posicionaments culturals.

7.2.1. Mobilitat instructiva dels fills de famílies no universitàries

La primera de les taules que comentem (Taula 7.7), que contrasta els joves de famílies no universitàries que accedeixen a la universitat amb els que no, mostra les connexions existents entre aquells que ascendeixen en el perfil instructiu i la centralitat política. Els cinc primers models de regressió reflecteixen una intensitat de contrastos entre les categories molt intensa i sistemàticament significativa. El primer model, que incorpora només com a variable explicativa les percepcions, mostra que els *outsiders* i els *dissociats* són els que menys tendeixen a la mobilitat ascendent: en condicions d'equiparabilitat, tenen un terç d'opcions d'estar entre els que fan mobilitat que els *nuclears* que, com era d'esperar, són els que més predisposició mostren a millorar de nivell d'instrucció. Els *indolents* se situen en una posició a mig camí d'uns i altres.

El segon model, que incorpora l'actitud política, mostra fins i tot contrastos més intensos que la precedent, sobretot pel que fa a les categories extremes, les dels *refractaris* i dels *adherits*. Aquests darrers tenen fins a set vegades més tendència a la mobilitat ascendent que els primers. Els *íntims* també tenen major disposició a mobilitzar, si bé a molta distància dels *adherits* (una disposició la meitat d'intensa que la d'aquests). Els *banals* tendeixen a mobilitzar una tercera part que els *adherits*. Més enllà dels extrems més perifèrics o en l'epicentre, els joves amb una disposició *indolent* (desinteressada però autopercebuda com a competent) i una actitud *íntima* (informada però poc parladora sobre política) semblen predisposar més a la mobilitat d'estudis que els joves amb una disposició *dissociada* i una actitud *banal*. L'interessant d'aquests aspectes és que probablement són elements afavoridors de la mobilitat, i no només aspectes que caracteritzen, descriptivament, la cultura política dels *nous universitaris*.

Taula 7.7. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

Joves universitaris amb pares no universitaris												
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	0,961 ***	0,249	2,615	0,954 ***	0,180	2,597	-0,883 ***	0,262	0,414	0,788 ***	0,191	2,199
Percepcions polítiques^a												
Outsiders	-1,211 ***	0,302	0,298									
Dissociats	-0,998 ***	0,309	0,369									
Indolents	-0,623 ^	0,332	0,536									
Actituds polítiques^b												
Refractaris				-1,942 ***	0,289	0,143						
Íntims				-0,615 *	0,278	0,540						
Banals				-1,152 ***	0,288	0,316						
Ideologia^c												
Liberals							0,993 **	0,333	2,698			
Progressistes							1,557 ***	0,333	4,746			
Desideologitzats							0,870 *	0,336	2,386			
Ecologistes							1,704 ***	0,527	5,494			
D'esquerra							1,535 ***	0,432	4,640			
Participació política^d												
No participen										-1,302 ***	0,272	
Participació d'adhesió o mobilització baixa										-0,669 **	0,512	
Participació associativa^e												
No participen										-0,852 ***	0,262	0,427
Participació puntual o econòmica										-0,510 ^	0,281	0,600
Sexe												
Dona												1,038 ***
Categoria professional dels pares^f												
Elemental o mitjana												-1,346 ***
Tècnics i professionals												-0,787 ^
Lloc de naixement												
Fora d'Espanya												-1,940 ***
Mida del municipi^g												
Menys de 10 mil hab.												-0,217
10 mil a 50 mil hab.												-0,279
50 mil a 300 mil hab.												-0,614
Densitat comarcal de població universitària^h												
Baixa												-0,462
Mitjana												0,117

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Propers

^b Categoria de referència: Adherits

^c Categoria de referència: Reaccionaris

^d Categoria de referència: Alta mobilització

^e Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

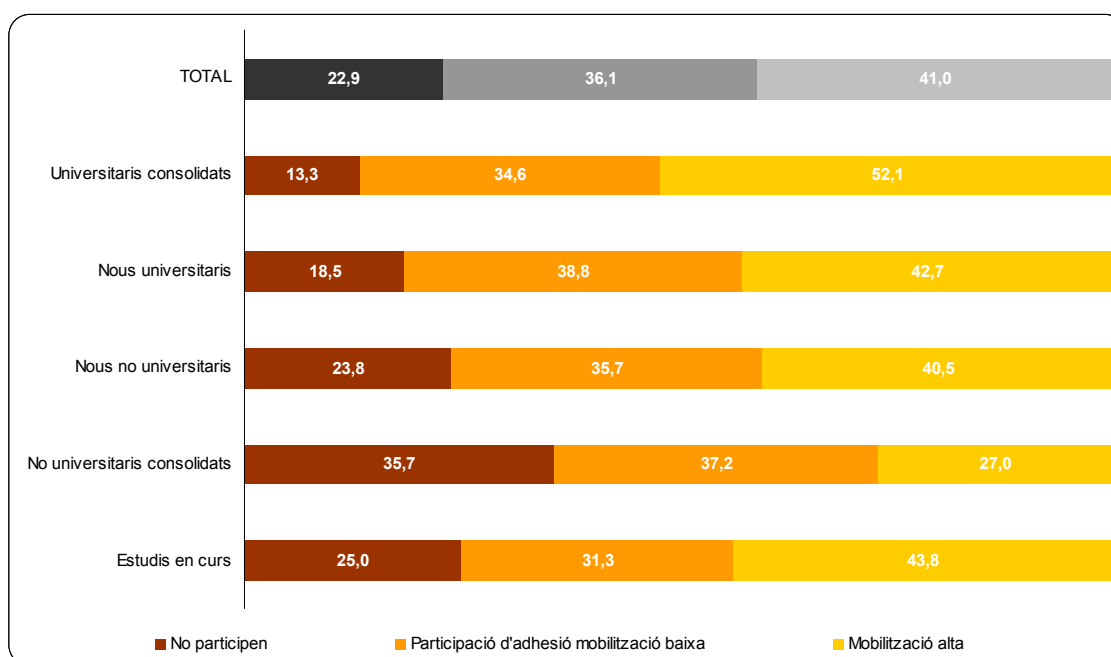
^f Categoria de referència: Directors o gerents

^g Categoria de referència: Barcelona

^h Categoria de referència: Alta

Quant a la ideologia, que és la dimensió que, en principi, semblaria haver de correlacionar de forma menys clara tant amb la centralitat com amb la mobilitat, també mostra contrastos contundents, que van en la línia que s'ha anat dibuixant en els capítols previs. Els joves situats en les posicions que tendim a associar amb l'ala esquerra de l'espectre ideològic (en la posició dels *d'esquerra*, del *progressistes* i dels *ecologistes*) són els que més tendeixen a la mobilitat en el nivell d'estudis, amb una diferència d'intensitat d'entre 4 i 6 vegades la que mostren els joves *reaccionaris*. En el mig camí exacte entre uns i altres hi trobem les posicions de *liberals* i *desideologitzats*. Pel que fa a les dinàmiques participatives (models quart i cinquè), la participació política reflecteix una correlació amb la mobilitat més intensa que la participació associativa. Els joves més mobilitzats políticament tendeixen a ascendir en l'escala acadèmica amb gairebé 4 vegades la intensitat dels no mobilitzats, i els joves més mobilitzats associativament (que hi participen com a usuaris o organitzadors) amb una mica més del doble de la intensitat dels no participatius. La taula següent reflecteix en termes percentuals què significa aquest contrast entre els *nous universitaris* i els *no universitaris consolidats*: els que no participen políticament entre els primers (18,5%) són la meitat que els segons (35,7%)

Gràfic 7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional i participació política (%). Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

En el sisè model de regressió de la Taula 7.7, que incorpora a la vegada totes les variables dels models anteriors, es mantenen els contrastos entre variables, però en termes generals divideixen per la meitat la seva intensitat explicativa i afebleixen la seva significativitat (en la majoria dels casos, sense perdre el rang de significatives en el seu nivell menys exigent). Això evidencia la tendència coincident que hi ha entre totes les variables, manifestacions particularitzades d'una mateixa força subjacent: la importància de la centralitat política i social.

En introduir les variables estructurals, en el setè model de regressió, no s'aprecien modificacions substantives en els resultats. Per tant, les categories de centralitat política i

adscripció ideològica que correlacionen amb les trajectòries de mobilitat no depenen de la resta de dimensions que defineixen el perfil estructural dels joves. Val a dir que la única categoria que trenca aquesta tendència és la de l'actitud *refractària* envers la política, que intensifica el seu distanciament respecte de la mobilitat en el nivell d'estudis. En controlar les variables estructurals encara guanya força explicativa allunyant els joves de la mobilitat. No llegir ni parlar de política es configura com un factor especialment determinant, per tant, de l'allunyament dels joves envers la centralitat social.

La taula que vincula les variables relacionades amb la centralitat social de EJC12 (Taula 7.8) ens permet incorporar a la reflexió noves dimensions del fenomen: les trajectòries lingüístiques, l'adscripció nacional i el consum cultural legítim.

El primer model de regressió només incorpora una variable, la de trajectòries lingüístiques. També aquí s'hi mostra un contrast espectacular entre grups. N'hi ha tres que tenen una disposició a la mobilitat instructiva molt menor que els altres. Es tracta dels castellanoparlants consolidats (que no muden cap al català), els joves que incrementen els seus usos de castellà per via informal, i els joves de la categoria *altres*, que bàsicament són parlants d'altres llengües. Tots tres tenen moltes menys opcions d'haver arribat a la universitat que la resta, entre tres i nou vegades menys. Per contra, tant els joves que incrementen usos en català (independentment que els emprin en entorns formals o informals) com el petit grup dels que incrementen usos en castellà, però no només en espais informals, tenen les mateixes opcions d'haver mobilitzat cap a la universitat que els catalanoparlants consolidats. Val a dir, novament, que en relació al grup dels que incrementen usos en castellà i en fan ús en espais formals, en molts casos aquests usos estan vinculats a l'espai laboral o formatiu (universitari) en què desenvolupen la seva activitat quotidiana.

En qualsevol cas, són unes dades espectaculars que evidencien fins a quin punt hi ha una associació forta entre mobilitat social i l'adopció del català o del castellà; és una associació que mostra nous matisos gràcies a la incorporació de la diferenciació dels àmbits formals o informals dels usos lingüístics, com fem en aquesta variable. Novament aquestes dades no permeten discernir de forma inequívoca què és causa de què: si l'adopció del català (parcial, i amb les ressonàncies que té en termes de centralitat social) facilita la mobilitat instructiva, o si és la mobilitat instructiva la que potencia l'adopció del català. Hi ha estudis desenvolupats sobre aquesta qüestió a partir d'aproximacions qualitatives que evidencien que la segona de les línies explicatives existeix i té un pes important (González Balletbò et al., 2014). Alhora, en aquestes mateixes recerques s'hi exposa com sovint els joves d'origen castellanoparlant, quan volen tenir una trajectòria de mobilitat, procuren activar recursos per esdevenir fluïts i competents en català. No hi ha evidències iguals de clares sobre si l'adquisició espontània del català afavoreix un canvi perceptiu associat a una major centralitat política, i per tant també és un factor causal (directe o indirecte) de la mobilitat. Amb tot, alguns dels indicis d'aquesta recerca, en el capítol dedicat a la llengua, semblen apuntar a que també pot existir aquest vincle causal.

Taula 7.8. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012

	Joves universitaris de pares no universitaris															
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5			
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	
Constant	0,180 ^	0,107	1,197	-0,066	0,569	0,115	0,936	-0,006	0,074	0,994	0,490 ***	0,138	1,632	0,493 ^	0,256	1,637
Muda lingüística (detallada) ^a																
Muda a (més) català formal	-0,147	0,205	0,864								-0,244	0,224	0,783	-0,372	0,234	0,689
Muda a (més) català informal i global	-0,076	0,212	0,927								0,060	0,239	1,062	0,008	0,255	1,008
Muda a (més) castella informal	-1,934 ***	0,400	0,145								-1,872 ***	0,417	0,154	-1,807 ***	0,425	0,164
Muda a (més) castellà formal i global	-0,155	0,313	0,856								-0,440	0,338	0,644	-0,561	0,360	0,570
Castellanoparlants consolidats	-1,222 ***	0,141	0,295								-0,978 ***	0,188	0,376	-1,103 ***	0,208	0,332
Altres situacions	-2,206 ***	0,229	0,110								-1,483 ***	0,276	0,227	-1,399 ***	0,285	0,247
Adscripció nacional ^b																
Més català que espanyol				-0,131	0,157	0,877					0,272	0,181	1,312	0,167	0,187	1,181
Tant català com espanyol				-0,507 ***	0,151	0,602					0,145	0,199	1,156	0,010	0,206	1,010
Només o més espanyol que català				-1,707 ***	0,273	0,181					-0,683 *	0,313	0,505	-0,790 *	0,321	0,454
D'un altre país				-2,239 ***	0,298	0,107					-0,696 *	0,350	0,499	-1,155 **	0,390	0,315
Altres respostes				-1,053 ***	0,236	0,349					-0,196	0,272	0,822	-0,312	0,283	0,732
Consum cultural legítim																
Baix								-1,289 ***	0,113	0,276	-0,997 ***	0,122	0,369	-0,854 ***	0,128	0,426
Sexe																
Dona														0,847 ***	0,125	2,333
Categoria professional dels pares ^c																
Elemental o mitjana														-0,208	0,231	0,812
Tècnics i professionals														0,082	0,266	1,085
Mida del municipi ^d																
Menys de 2 mil hab.														-0,343	0,311	0,709
2 mil a 10 mil hab.														-0,388 *	0,195	0,678
10 mil a 50 mil hab.														-0,370 *	0,150	0,691

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** p ≤ 0.001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0.05; ^ p ≤ 0.10

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Només català

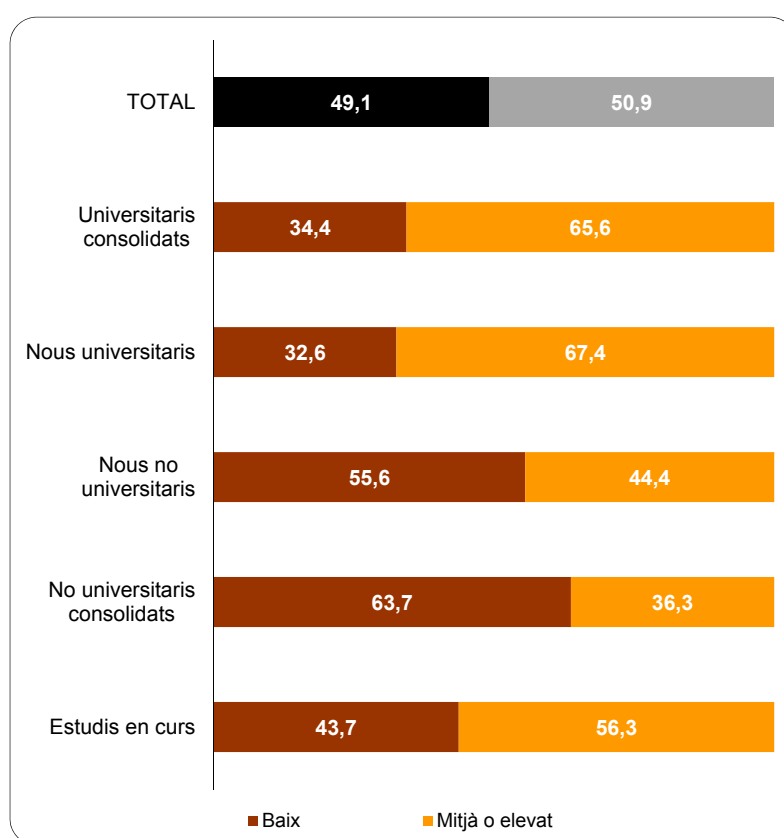
^c Categoria de referència: Directors o gerents

^d Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

El segon model, que incorpora la variable sobre adscripció nacional, també mostra un contrast contundent entre els perfils. La variable d'adscripció nacional palesa que els que menys tendeixen a fer mobilitat instructiva ascendent són, de llarg, dos grups minoritaris: el dels estrangers i el dels que se senten (no)més espanyols. Quan el jove és aliè a la catalanitat, la disposició a anar a la universitat és com a mínim 5 vegades menor que entre els joves que se senten només catalans. Els joves que declaren sentir-se més catalans que espanyols no es diferencien significativament dels que se senten només catalans. En canvi els que se senten catalans i espanyols mostren menor predisposició que els dos grups de marcada adscripció catalana a mobilitzar, però la diferència és molt menor que amb els joves d'adscripció espanyola o els estrangers. Finalment, la categoria calaix de sastre dels que manifesten respostes diferents tenen també una disposició força menor que els d'adscripció catalana a la mobilitat ascendent: és un terç d'intensa.

La variable referida al consum cultural legítim s'introdueix en el tercer model, i mostra la correlació existent entre aquesta forma de consum i la mobilitat instructiva intergeneracional: els *no universitaris consolidats* tenen una disposició gairebé quatre vegades més intensa a tenir *consums culturals legítims baixos*. El contrast és prou contundent (tant o més que els que hem vist en les variables de la taula anterior, en tractar-les de forma autònoma). A nivell de percentatges, això es veu traduït, en relació a totes les categories de la mobilitat intergeneracional en els estudis, en les dades que apareixen en la taula següent:

Gràfic 7.3. Mobilitat instructiva intergeneracional i consum cultural legítim (%). Catalunya, 2012

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Com veiem, en termes percentuals els joves *no universitaris consolidats* que tenen un *consum cultural legítim baix* són prop de dos terços (el 63,7%), però en canvi entre els *universitaris consolidats* i els *nous universitaris* en són només un terç (34,4% i 32,6% respectivament).

En el quart model de regressió de la taula 7.10, que combina totes tres variables, s'observa que dues d'elles, la trajectòria lingüística i el consum cultural legítim, mantenen la significativitat i gairebé tota la intensitat dels contrastos dels models precedents. L'adscripció nacional, en canvi, perd bona part de la seva capacitat explicativa, per la forta col·linealitat que té amb la variable de trajectòries lingüístiques. Tot i així, un cop controlada la llengua les categories dels que se senten (no)més espanyols o d'un altre país encara mostren que, els que s'hi alineen, tenen la meitat d'oportunitats de mobilitzar. Així doncs, no apropiat-se d'un sentiment de catalanitat, ja sigui per estranyesa o per resistència, ni que sigui amb un sentit genèric que no exclogui l'adscripció nacional a Espanya, té un valor additiu i independent de les trajectòries lingüístiques que allunya els joves de la centralitat social i de la mobilitat instructiva.

El cinquè model de regressió, que incorpora les variables estructurals (sexe, categoria professional dels pares i mida del municipi) manté les coses, *grosso modo*, tal i com surten reflectides en el model de regressió precedent. Les variables estructurals, per tant, no estan interferint i disminuint-ne la intensitat explicativa. Més enllà d'aquesta consideració general, val a dir que el consum cultural legítim sí que veu una mica disminuïda la seva capacitat explicativa, tant en el cinquè model com en el sisè. En canvi, les dues categories d'adscripció nacional allunyades de la catalanitat prenen una mica més d'intensitat en controlar les variables estructurals.

7.2.2. Mobilitat instructiva dels fills de famílies universitàries

Tornem a l'EPP11 per reflectir, en aquesta nova taula, els contrastos entre els *universitaris consolidats* i els que, tenint pares universitaris, no accedeixen a aquest nivell d'estudis. En termes generals, el que mostren els cinc primers models de regressió és un contrast entre una i altra categoria que apunta en la mateixa línia que hem vist entre els *nous universitaris* i els *no universitaris consolidats*, però amb intensitat atenuades. El contrast entre aquells era més fort que entre els *universitaris consolidats* i els fills d'universitaris que no van a la universitat. De totes les variables, la que manté uns contrastos més forts és la de les percepcions. Els *universitaris consolidats* tendeixen a estar en la categoria dels *nuclears* amb el triple d'intensitat que en les altres categories. Quant a l'actitud política, aquests universitaris estan molt més presents en les categories dels *adherits* o dels *íntims* (hi tendeixen amb més del doble d'intensitat que els altres joves). D'aquesta forma, la categoria dels *íntims* queda configurada com a més propera a la centralitat social que la dels *banals*, on hi tenen més presència tant els joves que no ascendeixen respecte dels que sí com els joves que descendeixen respecte dels que no.

Taula 7.9. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011

	Joves universitaris amb pares universitaris																				
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5			Model 6			Model 7		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	1,738 ***	0,351	5,686	1,072 ***	0,205	2,920	0,388	0,340	1,474	1,099 ***	0,215	3,000	1,048 ***	0,235	2,851	1,745 **	0,625	5,727	2,485 **	0,830	12,000
Percepcions polítiques ^a																					
Outsiders	-1,357 ***	0,424	0,258													-1,157 *	0,472	0,314	-1,369 **	0,525	0,254
Dissociats	-0,947 *	0,421	0,388													-0,991 *	0,451	0,371	-0,833 ^	0,516	0,435
Indolents	-1,175 *	0,462	0,309													-1,122 *	0,481	0,326	-1,465 **	0,545	0,231
Actituds polítiques ^b																					
Refractaris				-0,699 ^^	0,362	0,497										-0,164	0,424	0,849	-0,164	0,469	0,848
Íntims				0,027	0,348	1,028										0,065	0,367	1,067	-0,009	0,415	0,991
Banals				-1,010 *	0,402	0,364										-0,676	0,446	0,509	-0,635	0,523	0,530
Ideologia ^c																					
Liberals							0,387	0,460	1,472							0,164	0,538	1,179	0,439	0,599	1,551
Progressistes							0,589	0,423	1,802							0,168	0,501	1,183	0,071	0,558	1,074
Desideologitzats							0,002	0,445	1,002							-0,132	0,477	0,876	0,048	0,536	1,049
Ecologistes							1,869 *	0,805	6,479							1,514 ^	0,836	4,547	1,465	0,936	4,326
D'esquerra							0,581	0,505	1,788							0,344	0,584	1,411	0,590	0,685	1,804
Participació política ^d																					
No participen										-0,863 *	0,368	0,422				-0,477	0,447	0,621	0,261	0,520	1,299
Participació d'adhesió o baixa mobilització										-0,317	0,297	0,729				-0,111	0,329	0,895	0,013	0,375	1,013
Participació associativa ^e																					
No participen													-0,439	0,318	0,644	0,002	0,412	1,002	-0,268	0,457	0,765
Participació puntual o econòmica													-0,262	0,333	0,770	-0,006	0,361	0,994	-0,065	0,407	0,937
Sexe																					
Dona																			1,038 **	0,363	2,825
Categoria professional dels pares ^f																					
Elemental o mitjana																			-1,228 *	0,473	0,293
Tècnics i professionals																			0,306	0,437	1,358
Lloc de naixement																					
Fora d'Espanya																			-0,933 *	0,480	0,394
Mida del municipi ^g																					
Menys de 10 mil hab.																			-0,386	0,689	0,680
10 mil a 50 mil hab.																			-0,509	0,634	0,601
50 mil a 300 mil hab.																			-0,315	0,572	0,730
Densitat comarcal de població universitària ^h																					
Baixa																			-1,099 ^	0,602	0,333
Mitjana																			-0,833 ^	0,501	0,435

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPP11 (Direcció General de Joventut i Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament).

Nota: *** p ≤ 0,001; ** p ≤ 0,01; * p ≤ 0,05; ^ p ≤ 0,10

^a Categoria de referència: Propers

^b Categoria de referència: Adherits

^c Categoria de referència: Reaccionaris

^d Categoria de referència: Mobilització alta

^e Categoria de referència: Usuaris o organitzadors

^f Categoria de referència: Directors o gerents

^g Categoria de referència: Barcelona

^h Categoria de referència: Alta

Quant a la ideologia, hi sorprèn que en cinc de les categories no hi hagi diferència significativa entre l'alineament dels universitaris i de la resta. Aquests darrers semblen menys presents entre els *progressistes* i els *d'esquerra*, però les diferències respecte dels *universitaris consolidats* no són significatives. Sí que ho són, en canvi, pel que fa als *ecologistes*, entre els quals comptem una quantitat molt marginal de joves que descendeixen de categoria d'estudis.

Finalment, les formes de participació mostren diferències febles entre uns i altres joves. Els *universitaris consolidats* semblen més predisposats a l'activisme, però el contrast amb els altres joves només és significatiu en un cas. Només els joves no mobilitzats políticament són significativament menys entre els que no accedeixen a la universitat (menys de la meitat que els altres).

Al sisè model de regressió, en combinar totes les dimensions de la centralitat social que es consideren en aquest model, la significativitat estadística dels contrastos tendeix a desaparèixer, i només es manté en el cas d'aquells més pronunciats. Encara continua sent molt forta la diferència en les percepcions dels *universitaris consolidats* i dels que en perden el rang, palesant fins a quin punt aquesta dimensió més interioritzada de la centralitat política (i social) pot ser determinant en la comprensió de per què alguns joves fan mobilitat social descendent. La combinació de desinterès i/o de manca de competència cognitiva envers la política, que segurament reflecteixen unes disposicions similars envers la realitat institucional, és més present que qualsevol altra dimensió política en la pèrdua de possibilitats de mobilitat social. Finalment, el que es reflecteix en el setè model de regressió no modifica el que hem exposat sobre el model precedent.

La Taula 7.10 mostra altres vincles existents entre diferents dimensions de la centralitat social i la mobilitat acadèmica descendent. En línies generals hi veiem tendències similars a les que hem observat a la taula que comparava els que fan mobilitat acadèmica ascendent amb els que no. Amb tot, s'hi reflecteixen diferències prou interessants. D'entrada, en relació a les trajectòries lingüístiques veiem que els que tenen majors opcions de mantenir-se com a *universitaris consolidats* són els *catalanoparlants consolidats* i els que *muden cap al català* (especialment si el parlen en àmbits formals). És revelador que entre els fills d'universitaris també la muda cap al català sigui un factor afavoridor de mantenir-se en l'estatus universitari.

A més, aquesta vegada els que muden cap al castellà tot parlant-lo en àmbits formals mostren major tendència a la mobilitat descendent que les categories que acabem d'esmentar. És una situació que contrasta amb els resultats anteriors, en els quals aquest grup era dels que tendia a la mobilitat ascendent. Possiblement aquest contrast de resultats tingui a veure que, entre els que muden cap al castellà en àmbits formals, n'hi ha un subgrup que ho fan, precisament, perquè entren en contacte amb el castellà dins de l'àmbit universitari, d'aquí que sigui un grup que se signifiqui en la mobilitat ascendent.

Taula 7.10. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012

	Joves universitaris de pares universitaris											
	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)	B	S.E.	Exp(B)
Constant	1,321 ***	0,151	3,749	1,267 ***	0,184	3,552	1,147 ***	0,120	3,149	1,719 ***	0,219	5,578
Muda lingüística (detallada)^a												
Muda a (més) català formal	0,445 *	0,217	1,561							0,625 **	0,238	1,869
Muda a (més) català informal i global	0,775 ***	0,240	2,170							0,873 ***	0,259	2,395
Muda a (més) castella informal	-0,833 ^	0,433	0,435							-0,738 ^	0,445	0,478
Muda a (més) castellà formal i global	0,258	0,323	1,294							0,112	0,341	1,118
Castellanoparlants consolidats	0,877 ***	0,174	2,403							1,331 ***	0,234	3,785
Altres situacions	-0,373	0,263	0,689							0,252	0,322	1,287
Adscripció nacional^b												
Més català que espanyol				-0,668 **	0,241	0,513				-0,357	0,268	0,700
Tant català com espanyol				-0,042	0,292	0,958				0,522	0,352	1,685
Només o més espanyol que català				-1,399 ***	0,331	0,247				-0,367	0,424	0,693
D'un altre país				-1,594 ***	0,371	0,203				-0,766 ^	0,469	0,465
Altres respostes				-0,401	0,308	0,669				0,323	0,384	1,382
Consum cultural legítim												
Baix							-0,880 ***	0,172	0,415	-0,721 ***	0,186	0,486
Sexe												
Dona											0,887 ***	0,205
Categoria professional dels pares^c												
Elemental o mitjana											-1,161 ***	0,308
Tècnics i professionals											-0,316	0,295
Mida del municipi^d												
Menys de 2 mil hab.											-0,925 ^	0,481
2 mil a 10 mil hab.											-1,565 ***	0,318
10 mil a 50 mil hab.											-0,877 ***	0,233

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2012 (Direcció General de Joventut).

Nota: *** $p \leq 0,001$; ** $p \leq 0,01$; * $p \leq 0,05$; ^ $p \leq 0,10$

^a Categoria de referència: Catalanoparlants consolidats

^b Categoria de referència: Només català

^c Categoria de referència: Directors o gerents

^d Categoria de referència: Més de 50 mil hab.

Pel que fa a l'adscripció nacional, els grups allunyats d'una adscripció intensa a la catalanitat són els que, amb molta diferència, més tendeixen a fer mobilitat descendent. En canvi, els que més es mantenen són o bé els que se senten *(no)més catalans*, o bé els que se senten *tan catalans com espanyols*. Aquesta darrera categoria segurament està associada, entre els fills d'universitaris, amb una cosmovisió cosmopolita i que defuig l'encapsulament nacional, sent un relat que pesa entre gent amb un elevat capital cultural.

Pel que fa al consum cultural legítim, la correlació és forta entre practicar-lo amb certa intensitat i mantenir-se com a universitari: és el doble d'intensa entre aquests que entre els que mobilitzen a la baixa.

Com passava en la taula anterior basada en l'EJ, aquí també la incorporació en un mateix model de les tres dimensions de la centralitat social, primer, i la incorporació de les estructurals, després, afecta la potència explicativa de la relativa a l'adscripció nacional, però manté la intensitat i significativitat de les altres dues. Així doncs, en el manteniment com a universitaris, un cop es controlen els efectes combinats entre unes i altres variables, i el pes de les variables estructurals, sembla que hi ha tres factors que incideixen especialment: en les percepcions polítiques, mantenir el tarannà propi dels *nuclears* (interessats i competents); en el consum cultural, mantenir un cert nivell de consums legítims; i en els usos lingüístics, emprar el català de forma quotidiana (sigui de forma aguda o híbrida amb el castellà).

7.2.3. En resum...

Existeix una correlació intensa entre la mobilitat instructiva intergeneracional i la centralitat social. És especialment forta en el cas dels joves que provenen de famílies descapitalitzades: els joves que es capitalitzen (que accedeixen a la universitat) s'adscriuen a posicions de centralitat social amb molta més intensitat que els que no. Ho fan, a més, en totes les dimensions de la centralitat social, tant en les vinculades a la centralitat política com a les que són concrecions més "flotants" de la centralitat social, és a dir, que se signifiquen com a característiques de la centralitat no tant per motius intrínsecs i consubstancials com per llurs connotacions en l'imaginari juvenil de la Catalunya contemporània. Així, el posicionament ideològic, la trajectòria lingüística, l'adscripció nacional o el consum cultural legítim esdevenen marcadors també potents del vincle entre mobilitat i centralitat social. Val a dir, però, que de totes les dimensions, és la relativa a la percepció política aquella en què aquestes correlacions són més fortes i evidents.

La tendència és la mateixa entre els joves que fan mobilitat instructiva descendent, però la intensitat de les correlacions és força més atenuada. Els joves que descapitalitzen ocupen posicions de menor centralitat social que aquells que romanen capitalitzats (que són universitaris, igual que ho eren els seus pares), però el contrast entre uns i altres és inferior que no pas entre els que es capitalitzen i els que romanen descapitalitzats.

En l'observació de les diferents dimensions de la centralitat social per separat, la correlació entre les variables dependents (les dimensions de la centralitat social) i la variable dependent (les categories en contrast de la mobilitat instructiva intergeneracional) és molt alta en

aquelles categories de les variables més significades com a portadores de centralitat social o de distanciament respecte d'aquesta centralitat. En incorporar totes les variables a la vegada dins dels models de regressió, la potència explicativa de cada variable disminueix, tot perdent, aproximadament, la meitat de la seva capacitat explicativa. Aquesta tendència evidencia la col·linealitat parcial que existeix entre les dimensions de la centralitat social (fins al punt, en algun dels casos, d'anul·lar la significativitat estadística dels contrastos entre categories de la majoria de les dimensions).

En aquests models, la centralitat social es dilueix estadísticament, però paradoxalment referma la seva existència. Si les diferents dimensions perden capacitat explicativa és, precisament, perquè totes elles expliquen parcialment una mateixa cosa, de forma que s'anul·len les unes a les altres. Alhora, cada una d'elles aporta un element diferencial respecte de les altres, però que aprofundeix en la mateixa dinàmica general: les categories portadores de centralitat correlacionen amb les posicions que es mantenen capitalitzades o que es capitalitzen.

8. Conclusions

En ciències socials els conceptes són les peces bàsiques amb que construïm un relat sobre la realitat social; són abstraccions que mirem que s'ajustin el millor possible als fenòmens empíricament observats. En generar-los, però, és inevitable violentar la realitat. És, potser, la principal paradoxa a què ha de fer front l'anàlisi sociològica; volem ser precisos en la descripció i comprensió del món, però no tenim altre remei que emprar unes eines que en simplifiquen la complexitat. Aquí ens passa en proposar la *centralitat social* com a desllorigador clau de la nostra recerca. La centralitat social hi treu el cap contínuament, es manifesta en cada una de les dimensions estudiades, en cada correlació que redunda per aportar nous indicis de llur existència. Alhora, però, cap d'aquestes correlacions és prou contundent com per convertir-la en una evidència incontrovertible i categòrica d'una diferència abismal entre l'imaginari de la classe mitjana i el de la classe subalterna.

No existeix la centralitat social com a manifestació cultural *sine qua non* de la classe mitjana, demarcadora de l'adscripció cultural que agrupa tots els joves que hi formen part, tot excloent-ne els que no. En canvi, la centralitat social esdevé un nòdul on conflueixen tota una sèrie de tendències subjacents en les preferències i disposicions polítiques i culturals dels joves; efectivament, no estan determinades pel seu estatus familiar i personal, però hi estan profundament influïdes.

La realitat social és prou complexa, avui dia, com perquè cap manifestació cultural (ni les dels gustos i preferències artístiques, ni encara menys les dels gustos, preferències i disposicions cíviques i polítiques) estigui totalment determinada per la posició estructural de la qual es parteix o que s'ha adquirit. Els gustos conflueixen i prenen configuracions canviants al llarg del temps; es produeixen dinàmiques imitatives i contagis entre grups en posicions socials diferents; les posicions estructurals que els individus ocupen no són absolutament rígides, inamovibles i heretades; la frontera econòmica del que hem anomenat *classe mitjana* i *classe subalterna* és tot menys clara, de forma que no és d'estranyar que tampoc ho siguin les seves expressions culturals. Tot plegat fa absurd pensar en la centralitat social en termes *deterministes*. Alhora, obviar la profunda associació que s'evidencia entre l'estatus socioeconòmic i la centralitat social dificulta enormement poder radiografiar la nostra societat. La centralitat social no diferencia de forma rígida i contundent els joves de classe mitjana i els de classe subalterna, però estableix uns gradients d'afinitats carregades de connotacions classistes, malgrat no dibuixi fronteres precises.

El gros de les dades que hem anat presentant al llarg de la recerca corroboren la rellevància de considerar la centralitat social com un concepte clau per entendre les distàncies en les cosmovisions dels joves, i, vinculat a això, la manera en què conceben la seva posició en la societat i les seves possibilitats de mobilitat ascendent. En termes generals, el més interessant de l'estudi ha estat comprovar la forta afinitat que s'estableix entre les diferents dimensions de la centralitat social. Totes elles apunten en una mateixa direcció i afecten, en positiu o en negatiu, perfils força similars de persones. Més enllà dels matisos diferenciadors, les dimensions de la centralitat social que es comporten de forma afí són totes les que hem pogut

analitzar en la recerca, amb major o menor profunditat: les tres que defineixen la *centralitat política* (*percepcions polítiques*, *actituds polítiques* i *activisme polític*); la *ideologia*; la *participació associativa*; l'*adscripció nacional*; els *usos lingüístics*; i el *consum cultural legítim*.

Val a dir que aquesta afirmació podria interpretar-se com a tautològica, perquè la definició de les categories de les variables que denoten posicions en l'epicentre o en la perifèria de la centralitat social s'han assolit, en les dimensions que van més enllà de la centralitat política, observant com correlacionaven amb l'estatus social dels joves. Amb tot, el simple fet d'existir categories que correlacionen de forma clara i sòlida amb l'estatus ja resulta prou revelador de les connotacions classistes de cada dimensió. Però el més rellevant ha estat observar, en el setè capítol, el grau de redundància explicativa de totes les dimensions de la centralitat en considerar-les variables independents d'un mateix model de regressió.

Hom podria interpretar l'allunyament respecte de la centralitat social en termes *carencials*, en el sentit que evidencia les carències en la formació i consciència cívica de determinats col·lectius en situació de desavantatge. Depenent del color polític i moral de qui ho interpreta, aquest handicap serveix per entendre i justificar la seva posició estructural subalterna (perquè són joves que no aprofiten els recursos existents per performar-se en disposicions subjectives més empoderades), o bé per exigir i articular mesures polítiques compensatòries que l'eliminïn (atès que els joves no són culpables d'aquesta situació, sinó víctimes).

En tots dos escenaris, aquelles categories de les dimensions de la centralitat social que associem a posicions "epicèntriques" són considerades com a normativament desitjables, és a dir, aquelles que hom voldria que ocupessin tots els individus. En qüestions com ara la *centralitat política*, la *participació associativa* o el *consum cultural legítim* això és prou evident. En d'altres dimensions l'associació entre la centralitat política i allò moralment desitjable no és tan clara, o si més no, no es pot establir sense estar fent afirmacions d'una flagrant incorrecció política. Això no comporta, però, que no existeixi una percepció ideològica hegemònica, no explicitada, que percep els atributs de les posicions més perifèriques com a problemàtiques. El cas de la *ideologia* (i les categories més perifèriques dels *reaccionaris* i dels *desideologitzats*) és paradigmàtic d'aquesta situació.

En el cas de l'*adscripció nacional* i els *usos lingüístics* també trobem aquesta mena de ressonàncies, ni que sigui perquè la percepció *carencial* acaba contagiant, en l'imaginari col·lectiu, totes les dimensions de la centralitat social. D'alguna manera, la centralitat social existeix, soterradament, *com a corpus ideològic subjacent de la classe mitjana* (aquí n'hem estudiat algunes de les seves dimensions i com aquestes prenen cos en els joves; segurament en les seves manifestacions entre la població adulta tingui una modulació diferent). Això fa que les significacions que prenen les categories de cada dimensió, i que incorporen aquells que les ocupen, ressonin en les categories de la resta de dimensions, contagiant-se'n les connotacions. D'alguna forma, la centralitat social s'activa fins i tot quan no ha estat ni socialment ni sociològicament definida com a tal. Que no se'n parli explícitament no vol dir que no sigui una categorització que, de forma imprecisa, operi en els nostres imaginaris.

De fet, l'aproximació de l'administració a les qüestions polítiques tendeix a funcionar partint d'un paradigma "carencial" en relació a l'activisme i a la cultura política juvenil. Es fa difícil no compartir que és desitjable que els joves siguin intensament participatius, políticament

competents, o fins i tot ideològicament no reaccionaris. No volem fer una esmena a la totalitat al sentit que té problematitzar la realitat a partir d'aquestes premisses, tot fent-ne una diagnosi i orientant polítiques correctores. La nostra aportació, però, vol mirar aquesta realitat des d'una nova perspectiva, que pot ser entesa com a complementària.

Més enllà del *valor d'ús* de les percepcions i pràctiques polítiques i participatives –el que podríem anomenar la *dimensió pràctica* d'aquestes qüestions–, totes elles carreguen una *dimensió simbòlica*, un *valor de canvi* que hi opera en paral·lel. Les dimensions de la centralitat social són un *llenguatge no verbal* que ens parla de qui som i de quina posició ocupem en el món, de com ens posicionem en relació a aquells que no estan en la mateixa situació que nosaltres. En aquest sentit, la centralitat social no (no només) delimita carències i les projecta a dimensions on la interpretació *carencial* esdevé políticament incorrecta. La centralitat social (també) ens parla de com pensen i conceben la societat els joves “que se’n surten” (o que creuen que se’n sortiran) i els “que no se’n surten”.

Ja evidenciàvem en la introducció que aquest punt de vista té evidents ressonàncies en els plantejaments teòrics de Bourdieu. Com en la seva famosa obra *La distinció*, indaguem en com les pràctiques culturals construeixen un entorn de referents simbòlics que ens posicionen en el món i ens parlen del lloc que ocupem en l'estructura jeràrquica de la societat. La inspiració és més que evident, però creiem que hi ha dues aportacions d'una certa originalitat en la nostra aproximació.

La primera, ja explicada en la introducció, rau en què centrem el nostre estudi en la diferenciació de la classe mitjana i la classe subalterna, i no tant entre el petit grup en la cúspide de la jerarquia social i el gran grup dels subordinats a què tendeix a remetre l'estructura analítica de Bourdieu. Val a dir que Bourdieu també aprofundeix en les particularitats de grups intermedis com ara la petita burgesia (centrada, entre d'altres coses, en l'emulació de les minories amb més estatus), però en termes generals les seves propostes s'emmarquen en la contraposició entre *els de dalt* i *els de baix*. Davant d'això, nosaltres analitzem el conflicte entre les cosmovisions de dos grups socials massius, en posicions jeràrquiques diferents, amb unes fronteres d'adscripció permeables i poc precises, però que en cap cas formen part de la cúspide de la piràmide social, ni en termes econòmics ni d'estatus. D'aquí que plantegem, alternativament, la metàfora que contraposa a aquells que estan al centre amb aquells que estan a la perifèria de l'entramat social, amb nexes relacionals i uns imaginaris més o menys diferencials.

La segona aportació té a veure amb allò que investiguem: la participació social i la cultura política. Són elements que, per la seva naturalesa, costa més de considerar com a artefactes o manifestacions culturals en l'anàlisi dels quals es prioritzi la seva dimensió simbòlica a la instrumental. És molt més incòmode i problemàtic observar elements com ara la participació social des d'aquest prisma, per la càrrega normativa tan marcada que tenen (què està bé fer i què no). És fàcil que aquesta aposta sigui interpretada com un estirabot relativista postmodern, amb més afany per buscar una originalitat forçada que en fer aportacions substantives. No és el cas. Com ja hem comentat, la nostra intenció és fer una aportació complementària que no nega la rellevància de posicionaments analítics més canònics, sinó que busca afegir-hi una nou estrat interpretatiu.

La recerca evidencia que parlar de dues posicions d'estatus contraposades no és gaire precís, com tampoc de dues posicions contraposades en termes de centralitat social. No tots els joves estan travessats de la mateixa manera per totes les dimensions de la centralitat social, però la pluralitat oculta una lògica subjacent que es manifesta sistemàticament. Ens trobem, bàsicament, davant d'una situació *gradual*: quan més avantatjada sembla ser la posició d'estatus social d'un jove, més tendència hi ha a què s'adhereixi a posicions de centralitat social, i, per contra, quan més desavantatjada és la seva posició, més ocupa les categories perifèriques de les diferents dimensions de la centralitat.

Les categories més allunyades de la centralitat social, en totes les seves dimensions, les tendeixen a ocupar els joves amb posicions de partida més desavantajades a nivell familiar, i sobretot aquells que en la seva trajectòria personal (aquí analitzada a través del nivell d'instrucció assolit) reproduïen (o accentuen) aquesta posició de desavantatge. Aquesta constatació no ha de ser entesa com que tots els joves d'aquest perfil es concentren en les categories perifèriques, però el seu pes relatiu sempre és notablement major al de la resta de joves, molt especialment al dels joves més avantatjats. En molts casos els joves més desavantajats modulen el seu distanciament respecte de la centralitat social de formes especialment resistents i descregudes.

En les dimensions de la centralitat política, són més proporció entre els més distants, els menys mobilitzats políticament (i associativament), els que tenen una actitud més refractària, i els que mostren percepcions d'*outsider* de forma més generalitzada. En el terreny ideològic els trobem molt sobrerrepresentats en els *reaccionaris* (sobretot si són homes i si són autòctons) i en els *desideologitzats* (especialment si són d'origen forà i si provenen de famílies descapitalitzades). En la variable de síntesi dels posicionaments polítics, els trobem sobrerrepresentats en els *reactius*. L'actitud de passivitat i allunyament tendeix a estar vinculada al baix estatus familiar, però, en canvi, la vivència de la situació de desavantatge genera, sobretot entre els nois, una codificació ideològica del malestar que tendeix a ser més reactiva que de distanciament indiferent. Alhora, també tenen una disposició major a fer un consum marginal de cultura legítima, a no adoptar el català en els seus usos quotidians, i a identificar-se nacionalment amb Espanya.

En l'extrem contrari, les categories de les variables adherides a la centralitat social les ocupen, sobretot, els joves amb posicions més avantajades, i especialment aquells que s'hi han consolidat. En relació a la centralitat política, tenen una disposició molt major a estar entre els *adherits*, els *nuclears* i els que fan mobilització alta (en la generosa accepció que aquí hem hagut d'emprar). Això no vol dir que la majoria dels joves més avantatjats ocupi aquestes tres posicions, i menys encara totes tres. Alhora, a nivell ideològic és més fàcil trobar-los en les posicions que identifiquem amb l'esquerra de l'espectre ideològic (*ecologistes*, *progressistes* o *d'esquerra*). També tenen una tendència més marcada a fer consums culturals legítims, a integrar el català com a llengua habitual, i a identificar-se nacionalment amb Catalunya.

Val a dir que aquest contrast en termes de capitalització sembla més influïda per l'estatus cultural (en la mesura que és representat pel perfil instructiu propi i familiar) que per l'estatus econòmic (en la mesura que queda reflectit en els perfils ocupacionals propis i familiars). Quan ho hem pogut contrastar, és la tinença de capital cultural, i especialment de capital

cultural consolidat (que tant els joves com algun dels pares tingui estudis universitaris) el que més orienta envers les posicions de centralitat social.

En termes generals, hi ha dimensions on els joves estan més marcadament diferenciats en funció del seu estatus social que d'altres. Així, en la percepció política la categoria que demarca més centralitat social l'ocupen un nombre relativament petit de joves, i la influència explicativa de l'estatus acadèmic dels pares és especialment determinant. En d'altres dimensions, com ara l'actitud política, la categoria de major centralitat l'ocupa un volum molt major de joves, i en la tendència a ocupar-la té més importància el nivell d'estudis del jove (el capital adquirit) que no pas el dels pares (el capital heretat). Això apunta a què les dimensions més internalitzades i aconscients de la centralitat social, les disposicions més profundes (representades aquí per les percepcions polítiques) estan més carregades de connotacions classistes que les dimensions més conscients i vinculades a pràctiques concretes (certes pràctiques d'activisme polític de baixa exposició personal, o informar-se i parlar de política).

Aquestes darreres són apropiades de forma més transversal, i semblen esdevenir un element d'adscripció a la centralitat especialment valuós per aquells joves que fan mobilitat instructiva ascendent. Quant més explícita i pràctica és la dimensió de la centralitat social, més fàcil és a que s'apropriïn de les posicions epicèntriques aquells que fan mobilitat ascendent. D'alguna forma, la incorporació de la centralitat social sembla iniciar-se, en termes intergeneracionals, per les pràctiques quotidianes i les dinàmiques relacionals més habituals i poc exposades, i penetra de forma més lenta en les dimensions més inconscients (i també en l'activisme més intens).

A la vegada, els joves que ocupen posicions més ambivalents, poc consolidades, o a cavall entre la classe mitjana i la subalterna, tendeixen també a tenir preferències i disposicions culturals més ambigües. Això es manifesta de dues formes. D'una banda, tenen una tendència major a dispersar-se entre les diferents categories de les dimensions que marquen proximitat o distància respecte de la centralitat social, de forma que hi ha una correlació menys marcada entre les seves posicions estructurals i disposicions culturals. D'altra banda, tenen una major tendència a ocupar les categories intermèdies entre l'epicentre i la perifèria de la centralitat social.

Tot sovint aquestes categories intermèdies es caracteritzen precisament per la seva ambivalència, de forma que poden estar reunint disposicions subjectives força contrastades. Un bon exemple és la categoria dels que tenen una actitud *banal*. És ben probable que en ella hi estiguem agrupant individus amb disposicions actitudinals molt diferenciades, com ara joves que no s'informen de política perquè aquesta els hi és aliena i d'altres que no ho fan com a reacció crítica, força elaborada, a una orientació dels mitjans de comunicació excessivament partidista i d'un periodisme basat en les declaracions dels polítics. En aquest sentit, s'ha de ser especialment prudent en la interpretació de què estan reproduint aquestes categories quant a la vivència subjectiva de la política.

Amb tot, ens atreviríem a interpretar que tot sovint les diferents categories intermèdies apunten a processos d'apropiació de la centralitat social (o d'allunyament) diferents. En general, podem veure representat en les categories intermèdies un procés semblant al que hem apuntat abans sobre la major tendència d'aquells que fan mobilitat instructiva ascendent

a ocupar la centralitat social en les seves dimensions més pràctiques i “superficials”. Algunes de les categories intermèdies remetent a consideracions moralment favorables davant d’allò que representa la centralitat política, però amb disposicions personals poc proclius a actuar-hi en conseqüència, ja sigui per (auto)limitacions cognitives o d’altra mena. Ras i curt: són joves que es creuen el corpus ideològic de la centralitat social, però que (encara) no s’hi consideren plenament interpel·lats com a actors, o bé s’hi consideren en les seves materialitzacions més passives (per exemple, la categoria dels *íntims*; joves que s’informen de política, però no en parlen).

D’altra banda, en les categories intermèdies també hi podem trobar les disposicions contràries: les d’aquells joves que se senten plenament competents per copsar i actuar políticament, però que fan del seu allunyament de la centralitat política un acte conscient i volgut. Aquesta forma tant diferent d’ocupar les posicions intermèdies té clares connotacions de gènere. Els homes tendeixen més a reflectir-se en el “distanciament conductual” (que a voltes reflecteix la tendència a fer de la necessitat, virtut, és a dir, de la manca de centralitat política, una decisió reflexiva i volguda) i les dones en la “manca d’interpel·lació directa”.

En aquest sentit, val la pena destacar el fort contrast en l’aproximació a la centralitat de nois i noies. Entre els que provenen de contextos deprimits, l’imaginari de la centralitat social és més atractiu per a les dones. Amb tot, encara sembla perdurar, en certa mesura, la concepció tradicional de que la política és cosa d’homes, i això fa que les noies hi tinguin una aproximació especial: tendeixen a mantenir-hi un vincle empàtic, però de major distanciament cognitiu. És l’actitud que es té amb allò que no desperta hostilitat, però que és viscut com a aliè. Alhora, el perfil ideològic de les dones gira marcadament més a l’esquerra que el dels homes.

De fet, les dones i els homes es diferencien entre sí, sobretot, en tres paràmetres: les percepcions polítiques, el perfil ideològic i la disposició a la mobilitat instructiva ascendent. Les noies que provenen de famílies amb nivells d’instrucció modestos van a la universitat en una proporció molt més elevada que la dels nois, i també són una proporció molt menor entre la minoria que fa mobilitat instructiva descendent. Val a dir, però, que les dones no aconsegueixen que aquesta major mobilitat acadèmica ascendent es tradueixi en iguals termes quant a la mobilitat laboral: aquí el volum dels que milloren respecte dels seus pares és similar entre homes i dones. Quant a les percepcions polítiques, és on més clarament contrasta, entre aquells que no ocupen la categoria de major centralitat, la disposició al distanciament empàtic de les noies davant la tendència a una actitud indolent dels nois.

Però potser el més sorprenent de tot és la marcadament major inclinació femenina cap a l’esquerra. A parer nostre, és un contrast que pot estar suggerint un canvi històric de llarg abast en la percepció generalitzada del que és l’esquerra i la dreta, i que es veu reflectit, a nivell ideològic, en la forta penetració dels valors associats a la ciutadania del compromís i al postmaterialisme. Hi ha una forta vinculació entre aquests valors i els posicionaments d’esquerres, quelcom que no és dóna en la resta de posicions ideològiques, on aquests corpus morals hi tenen una baixa presència. Segurament aquesta ideologia “tova”, més pluralista, basada en el respecte i en la lliure presa de decisions, sense la pressió coercitiva d’allò que cal fer, afavoreix la identificació de les dones amb l’esquerra.

Fa 40 anys l'esquerra la conformaven les institucions que posicionaven el seu relat en termes de confrontació quasi bèl·lica en la defensa dels propis interessos de classe. Avui, en canvi, els discursos d'esquerra semblen associar-se amb la identificació solidària amb aquells que pitjor ho passen. En canvi, els discursos provinents del centre-dreta poden haver viscut la mutació contrària. D'estar emmarcats en el registre assistencialista propi de la democràcia cristiana, han anat virant cap a posicions liberals més fortes i desacomplexades, que comporten articular discursos de major duresa. És ben possible que aquest canvi de registres, que s'ha anat forjant al llarg de les dècades, estigui darrera de la forta feminització de les esquerres i, per contra, de la masculinització de les dretes -i, molt especialment, de la dreta reaccionària més extrema-.

En qualsevol cas, i més enllà dels matisos que s'hi puguin afegir, és evident que hi ha clares ressonàncies entre els imaginaris dels joves de classe mitjana i l'imaginari femení, d'una banda, i entre els imaginaris dels joves subalterns i l'imaginari masculí, de l'altra. És aquest un tema d'un gran interès acadèmic, i de ben segur que és una clau de certa transcendència per entendre moltes dinàmiques socials. En aquest sentit, esdevé una evidència empírica que, vinculada a la idea de centralitat social, obre les portes a investigacions futures i a interpretacions teòriques d'allò més suggeridores. A tall d'exemple, no podem descartar que aquesta no sigui una porta d'entrada interessant per comprendre les diferències en el volum de fracàs escolar de noies i nois (tan desfavorable als nois).

Fixem-nos ara en les diferències en funció de la procedència dels joves. Malgrat que els joves nascuts a l'estranger tendeixen a ocupar els escalafons més baixos de l'estructura social, les disposicions que deriven de la procedència, no repliquen les disposicions d'aquells que tenen menor capital cultural. Això ja és, en sí mateix, una dada de gran rellevància: els desavantatges associats a ser nouvingut i a tenir baix capital cultural no empenyen les disposicions dels individus en la mateixa direcció. En aquest sentit, la seva forma d'aproximar-se a la centralitat política tendeix a recordar, més aviat, a les disposicions femenines. Més que una disposició resistent o tendent a la indolència, el que caracteritza la seva vivència de la política és el distanciament de qui ho viu, (encara?), com quelcom aliè, que no l'interpel·la directament, però no per això no és reconegut com un entorn institucional legítim i necessari.

En canvi, pel que fa a la resta de dimensions, la disposició dels joves nouvinguts és molt diferent a la femenina. Ideològicament parlant, allò que més els caracteritza és la tendència a raure en el grup dels *desideologitzats* i a allunyar-se del grup dels *reaccionaris* (en bona mesura caracteritzat per una actitud d'hostilitat envers els immigrants). Alhora, són els joves que menys tendeixen a la mobilitat social ascendent, en termes instructius, i els més proclius a la mobilitat social descendent. Quant als ancoratges de catalanitat, són els qui hi resten més aliens.

Quant a l'edat, el que més hi destaca és la diferència de comportament entre els que es troben en el quinquenni que va dels 15 als 19 anys i la resta. Els joves menors d'edat semblen comportar-se, de forma més generalitzada que la resta, distanciant-se respecte de la centralitat social (especialment pel que fa a les dimensions identificades amb la política), amb una tendència que es corregeix en una part dels joves conforme fan anys. Sembla que una part dels joves que adquireixen un cert estatus instructiu tendeixen també a orbitar més a la vora de la centralitat social.

Més enllà d'això, els processos de socialització han demostrat tenir una incidència desigual en l'afavoriment de la centralitat social dels joves. Les preguntes sobre socialització política, que perfilen a famílies amb una fort compromís amb l'entorn social, semblen potenciar de manera notable l'aproximació a la centralitat social dels joves, sigui quin sigui el seu origen. En canvi, les variables sobre socialització associativa demostren tenir una incidència molt menor i irregular. Són uns resultats interessants, perquè ens han de permetre perfilar quines són les fórmules d'adquisició de capital social més potents. Sembla que la xarxa difosa de relacions que activen les famílies polititzades, i la cosmovisió que acompanya una disposició preocupada i activa respecte de la cosa pública, esdevenen factors de capitalització que es transmeten amb força als fills. Per contra, aquelles formes de participació que podrien semblar tenir una traducció més directa en termes d'adquisició de capital social, a la pràctica semblen ser factors de transmissió molt més fràgils.

En bona mesura, l'efecte que vincula la socialització associativa dels infants (indicador d'una certa idea del capital social) a més centralitat social i a més mobilitat ascendent és espuri, perquè quan es dona està reflectint la correlació explicativa entre estatus social i centralitat social. Certament, això té una traducció una mica descoratjadora per a l'administració, perquè posa en evidència els límits a les intervencions polítiques que volen aprofundir en el compromís polític i cívic i la mobilitat social dels joves. Encoratjar-ho a través de la vinculació a entitats socials sembla tenir un efecte virtuós més aviat limitat.

Val a dir, això sí, que la participació associativa dels pares i dels infants s'ha compilat en les preguntes de l'enquesta d'una forma força agregada, la qual que no permet discernir entre tipus de participació. És possible que la vinculació a segons quin tipus d'entitats sí que pugui tenir efectes positius en termes d'adquirir aquell capital social que es tradueix en centralitat social i mobilitat. La nostra sospita és que això no depèn tant de la temàtica de les entitats en què joves i pares poden haver participat com de la seva composició social, és a dir, de fins a quin punt son entitats heterogènies en el perfil socioeconòmic dels seus usuaris.

És ben possible que totes les entitats dotin els individus de capital social, però només algunes els doten del tipus de capital social que es tradueix en oportunitats de centralitat i mobilitat, i apostem a què aquesta conversió es produeix quan les entitats esdevenen espais de convivència entre individus de diferents procedències (especialment, amb diferents estatus). Si això fos cert, la importància no rauria tant en estimular l'existència d'entitats, sinó en estimular que les entitats siguin realment, i no de forma testimonial, espais de contacte interclassista. En relació amb això, les variables que hem pogut associar a l'existència de teixits socials més tendents a l'heterogeneïtat social han demostrat afavorir molt el contagi d'expectatives i disposicions pròpies de la centralitat social.

A parer nostre, aquesta és la principal pista, quant a l'orientació de l'acció política pública, que pot propiciar una recerca com la nostra. Hi ha fortes limitacions, quant a resultats, en la tasca de desenvolupar estratègies compensatòries en els entorns carencials per tal que les posicions estructurals desafavorides no es tradueixin en manca de centralitat social, de forma que es pugui trencar el cercle retroalimentat en què els imaginaris subjectius acaben reforçant i enquistant les posicions de subordinació. La qüestió és, més aviat, que només les societats que flueixen i que no es blinden en xarxes relacionals tancades (afavoridores de la transmissió de

privilegis) poden aconseguir que la desigualtat no cristal·litzi en imaginaris socials contraposats, on les pràctiques socials i les percepcions, més enllà del seu contingut concret i de les oportunitats de vida que podrien obrir i tancar en els subjectes, acabin sent sobretot l'escenificació simbòlica de les desigualtats estructurals.

Bibliografia

Anderson, B. (1983) *Imagined Communities*, Verso, Londres.

Anduiza, E.; Bosch, A. (2004). *Comportamiento político y electoral*, Barcelona, Ariel.

Barberà, O; Barrio, A; Rodríguez, J. (2002). *Els militants de les organitzacions polítiques juvenils a Catalunya*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

Bardini, S. (ed) (2000). *La participación social y política de los jóvenes en el nuevo siglo*, Buenos Aires, CLASCO.

Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*, Cambridge, Polity Press.

Bauman, Z. (2003 [2001]) *Comunidad. En busca de seguridad en un mundo hostil*, Madrid, Siglo XXI.

Beck, U. (1998). *La sociedad del riesgo*, Barcelona, Paidós.

Beck, U.; Beck-Gernsheim, E. (2003). *La individualización*, Barcelona, Paidós.

Benedicto, J. (2008). "La juventud frente a la política: ¿desenganchada, escéptica, alternativa o las tres cosas a la vez?", a *Jóvenes y participación política. Investigaciones europeas. Revista de estudios de juventud*, nº 81, juny 08, Madrid, Injuve.

Benedicto, J.; Moran, M.L. (2005). *Aprendiendo a ser ciudadanos. Experiencias sociales y construcción de la ciudadanía entre los jóvenes*, Madrid, Injuve.

Benito, R.; Alegre, M.A.; González, I. (2014) "School educational project as a criterion of school choice: discourses and practices in the city of Barcelona", a *Journal of Education Policy*, vol. 29, No. 3.

Benito, R; González, I. (2007) *Processos de segregació escolar a Catalunya*, Barcelona, Mediterrània.

Benito, R; González, I. (2009) "Intensitat i caracterització de la segregació lingüística de les escoles catalanes", a *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, Barcelona, Secretaria de Política Lingüística.

Berger, P; Lukmann, T. (1995). *Modernidad, pluralismos y crisis de sentido*, Barcelona, Paidós.

Berstein, B. (1989) *Clases, códigos y control I. Estudios teóricos para una sociología del lenguaje*, Madrid, Akal.

Bourdieu, P. (1987 [1979]) "Los Tres Estados del Capital Cultural", a *Sociológica*, núm 5, pp. 11-17.

Bourdieu, P. (1988 [1979]) *La Distinción. Criterio y bases sociales del gusto*. Madrid, Taurus.

Bourdieu, P. (1988). *La distinción*, Madrid, Taurus.

Bourdieu, P. (1990 [1984]) "La metamorfosis de los gustos", a *Sociologia y cultura*, pp.181-191.

Bourdieu, P. (2001). *El campo político*. La Paz, Plural.

Casal, J; García, M; Merino, R; Quesada, M. (2003). *Enquesta als joves de Catalunya: Avançament de resultats*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.

Crompton, R. (1993) *Class and stratification: an introduction to current debates.*,Cambridge, Polity Press.

Elías, N. (1989 [1939]). *El proceso de civilización: investigaciones sociogenéticas y psicogenéticas*, Madrid, Fondo de Cultura Económica.

Estruch, J; Cardús, S. (1984). *Les enquestes a la joventut de Catalunya*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.

Feixa, C. (2001). *Generació @. La joventut al segle XXI*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.

Font, J. (2002). "Els joves i la política: i si no fóssim tan diferents?" a DD.AA., *Joves i valors. Els joves catalans a l'enquesta europea de valors*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Font, J.; Blanco, I. (2003). *Polis, la ciutat participativa*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

Fundació Ferrer i Guàrdia (1999). *Joves i participació a Catalunya*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Furlong, A; Cartmel, F. (2001). *Els contextos canviants de la joventut*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.

Gil Calvo, E. (2002) *Ocio y prácticas culturales de los jóvenes*, Madrid, Ministerio de Cultura.

Gonzàlez, I. et al (2014). *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Gonzàlez, I. (2008). “Els posicionaments polítics dels joves catalans. Una aproximació en clau lingüística”, a *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Hivern 2008.

Gonzàlez, I. (2010) “Els canvis en la morfologia de la participació política juvenil”, a *Revista Nous Horitzonts*.

Gonzàlez, I. (2010). *Els tres esperits de la segona modernitat. Un marc conceptual per a l'anàlisi de les desigualtats contemporànies*. Tesi doctoral (no publicada).

Gonzàlez, I. (coord); Collet, J.; Sanmartín, J. (2007). *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Inglehart, R. (1991). *El cambio cultural en las sociedades avanzadas*, Madrid, CIS-Siglo XXI.

Lipovetsky, G. (1998 [1992]) *El crepúsculo del deber. La ética indolora de los nuevos tiempos democráticos*, Barcelona, Anagrama.

Martínez, R. (2007) *Taste in Music as a Cultural Production. Young people, musical geographies and the imbrication of social hierarchies in Birmingham and Barcelona*, Barcelona (Tesi doctoral).

Martínez, R. (2008). “Els adjectius “catalufo” i “cholo” com a produccions culturals”, a *Noves SL, Revista de Sociolingüística*, Hivern 2008.

Martínez, R.; Gonzàlez, I.; De Miguel, V. (2005) *Cultura i joves. Anàlisi de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya*, Barcelona, Secretaria General de Joventut.

Megías, E. (coord) (2005). *Jóvenes y política. El compromiso con lo colectivo*, Madrid, Injuve.

Mòdenes, J.A. i López Colàs, J. (2001). *Els joves catalans en el 2011: els canvis que vénen*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Pharr, S.; Putnam, R. (eds.) (2000). *Dissaffected democracies: What's Wrong With The Trilateral Democracies*, Princeton NJ, Princeton University Press.

Prieto, R. (1999). *Tendencias del asociacionismo juvenil en los 90*, Madrid, INJUVE.

Pujolar, J. (2001). *Gender, Heteroglossia and Power. A sociolinguistic study of youth culture*, Berlin-New York, Mouton de Gruyter.

Putnam, R. (1993). *Per fer que la democràcia funcioni*, Barcelona, Proa.

Putnam, R. (2001). *Solo en la bolera. Colapso y resurgimiento de la comunidad norteamericana*, Vigo, Galaxia.

Sennett, R. (1978) *El declive del hombre público*, Barcelona, Península.

Serracant, P. (2001). *Viure al dia. Condicions d'existència, comportaments i actituds dels joves catalans*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Serracant, P. (coord.) (2013) *Enquesta a la Joventut de Catalunya 2012. Volum 2. Les diferents vivències de la joventut*, Barcelona, Secretaria General de la Joventut.

Van Zanten, A. (2007) "Reflexividad y elección de escuela por los padres de clase media en Francia", a *Revista de Antropología Social*, 16, pp. 245-278.

Weber, M. (2008 [1922]) *Economía y Sociedad*, México D.F., Fondo de Cultura Económica.

Woolard, K. (2008) "Les ideologies lingüístiques: una visió general d'un camp des de l'antropologia lingüística", a *Revista de llengua i dret*, nº 49, pp 179-199.

Wright, E. O. (1985) *Classes*, Londres, Verso.

Índex de taules

Taula 1.1. Operacionalització de la centralitat social.....	21
Taula 1.2. Variables independents	29
Taula 2.1. Tipologia de percepcions polítiques (%). Catalunya, 2011	36
Taula 2.2. Percepcions polítiques i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	38
Taula 2.3. Percepcions polítiques i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	45
Taula 2.4. Tipologia d'actituds polítiques (%). Catalunya, 2011	51
Taula 2.5. Actituds polítiques i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	54
Taula 2.6. Actituds polítiques i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	59
Taula 2.7. Tipologia d'activisme polític, 6 categories (%). Catalunya, 2011.....	66
Taula 2.8. Tipologia d'activisme polític, 3 categories (%). Catalunya, 2011.....	66
Taula 2.9. Activisme polític (3 categories) i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	68
Taula 2.10. Activisme polític (6 categories) i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	71
Taula 2.11. Activisme polític (3 categories) i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	73
Taula 2.12. Activisme polític (3 categories) i variables de mobilitat professional intergeneracional i fills a càrrec (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2012.....	76
Taula 2.13. Tipologia de mobilitat intergeneracional d'activisme (%). Catalunya, 2011.....	77
Taula 2.14. Fills de famílies políticament actives i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	78
Taula 2.15. Fills de famílies políticament inactives i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	79
Taula 3.1. Clústers de la tipologia d'ideologia (%). Catalunya, 2011	87
Taula 3.2. Tipologia d'ideologia (%). Catalunya, 2011.....	89
Taula 3.3. Ideologia i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	95

Taula 3.4. Ideologia i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.	101
Taula 3.5. Mudes intergeneracionals en el posicionament en l'eix esquerra-dreta (%). Espanya, 2011.....	106
Taula 3.6. Joves amb algun progenitor posicionat al centre o a la dreta, o tots dos no posicionats, i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Espanya, 2011	107
Taula 3.7. Joves amb algun progenitor posicionat a l'esquerra, o tots dos no posicionats, i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Espanya, 2011	108
Taula 4.1. Tipologia de posicionaments polítics (%). Catalunya, 2011	113
Taula 4.2. Clústers de la tipologia de posicionaments polítics (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	114
Taula 4.3. Posicionaments polítics i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	121
Taula 4.4. Posicionaments polítics i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	124
Taula 5.1. Tipologia de participació associativa (%). Catalunya, 2011.....	131
Taula 5.2. Participació associativa i variables independents bàsiques (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	133
Taula 5.3. Participació associativa i variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	137
Taula 5.4. Joves que participen en associacions (%). Catalunya, 2012	141
Taula 5.5. Fills de famílies que havien participat en associacions i variables de mobilitat professional intergeneracional i fills a càrrec (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2012	142
Taula 5.6. Tipologia de mobilitat associativa intergeneracional (%). Catalunya, 2011	143
Taula 5.7. Fills de famílies que no havien participat en associacions i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	144
Taula 5.8. Fills de famílies que havien participat en associacions i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	145
Taula 6.1. Tipologia de trajectòries lingüístiques (%). Catalunya, 2011.....	150
Taula 6.2. Percepcions polítiques, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	152

Taula 6.3. Actituds polítiques, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	156
Taula 6.4. Ideologia, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	159
Taula 6.5. Activisme polític, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	161
Taula 6.6. Activisme polític, amb trajectòria lingüística (detallada) com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012	162
Taula 6.7. Tipologia de trajectòries lingüístiques, detallada (%). Catalunya, 2012.....	163
Taula 6.8. Participació associativa, amb trajectòria lingüística com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	166
Taula 6.9. Participació associativa, amb trajectòria lingüística (detallada) com a variable independent (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012	167
Taula 6.10. Trajectòria lingüística dels castellanoparlants d'origen i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	172
Taula 6.11. Trajectòria lingüística dels catalanoparlants d'origen i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	175
Taula 7.1. Tipologia de mobilitat instructiva intergeneracional (%). Catalunya, 2011	179
Taula 7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	181
Taula 7.3. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	185
Taula 7.4. Tipologia de mobilitat professional intergeneracional (%). Catalunya, 2011	188
Taula 7.5. Mobilitat professional intergeneracional dels fills de pares en categories elementals o mitjanes i variables independents bàsiques i de socialització política (regressions logístiques binomials). Joves de 25 a 34 anys. Catalunya, 2012.....	190
Taula 7.6. Tipologia de mobilitat instructiva intergeneracional (%). Catalunya, 2012	194
Taula 7.7. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	197
Taula 7.8. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares no universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012.....	200

Taula 7.9. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	203
Taula 7.10. Mobilitat instructiva intergeneracional dels fills de pares universitaris (regressions logístiques binomials). Joves de 20 a 34 anys. Catalunya, 2012.....	205

Índex de gràfics

Gràfic 1.1. Esquema de la centralitat social	6
Gràfic 1.2. Esquema de la centralitat política	12
Gràfic 1.3. Esquema de la interacció entre centralitat social i centralitat política	13
Gràfic 1.4. Esquema de les dimensions de la centralitat social	14
Gràfic 2.1. Percepcions polítiques i centralitat social. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	36
Gràfic 2.2. Percepcions polítiques i sexe (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011 .	39
Gràfic 2.3. Percepcions polítiques i nivell d'estudis dels pares (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	40
Gràfic 2.4. Percepcions polítiques, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	43
Gràfic 2.5. Percepcions polítiques, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	47
Gràfic 2.6. Actituds polítiques i centralitat social. Catalunya, 2011.....	52
Gràfic 2.7. Actituds polítiques, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	57
Gràfic 2.8. Actituds polítiques, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	61
Gràfic 2.9. Activisme polític i centralitat social. Catalunya, 2011	67
Gràfic 2.10. Activisme polític, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	70
Gràfic 2.11. Activisme polític (6 categories) i lloc de naixement (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	72
Gràfic 2.12. Activisme polític, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	75
Gràfic 3.1. Ideologia i centralitat social. Catalunya, 2011	89
Gràfic 3.2. Ideologia i posicionament en l'eix esquerra-dreta (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	90
Gràfic 3.3. Ideologia i proximitat als partits polítics (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	92
Gràfic 3.4. Ideologia i partits polítics a què se senten propers (% sobre el total de joves que es declaren propers a partits). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	93

Gràfic 3.5. Ideologia i sexe (%). Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	96
Gràfic 3.6. Ideologia, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	99
Gràfic 3.7. Ideologia i famílies assistents a manifestacions durant la infantesa dels joves (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	103
Gràfic 3.8. Ideologia, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	104
Gràfic 4.1. Posicionaments polítics i centralitat social. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	116
Gràfic 4.2. Posicionaments polítics i haver votat a les eleccions (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011.....	117
Gràfic 4.3. Posicionaments polítics i adscripció nacional (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	118
Gràfic 4.4. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	123
Gràfic 4.5. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	126
Gràfic 5.1. Participació associativa i centralitat social. Catalunya, 2011	132
Gràfic 5.2. Participació associativa i mida del municipi (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	135
Gràfic 5.3. Participació associativa, centralitat social i síntesi de variables independents bàsiques. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011	136
Gràfic 5.4. Posicionaments polítics, centralitat social i síntesi de variables de mobilitat instructiva intergeneracional i socialització política. Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	140
Gràfic 6.1. Percepcions polítiques i trajectòria lingüística (%). Catalunya, 2011	154
Gràfic 6.2. Trajectòria lingüística (detallada) i participació associativa (%). Catalunya, 2012	168
Gràfic 7.1. Mobilitat instructiva intergeneracional i sexe (%). Joves de 20 a 29 anys. Catalunya, 2011	182
Gràfic 7.2. Mobilitat instructiva intergeneracional i participació política (%). Catalunya, 2011	198
Gràfic 7.3. Mobilitat instructiva intergeneracional i consum cultural legítim (%). Catalunya, 2012	201